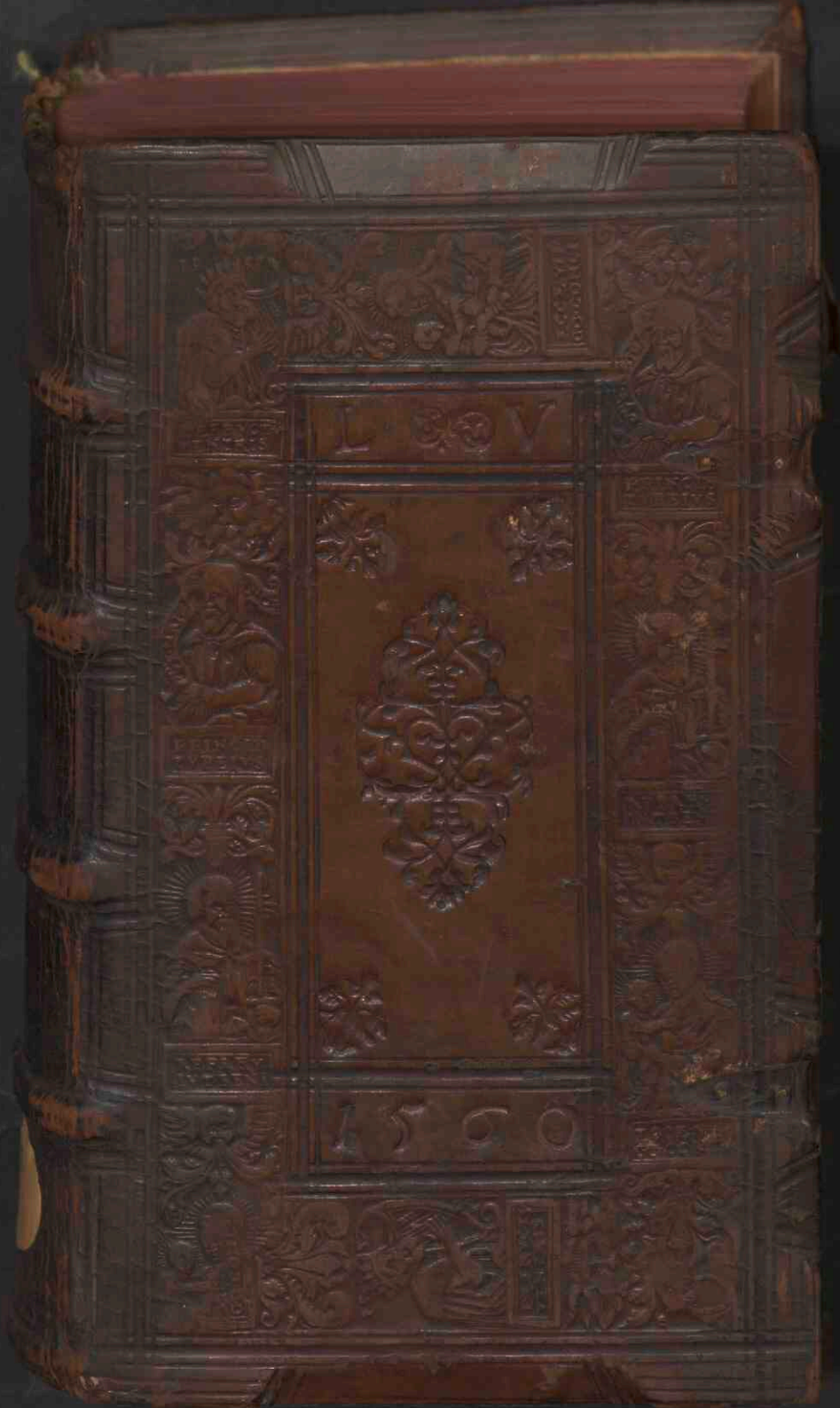

De sacris ecclesiae ministeriis ac beneficiis libri VIII. ;

<https://hdl.handle.net/1874/433474>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

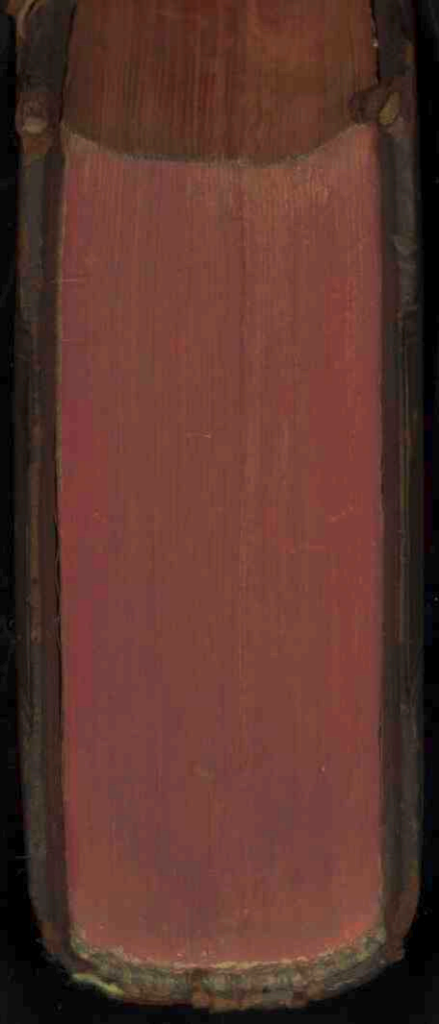
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

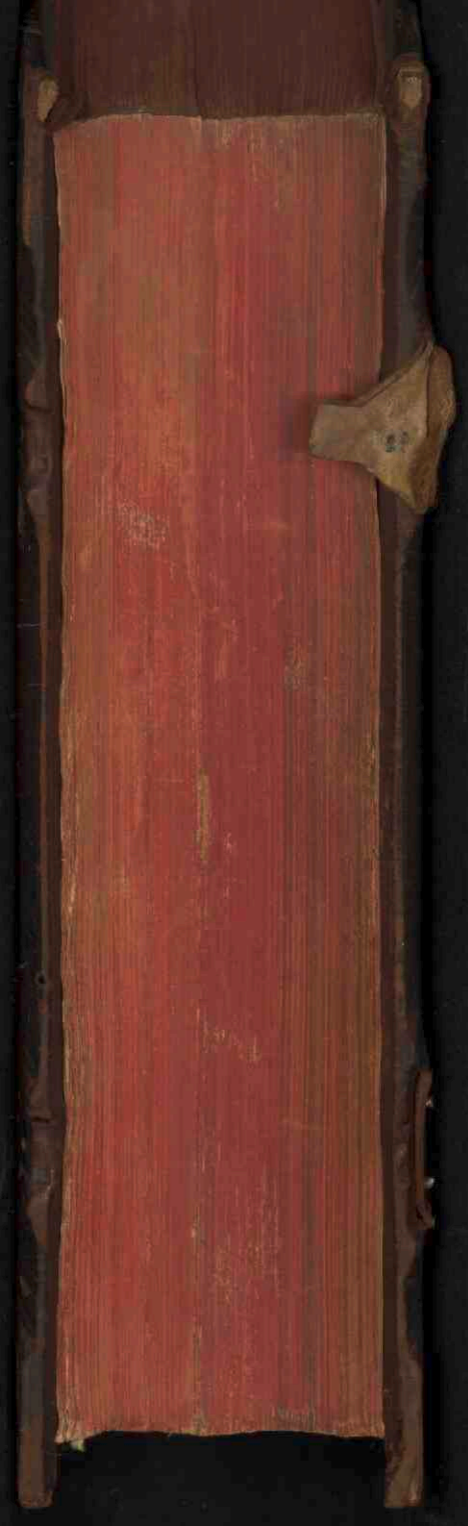
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

L. oct.

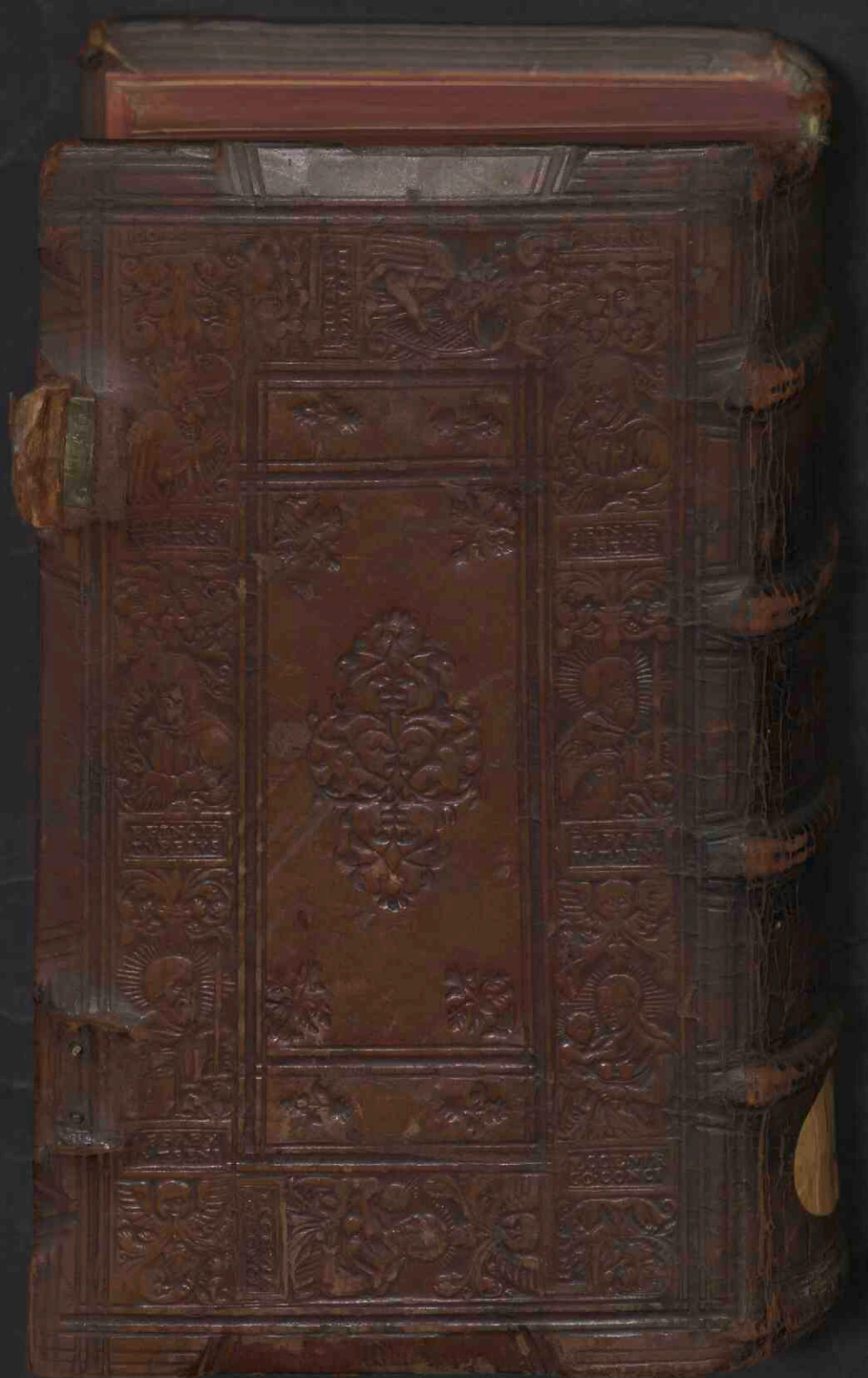
184

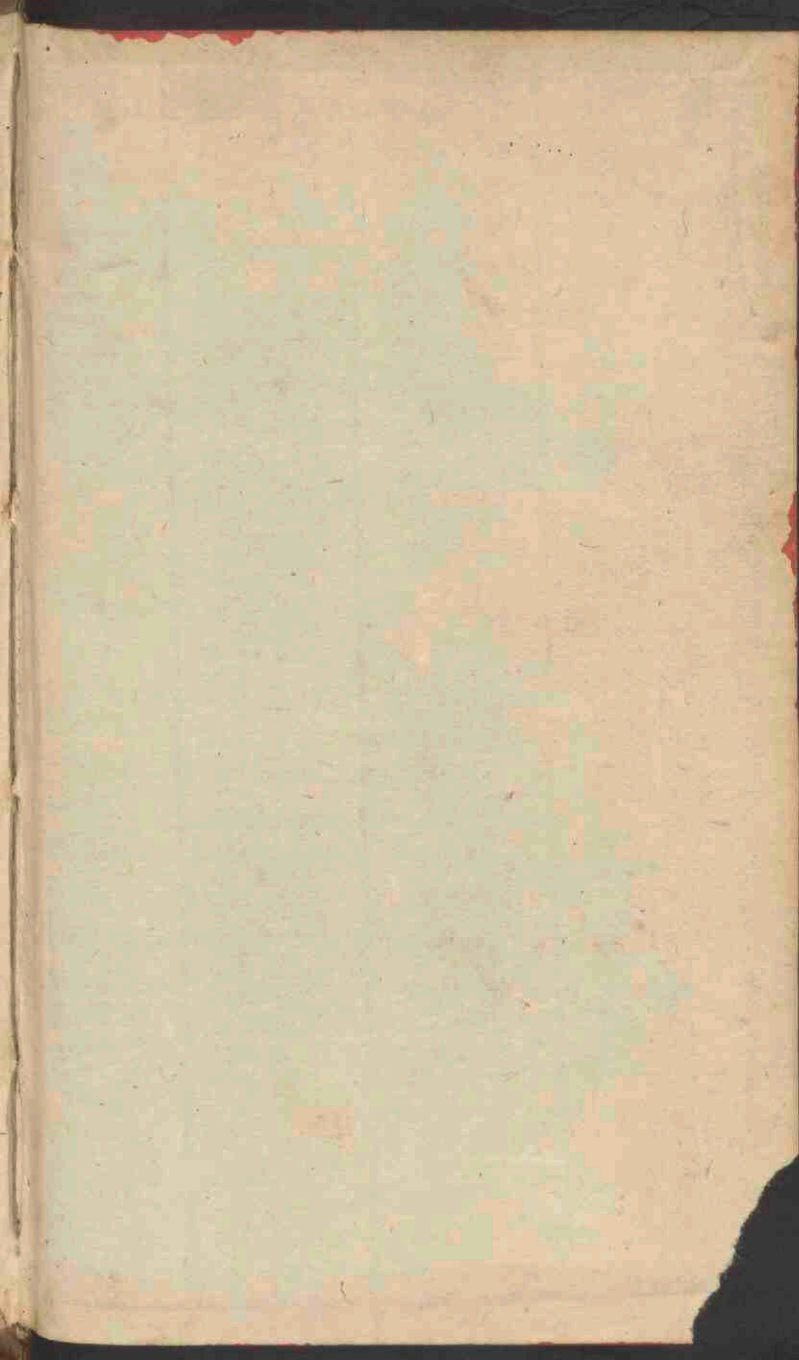
1237

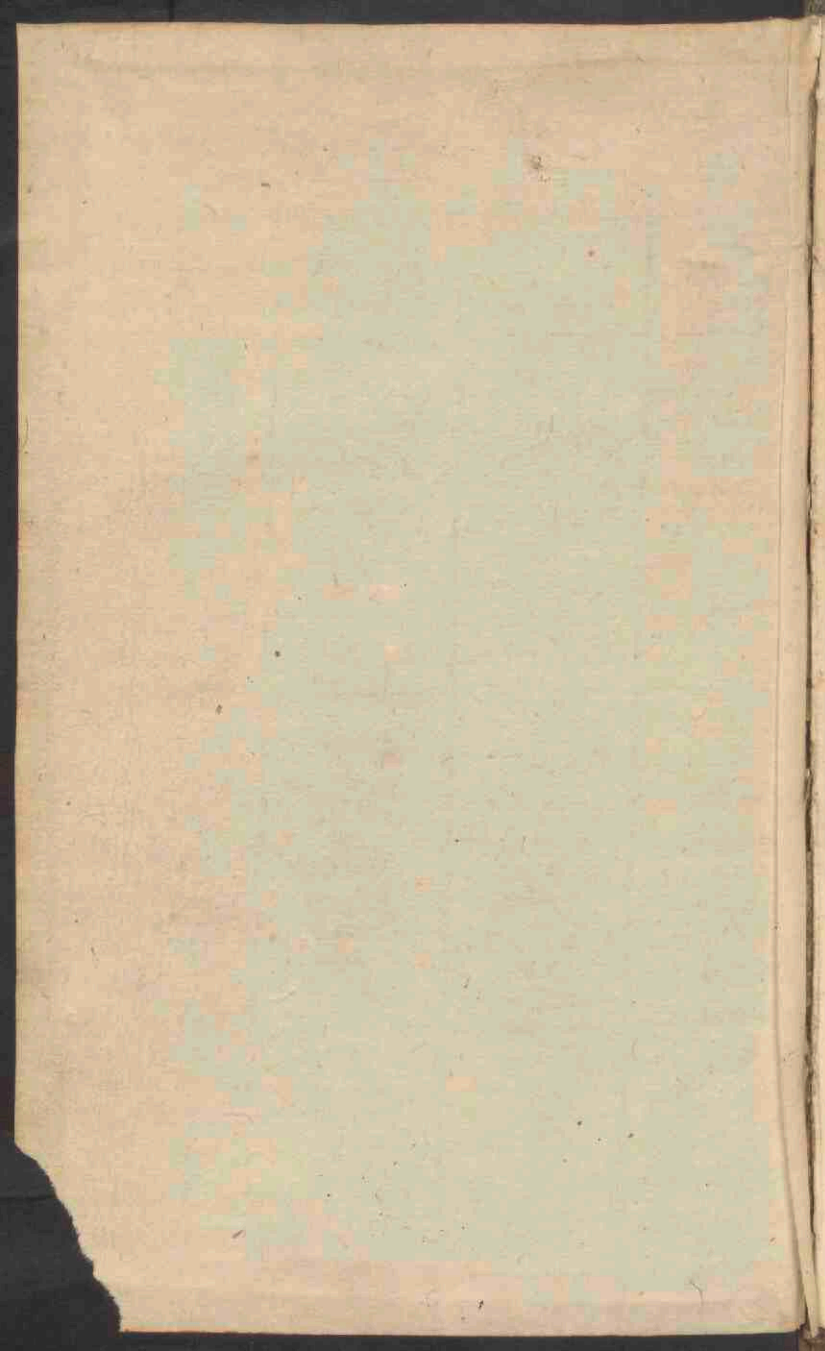

Jus positivum et Interpretes

Octavo n°. 184.

DE SACRIS EC-
CLESIAE MINISTERIIS AC
BENEFICIIS LIBRI VIII.

In quibus quicquid ad plenam Iuris Pontificij cogni-
tionem necessarium est, breuiter ac dilucidè
explicatum continetur.

ITEM,

PRO LIBERTATE ECCLESIAE

*Gallicae aduersus Romanam aulam Defensio Parisiensis curiae
Ludouico XI. Gallorum Regi quondam oblata.*

Authore Francisco Duareno Iureconsulto, & ordi-
nario Iuris ciuilibus Doctore in ciuitate Biturig.

Opus ab authore denuo auctum ac
emendatum.

Ex domo Bui Seta

PARISIIS,

Apud Andream Wechelum, sub Pegaso, in uico
Bellouaco: Anno Salutis, 1557.

Cum priuilegio Regis.

DIPLOMATE Henrici Francorum Regis interdictum est horum librorum impressione distractioneque omnibus typographis ac bibliopolis, nisi quibus imprimere eos ac distrahere Franciscus Duarenus permiserit. Diploma signo Regio maiore obsignatum est, cui Andreas Guillartus magister libellorum, & Claudius Albaspineus viri clarissimi subscripserunt.

EX ACTIS CVRIÆ PAR-
lamenti Parisiensis.

CVM Franciscus Duarenus libello Senatui oblato exposuisset, se octo libros de sacris ecclesiæ ministerijs, ac beneficijs conscrip-
sisse, cumque aliquot senatores eiusdem curiæ renunciaissent se eos libros legisse, nec aliquid eis periculosum, aut suspectum contineri, decre-
uit senatus licere Fran. Duareno eos libros edere ac publicare, vt in actis curiæ plenius perscri-
ptum extat. Die 19. Nouembris 1551.
Subscriptore Camusio secretario.

FRAN. DVARE-
NVS LECTO-
R I S.

ETSI non diffide-
bam cùm hos de
iure Pontificio li-
bros emisi, operam
meam in re hone-
sta, conatùmque
integris, & sanis hominibus proba-
ri posse: tamen fœlicior fuit eorum
librorum, vt ita dicã, genius, quàm
sperabam. Nec verò id ita esse iudi-
co, quòd tam auidè expetiti sint à
multis, vt eos, quàm sãpissimè ex-
cudi formis necesse fuerit. Non e-
nim is sum, qui iudicio multitudi-

EPISTOLA.

nis multum tribuam, & bonis placere quam plurimis honestius semper esse duxi. Sed quia ex literis multorum, ac nuncijs cognoui nullum ferè locum in Europa esse in quo hominibus pijs, ac intelligentibus gratus non sit noster hic qualiscunque est labor, meritò id fœlicitati cuidam, aut diuinę potius erga nos bonitati adscribendum esse puto: cum præsertim neque ea vis ingenij in me sit, neque eruditio, vt totaliumque virorum iudicio respondere me posse existimem. Itaque facile animum induxi, vt hos libros denuo in manus sumens menda corrigerem, & nonnulla adderem quæ omissa fuerant in superiore editione. Hoc autẽ maturius eram factururus, si mihi per typographum quẽdam licuisset, qui iã quater eos
im-

impressit me in scio, & ita imitari,
& exprimere conatus est primam
editionem, eamque mendosam, ut
primo aspectu eadem esse videretur.
Nam fuit ea hominis confidentia,
ut annum etiam ipsum ac diem
primæ illius editionis adscribere in
alijs posterioribus non dubitavit.
Quid opus est pluribus? Ipse tandem
comperi tractatos non aliter
esse libros meos, quam accidere solet,
cum quid furtim, festinanter, &
in magno deprehensionis metu,
admittitur. Feci igitur non minus
libenter, quam necessariò, quam
aliquantò quam vellem serius,
ut his libris imposita vulnera sanarem,
quibus præter me nemo facile
mederi poterat. Auarici Biturig.
Calend. Mai: Anno 1557.

AD MARGA-
RITAM FRANCICAM

REGIS SOROREM, DV-

cémque Biturigum, epistola scripta ab
authore antequam Lutetia Parisio-

rum Auaticum Biturig.

migrasset.

V M nuper ex urbe
ad fanum Mauri, e-
go & quidam alij no-
stri ordinis viri sanè
boni, & literarum a-
mantes festis diebus

otiosisque concessissemus, nuntiatum-
que nobis esset Michaëlem Hospitalem,
qui inter senatores curiæ Parisiensis &
integerrimus & doctissimus habebatur,
illuc aduētasse, confestim ad eius villam
salutandi visendique hominis causa per-
reximus. Qui ut salutantes nos comiter
ac humaniter excepit, moram nullam in-
terpo-

terponendam esse putauimus, quin simul cum eo amœnissimis in locis eius vici suauissimè colloquentes, deambularemus. Ac multis iam spatijs confectis, tandem ad prætorium hortosque vêtum est, qui Gul. Budæi fuisse dicebantur. Quo in loco nullus profectò fuit, quin libentissimè cōsisteret, non solum quia ad æstum, calorémque vitandum longè erat commodissimus: sed quia talem, tantúmque virum, qui memoria nostra vniuersam Europam sui nominis gloria impleuerat, nobis velut in conspectu ponere videbatur, ac ita versabatur ante oculos species eius & imago, cuius sedem, domicilium, vestigia contemplabamur, ut nihil posset cadere iucundius. Est enim nescio quo pacto naturâ hoc nobis insitum, ut locis in quibus summi præcellentésque viri multum versati sunt, aut supellectile, vel re alia, quæ in vsu habuerunt, magis quàm librorum

EPISTOLA.

ab eisdem conscriptorum lectione sepe numero comoueamur. Testatur Cicero cum aliquando venisset Metapontum, non ante ad hospitem diuertisse, quam locum ipsum in quo vitam adiderat Pythagoras, sedemque vidisset. Et Lucianus auctor est, Epicteti philosophi lucernam, quæ fictilis erat, tribus drachmarum milibus emptam fuisse. In hortis igitur Budei visum est omnibus considerare, qui simul Hospitatio duce illuc conuenerant, optimis sanè ac eruditissimis viris, quorum nomina, rarâ eximiâque eorum virtutem admiratus, continere me non potui, quomiuus hîc adscriberem. Fuerunt enim hi, Bart. Fayus, & Anton. Sennetonius, ordinis senatorij lectissimi ornatissimique viri, & insignis cum doctrinâ, tum etiam integritatis & probitatis nomine conspicui ac venerandi, Franciscus & Sebastianus Albaspinei fratres: quorum hic adolescentiæ vix-
 dum

dum annos egressus, multas legationes magna cum laude obiuerat, ac in rebus gerendis ubique talem se praestiterat, ut amplissimis iam sacerdotijs atque honoribus benignitate Regis auctus esset: ille tuam Biturigum prouinciã ita tum regebat ac moderabatur, ut ab eo omnis equitatis, iustitiae, prudentiae, magnitudinis animi exempla peteretur: uterque nobis propter similitudinem studiorum & beneficiorum magnitudinem coniunctissimus erat. In eo confesso & colloquio multos variisque sermones habitos fuisse recordor, tum de studiis Budae, quae mihi propter veterem cum eo homine consuetudinem aliquanto erant notiora quam ceteris, tum de tristi admodum atque acerbo casu, quem literae interiores extincto illo lumine pertulerunt. Ac ut alius ex alio nascitur sermo, hinc arrepta est occasio commemorandi, quam paucis annis, quantam literae bonae iactu-

EPISTOLA.

ram, paucorum hominū interitu, in Gallia nostra fecissent. Nam Budai fatum non longo admodum interuallo secuta est Regis Francisci patris tui mors luctuosa, principum omnium, quos unquā sol vidit, literis deditissimi, ut iam bonorum omnium consensu, literarum ac disciplinarum parentis cognomen ei tribuatur. Nec ita multo post reginam Navarra Margaritam, caelesti haud dubiè præditam ingenio fœminā, & eo in literas amore ac studio, ut Francisco Regi, cuius erat soror, non concederet, inuida fata nobis eripuerunt. In hanc sententiam cum multa grauer & copiosè à singulis dicerentur, memini tum ita locutum Hospitalem fuisse, ut dolorē nostrū, mœrorēque oratione sua non parum leniret ac minueret. Is enim ex tanta clade fœminam unam superesse dicebat, cuius ea esset nō solum authoritas ac maiestas, verū etiam doctrina singularis

cum

cum honesta voluntate affectuque coniuncta, ut literas collabentes sola facile sustentaret ac tueretur. Ac postquam de te studiisque tuis, & admirabili literarum omnium, tum Græcarum, tum Latinarum cognitione, pleraque non audita ab aliis, ut ipse affirmabat, sed à se comperta, atque intellecta, nobis magna cum attentione & admiratione audientibus narrauit, nemo mehercule fuit, quin protinus in cælum manus præ gaudio tolleret, & ad bene sperandum de re literaria vehemētissimè commoueretur. Est enim in Hospitalis oratione præter elegātiā & ubertatem eruditissimo viro dignā, grauitas etiam summa, & ut prudentis rectique hominis quædam naturalis authoritas, quæ ad fidem faciendam plurimum valet. Hunc verò sermonem sic excepit Fran. Albaspineus, ut Biturigum ciuitati prouinciæque mirum in modum gratularetur, quod nuper eius tibi

EPISTOLA.

procuracionem gubernationē, ducatumq;
 Rex Christianiſſ. Henricus frater tuus
 mandasset, atque credidisset. Quid enim,
 inquiebat, nobis optatius, fœlicius, diuini-
 us cōtingere potuisset, post eam animi cō-
 ſternationem, quæ Margarita Regina
 Nauarræ fato functa, inter ciues nostros
 oborta est, quàm repente eam nobis ducē
 quasi cœlitus demissam esse, in qua eadem
 pietas ac religio, bonitas par atque huma-
 nitas, ingenium fœlicius, & lōgē politor
 doctrina insint, quæque ad ea quæ iam re-
 ctè præclarèque instituta sunt, nō solūm
 tuēda & conseruāda, sed etiam augenda
 & amplificāda diuinitus quodāmodo no-
 bis data videatur. Subiiciebat ille, venis-
 se iam tēpus, quo Biturigū ciues verissimè
 idem dicere possent, quod Themistoclem
 Atheniēsem dixisse ferunt, cū exul &
 profugus ad regem Persarū confugisset,
 & ab eo honorificè exceptus locupleta-
 rūsque

tusque fuisset: O amici perieramus, nisi perissemus. Longum esset, nec valde necessarium sigillatim omnia hinc recensere, quæcunque in eo congressu de te recitata sunt. De quibus omnibus tametsi fama ubique terrarum increbuerat (magna siquidem fortuna nihil occultum esse patitur) tamen ad opinionem confirmandam, quam animo utcumque prius imbiberam, magnum pondus habuit ea disputatio. Nam antequam vix adduci poteram, ut has lucubrationes nostras in tuo nomine divulgari & apparere sinerem. Cogitabam enim non eo me hominem esse vel ingenio, vel doctrina, ut quicquam auribus tuis dignum afferre possim, & scholasticas disputationes, de iure præsertim, & questionibus forensibus mulieri offerri ineptum ac indecorum quibusdam visum iri satis intelligebam. Ac sicut olim proverbio notati sunt, qui Veneri suæ immolabant, quod Adonis apri dente peremptus,

EPISTOLA.

ideoque sus Veneri, ut amasij interfecto-
 gratus non esset: sic ego subueritus sum ne
 mihi vitio detur, quod nec muneris obla-
 ti, nec personæ tuæ rationem habuerim.
 Verum omnem mihi scrupulū dubitatio-
 nemque exemit ista, quæ nunc animo meo
 insedit penitus de te persuasio. Nam sin-
 gularis tua in bonarum artium studiosos hu-
 manitas facit, ut qualēcunque sedulitatē
 nostrā te in bonam partē accepturā confi-
 damus, quanuis hoc opus ita à nobis ela-
 boratū perfectūmq; nō sit, ut si ex nostra
 æstimatum fuerit industria, magis quàm
 dignitate ipsius argumēti, dignū tuo no-
 mine patrociniōque iudicari debeat. Ac
 si qui fortè sint qui rem à nobis tractatam
 parum tibi conuenire existimēt, in eo falli
 eos constat, quod te ex aliarū mulierū na-
 tura, ingenio & moribus fingunt: nec satis
 norunt quantū inter te reliquāsque huius
 seculi fœminas intersit. Cū igitur ea sit

Et naturæ tuæ bonitas, & doctrina ac eruditio, ut præter pudorẽ pudicitiamque insignẽ, muliebri nihil in te cõspiciatur, & cum excellētissimis viris meritò conferri possis, equidẽ iure culpandus nõ videor, si tibi munus literariũ obtulerim, quod aptum cõueniẽsque viro esse nemo nõ fateatur. Non deerũt fortasse, qui dicẽt studium literarũ in muliere quidẽ ferendũ esse, sed nõ earum quæ ad res politicas & forenses pertinet. Sed cum ita moribus nostris cõparatum sit, ut principes fœminæ gubernacula Reipublice teneat, cur earũ rerum sciẽtia, quibus ad Rempublicã regendam opus est, eisdem interdicta sit nõ video. Nisi fortẽ quis dicat eas vicaria magistratuũ opera uti hĩc solere, quos ista cognoscere sufficiat. Verũm ego ut anxiam nimis & exactã harum rerum cognitionẽ à principibus minimẽ flagito, ita minus idoneos esse ad gubernationẽ Reipublicæ

EPISTOLA.

eos censeo, qui ne primoribus quidem la-
 bris, ut dicitur, hæc degustarunt. Ach-
 iusmodi sunt hi nostri libri, nisi vehemē-
 ter ipsi fallimur, ut iis etiam qui forensem
 iudiciariamque artem ipsi non exercent,
 sed rerum cum diuinarum, tum ad statum
 publicum spectantium studio capiuntur,
 nonnihil conducant. Quarum rerum co-
 gnitione ut honesta ac pernecessaria te
 mirificè delectari accepimus. Et hæc qui-
 dem à nobis dicta sunt, ut ineptiarum ac
 temeritatis crimen, quod nobis obiici pos-
 set, si minus à te certè ab aliis quibusdam,
 in quorum manus scripta nostra veniēt,
 aliquando fortassis, dilueremus. Nec dif-
 ficile est ex iis quæ iam diximus perspice-
 re ac iudicare, quæ me ratio impulerit, ut
 libros meos tibi legendos exhiberem. Ve-
 rùm alia quædam non leuis huius incepti
 causa etiam fuit, præter eas, quæ hæctenus
 à nobis expositæ sunt, quòd videlicet in
 locum

locum illustris reginae Nauar. ducisque Biturigum modo successeris, quæ studiorum nostrorum fructum, si quis existat, iure suo à nobis repetere posset. Quam enim superstitem adhuc & viuam diuissimè colui & obseruauì, cum apud Bituriges tuos ius ciuile interpretarer, & annum mihi eo nomine largiretur, eidem profectò mortuæ quod potero officium præstare quàm maximè cupio: ut eius quæ tam præclarè ac diuinitus, non dicam de me & studiis, sed de uniuerso hominum genere merita est, sacrosanctam apud nos memoriam esse omnes intelligant. Sed quia animo iam fœliciter in cælum recepto humana non conueniunt, nec quantum vellem ei impræsentiarum tribuere possum, quicquid in viuam officij colloturus fui, nemini iustius quàm tibi nunc deferendum esse videtur: ut pote quam illa incredibile amore semper complexa sit, &

e

EPISTOLA.

pietatis, religionis, doctrinae, ceterorumque ornamentorum suorum velut heredem quodammodo reliquerit. Et arbitrator pios illos sanctissimosque Manes, si loqui nobiscum possent, id sibi pergratum ac iucundum esse dicturos. Quo nomine fortassis opera haec nostra, qualiscunque ea sit, acceptior tibi futura est, eamque ut boni consulas te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale, Lutetiae Parisiorum, Idib. Iun. 1550.

INDEX SINGVLORVM CAPITVLORVM,
quæ his octo libris continentur.

LIBER PRIMVS.

De Ecclesia, & ministeriis ecclesiasticis.

- D**E Ecclesia, potestate ecclesiastica, & ciuili, ac de
 vtriusque discrimine Cap. 1.
 De potestate, & iurisdictione ecclesiastica Cap. 2.
 De pœnis, & coërcitionibus ecclesiasticis Cap. 3.
 An ius gladij habeat Ecclesia Cap. 4.
 De ciuili gubernatione Cap. 5.
 Quam potestatem habeat princeps circa ministeria
 Ecclesiæ Cap. 6.
 De Hierarchia, & variis administrationibus Ecclesiæ
 Cap. 7.
 De variis presbyterorum generibus Cap. 8.
 De episcopis, qui gradus sint episcoporum, & quæ po-
 testas olim fuerit eorum, qui chorepiscopi diceban-
 tur Cap. 9.
 De episcopo Romano, ac de eius amplitudine, & au-
 thoritate, tum de nominibus variis, quibus appellari
 solet Cap. 10.
 De conuentibus ecclesiasticis, quas synodos vocant
 cap. 11.
 De diaconis, hypodiaconis, & aliis inferioris ordinis &
 gradus clericis Cap. 12.
 De cardinalibus Romanæ Ecclesiæ, cur ita vocentur, &
 vnde ortum habuerint Cap. 13.
 Qui fueriat olim ostiarij, lectores, exorcistæ, acoliti,
 & cæteri omnes qui clerici appellantur: vnde mos
 tendendi capitis ortus sit, atque item consuetudo can-
 nendi in sacris ædibus Cap. 14.
 De scholæ ecclesiasticæ magistris, & doctoribus Cap. 15.
 De sacris ordinationibus, & cur olim absolute quæren-
 t̃ ij

INDEX

quam ordinari vetitum fuerit	Cap. 16.
De pseudoclericis	Cap. 17.
De canonicorum collegio	Cap. 18.
De ministris Ecclesiæ, qui clerici non sunt.	Cap. 19.
De monasteriis, & monachis, eorūque statu, conuer- satione & instituto	Cap. 20.
De monachorum sectis	Cap. 21.
De monachorum gradibus, & officiis	Cap. 22.
De mendicantium sodalitate	Cap. 23.
De monialibus	Cap. 24.
De sacerdotiis veterum Romanorum ante Christianif- mum	Cap. 25.

LIBER SECVNDVS.

De origine, definitione, ac diuisione beneficiorum.

De facultatibus Ecclesiæ, earūque origine, & pro- cessu	Cap. 1.
De vulgari diuisione bonorum ecclesiasticorum in tem- poralia & spiritalia	Cap. 2.
Vnde dicatur beneficium	Cap. 3.
Quid sit beneficium, beneficij ecclesiastici dominium, vsusfructusque cuius sit, & an pensiones annuæ, atque hospitalia beneficij appellatione contineantur	Cap. 4.
Beneficiorum diuisio, & qualitas	Cap. 5.
Quæ sint dignitates ecclesiasticæ, & quot modis acci- pantur	Cap. 6.
De curatione animorum	Cap. 7.
Simplicia beneficia quæ sint, & præbendarum vocabulo quid significetur	Cap. 8.
Beneficiorum diuisio in regularia, & secularia	Cap. 9.

LIBER TERTIVS.

De iis qui possunt beneficia conferre.

Quorum beneficiorum distributionē habeat Romanus
pontifex

- pontifex, & quemadmodum is ordinari eligique debeat Cap. 1.
 An concilium œcumenicum beneficia conferat, & an ei sublit Romanus pontifex Cap. 2.
 De legato Romani pontificis Cap. 3.
 De episcopis, cæterisque, qui ordinarij collatores dicuntur Cap. 4.
 De curatore dato episcopo, quem vulgò coadiutorem appellamus Cap. 5.
 De collegio ecclesiastico vacante sede episcopali Cap. 6.
 De propontifice, qui vicarius appellatur Cap. 7.
 De conductore Cap. 8.
 De possessore Cap. 9.
 Sequestrum beneficia conferre posse, & obiter explicata duo loca, quæ inuicem pugnare videbantur, Iuliani scilicet, & Florentini Iureconsultorum aduersus aliorum sententiam Cap. 10.
 Ius conferendorum beneficiorum in Gallia regem habere, & vnde id ius quod regalia dicimus, ortum habuerit Cap. 11.

LIBER QVARTVS.

Quibus possint beneficia conferri.

- Quibus præditum moribus, & à quibus vitiis alienum esse eum oporteat, cui beneficium confertur Cap. 1.
 Quorum literarum atque linguarum cognitione instructus debeat esse beneficiarius Cap. 2.
 An ob vitium corporis à sacro ministerio, beneficioque repelli quis debeat Cap. 3.
 De morbis corporis, qui hominem ministerij beneficiorumque ecclesiastici incapacem reddunt, item qui dicantur energumeni, & engastrimythi in iure pontificio Cap. 4.
 Eos qui ex iustis nuptijs procreati non sunt, ad ministerium ac beneficium ecclesiasticum admitti non debere, & qua ratione id constitutum sit Cap. 5.

INDEX

- Quibus sacris initiatum esse eum oporteat, qui ad sa-
 crum beneficium promouetur Cap. 6.
 An cœlibatus beneficiariis necessarius sit Cap. 7.
 Digamum à sacerdotio, & beneficio ecclesiastico sum-
 moueri, & qua ratione id canonibus sancitū sit Cap. 8.
 De beneficiariorum ætate, & legibus annalibus: item
 de iis qui plura aduersus canones beneficia impetra-
 uerunt Cap. 9.

LIBER QUINTVS.

*Quibus modis acquirantur beneficia, & ministri
 Ecclesiæ ordinentur.*

- Quæ sit forma, & ratio eligendi ministros Ecclesiæ, tam
 vetus quàm noua, quidque inter ea beneficia intersit,
 quæ vulgò collatiua & electiua dicuntur Cap. 1.
 De eo genere ad sacra ministeria beneficiâque promo-
 uendi, quod vulgò postulationem vocamus Cap. 2.
 Translatio episcoporum quamobrem sit prohibita, ali-
 ter explicatum quàm à iuris pontificij enarratoribus
 factum adhuc sit Cap. 3.
 Quale sit nominationis ac præsentationis ius, iis com-
 petens, qui patroni ecclesiarum dicuntur Cap. 4.
 De iure ordinandi ministros Ecclesiæ, beneficiâque cõ-
 ferendi, quod tanquam caducum ad superiorem an-
 tistitem deuoluitur Cap. 5.
 Coniunctio beneficiorum, quam vnionem vocant, quæ
 sit, & quibus ex causis permittatur Cap. 6.
 De fiduciis ecclesiarum, tam perpetuis, quàm tempora-
 riis, quæ commendationes dicuntur Cap. 7.
 De pontificiis diplomatis, quæ vulgus gratias expecta-
 tivas, & mandata de prouidendo appellat, copiosa
 disputatio Cap. 8.
 De reseruationibus beneficiorum, tam vniesè, quàm
 sigillatim factis Cap. 9.
 De pontificum diplomatis, quæ vacantium beneficio-
 rum nomine impetrantur Cap. 10.
De

- De concilio Constantiano, ac Basiliensi, & de pragmati-
ca Gallorum sanctione, Romanorumque pontificum
decretis, quibus eam aut conuellere omnino, aut la-
befactare studuerunt Cap. 11.
De nominatione regia in ordinandis antistitibus, qua-
les regis candidatos esse oporteat Cap. 12.
De scholastica nominatione, qua nunc in Gallia ferè
vrimur, cõpendiosa, sed accurata, cõmentatio Cap. 13.

LIBER SEXTVS.

*De iis, quæ in beneficiis distribuendis præcipuè
obseruanda sunt.*

- Beneficium antequàm vacet, nec dandum, nec promit-
tendum esse, & quàm grauius in hac re aduersus sa-
cros canones peccari soleat Cap. 1.
Omnem ambitum à collatione beneficiorum procul a-
besse debere Cap. 2.
De annuo vectigali, quod vulgò Annatam vocant, à no-
uis antistitibus exigì solito, & explicata lex Iulia de
ambitu Cap. 3.
De annuis siue pensionibus, quæ beneficiis velut serui-
tutes quædam imponuntur Cap. 4.
Beneficium purè ac simpliciter conferendũ esse Cap. 5.
An absque scriptura beneficij collatio valeat Cap. 6.

LIBER SEPTIMVS.

*Quod ius habeat beneficiarius in beneficio suo, & quem-
admodum beneficia retineãtur & conseruẽtur.*

- De decima tam ordinaria & legitima, quàm extraor-
dinaria atque indicta Cap. 1.
De primitiis Cap. 2.
De oblationibus Cap. 3.
De diariis, quæ distributiones quotidianæ appellantur,

INDEX SING. CAP.

& cur hoc genus erogationis adinuentū sit	Cap. 4.
De retribus, & obventionibus quibusdam episcoporum	Cap. 5.
De iis quæ sacramentorum, & aliarum huiusmodi rerum nomine cōtra veteres canones exiguntur	Cap. 6.
An mortuo beneficiario hæres legitimus ei succedat	Cap. 7.
An beneficiarius successorem eligere, & fructus beneficij testamento legare possit	Cap. 8.
Quibus ex causis rerum ecclesiasticarū alienatio permittatur: quæ forma in huiusmodi alienatione debeat obseruari: & declaratus canon Agathensis concilij ad eandem rem pertinens, qui vulgò malè intellectus magnam iudiciorum varietatem peperit	Cap. 9.
Quorum munerum vacationem beneficiarij, & ecclesiarum ministri habeant	Cap. 10.
De iudiciis & actionibus, quæ pro beneficiis comparatæ sunt	Cap. 11.
De iis qui liberè & quietè beneficium triennio possederunt	Cap. 12.
De subrogationibus iudicialibus	Cap. 13.

LIBER OCTAVVS.

Quibus modis beneficia amittantur, & vacent.

De beneficiis morte beneficiariorū vacantibus	Cap. 1.
De beneficiariorum eiuratione, quæ & resignatio appellatur	Cap. 2.
De beneficiariorum permutatione	Cap. 3.
De beneficiariorum multitudine canonibus prohibita	Cap. 4.
De assiduitate beneficiariorum, quam residentiam appellamus	Cap. 5.
De criminibus propter quæ beneficia amittuntur	Cap. 6.

INDICIS FINIS.

Præfat.

PRÆFATIO IN QVA
DE VNIVERSO IURE PON-
TIFICIO, AC DE INSTI-
tuto authoris disse-
ritur.

VM de iure canonico siue
pōtificio aliquid scribere in-
stituerem, satis prospiciebam
fore, vt hoc consilium meum
in varias reprehensiones in-
curreret. Non enim adeò re-
rum imperitus sum, vt non
intelligam, quàm malè au-
diat hoc tempore istius iuris professio, quàmque displic-
ceat non vulgo tantum & imperitæ multitudini: sed iis
etiam, qui cæteris acutiores, acriorisque iudicij haberi
volūt. Nam plerisque persuasum est, ius pontificium ni-
hil aliud esse, quàm inconditam quandam decretorum,
& constitutionum farraginem à semidoctis pōtificibus
ad quæstum magis, quàm ad Reip. Christianæ commo-
dum editarum: cuius nec liberalis cognitio, nec admo-
dum necessaria videatur. Nec desunt, qui totum hoc ius

PRÆFATIO.

plenum erroribus esse non obscure testentur, è quorum numero Cynus Pistoriensis clari nominis iuriconsultus fuit. Alij tamen si multa præclara & vtilia iure pontificio contineri non inscientur: tamen quia partim ea in desuetudinem abiisse vident, partim diplomatibus pontificum venialibus ferè subuerti solere, inanem prorsus nostrum esse laborem contendunt, nec vllam in hoc genere doctrinam reconditiorem magnopere requiri dicunt, sed eam sufficere, quæ in foro vsitata sit, & ex vulgaribus commentarijs hauriatur. Non necesse habeo hinc commemorare, quoties mihi cum his dimicandum fuerit, qui vicem meam (si Dijs placet) non mediocriter dolere se dicerent, quòd studijs grauioribus omisis, in his nugis ineptiisque tempus contererem. Quorum ego iudicium, & auctoritatem, vt prorsus non contemno: ita rationes aliquas habere mihi videor, quibus hoc institutum consiliũque meum bonis & eruditis hominibus approbare facile possim. Nam vt de iure pontificio dicam quod sentio, constat imprimis iam inde ab initio nascentis ecclesiæ apostolos Christi, ac sacerdotes de ritibus in ecclesia necessarijs quædam constituisse, cum absque ordine & vtracũque verum Dei cultum retineri non posse animaduertent. Hinc Paulus ad Corinthios scribens, *ἡ ἐκείνη, ἡ ἐκείνη, ἡ ἐκείνη*, inquit, *ἡ ἐκείνη, ἡ ἐκείνη, ἡ ἐκείνη*. Hos imitati successores per multas ætates varijs in conuētibus veluti leges quasdam condiderunt, quas canones, id est, regulas, seu ius canonicum vocamus. Ea siquidem erat horũ modestia, vt decreta huiusmodi sua leges vocare non auderent: ne principum, ac magistratum auctoritatem sibi arrogare viderentur. Et quãquam prin-

cipes

cipes ipsi negligentibus episcopis ac sacerdotibus leges plerunque ad gubernationem ecclesiarum, et ritus ecclesiasticos pertinentes ferret: tamen ea veneratione sacros illos canones prosequabantur, ut ab eorum prescripto vix unquam sibi deslectendum esse ducerent. Et Iustinianus noster disertè ait, se ita leges scribere, ut sacros canones imitentur. Totum autem ius canonicum, quo nunc utimur, precipuis aliquot voluminibus continetur. Vnum est à Gratiano compositum quadringentis ferè ab hinc annis, quod varijs canonibus, sententijsque veterum patrum undique collectis refertum est, decretorumque titulo inscribitur. Nec eo libro vllus est in hoc genere vtilior, quamvis in eo nonnihil desiderent cruditi. Fatetur Martialis quodam versu, in suis libris mala plura esse, quam bona, aut mediocria, nec aliter vllum scribi librum solere. Nemo tamen sanus ideo libros eiusmodi omnes continendos aut reiiciendos esse dixerit. At Gratianus noster plurimis abundat præclaris aureisque sententijs, ut æquum non sit, ob nonnulla, si quæ in eo deprehenduntur errata, è studiosorum manibus librum longè vtilissimum excutere, nullo duntaxat meliore, probatioreque allato. Alterum volumen est Gregorij noni editum nomine, quod diuersorum pontificum Romanæ sedis epistolas, quæ dicuntur Decretales, completitur. In eo Decretalium volumine multa intueri licet, quæ à prisca illa disciplina, quam decretorum liber à Gratiano editus continet, multum degenerent. Atque hinc natum est illud apud nostrates tritum ac vulgò iactatum, Malè cum rebus humanis actum esse, ex quo decretis ale accesserunt. Est enim hæc rerum humanarum

PRÆFATIO.

conditio, ut ferè in deterius prolabantur: Sic omnia fati-
tis, inquit poëta, in peius ruere, & retrò sublapsa referri.
Eius tamen libri lectio negligenda iuris studioso non
est, quòd multa ad iuris nò modo pontificij, sed etiam ci-
uiliu cognitionem vtilia contineat. Quo enim tempore
conscriptæ sunt illæ epistolæ, quibus pontifices Romani
de iure consulentibus more veterum imperatorum re-
spondebant, causæ ecclesiastica antiquam simplicitatem
iam amiserant, erantque huiusmodi, ut ad eas dirimen-
das ac definiendas iurisconsulti & pragmatici adhibe-
rentur. Vnde factum est, ut canonum peritus, nisi idem
iuris ciuiliu scientia instructus sit, vulgari prouerbio in-
ter rudes, & imperitos numeretur. Alius est liber Bo-
nifacij octaui, quem idèd in Francia receptum non esse
accepimus, quòd quæ in eo extant constitutiones, pleræ-
que in odium, & emulationem Philippi Fræcorum re-
gis editæ, & ad Romanæ aulæ quæstum excogitatæ ere-
dantur: Vt cunque se res habeat, quisquis in foro hodie
versari cupit, non parum eius libri lectione iuuari po-
test. Nec dissimilis est caterorum libroru tum à Clemen-
te quinto, tum ab alijs promulgatoru ratio. Ex quibus,
si cum iudicio legatur, fructus & commodi plurimum
colligere licet. Quanquam enim libenter facio, ut iu-
uenes ad horum librorum studium adhorter: tamen ab
omnibus vitijs eos pertinaciter vindicare nequaquam
institui. Illud enim fateri vel inuiti cogimur, mores ho-
minum ecclesiæ titulo insignitorum ita paulatim dege-
nerasse, ut posteriores constitutiones pòtificum ferè an-
terioribus cedant, ac de eis merito dici posse videatur
quod scribit Homerus,

παῦροι γὰρ τοὶ παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται.
 Οἱ πλεονεξῶς κακίους, παῦροι δὲ τε πατρὸς ἀρείους. Itaq; sicut
 hoc tempore valde necessarium est, sacerdotum defor-
 matus mores ad priscam religionem reuocare: ita expe-
 daret fortassis ex tot tantisque constitutionibus pontifi-
 cijs, quicquid verius, sincerior, ac vtilius est in breue a-
 liquod volumen conferre. Nec id futurum aliquando
 desperamus hoc presertim pontifice Iulio 3. quē rumor
 est (atque vtinam is vanus nō sit) de ruinis ecclesiæ ful-
 ciendis & restituendis canonibus antiquis seriō cogita-
 re. Quo nihil potest in eius mētem ac cogitationē cadere
 diuinius. Extāt Hesiodi versus, quibus etatis suæ vitia
 deplorat, & se alio tempore natū non esse conqueritur.

μηκέτ' ἐπέτ' ὄφελον ἐγὼ πεμπόισι μετέιναι
 Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσα θανείν ἢ ἐπειτα θνέσθαι. sed quoniā
 his votis nihil proficitur, modis omnibus enitendum est,
 vt veteres mores ac instituta reuocantes auream quan-
 dam ex ferrea etatem efficiamus. Vetus est illud, Mo-
 ribus antiquis res stat Romana, virisque. Quod de Ec-
 clesia & statu ecclesiastico multo verius dici potest. Nec
 aliter censuerunt antiqui illi patres in conuētū Niccen-
 si, qui ita decreuerunt, τὰ ἀρχαῖα ἐδὴ κρατεῖτω. Quam
 ad rem noster hic tractatus nonnihil vt spero adiuven-
 ti allaturus est. Hoc enim mihi propositū fuit, vt sensim
 ab heroicis etatibus ad nostrorū vsque tēporum fecem
 deueniens, priscos canones ac instituta primū, deinde
 recentiores cōstitutiones in mediū adducerē: sed temporis
 vbiq; habita ratione, quo edita, ac promulgata quæq;
 fuit. Exēpla quoque inserui, ex Eusebio, Sozomeno,
 Socrate, Theodorito, Chrysostomo, Basilio, Gregorio,

PRÆFATIO.

Hieronymo, Augustino, Cypriano, atque alijs veteribus scriptoribus ecclesiasticis decerpta, quos mihi eã ob rem euoluere omneis non sine magno labore ac vigilijs necesse fuit. Itaque quisquis omnium seculorum, atque ætatu à Christo, & eius apostolis ad nostra vsque tẽpora canones, decreta, cõstitutiones, ritus, morẽsque ecclesiasticos nosse, ac inuicẽ conferre volet, hi nostri libri si minus satisfaciẽt omnino, certẽ nõ minimo ei futuros adiuumento cõfirmare ausim. Nam cum hæc primum scribere aggressus sum, mihi tantũ animus erat, commentarios ad memoriã subsidium, & locos cõmunes de rebus in foro vsitatis conscribere, qui mihi ad causas forenses tractãdas vsui essent. Verum ab amicis persuasus, vt commentationes meas cum studiosis communicarem, non inuitus feci, vt rerum omnium, quæ in iure pontificio disputantur, fontes indicarem ac patefacerem, quò ad plures manaret nostrarum vigiliarum, si quæ sit, utilitas, & non ijs tantum qui foro & litibus dediti sunt, sed ceteris etiam omnibus prodessem. In ijs sanẽ quæ ad forum & iudicia præcipue spectant, modum adhibui, qui docendi rationi & methodo, quam in toto hoc opere secutus sum (haud scio, quàm feliciter) mihi conuenire videbatur: nec singulas quæ incidere solent, quæstiones, quæque ab alijs spinosè subtilitèrque disputantur, omnino hic agitandas esse putavi. Quanquam plerasque sic attigi, vt verear, ne à quibusdam in ea re nimius existimer, qui nihil de fece, quod aiunt, nos haurire facillè patientur. Malè etenim docet, qui omnia docet. Idque à nobis non multos ante annos satis demonstratum est in eo libello, quem de docendi discendique iuris ratione

ad And. Guillartum scripsimus, qui tum nobis ius civile interpretantibus operam dabat, nunc præfectura libellorum iuuenis adhuc, sed prudentia senili in regia, summisque tribunalibus fungitur. Ac eleganter Chrysostomus: In lampadem, inquit, si parum instillaueris olei, satis alimenti habet ignis: sin iusto largius infuderis, etiam qua in ea est flammam extingues. Nec minus venusta similitudine usus est Aristo, Græcè quidem, uti et Chrysostomus, sed in hanc sententiam: Veratrum si crassius sumptum fuerit, purgat: tritum verò ac comminutum suffocat: sic et nimis anxia subtilisque in philosophia disputatio. Quod ad elocutionem attinet, quidnam hic præstiterim, paucis dicam. Equidem ut à nouo illo et verè portentoso genere orationis, quod barbari doctores condiderunt, multum semper abhorruì: ita dedi operam, ut propriè, Latine, ac dilucidè res mirum in modum inuolutas et obscuras explicarem. Nam ius pontificum, quod multos annos iacuit, nec vllum habuit lumen Latinarum literarum, nonnihil excitare ac illustrare conatus sum. Idque tametsi consecutum me non profiteor, secutum tamen esse præ me fero. Ac vehementer eos horror, qui maiorem dicendi facultatem sibi comparauerint, ut inchoatum informatumque à nobis opus aliquando expoliant. Non enim hæc nitescere posse diffidimus, modò egregius quispiam artifex operi manus admoueat. Illud sanè omnino vitare non potuimus, ne rebus nouis noua quædã imponeremus nomina, aut recepta vulgò retineremus: quanquã id à nobis modicè factũ est, et cum ad id nos cogere inopia videbatur.

PRÆFATIO.

Licuit enim, semperque licebit, signatum presente nota
 producere nomen. Quod & in philosophia Cicero ipse
 fecit plerumque, & alij non pauci, quorum apud omnes
 eruditos gravis est authoritas. Livijs quidem de summis
 magistratibus Carthaginensium loquens, non Consules
 eos, sed Suffetes potius vocat. Itaque fastidij delicatissi-
 mi est, ea verba contemnere ac despuere, quæ à nostræ
 religionis authoribus, & veteribus theologis usurpata
 sunt. Quo nomine Spiridion quendam episcopum apud
 Cyprios concionantem, acriter obiurgasse fertur, ut So-
 zomenus ait. Hæc de pontificio seu canonico iure, deque
 nostro instituto paulò fusius præfari volui, ut quanta
 sit huius iuris non solum utilitas, sed etiam dignitas que-
 dam & amplitudo, ijs præsertim iuuenibus, qui libera-
 lius instituti, cane peius & angue ius pontificium ode-
 runt hoc tempore, planum facerem, & simul ostenderẽ
 in re tenui, ieiuna & abiecta, ut est quorundam persua-
 sio, tantam me operam non collocasse. Nam ceteris, qui
 nulla re magis quam quæstu & lucro commouentur,
 quales permultos alunt ferè Tribunalia, superuacanea
 fortassis oratio nostra futura est: cum hi vel eo solo no-
 mine ius canonicum amplectantur, ac velut filiulam
 exosculentur suam. Iis enim litibus, quæ ex rebus eccle-
 siasticis oriuntur, & iure magis pontificio quam civili
 dirimuntur, omnia vix fora hodie sufficiunt. Cuius rei
 duæ mihi præcipuæ videntur esse causæ: Vna est, quia
 personarum ecclesiasticarum, quæ iure pontificio regun-
 tur, ea est multitudo ut populus vniuersus in tres ordi-
 nes distribuatur, Sacerdotium, Nobilitatem, ac Plebem.
 quorum omnium amplissimus est sacerdotum siue eccle-
 siasticorum

fiasticorum ordo. Altera causa est, quia immensas ecclesie opes nemo non, quibuscunque modis potest, ad se rapit: innumerabiles eius rei gratia passim excogitantur technæ & fraudes, veteres canones indignè miserabiliterque solvuntur: ut quæ inde nascuntur, contouersiarum neque finis neque modus ullus reperiat. Unde fit, ut nulla alia ex re vberior quæstus ad caustidicos, pragmaticosque redeat. Proinde qui ad quæstum omnia referunt, nec ullum sibi alium finem studiorum, scopumque proponunt, hi mea oratione non egent, quod ad studium iuris pontificij alliciantur. Cum ijs igitur mihi res est impræsentiæ, qui cum generosioris indolis sint, & literis elegatioribus expoliti, ius pontificium ob eas, de quibus iam diximus, causas auersantur & fastidiunt. quibus nostra oratione iam aliqua ex parte satisfactum esse opinor. Nam isti vituperant factum, quod ab alijs vnum laudatur maximè: quod videlicet cum antiquorum canonum simplicitate, & gravitate recentiorum argutas, ut dicunt, ineptias coniunxerimus. Est enim posteriorum canonum usus hodie maior & frequentior in foro. Sed illi fortassis de rebus forensibus admodum solliciti non sunt. Itaque illud eis obijciemus, quod elegans & festiuus poëta scribit: Non opus est nobis nimium lectore guloso: Hunc volo, qui fiat non sine pane satur. Et sanè mirari satis non possum ista ab ijs despici, qui libros de sacris, sacerdotibus, ceremoniisque veterum ethnicorum cum voluptate legunt, eiusque rei scientia, ut honesta ac liberali delectantur. Nam ut eis cõcedamus posteriorum pontificum decreta veteribus longè dissimilima esse, & quadam fortè in eis reperiri, quæ aliquam emē-

P R A E F A T I O .

dationem correctionemque desiderent: tamen vicissitudinem illam admirabilem ac mutationem cognoscere inuat, quam in nostra religione tot secula pepererunt. Num minus libenter Neronis & Caligulae perditissimorum hominum res gestas legimus, quam Augusti, Traiani, Marci & quorundam aliorum, qui prudenter & solliciter Romano praesuerunt imperio? Est enim harum rerum cognitio homine politico digna. Nec dubium est quin iura, quibus nunc utimur, pontificia ad statum publicum & politiam maxime spectent, quae tametsi aliquando emendata immutataeque fuerint, ut saepe res huiusmodi solent: tamen futurum auguror, ut eorum cognitionem nihilominus affectet posteritas, nec satis eruditus habeatur, cui haec ignota fuerint. Illud postremo hic admonere lectores volumus, quaedam in his scriptis inveniri posse, quibus nondum suprema manus imposita sit. Id enim nobis non licuit, cum otij temporisque satis ad ea recognoscenda, limandaque non suppeteret, & magna nos rationes impelleret, ne ultra editionem differremus. Idque eò nos equiore animo fecimus, quòd spes nobis sit multorum exemplo scripta nostra quavis edita iam perulgataeque, cum id necessitas poposcerit, emendare, & subinde opus sub incudem ita reuocare, ut nouissima quaque editione absolutius atque limatius in publicum prodeat.

LIBER

LIBER PRIMVS
DE ECCLESIA ET MINI-
STERIIS ECCLESIASTICIS.

Argumentum,

QUONIAM via & ratione de beneficijs eccle-
siasticis differere instituimus, operapretium nobis vi-
sum est ab ipsa Ecclesia initium facere: Deinde ministe-
ria, officiaque ecclesiastica sic describere, vt quid vniuf-
cuiusque sit proprium, facile intelligi possit. Nam hoc
fundamento non iacto qui rem tractant beneficiariam,
sepenumero eos perturbare omnia ac confundere vide-
mus. Quisquis enim nescit, quid sit Ecclesia, quid pote-
stas ecclesiastica, que admodum à politica differat, qui
sint episcopi, presbyteri, diaconi, hypodiaconi, & alij
huiusmodi ecclesiarum siue gubernatores, siue ministri,
hunc necesse est in magna rerum, quæ ad hoc argu-
mentum pertinent, ignoratione versari. Elementa si-
quidem hæc sunt totius iuris pontificij, quo vtimur,
quòdque tot voluminibus perscriptum nobis pontifices
reliquerunt. Sed & de monachis quoque aliquid attingere
oportet: idque eo magis, quia beneficia, quæ regu-
laria dicuntur, aliter satis commodè explicari, cogno-
scique non possunt.

DE ECCLE-
SIA, POTESTATE EC-
CLESIASTICA ET CIVILI, AC
DE VTRIVSQUE DISCRIMINE,
 Caput primum.

CIVITAS vna est inter Christia-
 nos, vnáque Resp. latè per orbem
 diffusa, nec vllò circumscripta lo-
 co: quam vsitata iam receptáque
 appellatione Ecclesiam dicimus.

Huius sacrosanctæ & augustæ ciuitatis status in
 sacris, & sacerdotibus, & magistratibus confi-
 stit, vt de publico Romanorum iure scribit Vl-
 pianus^a. Nam etsi religionis & sacrorum pro-
 curatio omnibus aliis rebus antiquior nobis esse
 debeat: tamen imperio magistratus ad tranquil-
 litatem inter homines tuendam est opus, sine
 qua ne religio quidem consistere potest. Itaque
 Iustinianus noster maxima Dei inter homines
 dona esse ait^b sacerdotium & imperium: quòd
 vnum diuinarum rerum administratio, alterum
 humanarum gubernatio moderatióque sit. Non
 enim vt apud Hebræos quondam atque Roma-
 nos iidem & Reges erant & Pontifices: ^c Ita in
 Christiana Rep. idem homo vtranque personam
 sustinet & vtrumque munus exequitur: sed duæ
 sunt

*a. L. I. de Iust.
 & Iur.*

b. Nouel. 6.

*c. Eusebius li-
 bro 1. hist. eccl.
 c. 5. c. cleror.
 21. dist.*

sunt functiones diuersæ, quarū vnaquæque plu- *d. c. duo sunt.*
 rimum operis habet ac difficultatis ^{d.} Commu- *96. distin.*
 nis tamen est vtriusque finis & scopus: nempe re-
 ligionis & mandatorum diuinorum in otio &
 pace conseruatio. Hinc Iustinianus noster de cō-
 sensu & concordia rerum diuinarum & huma-
 narum, sacerdotij & imperij loquens, sympho-
 niæ verbo vtitur. Eius verba hæc sunt ^{e.}: *e. Nouel. 42.*
ὁ τερά τε, καὶ ἀνθρώπινα σωδραμοῦντα μίαν συμφωνίαν τοῖς
ὀρθοῖς ποιήσασθαι ἡήφους. Nec minus imperium ma-
 gistratus, quàm sacerdotium à Deo constitutum
 est, vt docet Paulus ad Rom. *f.* Sunt enim magi- *f. cap. 13.*
 stratus & sacerdotium velut vnus corporis, id
 est, Ecclesiæ duo membra præcipua: quorum al-
 terum alterius auxilio eget. Sed eò sacerdotium
 magistratu dignius habetur, quòd hic corpori
 & rebus externis, illud animæ ac spiritui potissi- *g. d. c. duo sūt.*
 mum seruiat ^{g.}. Itaque harum gubernationū al-
 tera spiritalis vulgò dicitur, quia spiritus & ani-
 mæ tantum est curatio: altera temporalis, quia
 non æternarum rerum ac spiritalium admini-
 stratio est, sed externarum potius & corporaliū,
 quæ ad temporariam hanc vitam pertinent, &
 pro tempore mutationē recipiunt. Id satis osten-
 dit Valentiniani imperatoris oratio de Ambro-
 sij ad episcopale munus promotione, apud The- *h. lib. 4. cap.*
 odoritum ^{h.}. Nam cū Ambrosius, qui tum Præ- *7.*
 tura fungebatur, omnium suffragiis lectus esset
 episcopus Mediolanensis ecclesiæ, exultans gau-
 dio Valentinianus, dixit se gratias agere Deo,
 quòd

*l. c. Valerijana-
nu. 63. dist.*

quod is animorum curationem ei viro tradidisset, cui ipse antea corpora commiserat'. Tamen si autem Ecclesia, cætus ac multitudo Christianorum omnium, fideliumque sit: tamen aliter nonnunquam accipitur in iure pontificio: nempe pro collegio & conuentu sacerdotum, ac ministrorum doctrinæ diuinæ, qui clerici appellantur⁶. hinc potestas ecclesiastica, à ciuili seu politica distinguitur. Sed de vtriusque potestatis discrimine & officijs videndum est, & ab ecclesiastica tanquæ sublimiore dignioréque incipiendū.

*lx. not. in c. re-
lati. de testa.
c. cū clerici de
ver. sig. c. vlt.
Ne præl. vi-
ces suas.*

De potestate & iurisdictione ecclesiastica. Cap. 2.

Sacerdotum functio & officium latissimè patet. Nam præter docendi munus, administrandi sacramenta, ordinandi ministros Ecclesiæ, & quædam alia, quæ non sunt instituti nostri, potestatem habent aliquas veluti leges condendi de ceremoniis, & alijs id genus, vt omnia decenter & ordine fiant. Item de rebus in religione obscurioribus iudicium faciunt: ac si quæ dubitatio emerferit, eorum cognitio est, non magistratuum ciuiliū'. Causam enim fidei in Ecclesia, agendā quis abnuat: inquit Ambrosius^m. Præterea iurisdictionē aliquā, & coercionē habet in Ecclesia, quoniā absque disciplina aliqua munus suū tueri non possunt. Ea autē disciplina duplex est: Vna populi, altera cleri. Nam populū sibi commissum, corripiendi castigandique, & à sacra communionē arcēdi ius habent, ob gra-

*ll. omni inno-
uatione. C. de
fac. eccl.
m. c. cōuenior.
23. q. 8.*

ue scilicet delictum & contumaciam, quæ no-
 ceat Ecclesiæⁿ. Quæ potestas nihil detrahit im-
 perio magistratus, quia nihilominus coërcere, &
 legitimis supplicijs delinquentes afficere ei licet
^o. Potest & sacerdotibus obsistere, si temerè &
 ob alias causas, quàm quæ canonibus expressæ
 sint, quempiam à communione summouerint^p,
 vt paulò post docebimus. Ad hæc delicta quæ-
 dam sunt, quæ legibus non puniuntur: vt Vñra,
 concubinatus, periurium, &c. correctioni ta-
 men Ecclesiæ sunt obnoxia, & ideo crimina ec-
 clesiastica appellantur. Hæc de causis criminali-
 bus. Causæ verò ciuiles laïcorum in Ecclesia nõ
 iudicantur, nisi quæstio aliqua de fide, aut re a-
 lia spiritali occurrat^q, aut nisi consentiant liti-
 gatores^r. Non ignoro Theodosium imperato-
 rem Romanum legem promulgasse, qua cautũ
 erat, vt lites omnes & controuersie forenses ad
 iudicium Ecclesiæ remitterentur, si alteruter li-
 tigantium id postularet. Quæ lex à Carolo Ma-
 guo postea renouata, confirmatæque fuit^s. Sed
 mutatis episcoporum moribus, in desuetudinẽ
 abiit, vt credibile est, vtraque constitutio. Nec
 verò dubium est, quin sacerdotibus reges omnes
 ac principes in huiusmodi rebus cedere, seque
 eis subiectos agnoscere debeant^t. Quamobrem
 Valentinianus imperator, cum de episcopi cu-
 iusdam electione ageretur, ita locutus est sacer-
 dotibus: Talem in pontificali constituite sede,
 cui & nos, qui gubernamus imperium, syncerè
 capita

*n. ca. Nouit.
de iudic.*

*o. l. i. C. de
sum. trin. l. pla
cet. C. de sa-
cr. eccl.
p. No. 123.*

*q. d. ca. conue-
nior. d. l. om-
ni innotatione.
r. l. si qui ex
cõsensu. C. de
ep. aud.*

*s. c. quacun-
que. 11. q. 1. c.
nouit. de iud.*

*t. c. quoniam.
18. distin. c.
quis dubitet.
c. duo sunt.
96. dist.*

„ nostra summittamus, & cuius monita, dum tan-
 „ quam homines deliquerimus, necessariò veluti
 „ curantis medicamenta suscipiamus. & Con-
 „ stantinus ad episcopos cõuentus Niceni: Deus,
 „ inquit, vos constituit sacerdotes, & potesta-
 „ tem vobis dedit de nobis quoque iudicandi*.
 Proinde Innocent. pont. Rom. Arcadium im-
 peratorem à sacra cõmunionem summouit, quia
 cõsenserat, vt Ioannes Chrysofto. à sua sede pel-
 leretur. Et Ambrosius Valentiniano Impera-
 tori fortiter obstitit iubenti, vt templum sedem-
 que suam Arrianis cederet. Sed nihil est ea hi-
 storia memorabilius, quam Theodoritus lib. 5.
 describit de Theodosio Imp. quem idem Am-
 brosius cùm Mediolanensis episcopus esset, non
 solum exclusit à cõmunionem & ingressu tem-
 pli: sed etiam ad publicam pœnitentiam depõsi-
 ta purpura, omnique regio ornatu, adegit: quòd
 apud Thessalonicam aliquot millia hominum
 indicta causa, ipsius iussu trucidata essent: vt ne-
 scias, maiorémne episcopi libertas, an Impera-
 toris obedientia animique demissio admiratio-
 nem mereatur*. Ac vt eius rei perpetuum su-
 peresset monumentum, pleniorque esset satisfac-
 tio, suis monitis & exhortationibus perfecit
 quoque Ambrosius, vt legem promulgaret Im-
 perator, quæ etiamnum in Codice Iustiniani in-
 ter constitutiones Imperatorias extat^b. in hæc
 verba, Si vindicari in aliquos seuerius cõtra nô-
 stram consuetudinem pro causæ intuitu iusseri-
 mus,

x. histo. eccle.
lib. 10.

y. d. c. duo
sunt.

a. c. cū apud.
11. q. 3.

b. tit. de pœ-
nit. l. si vindi-
cari.

mus, nolumus statim eos aut subire pœnam
aut excipere sententiã. Sed per dies triginta su-
per statu eorum fors & fortuna suspensa sit. Ea-
dem humilitate ac deiectione usus est Federicus
primus, qui Ænobarbus est appellatus, in Ale-
xandrum III. pontif. Ro. sed vi & armis, ne di-
cam tyrannide pontificis coactus, qui Impera-
torem pro templi foribus humi prostratum pe-
dibus calcasse fertur, ac illud ex sacris literis pro-
nunciari iussisse: Super aspidẽ & basiliscum am-
bulabis, conculcabis leonem & draconem. Nec
verò aliorum principum necessaria est com-
memoratio, qui à pontificibus Rom. excommuni-
cati sunt & anathemate notati: cùm in manibus
omnium sint historiã, & quæ adduximus exem-
pla, ad id quod instituimus demonstrandum suf-
ficient. Quod ad disciplinam clericorum atti-
net, notandum est, ob quascunque causas laici
castigantur ab Ecclesia, multò magis eos puniẽ-
dos esse. Sed magistratus nihilo secius in eos ani-
maduertunt, postquam à suis antistitibus depo-
siti, ac de gradu suo deiecti fuerint: nisi crimina
sint ecclesiastica. Ecclesiastica voco nõ ea tan-
tum, de quibus locuti sumus, concubinatum,
periurium, &c. sed etiam venationem, bellum,
aut negotiorum sæcularium tractationem, aliã-
ve id genus, quæ clericis interdicta sunt, cæteris
non item. Nam de iis non cognoscunt magi-
stratus. De causis verò ciuilibus clericorum
non sacerdotes olim, sed præsides & magistra-

c. Nouel. 82.

¶ 123.

d. d. nott. 83.

¶ 123.

e.l.cum cleri-
cis.l.omnes.l.
Iubemus. C.
de ep. & cle.

f. d. No. 83.
& 123. c. si
quis 11. q. 1.

g. c. significa-
sti c. si diligē-
ti. de foro .co.

tus cognoscebant^e. Sed ne auocarentur à mini-
sterio suo, & vt promptius lites finirentur, Iusti-
nianus ciuiliū quarundam causarum cogni-
tionem eis permisit: sed ita vt liberum esset vi-
cto, sententiæ contradicere, & ad ciuilem ma-
gistratum prouocare^f. Verū constitutiones
Romanorum pontificum huic iuri non parum
derogauerunt: quibus cautum est, non solum vt
clerici ad magistratus tribunal inuiti non tra-
hantur, sed vt ne volentes quidem iurisdictioni
magistratus se subiicere possint, siue ciuilis sit, si-
ue criminalis causa^g. Qua de re videnda sunt,
quæ Gratianus ex variis authoribus collegit quæ-
stione prima causæ siue hypotheseos vndecimæ.

De pœnis & coercionibus ecclesiasticis. Cap. 3.

Quod autem diximus de coercionem, quam
habent sacerdotes tum in clerum, tum in popu-
lum, id paulo longiorem explicationem deside-
rat: quia nondum satis demonstratum est, quo
genere coercionis possint uti, & varia commemo-
rantur pœnarum genera in antiquis, recen-
tioribusque canonibus, quarum vt grauissima,
ita etiam vltatissima fuit olim exterminatio il-
la, quam canones ἀφορισμὸν, & ἀνάθεμα, nos exco-
municationem vulgò appellamus. Eaque uti ad-
uersus quenquam non licebat, nisi ex graui ali-
qua causa, propter quam canones id fieri iube-
rent, vt ait Iustinianus^b. Nam is qui excommu-
nicatus

b. Nou. 123.

nicatus & anathema factus est, non solum à sacerdotibus summouetur, verum etiam ab hominum confortio, quasi aqua & igni quodammodo interdictum ei sit. Estque hoc pœnæ genus illi non dissimile, quo Dryudes sacerdotes Gallorum olim vsos fuisse testatur Cæsar in his verbis: Si quis aut priuatus, aut publicus eorum decreto non steterit, sacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus est interdictum, ij numero impiorum ac sceleratorum habentur, iis omnes decedunt, aditum sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant: neque iis petentibus ius redditur, neque locus vllus communicatur. Solebant quoque Græci *ἄρκεται τῆς ἀγορᾶς, καὶ τῆς ἱερῶν*, id est, foro & sacris arcere. Cuius pœnæ pleraque in Græcis authoribus exempla reperiuntur. Sed & Plinius testatur, regem Arabum morte multari, nullo interimente, auersantibus cunctis, & commercia etiam sermonis negantibus. Magnus autem est huius excommunicationis vsus propter disciplinam ecclesiæ & excommunicati emendationem. Est enim neruus ecclesiasticæ disciplinæ, vt verè Innocentius quartus ait ^{m.} Nec vt peccet quis, ideo excōmunicatur, sed vt pudore suffusus respiscat tandè, & ad frugè bonâ redeat. Quod cum acciderit, absoluitur & ad sacram communionem admittitur ^{n.} & hæ sunt clauces regni cælorum, potestâsque ligandi & soluendi, quam Christus apostolis suis eorumque suc-

i. lib. 6. de bel.
Gal.

l. lib. 6. c. 22.

m. c. Cū inter.
de vsue.

n. ca. iter hac.
33. q. 2.

*o. c. audiui-
mus. c. quod-
cunque. 24.
q. 1.*

*p. c. Engeltru-
dam. 3. q. 6. c.
nemo. xi. q. 3.
c. si quis sua-
dēte. 17. q. 4.*

2. 1.

*q. c. cum ali-
quis. xi. q. 3.*

*r. not. 1. c. quo-
autem. ac po-
est remis.*

*f. c. presby-
ter. 2. q. 5.
l. c. si quis vi-
dua. 5. dist.
c. si quis amo-
do. 81. distin.*

cessoribus concessit^o. Quod est accipiendum, si quis simpliciter excommunicatus fuerit. Si enim inter sacros homines, & vt Græci dicunt ἀναθήμα-
τα habitus sit auctoritate Ecclesiæ propter atro-
cissimum fortè scelus aliquod, omnis ei spes ve-
niæ vt plurimum adimitur^o. Sed quo grauior est
pœna, eo apud Deum futurus est acceptior, si
Ecclesiæ iudicium æquo animo ferat, hocque
commodo seueritas condemnationis compen-
satur & mitigatur. Verùm animaduertendum est
non temerè quenquam olim absolui consueuis-
se absque castigatione aliqua propter exemplū,
vt dixi, & vt exploratū esset, eum seriò ad Eccle-
siam redire. Itaque vt satisfaceret Ecclesiæ quam
læserat, & simul pœnitentiæ suæ, ac mutatæ vo-
luntatis clarum documentum præberet, plorans
& sordidatus publicè absolutionem petere co-
gebatur^o. Sed hæc satisfactio ex causa aliqua ho-
nesta aliquando remittebatur, sicut & pleræque
aliæ pœnæ ecclesiastica auctoritate alicui infli-
ctæ. Eaque remissio quæ indulgentia vulgò ap-
pellatur, res est apud nos hodie frequentissima.
Præter hanc excommunicationem, quæ tam
clericis quàm laicis varias ob causas irrogatur,
alię sunt pœnæ ecclesiastica, quibus cleri ci præ-
cipuè affici solent. Nam ministerio, officioque
suo vel ad tempus^s, vel in perpetuum iis interdi-
citur^t. Fitque interdum hæc interdictio simpli-
citer & sine adiunctione, interdum adiicitur, vt
nudum honoris gradusque sui nomen retineat
absque

absque administratione. Qua pœna Melitiū episcopum aliquādo multatū fuisse scribit Theodoritus ^v. Aliquando etiam augendæ pœnæ causa exprimitur, vt in monasterium cōiciatur & includatur ^x. Est & pœna carceris iure pontificio recepta ^y. Quamuis à iuris ciuilibus authoribus nō probetur ^a. Sed & curiis olim tradi solebāt, eis dēseruiri, ac ex clericis fiebant curiales, quorū in iure ciuili crebra est mentio ^b. Verūm curiā interpretati sunt quidam pontifices potestātē ciuilem, & magistratū, cui traduntur solenni exauthoratione præcedente, quam degradationē vocāt, vt magistratus in eos animaduertat ^c. Quod nō eò dico, vt eiusmodi exauthorationē improbē, aut magistratus animaduersionē in criminibus, quæ ecclesiastica nō sunt. Cuius etiam meminit Iustinianus in locis suprā adductis: sed morē in Ecclesia receptū nocētes clericos tradēdi suppliciiis afficiēdos, veteribus cognitū fuisse vix mihi persuadeo. Huius autē pœnæ exemplū est apud Iustinianum ^d; cū iubet presbyteros aut diaconos, qui post ordinationem vxorē ducunt, curiæ cū bonis suis tradi. Meminit & Theodoritus ^e. Sed notandū est eos, qui ita cōdēnati essent, honore & priuilegiis curaliū siue decurionum frui solitos non fuisse, quamuis onera omnia curalia subirent, vt ex nouella Iustiniani XLV. de Iudæis, Samaritanis & hæreticis facillē colligitur. Ac de iis curialibus, quos Maiorianus in quadā cōstitutiōe seruos Reip. vocat, multa apud Gra-

v. lib. 1. c. 9.
tripar. lib. 2. c.
12. c. presbyter. 28. distin.
c. presbyteros
50. dist.
x. c. si episcopus. 50. dist.
y. c. quamuis.
de pœ. in 6.
a. l. Aut dā
nū. de pœnis.
b. c. clericus. 3.
q. 4. c. si quis
sacerdotium.
c. statuimus.
ii. q. 1.
c. c. ad falsariorū. de cri.
fal. c. nonimus. de ver.
fig. c. degradatio. de pœ.
in 6.
d. No 123.
e. lib. 4. c. 22.
trip. hist. lib.
7. c. vit. &
lib. 6. c. 7.

DE SAC. ECCL. MINIST.

f. 33. 51. 53. distinet.

g. c. presbyter. 82. distin.

o. c. ante omnia 35. dist. c. cōspirationū.

ii. q. i. c. i. 23.

q. 5.

h. c. i. de calū.

i. not. in c. qua

liter. de accus.

l. c. licet. de pœnis.

m. l. i. c. de secul. nup.

n. in ca. Irrefragabili. de offic. ordin.

tianū leguntur^f, quæ à proposito nostro alieniora sunt, & aliàs fortè à nobis explicabūtur Reperitur & inedia siue ieiunij pœna in iure pontificio s. Item infamix atque adedò supplicij corporis b. De exilio, & deportatione loquitur Gregorius in quadam epistola decretali^h. Ex quo apparet iudicia ecclesiastica à magistratuum animaduersione non multū differre, si recentiorū canonum sine delectu ratio habeaturⁱ. Sed magistratus nostri vsquequaque non permittunt, vt à veterum canonū præscripto hīc recedatur. Ac memoria repeto damnatū fuisse non ita pridē iudicio curiæ centumviralis archiepiscopū Biturigū, quod sacerdotes aliquot liburnicarū siue triremū præfecto vinciendos & remigio mancipandos tradidisset. De multa seu pœnā pecuniaria, quæ hodie quorundā antistitū ærariū nō mediocriter augere solet, quæstio agitata est, & sanè propter auaritiæ suspiciōnē ab eo sacerdotes abstinerere decet^l. Idque exēplo Theodosij Imperatoris, qui se hoc cauere ait, ne in iis quæ ad morū correctionē spectāt, fisci rationē habere videatur^m. Quatenus autē eā pœnā irrogare liceat, copiosè docet Felinusⁿ. Sed iustituti nostri est in hoc exordio capita rerum attingere, nō ea sigillatim pertractare, quæ propriā disputationē requirūt.

An ius gladij habeat Ecclesia. Cap. 4.

Ex his cōstat sacerdotes iurisdictionē aliquā tam in populū, quàm in clerū semper habuisse: sed

sed olim moderatius aliquáto exercebatur, nulla vi corporali adhibita. Sed incorruptius ac sincerius & magis ex usu, vt arbitror, Ecclesiæ. Cuius rei vel illud argumentum est, quod Eugenius secundus instituisse carceres & vincula ad clericos coercendos primus omniũ fertur. Nunc ea pœnarũ genera excogitata & vsitata sunt, vt iurisdicção ecclesiastica à gladij potestate nõ multũ discrepet: cum tamẽ nullo vnquã tẽpore tanta fuerit morũ corruptio in Ecclesia. Sed nec ea iurisdicção ab episcopis ipsis nũc exercetur, quod olim non solum magna cũ grauitate, & decore, sed etiam lenitate ac simplicitate fiebat, sed à vicariis quibusdã iuridicis, qui officiales vulgò dicuntur. Quorum auditoria calumniis, imposturis ac strophis forensibus quæcunque regia ac prophana tribunalia longè superant. Gladij igitur ius & imperium non habent sacerdotes, sed magistratus ciuilibus, vt clarè testatur Christus, cum ait: Regnum meum non est de hoc mũdo, & Reges gentium dominantur eis. Vos autem non sic. Nam & Petrus præcipit eis, vt pascant gregem non dominantes. Inde Hieronymus ad Nepot. Episcopi, inquit, sciant se sacerdotes esse, non dominos. Itaque dicuntur non habere territorium, necprehendendi, summo uendique facultatem, magistratibus quibusdam Romanis non dissimiles, qui vt Gellius ait, vocationem habebant, non prehensionem. Nam & Iustinianus noster episcopos nõ dominos,

o. c. esto. 95. distinct.

p. l. pupillus. §. territorii. de verb. sig. q. lib. 12.

r. Nou. 81.

nos, vt hodie vulgò appellari solent, sed spiritalis patres vocat^r. Nec nos mouere debet, quòd plerisque sacerdotes, atque ecclesias imperium illud, quod à iureconsultis dicitur merum, omnemque iurisdictionem exercere videamus. Ea siquidem potestate nò vt sacerdotes, sed vt Duces, Comites, ac domini vtuntur. Quod non videtur vsquequaque improbàdum esse, modò ea gubernatio à spiritali procuratione eos nò auertat. Nam sicut prædia sibi donata à principibus aut aliis propria habere ac retinere possunt: ita & iurisdictionē, quæ cū prædiorū donatione transfertur. Præterea quid vetat dominū ac principē ciuitatis alicuius, aut prouinciæ, si idoneus reperiatur, episcopū creari? Quod si vsu venerit, nemo dixerit, opinor, cū facultates ac patrimonium suū deserere oportere: quasi id retinēdo, episcopali munere fungi nò possit. Certè apud Theodoritū / cuiusdā Iacobi mētio est, qui eiusdē ciuitatis & princeps & episcopus fuit. Sed ea iurisdictione nihil cōmune cum sacerdotis officio habet. Ideoque cū eā exerceat sacerdos, aut eius nomine alius, duplicē gerere personā intelligitur. Itaque ab eorū iudiciis nò synodi, nò episcopi, nò archiepiscopi, nò denique Romani pōtiffices: sed rex tantū, ac iudices regij appellātur. Hinc etiam vulgò traditū est, secundū leges ciuiles & regias eā iurisdictionē exerceri debere^r. Nolim tamen episcopos neglecta propria functione prophana tractare negotia, nisi fortè necessitas aliqua vigeat.

r. gl. in c. vlt.
de præfer. c.
quò iure. 8.
distin.

non

quid

geat.

geat. Idq; Eusebij illius exēplo, quē Theodoritus
 scribit militari ornatu & thyra capiti imposta v. lib. 4 c. 13.
 Syriā circumeuntē presbyteros & diaconos cre-
 asse. Sed plerique sunt nostro tēpore à religione
 & sacris, quā quivis Satrapæ, & principes pro-
 phani longē alieniores. Nec aliud eis curæ est,
 quā ut ditionem & possessiones suas quo iure
 quāque iniuria tueatur & augeant. Similes enim
 planē sunt Demadi illi Atheniēsi, qui nolētibus
 Atheniēsis diuinos honores Alexādro decer-
 nere, Videte, inquit, nedum cælū custoditis, ter-
 ram amittatis. Ac mihi nunc venit in mentē fa-
 bella, quā Fulgosiū ille, qui Ligurū imperio de-
 iectus fuit, lib. sexto suorum collectaneorū refert
 in hanc sententiā: Cū archiepiscopus idēque
 dux Colonia Agrippinæ in Germania per quen-
 dam pagum iter faceret, & ingens armatorum
 numerus more gentis eum prosequeretur, forte
 fortuna bubulcus nescio quis eū aspiciens, vehe-
 mentius ridere cœpit. Ac interrogatus quānam
 tanti risus causā esset, respōdit valdē sibi ridicu-
 lum videri, quōd Petrus apostolus sacerdotalis
 ordinis princeps, in tāta inopia vitā egisset, ut e-
 ius successores ad eō locupletaretur, & regibus sa-
 trapisq; pares fierēt. O biiciēte verō archiepisco-
 po personā se duplicē sustinere, ducis scilicet, &
 episcopi: & tū ducis munere fungi, cū armat^o,
 satellitiōque stipatus incedit, in sacra autē æde e-
 piscopū ac sacerdotē agere, multo maiore cachin-
 nū sustulit rusticus. Denuo igitur causā rogatus,
 Velim,

„ Velim, inquit, hoc vnum abs te doceri, cum huc
 „ ducem cuius personam geris, iam fato functum
 „ cacodæmones ad inferos rapiant, quoniam iturum
 „ esse episcopum existimas? Excipitur tamen pon-
 „ tifex Romanus constitutione Bonifaciana, qua-
 „ si ius gladij habeat in omnes Christianos, sed v-
 „ sum & executionem sponte regibus concedat,
 „ negotijs spiritualibus nimis scilicet districtus &
 „ & occupatus *. Itaque conferendi regna totius
 „ orbis Christiani, & eadem auferendi potestatem
 „ sibi vindicat †. Et certum est Chilpericum regem
 „ Francorum hominem minimè malum ac sim-
 „ plicem à Zacharia pōtifice deiectum regno & pi-
 „ pinum in locum eius successum fuisse ‡. Alius quoque
 „ pontifex nomine Leo Carolum Magnum crea-
 „ uit Imperatorem, & imperium ex Græcia Ro-
 „ mam transtulit. & Innocentius quartus habito
 „ conuentu Lugduni Federicum secundum, Im-
 „ peratorem Romanum abdicauit imperio §. Qui-
 „ bus exemplis admonemur pontificem Roma-
 „ num tanquam monarcha sit, in omnes impera-
 „ tores ac reges imperium exercere, & quicquid
 „ habent imperij ac maiestatis reges ac imperato-
 „ res, id ab Ecclesia Romana omnino pendere.
 „ Quod & Clemens quintus in concilio Vien-
 „ nensi constituit ¶. Sed ea constitutio sic displicuit
 „ nobili iuriscōsulto Cyno Pistoriensi, vt eam
 „ quasi ex pontificiorum errore profectam notare
 „ ac eleuare non dubitauerit. Atque ita senserunt
 „ plerique alij non contemnenda authoritatis iu-

x. extrau. V.
 nā sanctā. de
 ma. & obed.
 y. c. venerabi-
 lem. de elect.
 c. ad apostoli-
 ca. de re iud.
 in 6. de Ro-
 mani. de lu-
 reiu.
 a. c. alius. 16.
 q. 6.
 b. d. c. ad apo-
 stolica.

z. clem. pasto-
 ralis. de re iu-
 dic.

reconfulti. Bartolus verò eam perfunctoriè & dicis causâ , vt ita loquar , tueri videtur magis , quàm verè & ex animo . Idquè apparet primùm ex eo quòd fluctuat ille contra morem suum , nec certam profert sententiam . Deinde quia non obscure significat ideo se eam constitutionem defendere, quod in loco Ecclesiæ Romanæ subiecto maneat ^{d.} . Extat sanè cōstitutio ^{d. Bar. in l. x. de req. reis.} Clementis V. qua Bonifacianam sic interpretatur, vt Francorum regem non aliter pōtifici Romano subiectum esse dicat, quàm ante eam cōstitutionem fuerat . Idquè in Philippi Pulchri Francorum regis gratiam se facere testatur , qui grauem ea de re contentionem cum Bonifacio habuerat ^{e.} . Quale verò hoc beneficium pontificis in regem fuerit, alij viderint . Ego certè neminem paulo saniozem, eruditiorémque hoc tempore esse arbitror, cui inceptum illud Bonifacij probari possit . Ac maximè verendum est, si tales esse pergant reliqui, ne D. Bernardi vaticinium tandem verum esse comperiamus, qui ad Eugenium pontificem Rom. scribens de vtroque gladio: Vtrunque, inquit, habere si voles, vtrunque perdes ^{f.} . Traditum est in Meroë, Iouis sacerdotes ad eò superstitione implese animos, vt nonnunquam misso nuntio necem regi Æthiopiæ demādarēt nullo detrectāte, aut mandatū iussionémve abnegāte: donec ad Ergané regē peruēnēt, qui omnes occidit & sacerdotiū sustulit.

<sup>e. extrau. me-
ruit. tit. de pri
uil.</sup>

<sup>f. lib. 2. de cō-
sid. ad Eug.</sup>

g. c. questum
23. q. 4.

Politica gubernatio magistratus, à Deo perinde constituta est ac sacerdotium ipsum, ut antè diximus. Quod adeò verum est, ut ita senserint ethnici. Inter quos Homerus disertè ait regis imperiũ à Ioue proficisci. Versus eius hi sunt, lib. 1. Iliad. ἐπεὶ οὐ πόθ' ὁμοίως ἔμμορε τιμῆς σκηπτοῦχος βασιλεὺς, ᾧ τε Ζεὺς κῆδος ἔδωκεν. Et li. 2. θυμὸς δὲ μέγας ἔστι Διοτρεφέος βασιλῆος. τιμὴ δ' ἐκ Διὸς ἔστι. φιλεῖ δὲ ἐμπίετα Ζεὺς.

b. Roma. 13.

Id enim natura est insitum hominibus, auctore Aristotele. Quare cùm id ius naturale sit, id est, à Deo naturaliter mentibus nostris inditum, necesse est, ut & diuinũ quoque dicatur. Id docet Paulus^b, cùm ait, Omnem hominem potestatibus excellentibus subditum esse debere, nec magistratum sine causa gladium gestare, cùm ad vindicanda scelera Dei minister sit. Quos enim doctrina & exhortatio sacerdotis compescere ac meliores efficere nequit, hi metu suppliciorũ abstinere à flagitijs per magistratum coguntur^c.

i. c. nõ frustra.
23. q. 5. l. 1. de
Iust. et iur.

Petrus quoque nos admonet, ut regem honore prosequamur, utque non tantum ei, sed etiã prefidibus ab eo missis ad nocentium vindictam & laudem rectè agẽtium parcamus. Magnum igitur Dei donum est, & non mediocris usus inter homines hæc potestas, quæ rerum omnium ad incolumitatem status publici spectantium gubernationem complectitur. Sola enim sacerdotibus relinquitur Ecclesiæ rerumque ecclesiasticarum ac spiritualium curatio^d.

l. c. se quidem
11. q. 1.

Sed potestas hæc civilis utcũque delibata primũ à sacerdotibus, deinde

deinde sensim ac pedetētim aded̄ imminuta est, ut ad extremū penē in ordinem redacta sit. quod iam à nobis demonstratum est. Illud præcipuè hīc tractandum occurrit, an principes seu magistratus in Ecclesiam, resque aut personas ecclesiasticas imperium aliquod & potestatem habeant, & sciendum est verbis tam Petri, quam Pauli suprā recitatis, quia generalia sunt, etiam clericos & personas ecclesiasticas contineri ^{m.} De Romanis pontificibus aliquid suprā attigimus, quorum aliqui Imperatorem dominum suum nominare haudquaquā veriti sunt ^{n.} Alij etiam ipsius iudiciū libenter, aut æquo certè animo subierunt ^{o.} Sed hoc nimis sanè odiosum hac tempestate argumentum omittamus. Notandum est præterea magistratum siue principem non modo corporis substantiæque nostræ custodem esse, quasi ad vim atque iniuriam prohibendam tantum cōstitutus sit: sed etiam religionis & cultus diuini, quod ad externam disciplinam attinet. Quauis enim legibus ciuilibus, ea præcipuè contineantur, quæ ad arcendam iniuriam tuendamque pacem pertinēt: tamen & de plerisque alijs rebus ad honestatem aliquam, & maximè ad religionem spectantibus leges fiunt. Quarum omnium custodem esse magistratum Aristoteles ait. Tria siquidē iuris præcepta sunt, quorum primū est honestè viuere: cuiusque præcepti multa exempla sunt in iure ciuili, de quibus alibi diximus. Nec me latet de rebus sacris

m. c. magnim
ii. q. i.

n. c. sacerdotibus. ii. q. i.
c. Salonitana.
63. dist. c. quoties. i. q. 7.

o. c. nos si incompetenter.
2. q. 7.

*p. d. l. omni
innouatione.
C. de sac. eccl.
d. c. cōuenior.*

ac spiritualibus iudiciū esse ipsius Ecclesiæ. Nam synodi episcoporum ac presbyterorum de rebus sacris rectius, quàm prophani homines iudicare possunt *P.* Quod satis animaduertit Alexander Rom. imperator, quanuis Christianæ religioni addictus non esset. Sic enim de eo scribit Lampridius. Pontificibus tantum detulit & quindecim viris, atque auguribus, vt quasdam causas sacrorum à se finitas iterari & aliter distingui pateretur. Nec alienum est à proposito, quod de Leontio Tripolitano episcopo à scriptoribus ecclesiasticis memoriæ proditum est. Cùm enim Constantius Imperator in conuentu episcoporum de ecclesiasticis multa verba faceret, & promulgaret constitutiones, omnibus alijs approbantibus, hic solus obstinatè tacuit. Ac sciscitante imperatore cur ipse loquentibus cæteris solus taceret, respondit se cogitandum mirari apud se, quòd à proprijs negotijs tantum ei superesset otij, aliena vt curaret. Quanuis autem de rebus sacris iudicium sit Ecclesiæ, vt diximus: tamen vbi semel constituta sunt ac iudicata, magistratus officium est Ecclesiæ iudicia & decreta tueri & conseruare, si id necessarium esse perspexerit. Itaque blasphemias, hæreses, & omnem impietatem externam punnit & vindicat *q.* Sacerdotes item in officio cōtinet magistratus, disciplinam ecclesiasticā constituit ac reformat *r.* Quorsum enim tot constitutiones principum editæ sunt de officio sacerdotum

*q. c. quando.
23. q. 4. c. de
Liguribus. c.
quali. 23. q. 5.
r. c. filijs. 16.
q. 7.*

dotum & disciplina ecclesiastica, nisi eas executioni mādare possint? Quales permultę sunt Romanorum imperatorum lib. i. C. Iustinia. & lib. ^{7^o v. cap. v.} Sed multo plures extāt principum Gallię antiquorū, & Caroli Magni præsertim, breui, vt spero, in lucem exiturę, vt de recētioribus taceam, quę nemini non hodie in Gallia cognitę sunt. Ex quibus facilē perspici potest, principem leges condere posse, quibus episcopi ceterique omnes Ecclesię ministri ad canonum ecclesiasticorum, veterisquę discipline obseruationem in regno ac ditione sua cōpellantur. Eoque iure atque autoritate post hominū memoriā vsi ferē sunt reges nostri, non tantum in Gallię suę episcopos, sed in ipsos etiam pōtiffices Rom. si quid in finibus Gallię aduersus canones & disciplinam ecclesiasticam moliri viderentur. Huiusque libertatis expressissima quotidie vestigia conspiciuntur in summis tribunalibus, cū à rescriptis Romani pontificis appellationes interponuntur. Nam etsi ab executione eiusmodi rescriptorum appellari soleat magis, quàm à rescriptis: tamen effectu hac appelladi genera non differūt. & videtur hic mos ex ^s errore interpret. *f. c. l. de app.* ortum habere, qui rescriptum D. Pij apud Vlpianum è Græco in Latinum malè conuertit, & quoties præsens rerum status mutationem aliquam in spiritalibus rebus poscere credebatur, habito conuentu episcoporū Ecclesię Gallicę, quod tēpori visum erat cōuenire, cōstituebatur.

s. c. de capitulis.
10. dist.

Ac tantum abest, vt Romani pōtificis vllum interueniret decretum, vt is etiam interdum in ordinem cogi soleret ^t. Exemplorum pleni sunt annales nostri & acta monumētāque curiæ Parisiensis de Clodoueo, Carolo Magno, Ludouico Pio, Philippo Augusto, sancto Ludouico, Philippo Pulchro, Carolo quinto, Carolo sexto, Carolo septimo, & alijs regibus perpetuæ memoriæ causa diligentissimè perscripta. & vulgo circumfertur libellus curiæ Parisiensis ad Ludouicum vndecimum Francorum regem missus, in quo miserabilis illa Ecclesiæ confusio, ac perturbatio demonstrata est, quæ ex Rom. curiæ nūdinatione tum nascebatur, & simul Regum nostrorum ac magistratum in asserenda libertate Ecclesiæ Gallicæ aduersus pontificem Rom. virtus, & constantia. Suffragatur nobis Isidorus apud Gratianum. Cuius hæc verba sunt: Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. & paulò post: Cognoscunt, inquit, se deo reddituros esse rationem propter Ecclesiam, quā à Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles principes, siue soluatur, ille ab eis rationem exigit, qui eorum potestati suam Ecclesiam tradidit ^v. Principes enim sunt religionis & Ecclesiæ defensores, ac, vt Esaias loquitur, nutritij ^x. Id quod Iustinianus noster expendisse videtur, cum ait se nihilo minorem

v. c. principes

23. q. 5.

x. c. 49.

minorem Ecclesiæ, quàm vitæ suæ curam habere. Eòdem pertinet Ioadis regis exemplū memoria dignū, quod imitari coguntur aliquando reges magistratusque nostri. Nā cū suspectos haberet sacerdotes, ne pecuniam interuerterēt, quæ offerebatur à populo ad tutelā templi, eam primū in arcam clausam inferri, deinde scriba suo præsentē fabris ac cementarijs erogari iussit^a. Porro ex iam dictis satis colligi potest, non omnino alienum à vero esse, quod plerique assentunt, concilium, siue conuentum Ecclesiæ principis iussu & imperio conuocari posse. Nam & si de pontificis Ro. autoritate contendere hīc nolim: tamen si officio in hac re suo non fungatur, nec ceteri fortē eius consiliarij & collegæ, Cardinales vulgò appellati sed canones omnes, quod abominor, & disciplinam ecclesiasticam contemnant, ac pro nihilo ducant: boni certē principis est eius negotij curam suscipere, nisi malit Ecclesiæ desertor ac proditor verius, quàm tutor haberi. Quod non modo Constantinum, sed plerosque etiam alios imperatores Rom. fecisse veteres testantur historiæ^b.

y. Nou. 3.

a. 4. Reg. c. 12

b. c. sexta. 16.
distin. c. Adrianus. 63.
distinc.

¶ Quam potestatem habeat princeps circa ministeria ecclesiæ. Cap. 6.

De clericorum ac ministrorum Ecclesiæ ordinatione loco magis idoneo disputaturi sum⁹.
Sed interim animaduertendū est, quanuis sacra

res & maximè spiritualis habeatur, nihilominus regem nostrum in eam plurimum iuris atque auctoritatis merito sibi vindicare. Nam episcoporum & archimandritarum creatio ferè ex eius nutu pèdet, sublata canonicorum atque monachorum electione. Quod ægrè admodum fert hodie vniuersa ecclesiasticorum hominum natio, querunturque vulgò ex aulicorum fece prophanos abiectissimosque homines sibi antistites dari solere. Verum eos cogitare & expendere imprimis decet, cum eorum cupiditas & corruptio tanta esset, ut nulla veterum canonum habita ratione indignissimos quosque promoueret, ut in re profus alioqui desperata, hoc veluti cauterium quoddam necessarium visum fuisse. Deinde non ita de his rebus princeps decernit, ut incommodis, si quæ sunt, vitiumque medendi facultas Ecclesiæ aut eis qui se *νοσηφάτοις* eius esse & capita distant, omnino crepta sit. In consecrationibus enim & solennibus ordinationibus liberum est eis, sine graui morum, ætatis, doctrinæ examinatione neminem in clerum recipere, & tales consecrare sacerdotes, qui idonei sint ad quancunque functionem Ecclesiæ, quam princeps ipsis committere voluerit. Nam princeps impositionem manuum, consecrationem, inquisitionem ecclesiasticis viris nunquam ademit, sine qua nemo ecclesiis præficitur. Huc accedit, quòd cum princeps patronus sit ecclesiarum, ac monasteriorum, non permittunt canones eum hoc iure

iure fraudari: quod nihil planè aliud est, quam præsentatio quædam, seu nominatio: ad eò vt pontificibus oblatum nominatumque, si idoneus non videatur, reicere & aliter ecclesiis cõfulere liceat. Ac certo certius est, nullo vnquam tempore siue canonicos siue monachos tantum potuisse, vt sine permissu regis electionem aliquam celebrare ipsis liceret. Eodèmq; iure imperatores ac reges alios plerosque vros fuisse constat etiam in electione Rom. põtificis. Quade re multa Gratianus collegit, ad quem lectores remitto. Optarem sanè à principibus maiorem haberi delectum personarum. Attamen res eiusmodi est, vt ecclesiastici viri de se magis, quàm de principe, qui patroni tantum, non etiam ordinatoris officio fungitur, conqueri debeant. Quod si culpam conferant in pontificem Rom. vt plerosque eorum crebrò facere audio, quòd probationè ac examinationem sibi retinere, & legibus omnibus ac canonibus, quoscunque passim soluere cõsueuerit, ipse me nihil interpono. Penes alios esto hac de re iudiciũ. Illud vnũ verè ingenuèq; dico, nihil Reipub. ecclesiæ quæ Gallicæ mihi videri vtilius, quàm autoritate regis pastores præfici ecclesiis, si à põtifice Rom. obrinere possint episcopi, vt ordinatio, inquisitio, ac confirmatio secundum veteres canones libera ipsis relinquatur, modò ipsi officij sui meminisse velint. Quis enim est ad eò imperitus rerũ, vt Rom. curiæ artes non norit, & quantum

c. c. *Adrianus. c. in synodo. c. cũ lögè. c. Reatina. 63. distinct. c. hinc etiam. 16. q. 1.*

ea hirudo gallici exorbeat sanguinis quotidie, non satis intelligat? Dicam, quod à viris peritissimis, ac diu in Rep. versatis nō semel accepi, quāquam incredibile videtur, quotannis variorum diplomatum à pontifice obtētorum nomine ad septingēta aut eo amplius aureorum millia Romam hinc exportari solere, quæ ita illic velut capta vincētaque detineantur & custodiantur, vt nullo vnquam postliminio ad nos redeāt. Quid multa? In prouerbum abiit iandudum Romana permutatio, plumbi videlicet cum auro, non minus, quàm illa Diomedis & Glauci apud Homerum: cuius & Vlpianus noster meminuit ^{d.}. Nec causari possunt episcopi huius regni liberā non fore ordinationem, si regis autoritas necessariò accedat. Est enim ad frenandam non paucorum cupiditatem summè utilis ac necessaria, qualis fuit olim populi consensus, sine quo non poterant ministri Ecclesiæ ab episcopis ordinari. Idque potest iis obiici, quibus absurdum videtur ius, quod regaliorum à nostratibus vulgò appellatur, regem nostrum in quasdam sui regni ecclesias habere. Quid enim aliud hīc agit Rex, si pauca quædā excipias, quàm quod à ciuibus cuiusque ciuitatis & plebe quōdam fieri solebat? cuius consensu, vt dixi, pastores ecclesiarū ordinabantur. Nam ipsam ordinationem, & inquisitionem, quæ cum beneficij collatione coniuncta antiquitus erat, nunquam sibi attribuit. Populo autem propter tumultus & dissidia ve-

risimile

d. l. i. de on.
emp.

risimile est hoc ius ademptum, ac in principem translatum esse. Nam scinditur incertum studia in contraria vulgus. Quo tamen iure nec semper, nec in omnibus ecclesiis princeps vtitur. Sed de his omnibus infra copiosius differemus. *c. lib. 3. c. ult.*

De Hierarchia, & variis administrationibus Ecclesie. Cap. 7.

Quæ sit potestas ecclesiastica, & quemadmodum à politica differat, satis pro instituto differimus. Nunc de iis videndū est, per quos ecclesiasticæ res procurantur & administrantur. Quorum varij sunt gradus. Nam, vt Petrus apostolus in epistola Clementis ait, Ecclesia magnæ cuiusdam naui similis esse videtur, in qua præter vectores seu epibatas, gubernatore, proreta, nauata, & ministris quibusdam aliis opus est. Populus enim in Ecclesia vectoribus, episcopus proreta, presbyteri nautis, diaconi & alij qui clerici dicuntur, reliquo naui ministerio comparantur. Horum igitur alij parent, nulloque munere ecclesiastico funguntur: & hi verbo Græco laici, quasi populares vulgò dici solent. Alij imperant, & principatum quendam in cæteros habent, qui hierarchia à Græcis appellatur. Quàmquam eo verbo rarissimè vsos fuisse veteres existimo. Hi enim ministri aliorum, quàm domini aut principes vocari maluerūt. Quod eorum singulari modestiæ & sanctitati ascribendum

esse putamus. Sed de nomine, modò vt rem teneamus, minus est laborandum. Vt igitur tota res commodius explicetur, ministeriù doctrinæ diuinæ, quod Lucas vocat *διακονίαν τοῦ λόγου* à cæteris ministeriis distinguemus. Circa ministeriù doctrinæ animaduertendum est, Christi legatos, siue apostolos initio exorientis Ecclesiæ per singulas ciuitates, in quibus Christus colebatur, administratores quosdam instituisse, qui gubernarent ecclesias, ipsisq̄ præessent. Hos vocarunt sacerdotes, quòd sacrorum curationem haberent, & presbyteros, id est, seniores, quòd prudentia & grauitate venerabiliores essent cæteris. Nam hoc Græcum verbum non ad aetatem, sed ad dignitatem quandam potius refertur^f. Idq̄ multis exemplis demonstrat Budæus noster. Quam loquendi formam nostrates imitantur, seignores vulgò appellantes eos, quos honore aliquo dignos iudicât^g. Dicuntur præterea ministri, vt ait Chrysostomus^h, & pastores quòd ministrent magis, quàm dominantur cæteris, & gregem sibi cõmissum pascant. Quod verbum iis conuenire, qui alios gubernandos susceperunt, indicat Homerus, cùm Agamemnonem subinde vocat *ποιμὴν τῶν λαῶν*. Sed & episcopi quoque, quasi speculatores atque inspectores sunt appellati. Quo ferè sensu episcopi ab Arcadio iureconsulto vocantur, qui pani ceterisque rebus vānalibus præsuntⁱ. Nam Paulus in epistolis vtraque appellatione, presbyteri né-

f. c. clericos. 21. distinct.

g. c. 1. de cõf. b. homi. 2. in epist. ad Philip.

i. l. ult. de mun. et hono.

pe & episcopi, promiscuè vtitur. Idque Chrystost. August. Hierony. & plerique alij annotauerunt^{l.} Verum communis illa administratio presbyterorum visa est incòmoda propter diffidia & còtentiones, quas pariebat. Quare ne vnusquisque ad se trahens Christi ecclesiam rumperet, vt inquit Hierony. operæpretium duxerunt in singulis ciuitatibus vnum ex presbyterorum ordine cæteris præficere, ita vt cum eorum consilio omnia gereret, atque administraret. Huic vni nomē episcopi quod antè omnibus erat, commune, attributum: vt insigni aliqua propriâque appellatione à cæteris facilius discerni posset^{m.} Proinde ex eo tempore reliqui presbyteri, nunquam episcopi sunt appellati^{n.} Quauis episcopi presbyterorum nomen non respuerint^{o.} & notandum est in singulis ciuitatibus horum presbyterorum collegium quoddam fuisse, cui præerat episcopus. Cuiusmodi est hodie canonicorum collegium, qui in eorum locum successisse videtur. & hunc cætum presbyterorum vocat senatum Ecclesiæ Hieronymus^{p.} Nondum enim presbyteri separatas habebant ecclesias in quibus docerent, & sacramenta administrarent. Quod vel Sozomenus demonstrat, cum ait, còsuetudinem fuisse in Alexandria tempore suo, vt vno existente super omnes episcopo, presbyteri seorsum ecclesias obtinerent, & populus in eis collectas solènniter celebraret^{q.} Sed crescente numero Christianorū cū passim còstructe

*l. d. c. clericos.
c. olim. 95. distinct.*

*m. c. legimus.
93. distinct.
n. Euseb. lib. 6
c. 33. hist. eccle. & trip.
hist. lib. 4. c. 24.
o. Euseb. lib. 5. c. 24.*

*p. c. ecclesia.
16. q. 1.*

q. trip. hist. lib. 1. c. 19.

c. 6. l. 13. q. 1.

essent basilicæ seu Ecclesiæ non in ciuitatibus modò, sed etiã in vicis atque pagis, tandem inter presbyteros cõfusionis discordiæq; vitadæ causa vbique terrarum diuisæ sunt regionibus, ita vt vnusquisq; sua ecclesia regioneq; contētus ab aliena omnino abstineret. Cuius rei author fuisse dicitur Dionysius vrbis Romæ episcopus, vt ex ipsius epistola ad Seuerinũ episcopũ Cordubensem scripta colligitur, quæ integra apud Gratianum non extat^r. De ecclesiis, inquit, parochianis, vnde apostolicã sedē consulere voluisti, qualiter sint custodiendæ per Cordubensem prouinciam, ac diuidendæ sacerdotibus, nihil tuæ charitati melius nobis videtur intimare, quàm vt sequaris, quod nos in Rom. Ecclesia nuper egisse cognoscitur. Ecclesias verò singulas singulis presbyteris dedim⁹, parochias & cœmeteria eis diuisimus. Sed vnicuiq; ius propriũ habere statuimus, ita videlicet vt nullus alterius parochiæ terminos, aut ius inuadat: sed vnusquisq; suis terminis sit cõtentus, & taliter Ecclesiã & plebem sibi cõmissam custodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus sibi cõmissis rationem reddat, & non iudiciũ, sed gloriam pro suis actibus accipiat. Hãc quoq; normã, charissime, te & omnes episcopos sequi cõuenit, & quod tibi scribitur, omnibus quibuscũque potueris, notũ facias, vt non specialis, sed generalis fiat ista præceptio. Anacletũ autē idē decreuisse apud Gratianũ legim⁹, quod Dionysius Romæ factũ fuisse refert.

Presbyte-

Presbyteri, inquit, per castella & modicas ciuitates atque villas debent ab episcopis ordinari & poni: singuli tamen per singulos, titulos suos, &c. Historiographi ^{r.} diuisionem quandam titulorum & diœcesium in vrbe Euaristo atque Marcello ascribunt. Sed cuius inuentum hoc fuerit, non multum arbitror ad rem pertinere. Parœcias autem appellarunt veteres fana illa & ecclesias, quæ singulis assignantur presbyteris in cuiusque episcopi diœcesi. Sed paulatim corrupto vocabulo parochiæ appellari cœperunt ^{v.} f. c. episcopi. 80. distin. t. vt Platina.

Quamquam pro tota illa diœcesi ipsius episcopi, quæ in varias regiones distributa est, frequenter hoc verbum accipitur, vt postea dicemus ^{o.} Sciendum est præterea post hanc ecclesiarum partitionem & distributionem episcopi in magna illa diœcesi sua & presbyterorum in suis ecclesiis parem non fuisse potestatem atque autoritatem: cum ordinatio presbyterorum, cæterorumque ministrorum Ecclesiæ, basilicarum consecratio, & quædam alia episcopo tantum permissa sint, non etiam presbyteris inferioribus ^{x.} v. tit. de paro. o. lib. 2. c. 7. x. c. perlectis. 25. dist.

De variis presbyterorum generibus. Cap. 8.

Presbyteri, quos episcopo subesse diximus, non omnes eiusdem gradus, dignitatis, atque autoritatis sunt. Nam archipresbyteri inter eos reperiuntur: sicut & inter episcopos archiepiscopi ^{a.} Grat. i. dec. 60. dist. c. 1. de at. & qual

DE SAC. ECCL. MINIST.

genera: quorum urbani quidam dicuntur, alij vicani. Urbani dicuntur, qui in vrbe & in maiore Ecclesia officio suo funguntur. Cùm enim episcopus propter absentiam fortè vel occupationes suas, non possit omnia episcopi munia vel solus, vel vnà cum presbyteris obire, sed curas suas cum eis partiri necesse habeat: vtilius visum est ex presbyteris vnum cæteris præponere, qui ea quæ ad presbyterorum officium pertinent, partim ipse exequatur, partim aliis facièda præscribat: quàm omnibus simul presbyteris id committere, ne contentio aliqua inter ipsos ex

*b. c. officiu de
offi. archipres.
d. c. perlectis.
25. distin.*

communione administrationis oriretur^b. Itaque archipresbyter urbanus eam potestatem habet in maiore Ecclesia, quam quivis presbyter in parœcia sibi assignata habere dicitur. Sed & cæteris quoque eiusdem Ecclesiæ presbyteris, qui cardinales, id est, primarij & præcipui dicuntur ad differentiam eorum qui in inferioribus ecclesiis

*e. c. 2. de off.
archip.*

sunt constituti, haud dubie præest^c. Archipresbyteri vicani nullam in vrbe potestatem, nullum ministerium habent, sed in maioribus celebrioribusque pagis constituuntur. Ac singulis præter Ecclesiæ propriæ curationem, certarum ecclesiarum, certorumque presbyterorum, qui videlicet per minores titulos habitant, inspectio, obserua-

*d. c. ult. de off.
archip.*

tióque committitur^d. Hactenus de presbyteris episcopo inferioribus. Nunc de episcopis est videndum, quorum varij quoque gradus reperiuntur.

De episcopis, qui gradus sint episcoporum, & quæ potestas olim fuerit eorum, qui chorepiscopi dicebantur. Cap. 9.

Episcoporum varij sunt gradus. Quidam enim præfunt vni alicui ciuitati, & vicis, qui illi ciuitati subsunt. Et hi simpliciter episcopi appellantur. Alij non tantum ciuitati, sed etiã prouinciã quæ multas ciuitates complectitur, præfident, & dicuntur archiepiscopi: quòd episcopis superiores sint. Metropolitanì autem idèd vocantur, quia in metropoli aliqua, id est, matrice ciuitate iam olim constituti sunt. Alij non vni prouinciã, sed multis præfecti sunt: & in omnes non solùm episcopos, sed etiam archiepiscopos potestatem habet. Ideòque primates, seu patriarchæ dicti sunt. Hi sunt numero quatuor (præter Romanum episcopum, qui vertex omnium, & princeps esse dicitur, de quo mox videbimus) Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus. Quibus & alij quidam veluti minorum gentium patriarchæ adiecti sunt, Aquileiensis, Cantuariensis, Biturigenis & Grandensis. Idèd autem instituta est potissimum hæc hierarchia, vt augustæ illius ac diuinæ ciuitatis, quam nos Ecclesiam vocamus, vnitas ac tranquillitas melius conseruetur. Nã Ecclesia vna est, inquit Cyprianus, quæ in multitudinem latius incremento fecunditatis extèditur. Quomodo solis multi radij,

e. c. clericos. 21.
 distin. c. vrbes
 80. distinct. c.
 prouinciæ. 99.
 dist.
 f. c. antiqua.
 de priu. c. sancte. c.
 Cōstātinop. c.
 renouantes. c.
 diffinimus.
 22. distin.

g. c. loquitur.
 24. q. 1.

sed lumen vnum: & rami arboris multi, sed ro-
 bur vnum tenaci radice fundatum^s. Deinde hu-
 ius ordinis hierarchici ingens in eo cōspicitur
 vtilitas, quòd sicut episcopus conuocat presby-
 teros suæ ciuitatis & vicorum ciuitati subiecto-
 rum, vt eorum consilio res ecclesiasticas admi-
 nistret, & controuersias dirimat: sic archiepisco-
 pus, aut patriarcha suæ prouinciæ aut nationis
 antistites cogit & cōgregat, quòd grauiora nego-
 tia in ampliori maiorique conuentu tractari ac
 definiri possint, & quæ perperam ac iniustè de-
 creta, vel iudicata sunt, ad maius iudicium gra-
 datim referantur^b. Nam huius rei gratia synodi
 tam ciuitatum, quàm prouinciarum, atque na-
 tionum singulis annis indici solebant^c. Quod &
 constitutione quadam præcipit Iustinianus^d. Il-
 lud prætermittendū nō est, antiquitus cum epi-
 scopi otio, vt verisimile est, suo consulere vel-
 lent, vicarios quosdam episcopos ordinare soli-
 tos fuisse, qui vulgò chorepiscopi dicebantur,
 authore Damaso in verbosa quadam epistola,
 quasi *χωρικοί*, id est, rustici episcopi: quia non in
 ciuitate, sed per vicos & pagos munus episcopi
 quadantenus gerebant. Nam lectores, exorci-
 stas, cæterosque inferioris ordinis clericos ordi-
 nare ipsis licebat, quamuis presbyteros, aut dia-
 conos ordinare non possent^m. Verùm hoc præ-
 textu, quòd episcopalem honorem sibi insolent-
 ter arrogarent tandem, nec vlla satis bona ratio
 eorū institutionis appareret, id munus omnino
 sublatum

h. 6. q. 3. &
 4.
 i. 18. dist. c. si-
 cut olim. de
 accusat.
 l. No. de fact.
 epis.

m. conc. An-
 cyr. c. 13. com.
 Neocæs. c. 13.
 ad. Antioch.
 c. 8. & 10. c.
 ecclesis, 68.
 dist.

sublatum atque antiquatum est". & facile mihi persuadeo, archipresbyteros, de quibus antè locuti sumus, in eorū locū successisse, quibus neque episcopi nomen attributū est, neque aliud quicquam eorum, quæ episcoporum propria sunt: ne fortasse ipsis audaciæ atque insolentiæ illius, propter quam deiecti fuerant minuti isti episcopi, occasio præberetur.

*n. c. quævis. e.
chorepiscopi.
68. dist.*

De episcopo Romano, ac de eius amplitudine & autoritate, tum de nominibus variis, quibus appellari solet. Cap. 10.

Episcopus Romanæ vr̄bis, quin primus patriarcharum olim habitus sit, dubium non est. Id enim variis cōciliis & principū sanctionibus est constitutum". Vnde in historia ecclesiastica non semel legimus ius conuocandi vniuersalis concilij ad ipsum pertinere. Quam potestatem à Christo acceperit, necne, meum diffinire non est, sed theologiæ professorum. Ego etenim, qui me iuriconsultum profiteor, de his rebus tantum politici cuiusdam ordinis causa hominū consensu institutis, ita dissero: veritus scilicet, ne theologi nostri temporis aut interdicto mecum contendant, aut me ex iure manu cōsertum vocent, quod temerè in proprias ipsorum possessiones irruerim. Siue igitur hoc datum est vr̄bi, quæ caput imperij erat, siue apostoli Petri memoria, qui primus in ea sedisse dicitur, aut denique ipsius Christi institutioni, vt vulgò receptū

*n. Non. Inst.
131.*

est, constat vetustis temporibus, primam, præcipuamque sedem episcoporum in Ecclesia Rom. fuisse. Quo honore atque dignitate initio moderatè admodum vsi sunt, adeò vt cæteros episcopos fratrum, collegarumque loco semper habuerint, nec imperium exercere in eos regum ac principum more vnquã in animum induxerint. Id quod ex epistolis Hieronymi ad Nepotianũ & Euagrium facillè perspici potest. Nam & concilio Carthaginensi III. capite XXVI. vetitum fuerat, ne quis princeps sacerdotũ, aut summus sacerdos: sed tantum primæ sedis episcopus appellaretur. Itaque quod de summo Romanę vrbis pontificatu legitur in nouel. Iustiniani, quæ de præscriptione centũ annorum loquitur, quibusdam valde suspectum est, nec in Græco Iustiniani codice *ἡ ἀρχιεπισκοπή* reperitur eã constitutio. Hinc Gregorius pōtifex Rom. Ioanni episcopo Constantinopolitanæ vrbis, quæ noua tunc Roma propter translationem imperij dicebatur, vehementer obstitit, cùm imperatoris Mauritij auctoritate fretus episcopũ se vniuersalẽ Ecclesiæ esse contenderet, & extat eiusdem Gregorij in Gratiani collectaneis epistola ad Eulogium patriarcham Alexandrinum scripta, qua episcopi vniuersalis titulũ, quasi superbã insolentemque appellationem respuit. Verũ non ita multo post Bonifacius tertius magna contentione à Phoca imperatore obtinuit, vt episcopus œcumenicus & vniuersalis fieret: eamque auctoritatem

o. c. primæ sedis. 99. dist.

p. c. eccl. 99. distinct.

tatem ceteri eius successores non solum mordicus retinuerunt, sed mirabiliter auxerunt etiam: præsertim à Pipini & Caroli Magni Franciæ regum temporibus, qui studio incredibili Ecclesiâ Romanâ sunt profecuti, ad eò vt regiù excedat fastigium pontificatus, & magnitudine sua nunc laborare videatur. Admirati sunt veteres sacerdotè Commanorù in Ponto, cui vt à Strabone literis proditum est, regum Ponticorù tempore maximus secundum regem honos habebatur, & regium diadema gestare licebat. Cõmana etiam imperio eius suberat, cum sacris seruis, qui hieroduli dicebantur, nõ pauciores sex milibus, in quos omnem potestatem habebat, dempta solum vendendi facultate. Nec eo inferior perhibetur Commanorù sacerdos in Cappadocia, de quo multa idem author scribit. Fuerunt & alij, quorum splendor & magnitudo multum celebratur. Verum ea est Pontificis Romani amplitudo & maiestas, vt omnes, quotquot vsquam fuerunt pontifices ac sacerdotes longo post se interuallo reliquerit. & hæc, vt ita dixerim, monarchia magno consensu Christianorum inde recepta est, opinor, quia tot tantæque inter episcopos erant dissidia, tam discrepantes sententiæ & voluntates, vt in illa iam prope modum ferrea ætate nullum aliud presentius remedium ad conseruandâ Ecclesiæ vnitatem superesse videretur. Scitum etenim est illud Home-

Π: οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἰς κοίρανος ἕνα, εἰς βασιλεύς.

Quid quod naturales dicuntur esse conuerfiones Rerump. vt mirum non fit Aristocratiam aliquando in Monarchiam commutari, & rursus Monarchiam in aliud gubernandi genus, cum vel hæc in Tyrannidem, vel illa in Oligarchiã degenerat. Etenim Hierarchia hæc de qua loquimur, ecclesiastica eò euasit, vt nõ abs re quis ciuili cuiuspiam gubernationi eam comparaucrit: tamen longè dignior augustiorque habeatur. Nec sanè me fugit quid Christus ipse de munere ecclesiastici, & principatus atque imperij discrimine Apostolos suos docuerit, quidque Petrus ea de re scripserit in graui illa epistola, qua episcopi officium ab eo describitur. Sed hæc theologis libenter discutienda relinquimus. Quæsitum est à plerisque, cur episcopus Rom. Ecclesiæ Papa appelletur, quasi hoc vocabulum cæteris episcopis commune non sit. Verùm illi magnopere falluntur, cum ex antiquis scriptoribus cõstet, omnes episcopos ac presbyteros, qui sanctitate vitæ & doctrina commendarentur, honoris causa sic nũcupari olim consueuisse. Paucæ ex infinitis exempla hinc proferam. Hieronymus in epistolis, Augustinum episcopum Hipponensem subinde Papam vocat. Apud eundem Athanasius, Epiphanius, Euagrius, Alypius, Chromatius, Theophilus Papæ dicuntur. Martinus episcopus Bracarenfis passim apud Gratianum Papa vocatur, & sæpe concilium Martini Papæ commemoratur ab eodem. Sic enim ferè

q. not. in c. s.
Papa. 40. dist.
fin.

r. c. episco. 8.
q. 2. c. simil.

librum

librum vocant, quem is ex variis Græcorum synodis excerptit atque collegit. Cyprianus quoque Papa crebrò appellatur in iure pontificio *f. c. absit. 30*
 Nam *πρωτοπαι* Græcum nomen à veteribus vsurpatum patrem significat, vel Suida auctore. *distin. c. omnis de cons. dist. 1. c. 1. de cõf. dist. 2.*
 Hinc Arrianus in Bithyniacis scribit, Iouem à Bithyniis *πρωτοπαι* appellari solitum fuisse. Sed vulgò receptum est, vt vni Romano pontifici hoc vocabulum attribuatur. Illud quoque proprium esse Romani pontificis nonnulli tradunt, vt seruus seruorum Dei nuncupetur^r. Quò pertinent vulgares nec omnino insulsi versus, quos Decretorum Gratiani interpres refert *v.*
Roma tibi quondam suberant domini dominorum: *t. not. in pro. Decret. v. gl. l. c. quoties. 1. q. 7.*
Seruorum serui nunc tibi sunt domini.

Verùm hæc vt otiosa omnino, aut certè non admodum vsui futura iam omittimus.

De conuentibus ecclesiasticis quas Synodos vocant. Cap. II.

De Synodis iam aliquid attigimus superiori capite. Sed ea res pleniorẽ discussionem requirit. Sunt autem Synodorum tria genera: Vnũ est earum quæ à cuiusque ciuitatis episcopo celebrantur. Nam episcopus sacerdotes ac presbyteros parœcia suæ quotannis conuocare solet *a. d. c. annis. 18. distin. c. Sicut olim. de accu.*
 Sed quoties, aut quo tempore anni iure pontificio non satis expressum est. Itaque hîc spectanda erit consuetudo. Niceensis enim concilij ca-

non quo certum tempus definitum est, de provincialibus conciliis loquitur, de quibus mox dicturi sumus ^b. Quod à plerisque animaduertum non est ^c. Ac tamen si solenne ordinariūque sit, sacerdotes qui ecclesias regunt ad Synodum conuocare, non etiam ceteros clericos & archimandritas seu monasteriorum præfules: tamen si iusta aliqua causa episcopum moueat, his etiam mandare potest vt ad synodum accedant ^d. De sodalibus mendicantibus aliquando dubitatum fuit. Verum Gregorius pontifex constituit eos ab episcopis cogendos non esse vt solennibus synodis adsint ^e. Illud animaduersione dignum est, eos qui ad synodum ire non compelluntur, canonibus in synodo editis obtemperare nihilominus debere. Olim hi conuētus indicebātur vt episcopus simul cum presbyteris de disciplina cleri, de causis ecclesiasticis, de doctrina diuina delibaret. Nihil enim quod paulò grauius esset episcopi absque eo cœtu, ac veluti senatu quodam facile decernebant ^f. Sed huius honestissimi instituti vix umbram hodie retinemus. Synodus provincialis est conuentus episcoporum cuiusque provincie, qui à metropolitano aut patriarcha conuocatur ^g. Addit Gratianus autoritate etiam Romani pontificis præsentis ipsius legato concilia provincialia celebrari ^h. Quauis autem hic conuentus præcipuè episcoporum sit: tamen ab Innocentio tertio constitutum est, collegia ecclesia-

b. ca. habeatur 18. dist. c. glos. prag.

d. c. quod super his. de mai. & obe. c. episco. c. vlt. 18. dist. c. vlt. 28. q. 2. not. in c. dilectis. de off. ordi. c. ex ore. de priuil. c. cap. nimis. de exces. praela.

f. 15. q. 7. in decre.

g. c. regula. 3. dist. & tota. 18 dist. h. d. c. regula.

clesiastica, quæ vulgò Capitula vocamus, etiam
 conuocari debere ^l. Quod tamen plerisque iu-
 ris pontificij doctoribus parum probatur ^k. Ar-
 chimandritas inuitos adesse non cogi, vulgò
 receptum est, quod singuli episcopi postea ip-
 sis exponant, quæ in concilio gesta, constitutæ
 que sunt ^l. Sed verius est, non hos tantum, sed
 interdum etiam laicos homines adesse debere:
 quòd vel eorum interfit fortassis, vel necessà-
 rium sit eorù consiliium ^m. Nec aliter hoc defi-
 niri posse videtur, cum ex varietate causarum
 pendeat. Et animaduertendum est huiusmodi
 synodos secundum veteres canones bis in an-
 no aut saltem semel celebrari ⁿ. Ac in eo con-
 uentu tractantur & iudicantur causæ ecclesia-
 sticæ, totiùsque cleri mores reformantur, & cor-
 riguntur, vt scribit Iustinianus ^o, & synodus
 Antiochena constituit ^p. Cuius rei gratia te-
 stes, qui dicuntur synodales, constitui moris
 est, sicut & in cuiusque episcopi synodo ^q. Nam
 si quid grauius occurrat in conuentu episcopi,
 & presbyterorum quod maioris & amplioris
 conuentus iudicium postulet, aut si quis ab
 eo iniuriâ se affectum conqueratur, ad conci-
 lium prouinciale id deferendum est ^r. Illud
 quæsitum est an episcopus in eo conuentu de-
 poni ac de gradu suo deiici possit. Et certù est
 priscais temporibus id vñtatum fuisse ^s. Sed pon-
 tificiis quibusdam decretis talis condemnatio
 prohibita est, inconsulto Romano pontifice

*i. c. vlt. de his
 que fiunt à
 prel.*

*lx. nota. i. c. i.
 graue. de preb*

*l. c. decerni-
 mus. 18. dist.*

*m. not. in dic.
 c. graue. c. ad
 sedē. 35. q. 5.*

*n. c. habeatur.
 Et seq. c. quo
 niam. 18. dist.*

*o. nouel. 123.
 de sanct. episc.
 p. c. propter.
 18. distinct.*

*q. c. episco-
 pus in syno-
 do. 35. q. 6. c.
 praterca, de
 testib. cog.*

*r. c. si quis à
 proprio. 21.
 q. 5.*

*s. cōcilio An-
 tiocheno. c. 12
 c. si quis à pro
 prio. 21. q. 5.*

t. c. accusatus ^{t.} Sed & Gratianus ait huiusmodi concilia ad
 & sequen. 3.
q. 6. not. in corrigendum, non etiam ad constituendum, vel
cap. ex tua. diffiniendum efficacia esse ^{v.} Verùm hanc Gra-
de cler. non tiani sententiam improbant multi existimantes
resid. synodum prouincialē canones constituere pos-
v. 18 distin in se, qui intra prouinciæ fines vim habeant ^{x.} Cu-
princip. ius rei pleraque exempla ex veterum monumen-
x. glos. ibid. tis proferre licet. Sanè in iudicandis causis ec-
 clestasticis antiquitus multum Romanæ sedi tri-
 butum est, adeò vt plerunque eius sedis arbi-
 trio iudicia episcoporum atque adeò concilio-
 rum prouincialium vel infirmarentur, vel rata
 manerent. Quod vel ex canonibus Sardicensis
y. c. si quis e- concilij perspici potest ^{y.} Ac si tametsi magna
piscopus. 2. q. sæpe fuit hac de re contentio, & canonibus
6. concilij Mileuitani ab episcopis Africanis pro-
a. c. placuit. 2. hibita fuerint huiusmodi prouocationes ^{a.} quas
q. 6. etiam magnopere detestatur Bernardus libro 3.
 de consid. Romani pontifices ad extremum ob-
 tinuerunt, vt eorum iudicio cæteri omnes epi-
 scopi subessent, vtque ipsi nullius censuræ ef-
 sent obnoxij ^{b.} Quod ad causas tamen attinet in
b. c. cuncta per quibus ad Romanam sedem hodie interponi-
midii. 9. q. 3. tur appellatio, decreta Basiliensis cōcilij in Gal-
c. nemini. 7. lia ferè obseruantur, nec discutitur aut iudicatur
q. 4. Romæ negotium, sed in qua diœcesi lis cœpta
 est, in ea iudices dantur ^{c.} Superest vt de synodo
c. tit. de cau- vniuersali & œcumenica aliquid dicamus. Ac
sis. i. prag. & imprimis queritur, qui interesse huic synodo de-
in concord. beant: quod Panormit. fatetur nullo iure expres-
 sum

sum esse^d. Et sanè magna canonum decreto-
 rumque pōtifiſſimorum varietas hīc reperitur. De
 episcopis orbis Christiani minus dubitatur, &
 extat in decretalibus formula & conceptio iu-
 raturandi, qua obstringuntur omnes episcopi,
 vt ad synodum veniant^e. De monasteriorū an-
 tistibus, presbyteris, & quibusdam aliis clericis
 aliquot exempla leguntur in iure pontificio *f*.
 Reges præterea ac Imperatores, non adfuisse tā-
 tum synodo, sed & præfuisse legimus *z*. Sed &
 alios quoque laicos homines interdum concilio
 adhibitos fuisse constat *b*. Verūm illud scrupu-
 lum plerisque iniicit, quod immensa illa quo-
 rumlibet clericorum turba non videtur absque
 magno incommodo, & confusione ad hūc con-
 uentum admitti posse. Deinde alienum videtur
 ab ecclesiastica disciplina, vt laici de ecclesiasti-
 cis negotiis iudicium faciant *i*. Confusio autem
 vitari potest, si ex singulis prouinciis moderatus
 aliquis numerus eruditiorum ac probatorum
 eligatur, & ad synodum mittatur. Nam & alio-
 qui pastoribus destitutæ manerent Ecclesiæ. De
 laicis verò nihil aliud respondendum nunc oc-
 currit, quàm quod Nicolaus Pōt. scribit ad Mi-
 cha. imperatorem *k*. Vbinam legistis, inquit im-
 peratores antecessores vestros synodaliū con-
 uentibus interfuisse, nisi fortè in quibusdam vbi
 de fide tractatum est quæ vniuersalis est, quæ o-
 mnium communis, quæ non solum ad clericos,
 verūm etiam ad laicos, & omnes omnino per-

*d. in c. graue.
de præb.*

*e. c. ego. de iu-
re iur.*

*f. c. in nomine
domini. 23.*

*dist. c. Adria-
nus 63. dist.*

*g. c. futuram.
12. q. 1. c. nos
ad finem. 96.*

*dist. c. si quis
ingenuus. 29.*

*q. 2. c. Adria-
nus. 2. 63. di-
stinct.*

b. c. ad sedem.

35. q. 5.

*i. c. bene qui-
dè. 96. dist. c.*

*nō placuit. 16.
q. 7.*

lx. 96. distinct.

”

”

”

”

tinet Christianos: Quamuis enim iudicia eccle-
l. d. c. bene siastica soli exercent sacerdotes & clerici ^l, ta-
qui. men ubi de eo negotio agitur quod ad Ecclesiã
 vniuersalem pertinet, quæ nõ solum ex clericis,
m. c. Ecclesia. sed etiam ex laïcis constat ^m: æquum non est laï-
de cõse. dist. 3. cos ab huiusmodi deliberationibus summoueri,
 sed communi potius decreto omnia diffiniri,
 quod & ab ipsis Christi apostolis obseruatũ fuit.
n. Acto. 15. se satis Lucæ testatur historia ⁿ. Atque ita cele-
o. gl. c. Adria berrimi iuris pontificij doctores senserunt ^o: ta-
nus. l. 63. di- meti Panormitanus in libro quæstionum laïcis
stin. gl. c. ult. deliberationem & consilium permittens; iudi-
de his quæ fi- cium ac diffinendi facultatem adimat. Nolim
unt à præl. tamen in hunc conuentum quoslibet laïcos pas-
 sim recipi, sed cum regibus & principibus eos
 qui in quaque prouincia insignis alicuius do-
p. dic. c. ad se- ctrinæ, & sanctitatis nomine celebrantur ^p. Id-
dem. quæ si vnquam aliàs, maximè hoc seculo neces-
 sarium est, quo episcopatus & sacerdotia indo-
 ctissimis hominibus & à religione alienis defer-
 ri solent. Priscis temporibus rarum ac prodigio-
 simile habebatur aliquem Ecclesiæ præfici, qui
 diuinarum literarum doctor non esset, nec ideo
 laïcorum contemnebatur iudicium. Cùm igitur
 hodie episcopi nostri paucis exceptis, sacra-
 rum literarum scientia cæteris ex populo longè
 inferiores sint, quonam ore soli de rebus diuinis
 iudicium sibi arrogabunt?

De Diaconis, Hypodiaconis, & aliis inferioris
ordinis & gradus clericis. Cap. 12.

Hucusque de iis ecclesiarum administratoribus tractauimus qui ministri doctrinae diuinae dicuntur: iam de ceteris est videndum, id est, Diaconis, Hypodiaconis, &c. Dicuntur autem Diaconi verbo Graeco episcoporum ministri, nec episcoporum modò, sed etià presbyterorum, ut concilio Carthaginensi quarto⁹ sancitum est. Et quauis Diaconi seu ministri vocabulum episcopis quoque ac presbyteris conueniat magis quam principis aut domini, atque ita olim usurpatum sit, tamen iis de quibus loquimur proprie id tributum est, ut facilius esset eorum à cæteris distinctio. Appellatur & læuita aliquando, propter similitudinem ministerij: lege siquidem Mosaiica instituti sunt læuita, ut Aaroni sacerdoti inseruirent, ac ministrarent^r. Quamobrem in cœtu sacerdotum, aut coram sacerdote aliquo diaconis sedere veritum est^s. Institutio autem eorum orta est ab Apostolis, quanuis presbyteri seu Episcopi à Christo ipso instituti sint, ut ait Cyprianus^t. Cùm enim Apostoli in diuina doctrina occupati ministrare non possent mensis, quæ pauperibus tum parari solebant, septem Diaconos, siue ministros eius operis gratia constituerunt^v. Eorum igitur officium olim in cura pauperum præcipuè, & rerum earum quæ Ecclesiae offerebantur, pauperum clericorumque alèdorum gratia versabatur^x. Hinc fit ut hodie in Ecclesia obla-

q. c. 37. c. diaconi. 93. dist.

r. 21. dist. c. 1.

f. c. peruenit.

c. non oportet.

93. dist.

t. c. dominus.

93. dist.

v. Act. 6. c.

x. c. præcipimus 12. q. 1.

c. i. sancta. 92.

distinct.

*y. c. clericos. 21.
dist. c. perle-
ctis. 25. dist.
a. gl. prag. tit.
de eta. c.
qual. card.
verb. cardina-
les.*

tiones ad altare factas recipiant, cum hypodia-
conis suis ¹. Proinde quidam iuris pontificij cō-
sultus nō leuis apud nostrates autoritatis, Dia-
conus, inquit, hospitalitatis nomē est, presbyter
ætatis ². Sed postea id munus auctum est, vt Cle-
mentis & Euaristi rescripta indicant. Ait enim
Clemens, Diaconi Ecclesiæ sint tanquam oculi
episcopi oberrantes, & circumlustrantes cum
verecundia actus totius Ecclesiæ, perscrutan-
tes diligentius si quem videant vicinum fieri
præcipitio, & proximum esse peccato, vt referat
hoc ad episcopum & ita episcopo suggerere,
quæ ad cultum Ecclesiæ & disciplinam eius
pertinent, diaconis cura sit ^b. Et Euaristus, Dia-

*b. c. diaconi.
93. dist.*

» episcopi, in vnaquaque ciuitate septem debent
» esse, qui custodiant episcopum prædicantem, ne
» ipse episcopus ab insidiatoribus quoquo modo
» infestetur, aut lædatur à suis, aut verba diuina de-
» trahendo, aut insidiando polluantur, vel despi-
» ciantur, sed veritas spiritali redoleat feruore, &
» pax prædicata labiis cum voluntate animi con-
» cordet ^c. Hieronymus quoque ad Rusticum de
Diaconis ita loquitur, vt magnum fuisse eorum
» munus in Ecclesia facillè appateat. Diaconi, in-
» quit, sunt quos in Apocalypsi legimus, septē an-
» geli ecclesiarū, hi sunt septem candelabra aurea:
» hi sunt voces tonitruorū, virtutū operatione præ-
» clari, humilitate præditi, quieti, humiles, euāge-
» lizantes pacem, annūtiantes bona, dissentiones
&

*c. c. di. con. 2.
93. dist.*

& rixas & scandala refecantes: docētes, soli deo „
 colloquētes in templo, nihil penitus de mundo „
 cogitātes: dicentes patri & matri, Nō noui vos: „
 & filios suos non agnoscentes. Sine his sacerdos „
 nomen non habet, ortum non habet, officium „
 non habet. hic minister Dei dicitur: quia scriptū „
 est: Maior est qui ministrat, quā cui ministrat „
 tur. & sicut est in sacerdote ministratio, ita in „
 ministro sacramenti dispensatio. Sacerdotibus „
 etiam propter pręsumptionem non licet de mē- „
 sa domini calicem tollere, nisi eis traditus fuerit „
 à diaconis. ita enim dominus noster omnipotēs „
 vniuersa disposuit, vt qui maiorem se esse credi- „
 derit, minor esset: & qui minor videretur, maior „
 existeret. Denique quā hoc verum sit, ipse per- „
 pende. Læuitæ componunt mensam domini: læ- „
 uitæ sacerdotibus cū sacramēta benedicunt, „
 assistūt: læuitæ ante sacerdotes orant: vt si distin- „
 ctio locorum creditur in mundo, etiam in altari „
 Dei videant sibi episcopi qui superbi sunt, dia- „
 conos anteponi. si humilitatem diligunt, & dia- „
 cono maiores se esse in eo quod sunt humiles, re- „
 cognoscant. tunc demum vt aures habeamus ad „
 Deum, diaconus acclamat, ipse prædicat, ipse „
 hortatur, ipse etiam commouet astantibus sacer- „
 dotibus, ne leuiter hāc vocem qua loquitur hęc, „
 & pacem annuntiat, audiant, aut negligenter a- „
 spiciant. Sufficit huic ordini, tantum fuisse per „
 Deum concessum, vt non solus sacerdos in tem- *d. c. diaconi. 50*
 plo Dei solum agere & implere videatur *d. Ex 93. dist.*

DE SAC. ECCL. MINIST.

quibus locis planum ut arbitror factum est, tum doctrinam diuinam & sacrorum procurationem, tum disciplinam ecclesiasticam ad diaconorum munus & functionem aliquatenus pertinere, quanuis non solum episcopis, sed etiam presbyteris inferiores sint. Extiterunt sanè nonnulli quondam adeò vecordes, ut eos presbyteris anteponebant, nedum exæquandos esse contenderet, aduersus quos acriter inuehūtur Hieronymus^e, & Augustinus^f. Et hanc scribit Hieronymus causam fuisse tantæ insolentiæ & supercilij, quia diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles faciebat. De Diaconis Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus vulgò appellatis, qui moribus nostris episcopos omnes non modo presbyteros antecedunt, paulò post differemus. Hypodiaconi longo post Diaconos tempore instituti sunt, quòd diaconi omnia quæcunque ad ministerium suum pertinent obire & exequi præ multitudine negotiorum non possent, nondum videlicet institutis ordinibus, qui inferiores dicuntur. Subest ergo Hypodiaconus diacono, ut presbytero diaconus, iuxta

e in Epist. ad Euag. c. legimus. 93. dist. f. in questio. vet. & noui testa. 9. 101.

g. c. clericos. 21. distin.

h. dic. c. legimus.

vetus prouerbiū *ἄλλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότητος*, idque vox ipsa satis indicat^g. Archidiaconi ex corpore diaconorum creati primùm soliti sunt eadem ratione qua & Archipresbyteri ex presbyterorum ordine, de quibus supra locuti sumus^h: nempe ut quæ ad diaconorum officium spectant, tam ipsi exæquerentur, quàm à diaconis

diaconis exequenda perficiendaque curarent ad iuberentⁱ. Horumque institutione nouam non esse, ex eo constat, quod Hieronymus eorum meminerit ad Nepo. & veterum alij plerique^k. Tradunt & historicorum nonnulli Laurentium martyrem sub Sixto Pont. Romano hoc munere functum, & pecunie ecclesiasticae custodiam habuisse. Porro huic diaconorum coetui qui sub episcopo oblationum omnium obventionumque ecclesiasticarum curam habebant, cum valde excreuissent ecclesiasticae possessiones ac reditus, adiuncti sunt oeconomici, vel potius in oeconomicos hoc onus reiectum est^l: ut liberius possent diaconi presbyteris sacramenta dispensantibus in Ecclesia assistere & ministrare: & ne praediorum possessionumque procuratio variaque lites, quae earum rerum nomine moueri solent, a sacro spiritalique munere edauocarent^m. Horum crebra mentio est in constitutionibus Iustiniani. Tamen si autem presbyterorum gradus quam diaconorum longe sublimior nunquam non habitus sit, & contradicentium ambitiosa temeritas grauisimorum virorum autoritate repressa semper ac damnata: illud tamen obtineri ad extremum non potuit, ut archidiaconi in presbyteros, atque adeo in archipresbyteros ipsos potestatem non haberent. Idque excusatur hoc pretextu, quod Archidiaconi non modo inspectionem & obseruationem, ut olim, sed coercionem etiam iurisdictionemque

*i. c. perfectis.
25. dist. c. volumus. 89. distinct. 94.
distinct. cap. sequis. c. vlt.
lx. histo. trip. lib. 5. cap. 48.
Theod. lib. 2. cap. 31.*

*l. c. quoniam
c. in noua. 16.
9. 7.*

m. conc. Chalced. c. 26. & hispal. 2. c. 9.

DE SAC. ECCL. MINIST.

*n. e. i. de offic.
archid. c. per-
lectis. 25. dist.*

habeant, & veluti quodam magistratu fungan-
tur. Maxima autem dignationis hoc munus
fuisse superioribus seculis in Gallia, vel illud ar-
gumēto est, quod nostrorum annalium scripto-
res memoria prodiderint, Ludouici Crassi Frā-
corum regis filium in Ecclesia Parisiēsi hoc mu-
nere functum fuisse. Quāquam id alia etiam ra-
tione factum dici fortasse potest.

De Cardinalibus Romanae Ecclesiae, cur ita
vocentur & unde ortum habue-
rint. Cap. 13.

Ordo postulare videbatur vt post Pōtificem
Romanum de amplissimo purpuratorum colle-
gio qui Cardinalium nomine censentur, disse-
reremus: sed quia inter eos episcopi quidā sunt,
alij presbyteri, alij diaconi, melius esse duximus
& ad docendum accommodatius de diaconis
aliquid prius attingere. Et videntur Cardinales
appellati quasi prācipui atque primarij, cāteris-
que episcopis, presbyteris, & diaconis digniores
ac prāstantiores, non aliter ac magistri quidam
militum dicuntur Cardinales in vetere indice
ciuiliū, militariūque officiorum, qui absque
vllius authoris nomine editus est. Nam episco-
po Romano ad tantā maiestatis fastigium eue-
cto, par erat non solūm episcopos vrbi vicinos, à
quibus consecrabatur, sed presbyteros & diaco-
nos quoque eiūdem vrbis simul cum capite suo
paula-

paulatim crescere, cum præsertim horum consilio ut quivis episcopus siue archiepiscopus in Ecclesia regenda ab initio vteretur, ut ex iam dictis perspicuum est. Non enim videntur presbyteri vrbis Romæ aut diaconi multo maioris olim dignationis, quam aliarum ecclesiarum fuisse. Idque Hieronymus Ecclesiæ Romanæ presbyter & ipse crebrò affirmat. Cuius temporibus Cardinalis appellationem in usu nondum fuisse verisimile est, cum nusquam ea vox in scriptis eius reperiatur. Deducitur autem à Cardine, nisi fallor, quo sustinentur & voluntur ostia siue ianua. Eorum siquidem consilio, nutu & auctoritate totus orbis Christianus, moueri, volui, sustentarique creditur. Inde apud Latinos auctoritates hæ loquendi formulæ manarunt, In eo rei cardo vertitur, id est, ex eo tota res pendet: & Cardinem causæ in aliquo ponere, id est, summam litis constituere. Quintil. Hic causæ cardinem ponit, in quo si victus fuerit etiam in sequentibus. Quamvis igitur vsitatum non fuerit apud veteres Cardinalis vocabulum, tamen ratio probabilis ostensa est, quamobrem summa illa Ecclesiæ columina nunc ita appellentur. Sed omnitidum non est aliquanto latius olim acceptum fuisse vocabulum ab iis, qui illud fabrefecerunt atque vsurparunt. Nam Gregorius magnus sæpe numero in epistolarum volumine de episcopis loquens sacerdotes cardinales eos appellat, quod presbyteris, ut supra diximus, maiores & excel-

o. c. relatio. c. illud. 21. q. 1. c. pastoralis. 7. q. 1. p. c. 2. de off. archipres. lib. 5. decret.

q. gl. c. pudor. 32. q. 2.

r. c. quanquã 2. q. 7. vbi gl.

f. c. legimus 93. dist. n. vbi gl.

lenticiores sint *. Et Leo^p presbyteros cardinales meo iudicio vocat, nõ quosuis presbyteros, sed qui in maiore Ecclesia, quam cathedralem dicimus, rem diuinam simul cum episcopo suo faciunt: Canonici hodie vulgò appellati. Mitto quod in quibusdam ciuitatibus, cuiusmodi Rauenta est & Compostella, etiamnum sacerdotes quidam præcipui hoc nomen retinent. Sed splendor amplitudoque Senatus illius Romani, qui ex cardinalibus constat, facit vt hodie in cæteris ecclesiis, excepta Romana, ludibriis obnoxia sit non minus quàm Iuetotij regis apud nos ista appellatio †. Hi enim à regio non longè ab sunt fastigio, eorumque insigne est ruber pileus: Cuius vsum Innocentius III. ornandi eius ordinis causa ipsis concessit. Ex his facilè est colligere quod interpres Decret. quodã in loco scribit, Episcopi cuiusque ciuitatis maiorem quàm diaconi aut presbyteri Romanæ Ecclesiæ cardinalis dignitatem esse. Quod vel autoritate Augustini confirmatur in quadam ad Hieronymum Romanæ Ecclesiæ presbyterum Epistola. Quãquam, inquit, secundum vocabula quæ vsus obtinuit, episcopatus sit presbyterio maior: Augustinus tamè Hieronymo minor est †. Nec aliam esse causam presbyterorum aut diaconorum vrbis Romæ, quàm cuiuscunque alterius ciuitatis demonstrat Hierony. in Epistola ad Euag. Quod quidem sacrosanctæ potestatis eleuandæ gratia nunc à me dictum nolim quifquam existimet

stimet, sed vt fons & origo eiusdem magis in-
 notescat. Verùm hæc inualuit consuetudo, quæ
 speciosis quibusdam rationibus vulgò defendi
 solet, vt tam presbyteri quàm diaconi Romanæ
 Ecclesiæ cardinales longo interuallo omnes a-
 lios episcopos ac presbyteros antecedant^t. Ac
 tametsi ad dignitatem episcopalem promoueri
 eos quotidie videamus, certum tamen atque ex-
 ploratum est, contra veteres canones & institu-
 ta maiorum id fieri, cùm assidui in Ecclesia pa-
 ræciaque sibi commissâ more aliorum cuiusque
 diœceseos presbyterorum, aut diaconorum ef-
 se debeant^v. Itaque veniam eis & gratiam ca-
 nonum impetrare necesse est.

*t. glo. in prag.
 san. in verbo.
 legitime. tit.
 de nu. &
 qual. card.*

*v. c. 2. de cler.
 non residen.*

*Qui fuerint olim Ostiarij, Lectores, Exorcistæ,
 Acoluthi, & cæteri omnes qui clerici appel-
 lantur: vnde mos tondendi capitis ortus
 sit, atque item consuetudo canendi
 in sacris ædibus. Cap. 14.*

IN VETERI Ecclesia non erat hæc
 munerum distinctio, quæ postea in vsum ve-
 nit, vt alij Ostiarij dicerentur, alij Lectores,
 Exorcistæ, aut Acoluthi, sed Diaconorum Hi-
 podiaconorumque muneri coniuncta erant hæc
 omnia^x. Huius rei locuples testis est Hierony-
 mus^y, qui ordines quinq; ac veluti classes totius
 Ecclesiæ describens post episcopos, presbyte-
 ros, & diaconos, nec ostiariorum, nec lecto-
 rum, aut acoluthorum mentionem vllam facit:

*x. c. 1. 21. dist.
 c. vlt. 60. dist.
 y. in. 19. c.
 Esaiæ.*

sed fideles omnes in quarto ordine locat, & catechumenos in postremo. Verum procedente tempore vnum idemque munus in plura dispersitum est, idque à Caio Pontifice Romano primum, vt quidam scribunt: eiusque partitionis faciendæ magna oblata est occasio. Nam vt seminarium quoddam esset eorum, qui episcopis, presbyteris & diaconis succederet, alebatur sumptu publico magnus iuuenum numerus Ecclesiæ ministerio consecratorum, qui interim non solum instruebantur in studio literarum, sed portio aliqua etiam munerum ecclesiasticorum ipsis committebatur. Eorum nempe quæ leuiora minorisque momenti essent, quæque antea à diaconis obiri solebant, vt his veluti rudimentis quibusdam ad maiora grauioræque obeunda præpararentur. Ac ne qua confusio perturbatioque eam functionem impediret, distincta sunt diuisaque inter ipsos officia, ita vt vnusquisque suo muneri bona fide incumbens, de alieno sollicitus non esset. In qua distributione gradus quidam idem constituti sunt, quod eorum munerum alia aliis digniora videbantur. Nec poterat quisquam ad maius promoueri, qui in minore antea versatus non fuisset. Sed de his gradibus constituendis, ac discernendis, quia non conuenit inter iuris Pontificij Theologiæque doctores, & subdificilis est explicatio propter varietatem locorum ac temporum, quæ authorum locis, qui de ea rescripserunt, non nihil tenebrarum obduxit: sequar
 distin.

distinctionem ordinemque traditum à Gelasio
 Sylvestroque pontificibus Romanis apud Gra-
 tianum ^a, qui quatuor classes ponit, ostiariorum, a. c. illud. 77. dist. c. à sub-
 lectorum, exorcistarum, acoluthorum, nec dissimi- diacono. 93. distin.
 lis est enumeratio Leonis Pontificis ^b, nisi quòd b. c. seriatim. 32. dist
 iis omnibus præponit clericos, sicut & synodus c. c. psalmist. 4. 23. distin.
 Carthagin. psaltas ^c, quasi psaltarum aut clerico-
 rum distinctus sit à cæteris ordo, isque infimus
 omnium. Nam Isidori descriptiones nò moror,
 in quibus mihi non videtur vsquequaque ordi-
 nis rationem habuisse ^d. Primus igitur gradus, d. c. clericos. 25. dist. c. perle-
 ut ab infimis incipiamus, eorum est, qui Græcè ctis. 25. distin.
 πύλωροι, Latine ostiarij dicuntur, quibus aperien-
 di & claudendi templi cura mandatur, eosque
 repellendi & excludendi, quibus sacra commu- e. dist. c. per-
 nione interdictum est ^e. Hi numero ceterum fue- lectis.
 runt in Ecclesia Constantinopolitana authore f. Nouel. 3.
 Iustiniano ^f. Secundus gradus est eorum, qui sa-
 cras scripturas ex suggesto in Ecclesia recitant,
 & hi ἀναγνώστει, id est, lectores dicuntur ^g. Quo g. d. c. perle-
 munere aliquando functum fuisse in Ecclesia Iu- ctis. g. lib. 3.
 lianum imperatorem testis est Theodoritus ^g. Au-
 thor est etiam Socrates in Alexandrina Ecclesia
 nò solum fideles, sed etiam catechumenos huic
 ministerio adhiberi solitos fuisse, cum in cate-
 chis ecclesiis id minimè obseruaretur ^h. Tertius h. Tripar. lib. 9. c. 38.
 gradus est Exorcistarum, quorum officium erat
 catechumenis & energumenis, qui à cacodæ-
 mone vexabantur, manus imponere, & solen-
 nibus quibusdam imprecationibus, & obsecra-

*i. dict. c. per-
lellis.
lx. l. i. ff. de
extra. cognit.*

l. Matth. 27.

*m. l. presbyte-
ros. C. de epi-
sco. & cler.*

n. Nouel. 6.

*o. c. iubemus
de cōsec. dist. 1*

p. Nouel. 59.

tionibus dæmones fugare². Vlpianus noster ex-
orcizare verbum impostorum esse scribit³. Nec
mirum est ab Vlpiano Christianæ religionis ho-
ste acerrimo impostores fuisse ministros Eccle-
się appellatos, cum & Christo ipsi idem aliquan-
do obiectum fuerit⁴. Nam Vlpianus (vt obiter
id referam quod de eo Lactantius scribit) rescri-
pta principum contra Christianos lib. 5. de Of-
fic. procons. collegit, vt doceret quibus pœnis
affici oporteret eos qui se cultores Dei confite-
rentur. Horū exorcistarū non meminit Iustinia-
nus in lib. τῶν νεαρῶν, quod in Ecclesia Constan-
tinopolitana, vt existimo, vsitatū non esset hoc
ministerij genus, sed meminit Valentinianus⁵.
Quartus gradus est eorum qui Acoluthi Græcè
dicebantur, id est, comites seu ministri, ideò for-
tassis quia episcopū comitabātur quocunq; pro-
ficisci vellet. Nā episcopus magno famulatio sti-
patus iam olim incedebat, vt author est Iustinia-
nus⁶. Et extat rescriptum cuiusdam Pontificis
apud Gratianum, quo præcipitur episcopis vt
comites semper aliquos secum ducāt famæ sus-
picionisq; vitandæ causa⁷. Vel ideò Acoluthi
appellati sunt, quod funus vnà cū canonicarum
& ascetiarum cœtu comitarentur. Nam eos id
munus obire solitos fuisse satis perspicuum est
ex constitutione Iustiniani⁸. Sed nescio quo
modo tandem factum est vt hoc munus in lu-
minariorum curam postea conuersum sit, & do-
ctores nostri passim acoluthos ceroferrarios in-
ter-

terpretentur ? An autem cantores propriam classem ordinemque distinctum à cæteris habuerint, necne, quæri solet, & hoc sensisse videtur Isidorus ^r, cuius sententia autoritate Iustiniani utcūque iuuatur *s*. Et fortasse aliquo tempore, & aliquibus in ecclesiis ita obseruatum est. Ego autem puto omnium ordinum ac præsertim inferiorum, de quibus antè diximus, commune fuisse psallendi officium ^r. Mouet me quod Pontifices, quorum supra meminimus, in ordinum catalogo hunc non recenseant ^v. Ideò autem Leo Ponti. in primo ordine posuit clericos, eosque ostiariis præposuit: & synodus Carthaginiensis psaltas, siue catores: quia recens coopertis in clerum non statim proprium concedebatur officium, quantum permitteretur eis vnà cum cæteris in choro psallere, idque sine vlla episcopi ordinatione ^x. Verùm quia nihil habebant quod cæterorum cōmune non esset, quantum & psalte, & clerici verè dicerentur, in certam classem eos non retulit Gelasius. Vtcunque se res habeat, certum est eos non minus inter clericos, quàm cæteros de quibus supra diximus numerandos esse, cùm diuino cultui addicti mancipatique sint ^o. Nam quauis appellatione τῶν κληρῶν ^{o. c. duo sunt.} in sacris libris fidelium grex contineatur, qui ^{12. q. 1.} cuique episcopo siue presbytero fortè obtigit gubernadus ^{7. 1. Petri. c. 5}: tamen peculiariter his hoc nomē tribuitur cōsuetudine loquendi vulgò recepta, qui sacro ministerio Ecclesiæ dediti deuotique

q. dict. c. perlectis.

r. dict. cap. perlectis. s. nouel. 3.

r. c. in sancta. 92. dist.

v. c. illud. 77. dist. c. à subdiacono. 93. dist.

x. dict. c. psaltista.

a. c. duo sunt.
 12. q. 1.

b. cap. 6.

c. in Euterpe.

λ. Aug. de op. monac. ad finem. & in retract.

sunt, ideò fortassis, quia olim forte eligi solebāt
 vel quòd eos Deus velut sorte quadam in suos
 elegisse videatur^a. Specialiter autem hoc nomi-
 ne designari solent ij qui raso tonsoque capite
 in clerum recepti nullo adhuc proprio ministe-
 rio funguntur, nec aliud nomen proprium ha-
 bent. vnde autem hic mos tondendi radendi-
 que ortum habuerit, vix certò cognosci potest.
 Quidam exemplo Nazaræorum Mosaicæ legis
 inductum id putant, de quorum instituto men-
 tio est in libro Numerorum^b. Nazaræi verò di-
 cebantur, vt quidam eruditi interpretantur, qui
 vt liberius vacarent legi discendæ & expenden-
 dæ benignitati Dei, aliorum commercio se ab-
 dicabant ad tempus, & Domino se totos de-
 debant: Vel qui cùm profusus vino, & reliquis
 corporis delicijs vsi fuissent, postea seueriori vi-
 tæ generi se mancipabant, vt corpus affligerēt.
 Alij à sacerdotibus Aegyptiis id ortum asse-
 runt, quorum meminit Herodotus^c. Alij hunc
 fuisse morem antiquum testantur, vt ij demùm
 comam nutritent, qui elegantix, ornatus &
 lauticiæ studiosiores essent. Ideoque vt clerici
 inanis cuiuscunque apparatus, & splendoris se
 contemptores profiterentur, statutum fuisse ne
 quis in clerum nisi vertice raso admitteretur^λ.
 Et huic sententiæ maximè suffragatur quod AE-
 milius, & alij quidam non leues authores scri-
 bunt, olim in Longobardia capillum barbam-
 que ponere, sanctioris cuiusdam deditiois ar-
 gumen-

gumentum fuisse ^{d.} Nam & apud Francos, ut ^{d. AEmil. in Caro. Ma-}
 idem ait ^{e.}, promissa barba intonsusque capillus Regiæ nobilitatis insigne habebatur. Adde ^{gno.}
 quod apud Lacædemonios quondam ingenui ^{e. AEmil. in Clodo. et Clo- ta. 2.}
 tantum comam aiebant. Inde illud Aristophanis ^{f. in Auib.}
^{ὄν κόμην ἔχεις}, Seruus cum sis, comam habes. Curiositatem verò & delicias veterum Romanorum in coma & capillis insectatur Seneca ^{g. lib. de bre uit. vitæ. c. 12.} ^{g.}, his verbis: Quid illos ociosos vocas, quibus apud tonsorem multæ horæ transmittuntur, dum decerpitur siquid proxima nocte succreuit, dum de singulis capillis in consilium itur, dum aut disiecta coma restituitur, aut deficiens hinc atque illinc in frontem compellitur? Quomodo irascuntur si tonsor paulò negligentior fuit, tanquam viuum tonderet? Quomodo excandescunt, si quid ex iuba sua decisum est? si quid extra ordinem iacuit, nisi omnia sua in annulos suos reciderunt? Quis est istorum qui non malit Rempub. suam turbari, quàm comam? qui non sollicitior sit de capitis sui decore, quàm de salute? qui non comptior esse malit, quàm honestior? Hos tu ociosos vocas, inter pectinem speculumque occupatos. &c. Ego in plerisque constitutionibus obseruavi tonsuram pœnæ genus, idque graue & ignominiosum fuisse, quarum nonnullæ quæ Principum Romanorum sunt, apud Harmenopulum extant, aliæ inter constitutiones Caroli Magni, & quorundam alio-

rum Franciæ regum referuntur. Tantus erat hominum eius temporis in comam suam affectus. Sed & Paulus in epistola ad Corinth. indecorum ait viros comatos esse, idque naturam ipsam fatis nos docere scribit ^l. Quæ Pauli admonitio huius clericorum instituti fortè causa fuit ^l. Verùm vt ad cantiones reuertamur, sciendum est hunc canendi morem longè antiquissimum, & iam inde ab apostolorum temporibus in Ecclesia vsitatum fuisse. Quod vel ex epistolis Pauli facilè animaduerti potest. Testatur id ipsum & Plinius Cæcilius in quadam ad Traianum epistola, in qua de Christianis ita loquitur: Affirmabant hanc fuisse summã vel culpæ suæ, vel erroris, quòd essent soliti stato die ante lucem conuenire, carmènque Christo quasi Deo, secum dicere inuicem, &c. Sobria enim illa musica & pronuntiationi vicinior quàm cantui, quam in Alexandrina Ecclesia fertur instituisse Athanasius ^l: facit vt verborum sensus efficacius influant in animos auditorum, non illa operosa & theatra quæ hoc tempore in Ecclesia frequentatur. In plerisque sanè ecclesiis serò admodum ritus canendi receptus est, cum Augustinus ^m scribat tempore Ambrosij primum in Ecclesia Mediolanensi institutum, ac inde in alias occidentales ecclesias perductum fuisse. Et Theodoritus author est ⁿ Flavianum, & Diodorum in Ecclesia Antiochena morem Dauidicos psalmos decantandi in duas partes, diuisis

i. i. Cor. 11. c.
lx. c. prohibe-
te. 24. dist.

l. August. lib.
10. confes.

m in lib. 9.
confes. c. 7.

n. lib. 2. c. 24.

diuifis canentium cœtibus, induxiffe. Hodie fic
 ifta modulatio vbique probatur, vt inter omnia
 Ecclefiæ minifteria tanquam præcipuum ma-
 ximéque neceffarium habeatur, celebreturque.
 Nulliusque rei tutela maior eft ac fumptuofior
 in facris ædibus. Nec tantum iis cantionibus
 vacant inferiorum ordinum clerici, quibus hæc
 cura olim mandabatur, fed sacerdotes etiam
 & diaconi, quibus officio cantandi aliquan-
 do interdixit Gregorius, ne vel hi à pauperum
 cura, vel illi à doctrina diuina propter hoc pfal-
 lendi onus auerterentur^o. Adde quod fic ex *o. c. in facta.*
 ordine presbyterorum & diaconorum anti- *92. diftinct.*
 quitus creati funt archipresbyteri & archidia-
 cono, fic cantorum choro hodie præfidet vnus,
 præcentor vulgò appellatus, penes quem eft auf-
 picatus melodiæ, quod Græci *ἐνδοξίμων* vocant *p. c. clericos. 21.*
 Quo in munere plurimum inefle dignitatis cre- *diftinct.*
 ditur, adèd vt vel archipresbyteris ipsis, nifi fal-
 lor, præponi foleant.

De ſcholæ eccleſiaſticae magiſtris & do-
ctoribus. Cap. 15.

Quauis epifcopi officium fit populum in
 Eccleſia docere, tamen apud Paulum doctores
 à ceteris Eccleſiæ miniſtris & paſtoribus diſtin-
 guuntur *9.* Fuerunt enim antiquitus eccleſia- *q. Eph. 4.*
 ſticæ ſcholæ, ad clericorum & aliorum egen-
 tium eruditionem inſtitutæ: quibus ſcholis præ-

DE SAC. ECCL. MINIST.

ficiebantur magistri, qui nō literas modo sacras, sed grammaticam etiam & liberales disciplinas docerent. Erat igitur hoc munus à pastoris officio distinctum & separatum. Qua ratione Gregorius episcopum quēdam obiurgat, quòd grāmaticam profiteatur *. Et veteris huius consuetudinis in Alexandrina Ecclesia meminit Eusebius †: in qua Ecclesia functos eo munere fuisse Pantenum, Origenem, & Achillam viros doctissimos refert *. Idēque de Didymo Alexandrino scribit Ruffinus †. Recentioribus verò canonibus statutum est, vt non solum in maioribus seu cathedralibus ecclesiis, sed in cæteris etiam inferioribus magistri doctorēque liberalium artium iuuentutis erudiendæ gratia ab episcopo & collegio ecclesiastico constituātur *. Sed inualuit consuetudo, vt ab episcopo, scholarchus quidam omnibus his scholis ecclesiasticis præficiatur, qui magistros deligat, & cætera quæ ad scholarum tutelam necessaria sunt, procuret & exequatur.

*De sacris ordinationibus, & cur olim absolutè
quenquam ordinari vetitum sit.*

Cap. 16.

Presbyter, Diaconus, Hypodiaconus, Lector, &c. nomina quondam fuerunt certorū ministrorū, ac onerū in quaque ecclesia, nec vllus horum erat qui munus illud suū non exequeretur.

Nam

v. c. turbat. 37
dist. c. cū multa. 86. dist.
f. lib. 5. eccle.
histo. c. 10.
t. lib. 6. c. 3.
lib. 7. c. 29.
v. lib. 11. eccl.
hist. c. 7.

x. c. de quibusdam. 37.
dist. c. 1. c.
quis nōnullis.
de magist.

Nam quia absolutè & sine titulo ordinationes fieri vetabantur, certum erat ministerium cuiusque siue presbyteri, siue diaconi, siue lectoris, &c. & cuique certus locus assignabatur, cui velut mancipatus adstrictusque erat ^{y. gl. c. vlt.} Verba concilij Calchedonensis hanc prohibentis ordina- ^{66. distin.} tionè hæc sunt, *μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονῆσαι, ἢ μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὄλωσεν τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πολεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικυρῶται, &c.* Quæ verba refert Gratianus LXX. ^{70. dist.} dist. ubi possessionis legitur, pro pagi, sed fortassis interpret ^{b. c. sanctorū.} νόμης legit, non κώμης. Huic consensaneum est, & quod ibidem ex concilio Placentino recitatur. Sanctorum canonum statutis cō- ^{70. dist.} sona sanctione decernimus, vt sine titulo facta ordi- ^{b. c.} natio irrita habeatur, & in qua Ecclesia quis ^{b. c. sanctorū.} intitulatus est, in ea perpetuò perseueret. ^{70. dist.} Pontificum huic ^{b. c. sanctorū.} inferiores verò constitutiones Pontificum huic ^{70. dist.} iuri derogauerunt, quibus constitutum est, vt irrita non sit ordinatio, sed is qui ordinauit, ordinatum si egens sit, interim alere cogatur, dum certus ei titulus assignatus fuerit ^{c. c. 2. c. episcopus. & cum secundū. de præbend.}. Quæ constitutiones confusionem incredibilem & dedecus attulerunt Ecclesiæ. Idque satis prospexerat futurum Iustinianus, vt ex nouel. III. facile colligitur. Sed ad rem. Quia igitur reditus ferè aliquis, siue, vt loquimur, beneficium cum ministerio coniunctum erat, simul cum ministerio & beneficium ipsum conferebatur. Non aliter

ac hodie cum Princeps magistratum creat, annonas & stipendia illi magistratui attributa concedere eadem opera intelligitur. Hinc factum est, ut omnes clerici tutelæ, cæterorumque munerum personalium vacationem habeant, ne videlicet ob munera publica à functione ministerioque suo auocentur^d. Argumento illud est, quòd iis demum hæc vacatio tribuitur qui in ministerio suo occupati sunt^e. Hodie nec diaconis, nec aliis inferioribus clericis ullus locus est in Ecclesia, vllumve ministeriũ, aut munus quod exequatur. Sed quia priscis canonibus statutum est, ut nemo presbyter ordinetur nisi per omnes gradus inferiores ascenderit, ideò dicis causa, ut ita dicam gradatim ordinari solent, idque certo quodam solennique ritu, ut ad honorem, presbyterij, aut quemvis alium sublimiorem capessendum idonei reddantur. Potestque dici imaginaria hæc ordinatio, quomodo olim imaginaria militia dicebatur sine vlllo labore & exercitatione. Presbyteri autem ordinantur certo etiam ritu ac ceremonia, non ut ecclesiam certam regant, certumve populum, ut olim fiebat, sed ut si fortè contingat eos ad curationem alicuius Ecclesiæ promoueri, ij quasi iam consecrati atque initiati eam suscipere, beneficioque illi coniuncto frui possint. Ac interim missas passim celebrare eis permittitur, vel gratis, quod peccatò fit, vel accepta ab aliquo leui tenuiq; mercede. Itaq;

Vto-

d. l. presbyteros. C. de episc. & cleric. c. l. g. neraliter. C. de episc. & cleric. c. generaliter. 16. q. 1.

Utopienses presbyteri non infulsè fortassis nec ineptè dici poterūt, vt à germanis illis presbyteris qui certas ecclesias regunt, discernātur. Septè verò huiusmodi ordinationū gradus vulgò esse dicuntur, totidémque sacramēta, quanquam de numero cōtrouersia est inter iuris pōtificij theologiaeque doctores. Primus est Presbyterorū, secundus Diaconorum, Tertius Hypodiaconorū, & sic deinceps. Proinde tam onus procurationis Ecclesiæ, rerūque ecclesiasticarum, quàm emolumentū beneficiūque illi cohærens ab ordinatione moribus nostris ita separatur, vt ordinatio absque iniūcto onere beneficiōque collato fiat. Et hęc quidē verbi significatio hodie vulgò probatur, nec eam improbare volo. Ego autē latius hoc vocabulū in tota hac disputatione ferè accipio, nēpe pro quacūque ad ministeriū ecclesiasticū promotione. Et hoc sensu Archiepiscopi, episcopi, archipresbyteri, archidiaconi, præpositi, decani, œconomi, archimādrītæ rectè dicuntur ordinari, cū eliguntur, creantur, instituuntur. Estque hæc significatio apud iuris pontificij quoque auctores vsitata. Nam & apud veteres Latinos ordinari dicebatur is, qui ad honorem magistratūve aliquem prouehabatur. Tranquillus in Vespas. Quendam è charis ministris dispensationem cuidam quasi fratri petentē cū distulisset, ipsum candidatū ad se vocauit, exactaque pecunia quantā is cū suffragatore suo pepigerat, sine mora ordinauit. Idē in Domiti.

f. c. cū secun-
dum, de pœ-
bend.

g. 60. distin.
c. 1. 2. 3. c. ab-
batem. c. nul-
lam. 18. q. 2.

DE SAC. ECCL. MINIST.

Auditus est certè dum ex eo quærit ecquid sciret, & quid sibi visum esset ordinatione proxima Ægypto præficere Metium Rufum. Hinc consequitur presbyteri duplicem ordinationem esse. Vna est cum solenni ritu consecratur, & idoneus redditur ad Ecclesiæ gubernationem, quamvis nulla ei Ecclesia tum assignetur quam regere possit. Altera est cum ei certa Ecclesia committitur regenda, certumque beneficium conferitur sine vlllo ritu, ac ceremonia: etenim verbo ordinationis vtitur Gratianus in vtraque signi-

h. c. adificatione b.
mus. 16. q. 1.
vide c. pastoralis. 7. q. 1.

De pseudoclericis.

Cap. 17.

Diximus in superiori capite veteres canones hodie frigere & negligi, quibus cautum erat vt nemo absolute clericus ordinaretur. Qua ex re plurimum incommodi natum est in ecclesia Christiana. Nam quia nulli certo muneri destinantur qui vulgò ordinari solent, & rasum habere verticem satis est, vix vllus reperitur, qui ad sacrum illum ordinem non adspiret, vt eius ordinis priuilegiis atque immunitatibus fruatur. Cum autem nemini ferè hæc initiatio negetur ab antistibus, qui fortassis è re sua credunt esse quamplurimos sibi obstrictos, subiectosque homines habere, nunc perditissimus quisque ac profligatissimæ vitæ in eum ordinem cooprat, & ad illud veluti impunitatis asylum confugit.

fugit. Quondam ij demùm clerici habebantur, qui munere suo fungebantur in Ecclesia, nec alius quisquam priuilegia istius ordinis sibi vindicare audebat^t. Sed hodie inualuit ea consuetudo aut corruptio maxima potius, vt ad seueritatem iudiciorum publicorum eludendam, detonsum caput cum antistitis nescio cuius eloquio, id est grauisimorum scelerum impunitatis simbolo quodam, iudicibus ostendere sufficiat. Atque hinc fit vt principum atque magistratuũ in tanta tamque manifesta indignitate conuentiam satis admirari non possim. Sed de hoc genere clericorum, aut pseudoclericorũ potius, aliis in locis infra disseremus.

i. not. in e. vlt. de vita. & honest. cler. l. generaliter. C. de episco. & cleric.

De canonicorum collegio.

Cap. 18.

De canonicis satis antè dictum videtur ea parte, qua de presbyteris & aliis quibusdam Ecclesiæ ministris disseruimus. Nam canonicorum collegium quod veluti senatus quidam est Ecclesiæ, vt verbis vtar Hieronymi^k, ex his constat^{l. c. Ecclesiæ. 16. q. 1.} tum est. Dicti autem videntur canonici à canone siue regula, quia communem quandam vitæ regulam, institutumque obseruant, ideòque canonicè viuere dicuntur à Gregorio^l. Quo sensu^{l. c. quoniam. 12. q. 1.} canonicas quasdam mulieres à Iustiniano dictas^{m. Nouel. 59.} arbitror^m. Nam ecclesiarum ministri antiquitus certis se votis obstringebant, ferè non aliter ac monachi, de quibus mox dicturi sumus. Nec

eorum vitæ ratio à monachorum instituto multum discrepabat. Sed posteaquam horum sodalitorum nonnulla iis vinculis soluta liberatæque sunt: factum est vt ceteri ab imperitis qui vim Græci verbi parum assequebantur, non simpliciter canonici, sed canonici regulares vulgò dicerentur, quasi diuersa esset vtriusque vocis significatio. Quod si quis à canone dictos potius esse contendat, id est, pensionem, siue annona quæ ipsis distribuebatur velut pro stipendio & mercede, equidem non repugno. Canonicam enim ordinariamque ac certam pensionem ij tantum accipiebant fortè, qui in id collegium cooptabantur: ceteris Ecclesiæ ministris siue clericis pro cuiusque merito aliquid erogari solebat, ex oblationibus incertis, quæ fiebant in ecclesia. Nam ea est ferè eius verbi significatio apud veteresⁿ. Vnde videtur & canonica illa portio nomen accepisse, cuius mentio crebra est in iure pōtificio^o. Quauis Innocentius II I. satis probabiliter canonicam legitimam interpretetur^p. Habent hæc canonicorum collegia suos quosdam præfectos, qui vel præpositi vel decani secundum cuiusque Ecclesiæ consuetudinem dicuntur.

n. l. placet. C. de sacro. eccl. l. i. C. de indict. tit. c. de cano. fruen. vrb. Romæ. et lib. 7° v. cap. v. const. 128. o. s. vlt. de test. p. c. officij. de testa.

De ministris Ecclesiæ qui clerici non sunt. Cap. 19.

Quidam sunt ministri in ecclesiis, qui laici atque

atque adeò plebeij nonnunquam magis quàm clerici censentur. Huiusmodi sunt œconomi qui dispensationem facultatum ecclesiasticarum sub episcopo habent, quorum meminit sæpe Iustinianus 7. Item syndici siue defensores & apocrisiarij siue responsales, qui causis forensibus nomine Ecclesię & legationibus dant operam 7. Hi quoque qui nolarum ænearum pullatione & campano sonitu conuocant populum, Ecclesię ministrant atque inseruiunt. Sed nemo horum ideo clericus esse intelligitur. Eadem est causa eorum qui ad ægotantium curam adhiberi olim consueuerant, & Parabolani ideo fortassis dicebantur, quia *παράβολον ἔργον*, id est, rem periculi ac discriminis plenam tractabant *s.* His annumerandi sunt & decani de quibus loquitur Theodosius 7. Nam hos in numerum clericorum non referri satis apertè ostendunt Iustiniani constitutiones quibus eorum officium describitur 7. Quauis nonnulli decanos pro clericis & canonicis accipiant 8. Sed cur inter clericos non numerantur, dixerit aliquis: sicut ostiarij & acoluthi, quorum munus non magis spiritale quàm istorũ esse videtur 7? Respondeo ostiarios, acoluthos, & alios huiusmodi de quibus suprà dictũ est, ideo clericos censerì, quia in clerũ recipiãtur vt aliquãto spiritalia tractent, & presbyterorũ atque episcoporũ officio fungãtur: Sed onus claudẽdi tẽpli vel aliud simile, vt interrim se exercent, & ad sacrã functionem se præ-

q. sub. tit. de sacro. Eccles. & tit. de episc. & cler.

7. tit. de Synd.

s. placet. C.

de episc. &

de. & l. pa-

rabolani.

t. l. nõ plures.

l. qui sub præ-

textu. C. de

sacrof. eccl.

v. Nouel. 43.

& 59.

x. Alc i dict.

ll

y glos. in c. 1.

1. 2. 3.

DE SAC. ECCL. MINIST.

parent, ipsis iniungitur. Alij verò qui spiritali ad-
 ministratiõni dicati consecratique non sunt;
 quanuis Ecclesiæ inseruiant ac ministrent, inter
 clericos non sunt habendi. Constitutionibus ta-
 men plerisque cautum est, vt non nisi ex cleri-
 corum cœtu ad tractãda Ecclesiæ negotia quis-

a. c. indicatiõ.
89. dist. c. in
noua. 16. q. 7.
c. decernim^o,
de Iudic.
b. l. repetita.
C. de episco.
& cler.

quam assumatur ^a. Quod ius aliquam vtilitatem
 habet, si opera quædam sordida seruilique de-
 mas, & earum rerum procurationem quæ ab in-
 stituto clericorum abhorrent, cuiusmodi sunt
 forenses controuersia ^b. Nam laïcorum opera
 & labore in talibus negotiis vti magis decet.

De monasteriis & monachis, eorũque statu,
conuersatione, & instituto. Cap. 20:

Absoluto tractatu de clericis ac ministris
 Ecclesiæ, optimum iudicauimus & de monachis
 eorũque officio & instituto aliquid attingere,
 quandoquidem eius rei cognitio valde vtilis &
 necessaria est in re beneficiaria. Dicebãtur autẽ
 olim monachi verbo Græco homines à cætero-
 rum consortio segregati, & quietam tacitamque
 vitam durissimè & laboriosissimè in montibus,
 saltibus, ac speluncis degentes, idque certis legi-
 bus ac institutis, de quibus mox videbimus. Idẽ
 & Eremitæ & Anachoretæ, & hesycastæ vocari

b. Nouel. 5.

solebant auctore Iustiniano ^b. Hinc Hierony-
 mus ad Paulinum: Si cupis, inquit, esse quod
 diceris, monachus, id est, solus, quid facis in vr-
 bibus;

bibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum. Et Pelagius Pontifex Romanus de eorum officio differens, hæc tria ipsis attribuit, quietem, orationem, & laborem manuum. Labore enim suo monachi olim victum sibi aliisque egenis parabant, ut Chrysostomus, Augustinus, aliique veteres tradunt, adeo ut celebretur in ecclesiastica historia cuiusdam monachi apopthegma, Monachus qui non operatur, latroni par iudicandus est. Quapropter Iustinianus, Duabus, inquit, potissimum in rebus operam & diligentiam reponere oportet Monachos, ut aut sacris vacent scripturis, aut quas manuaras vocare solent, artes monachos decētes meditentur exerceantque: siquidem mentes inertis otio dedita haudquaquam sanè quicquam bonorum pepererit. Ac illud quidem ex Hieronymi aliorumque scriptis liquet, literis præsertim sacris operam eos dare solitos fuisse, ut non morum probitate vitæque sanctimonia tantum excelleret cæteris, sed etiam doctrina. Itaque mirum videri non debet quod vitam monasticam Iustinianus ut rem sacram ac diuinam tantopete commendat: cum ij non tantum sibi, sed etiam vniuerso generi humano, precibus suis apud Deum, exemplo, doctrina, labore & industria multum prodesse. Non enim natura abhorrebant ab hominum congressu, quod Aristoteles non immeritò damnat, tales improbos esse dicens, aut homine præstantiores. Nec

c. c. si cupis.
 16. q. 1.

d. c. de præsen-
 tium. 16. q. 1.

e. tripar. hi-
 sto. lib. 8.

cap. 1.

f. Nouel.

133.

,,

,,

,,

g. c. sic vine. c. 4
 si clericatus.

16. q. 1.

h. Nouel. 133.

ita ocio dediti erant, more pseudomonachorum nostri temporis, ut nihil in commune conferrent, & se homines esse, id est, ad societatem hominum iuuandam natos non recordarentur. Non ignoro quosdam in eo grege repertos fuisse, quorum superstitio nemini sano probari queat. *m. lib. 4. c. 28.* Nam Theodorus scribit monachum quendam sexaginta annos neque locutum cum ullo, neque à quoquam conspectum fuisse. Sed rara admodum fuisse hæc prodigia compertum est. Proinde ex monasteriis velut ex quodam seminario legi, & assumi consueuerant ad munera ecclesiastica, qui probatissimæ inter ipsos vitæ & eruditionis habebantur: Ut Augustinus cum alibi sæpe, tum maximè ad Aurelianum scribens restatur. In qua quidem promotione & graduum ratio habebatur, de quibus antè disseruimus: & eorum antistitis seu archimandritæ cōsensus erat necessarius. Et quoties ad ministeria Ecclesiæ eos vocari contingebat, monasticum institutum officiūque deserere cogebantur, ut maiore præstantiorique fungerentur munere: quia simul vtrumque obire & exequi non poterant. Sicut & clerici cum vitam monasticam amplectebantur, militiam suam, ut ait Gregorius, munusque clerici amittebant. Officiū enim clerici est docere & pascere populum, monachus verò, ut ait Hieronymus, non doctoris, sed plangentis habet officiū. Quam ob causam nulli in monasteriis reperiebantur sacerdotes, aut

*n. c. nos autē.
c. legi. 16. q. 1.
o. c. monachos
16. q. 1.
p. c. monachi.
c. cū pro utilitate. 16. q. 1.*

*q. c. nemo, c. presbyteros. c. ne pro cuiuslibet. 16. q. 1.
r. c. monachus ca. alia. c. hinc est. 16. q. 1.*

aut clerici *s.* sed tanquam cæteri ex populo qui *f. not. c. nō est. de regula.*
 laici Græcè dicuntur, ad communem omnium
 ædem sacram, percipiendorum sacramentorum
 causa se conferebant *t.* Quod & Iustinianus sa- *t. Panor. in c. dilectus. de ca pel. mona. v. Nouel. 133.*
 tis apertè ostendit *v.* Sed & sacerdotem accer-
 sebant interdum qui ipsis liturgiæ, quam missam
 vocamus, solennia celebraret, vt à monachis
 Scythi factum aliquando fuisse refert Hiero-
 nymus *a.* Ac idcirco suberant tam monachi, *x. c. hinc etiã. 16. q. 1.*
 quàm eorum antistites, Ecclesiæ presbyteris &
 clericis *t.*, ipsisque longè inferiores habeban-
 tur *a.* Verùm vt hac molestia liberarètur mona-
 chi, postea cœperunt ex his aliqui in suis mona-
 steriis presbyteri ordinari, sed ita vt in cœtu tã-
 tum suo sacramenta administrarent, & veluti
 quandam ecclesiam inter se constituerent, nec
 ad alias ecclesias amplius accedere, aut alienos
 presbyteros aduocare cogerentur *b.* Atque ita *b. c. 1. c. perue- nit. c. interdi- cimus. 16. q. 1.*
 ratio excogitata est qua idem & presbyteri, id
 est, pastoris atque doctoris, & monachi officio
 fungeretur sine villo, vt videbatur, incommodo.
 Cuius instituti mentio est in historia tripertita.
 Quare cùm quidam episcopus prohiberet in
 certo monasterio liturgiam celebrari, acriter eo
 nomine increpauit eum Gregorius *d.* Idemque *d. c. Agapi- tus. 16. q. 1. c. c. sunt non- nulli. 16. q. 1.*
 Bonifacius fecisse legitur *e.* Hac via patefacta
 omnes monachi, passim sine vllius Eccle-
 siæ gubernatione sacerdotes creati cœperunt,
 quanuis ea turba monasterio fortassis non ad eò
 necessaria esset, credo vt ea re maiorem sibi

dignitatem cōciliarent. Nam vt supra diximus, monachorum ordo gradu clericorum erat inferior. Præterea variis constitutionibus postea sancitum est, non ideò monachum ab instituto, vitæque monastica recedere posse, quòd in aliena Ecclesia clericus ordinatus sit, non quòd simul cum ecclesiastica procuratione monastica obire munia vsquequaque compellatur, quod vtiq; fieri nequit, sed vt habitum monasticum retineat, cæteraque huiusmodi obseruet, quorum executionem Ecclesiæ ministerium nõ impedit.

f. c. de monachis. c. hinc est. 16. q. 1.

g. cap. 1. de ca. vel. mona.

f. Quauis autem supra dictum sit, monachos in cœtu suo tantum sacramenta administrare, nec populum eos regere posse: tamen si intra monasterium Ecclesia aliqua sit, in eoque populus regi soleat, constitutum est absque eorum consilio presbyterum illi Ecclesiæ ab episcopo præficiendum non esse. Nam verisimile est ibi Ecclesiam initio institutam esse, vt populus fidelis à viris sanctis & eruditis, quales ferè tum monachi erant, priuatim doceri & admoneri commodius posset, tametsi palàm docendi & concionandi ad populum facultatem non haberent, vt antè docuimus. Potest & alia huius constitutionis ratio adduci, sed ea ex his quæ mox dicentur satis elucescet. Fuerunt postea & aliquæ extra monasteria Ecclesiæ, hodièque sunt ita subiectæ & obnoxix monasteriis, vt ab ipsis aut certè ipsorum arbitrio & voluntate presbyteri in eis ordinentur atque instituantur. Idque accidit, vel quia in mona-

monasterij prædiis cōstructæ sunt fortassis ædes sacrae, in quas populus sacramentorum causa conuenit: vel quia à dominis prædiorum monasterio id ius postea concessum est, & aliis quibusdam modis, de quibus suo loco differemus.

Et harum quidem ecclesiarum duo sunt genera: Quædam enim à monachis tantum reguntur, aliæ à quibuscunque aliis sacerdotibus: quia sic ab initio institutum est, vel consuetudine longa introductum. Ex his perspicuum est quantum iuris & authoritatis monachorum natio in populum & Ecclesias paulatim sibi vindicavit & acquisierit.

h. c. illud. c. cū pastoralis. c. cum seculū. de iure patr. not. i. c. de monachis. de præb. c. pastoralis. de donatio. i. c. possessiones. de reb. eccl. nō alie. c. cū de benefic. de præben. in. 6. de. quia regulares. de sup. neg. prælat.

De monachorum sectis.

Cap. 21.

Monachorum varia sectæ & professiones sunt, sed eos tantum persequi in animo est, qui ad institutum nostrum conferunt, & ad rem beneficiariam maximè pertinent, cuiusmodi sunt Benedictini omnium, ut fertur, antiquissimi, & qui Canonici regulares vulgò appellantur. Cùm primùm igitur exoriri cœperunt monachi, idque in Ægypto, congruentem nomini suo vitam, id est, solitariam agebant. Et quam stans horis ferè in vnum locum eos conuenire moris esset, tamen simul non commorabantur, sed domunculas sparsim per montes & saltus extructas habebant, vnde non solum monachi, sed etiam Eremitæ & Anachoretæ meritò

dicebantur. Sed postea visum est conducibilius ac decentius in eisdem ædibus eos habitare & viuere, omnia habentes inter se communia, & paupertatis, castitatis, obedientiæque votis obstrictos, quàm Timoniano quodam more in speluncis delitescere ^k. Quod & Iustinianus cōstituit ^l; & concilio Agathen. ^m & Aurelian. ⁿ confirmatū est ^o. Cœnobita tunc ea loca à cōmuniōne vitæ, verius quàm monasteria à solitudine appellata sunt ^p. Sed monachi appellationem nihilo secius hi retinuerunt, quòd ea conuersatio nō multū adhuc abesset à solitudine. Et Benedictini sunt appellati, quòd vir sãctimonia clarus Benedictus honestorum inter eos quorundam institutorum auctor fuisset. Deinde cū in urbibus & celebribus locis manentes viri ecclesiastici horum monachorum vitam & institutum sequi in animum inducerent excepta solitudine, quia cōuersari cum populo & multitudine propter ecclesiasticum ministerium cogebantur, canonicorum regularium nomē aptius eisdem & accommodatius visum est, quàm monachorum. Quod institutum æmulati sunt & alij ministerio nulli ecclesiastico addicti ^q. Nam & nostra patrūque memoria in plerisque cathedralibus ecclesijs sacerdotes & clerici qui nunc canonici simpliciter & sine adiunctione dicuntur, simul cum episcopo suo huic monastice vitæ generi erant addicti. Et aliquas huiusmodi ecclesias adhuc superesse existimo ^r. Itaque dicebantur non simpliciter

*lx. c. si clerici-
tus. 16. q. 1.
l. Nouel. 133.
m. cap. 38.
n. cap. 18.
o. ca. mona-
chū. 20. q. 4.
p. dict. nouel.
133.*

*q. not. i. c. cau-
sam que, de
iudic.
r. c. si quis. 58.
distin. c. quorundam. 84.
distin. not. in
dict. c. causam
que. c. c.
quid Dei ti-
morē. de sta.
monacho.*

simpliciter ut nunc canonici, sed regulares ab illo peculiari instituto, ac regula quam amplectebantur, & hoc modo discrimen inter eos designabatur, & aliarum ecclesiarum canonicos, qui huiusmodi se votis non alligauerant, idque supra à nobis ostensum est. Hęc secta cuius author Augustinus perhibetur cum Hipponensis episcopus esset, latè Christianum orbem peruagata est, adèdè ut eorum cœnobia hodie, in quibus locis monachorum nomen deletum nō est, nusquam non reperiantur. Sed effectū à cæteris monachis differre non videtur: quāuis plerique asserant in odiosis monachos eos habèdos non esse.

f. c. 2. de postul.

t. not. in dict. cap. quod Dei timorem. de sta. mona.

De monachorum gradibus & officiis.

Cap. 22.

Inter monachos atque eos qui regulares dicuntur non minus quàm inter clericos, gradus officiorum & administrationum hodie reperiuntur, quorum insigniores & præcipuos cæteris omiſſis breuiter hic perſtingemus. Nam sicut clericis cuiusque Ecclesiæ præest episcopus, ita singulis monasteriis præsidet vnus qui à Iustiniano & plerisque veterum archimandrita, & cœnobiarcha, à cæteris vulgò Abbas appellatur. Hic intra monasterij sui septa præfectum quendam, siue ut loquuntur, Priorem claustralem constituit: cuius vicaria utatur opera vigilantiæque in his, quæ ad sodalitatæ gubernationem

F iij

DE SAC. ECCL. MINIST.

ſpectant. Et quia plerūque extra monaſteriū minores aliqui cōuentus, & ſodalitia monachorū ſunt eidem archimandritæ ſubdita: alij quidam præfecti eò cum libera poteſtate & authoritate dimittuntur, quos Priores conuentuales appellant. In quibus autem locis conuentus ille deſyderatur, quem veriſimile eſt olim nuſquam deſuiſſe, hi præfecti alia atque alia nomina ſortiuntur, de quibus hîc non eſt magnopere laborandum. Omnibus autem non ſolum præfectis, ſed etiam archimandritis præſidet vnus, qui à Iuſtiniano Exarchus vocatur ^v. Ac haud ſcio an is ſit quem ἀρχιεπίσκοπος vocat Hieronymus ad Pammach. Sed certæ tantum ſectæ monachorum hos ſummos antiſtites nouerunt ^{*}. Et notandum eſt quanuis in plerisque cœnobiis & monaſteriis hodie votis illis ſolemnibus & religioſis alligari non ſoleant, de quibus paulò antè diximus, ſed more clericorum viuant qui ſeculares dicuntur, priſtinam tamen appellationem adhuc retinent. Quod ideò adieci, ne quem fortè admiratio teneat, cùm in abbatiarum aut prioratuum ſecularium mentionem incidit.

v. Nouel. 133.

x. not. in c. ne
religioſi. de re
gul.

De mendicantium ſodalitate. Cap. 23.

Sodales mēdicantes ideò à monachis ſeparauimus, quoniã ab eis differre videtur. Monachorū enim propria eſt ſolitudo, & ſeceſſus quidã à cæterorū hominum conſortio: à quo hi multum abhor-

abhorrent, cum palam docere euāgelium, & ad
 populum concionari soleant. Itaque fratres so-
 dalésque dictantur magis quàm monachi ^{y. Panor. in c.}
 Eisdem tamen votis & aliquanto grauioribus ^{causam quæ.}
 obstringuntur quàm monachi, cum nec singu- ^{de iudici.}
 li, nec vniuersi quicquam propriū habere queāt:
 & votiuam mēdicitatem, nedum paupertatem,
 quæ illius germana est, vt apud Aristophanem
 Chremylus ait, si minus re, at certè verbis profi-
 teantur ^{a.}. Discrimenē aut ^{πένιας καὶ πτωχίας,} id ^{a. c. exiit. de}
 est, paupertatis & mendicitatis docet Aristo- ^{verb. signif.}
 phanes: cuius hi sunt versus in Pluto. ^{in 6.}

πτωχῶ μὲν γὰρ βίος, ὃν σὺ λέγεις, ζῆν ἐστὶ μὴδὲν ἔχοντα,
 τοῦ δὲ πένιτος ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα.
 περιγίνεσθαι δ' αὐτῶ μὴδὲν, μὴ μὲντοι μὴδ' ἐπιλείπειν.

Porro hi mendicorum cœtus suos habent præ-
 fectos, custodes siue obseruatores, & admini-
 stros, tā vniuersales quàm prouinciales, per quos
 velut quædam Respublica inter eos regitur, &
 administratur exemplo monachorum de qui-
 bus iam diximus.

De Monialibus. Cap. 24.

Non solum viri, sed mulieres etiam apostolo-
 rum, Christi tempore ministerio Ecclesiæ addi-
 cebantur, vt constat ex epistola Pauli ad Timo-
 theum. Et harum mulierum quæ diaconissæ di-
 cebantur, crebra in iure tum pontificio, tum ci-

DE SAC. ECCL. MINIST.

uili est mérito. Eúmque morem quasdam Eccle-
 sias retinere etiam nunc accepimus. Verùm pro-
 cedente tempore instituta sunt collegia, siue
 monasteria virginum Deo cōsecratarum, & so-
 lennibus votis obstrictarum, vt de monachis
 antè dictum est. Quod genus monialium ve-
 tus vt existimo non nouit Ecclesia, ac ne ca-
 nonicarum quidem, quarum meminit Iusti-
 nianus ^b. Hæ in singulis parthenonibus suis,
 suas habent antistitas exemplo monachorum,
 quibus nihilominus parent quàm monachi ar-
 chimandritis suis. De his autem aliquot extant
 constitutiones Iustiniani, quibus vetat ne du-
 plicia monasteria, id est, virorum simul & mu-
 lierum vsquam sint, & vt eunuchi in singulis
 monasteriis constituantur, qui ipsarum nego-
 tia gerant ^c. Sed quicquid ad harum monia-
 lium institutum & vitæ regulam pertinet Boni-
 faciana constitutione, & Clementina plenius
 continetur ^d.

b. Nouel. 59.

e. Nouel. 123.
 c. 133.

d. c. periculo-
 so. de sta. reg.
 in 6. cle. atte-
 dentes. de sta.
 mona.

De sacerdotiis veterum Romanorum ante
 Christianismum. Cap. 25.

In iuris pontificij libris mentio reperitur Pon-
 tificum, Flaminum, Augurum, aliorúmque hu-
 iusmodi sacerdotum, qui apud priscos Roma-
 nos ante Christianismum in vsu fuere ^e. Nec ve-
 teris illius sacerdotij cum nostro inutilis videtur
 esse collatio, cùm præsertim Latine scribenda
 ple-

e. c. eleros. 20
 dist. c. in illis.
 80. distin. c.
 26. q. 3. 2. 5.

pleraque vocabula inde mutuemur. Itaque de
 eo pauca quædã ex multis hic dicturus sum, quæ
 ad nostrum institutum magis spectare existima-
 ui. Fuerunt autem hæc ferè sacerdotum genera:
 Pontifices, Augures, Flamines, Curiones, Fecia-
 les, Vestales, Salij, Duces celerum, &c. Põtifices
 omnibus sacris ac ceremoniis præerant, & sacer-
 dotum omnium erant maximi ac supremi, id
 quod ostendit Cicero in Orat. pro domo sua, &
 lib. II. de Legib. Huic Pontificum collegio qui
 præerat, Pontifex Maximus dicebatur, cuius
 officium & authoritatem describit Liuius *f. lib. 1.*
 Numa Pompilio loquens his verbis: Omnia pu-
 blica priuatæque sacra Pontificis scitis subiecit,
 vt esset quò consultum plebs veniret, ne quid
 diuini iuris (negligendo patrios ritus, peregri-
 nõsque asciscendo,) turbaretur. Nec cælestes mo-
 do ceremonias, sed iusta quoque funebria pla-
 candõsque manes, vt idem Pontifex edoceret,
 &c. De eorum etiam munere, authoritate, di-
 gnitatẽque plura scribit Halicarnasseus *g. lib. 2.* & nos
 ex Pandectis iuris ciuilibus quosdam locos obser-
 uauimus, vt eùm dicitur, Pontificem, dum sacra
 facit, in ius vocari nõ posse *h. l. 2. de in-
 ius vocan.* Pontificali autho-
 ritate compelli hæredes ad monumentum ædi-
 ficandum *i. l. hereditas* Pontificem de religiosis locis con-
 sulendum esse *de peti. hære-
 dit.* Pontificem à quibusdam mu-
 neribus non excusari *lx. l. vlt. de* Sed longè eorum maxi-
 ma authoritas in legum actionibus conspicitur, *mortuo infer.*
 quas scribit Pomponius apud collegiũ pontificũ *l. l. vlt. de mu-
 ne. & hono.*

- m. l. 2. de or.,
vig. iur. „ fuisse ^m. Nam vt Valerius ait, Ius civile per mul-
ta secula inter sacra ceremoniasque deorum im-
mortalium abditum, solisque pontificibus no-
tum fuit. Quanta autem huius pontificatus di-
gnatio fuerit, vel hinc æstimare licet, quòd Im-
peratores Romani, vt augustiores essent, ferè eo
sacerdotio fungebãtur. Sed cur hi summi sacer-
dotes ita appellati sint inter veteres tum Græcos,
tum Latinos authores non conuenit. Scæuola,
vt refert Varro ⁿ, dicebat pontifices dici à posse
& facere. Nam verbum facere apud Plautum,
Ciceronem, Virgilium, & alios scriptores pro-
bato, pro sacrificare accipitur, sicut *δρᾶν ἀντί τοῦ*
εὐεῖν apud antiquos, vt docet Athenæus ^o. Sed
idem Varro à ponte eos dici mauult, quòd ab
eis Sublicius pons factus primum, ac sæpè re-
stitutus sit. Plutarchus in Numa aliam etymolo-
giam adfert. Verùm hanc inuestigationem, quæ
non est magni vsus, libèter missam facimus. Au-
gures qui à Græcis *διωνοπόλοι* dicuntur, auspiciis
præerant, vt sacris pontifices ^p. Erant enim artis
diuinandi periti, & signa à diis missa interpreta-
bantur, vt Halicarnasseus ait, quãuis ab vna spe-
cie, id est, ab auium garritu nomen acceperint.
Tantum autem venerationis, & authoritatis eo-
rum collegio accessit, vt nihil publicè sine auspi-
ciis, nec domi, nec militiæ gereretur ^q. Vt non
immeritò scribat Cicerò ^r authoritatem rerum
bene gerendarum augurio contineri. Itaque no-
bilissimis quibusque & lectissimis ciuitatis Ro-
manæ

n. lib. 10. de
ling. Latina.

o. lib. 14.

p. Cic. lib. 1.
de natura
deorum.

q. Cic. lib. 1.
de Diuina.
7. in Orat. de
Arusp.

manæ viris hoc sacerdotiū deferebatur: eratque
 perpetuum, adeò vt nemo quamlibet flagitiosus
 eo sese abdicare cogeretur *s.* Quanta verò ho- *f. Plutarchus*
 rum Augurum autoritas fuerit in Republica, *in problem.*
 docet Cicero: Cuius hæc verba sunt, Maximū *t. lib. 2. de*
 & præstantissimum in Republica ius est Augu- *Leg.*
 rum, & cum autoritate coniunctum. Neque
 verò hoc, quia sum ipse augur, ita sentio: sed quia
 sic existimare nos est necesse. Quid enim maius
 est, si de iure quærimus, quàm posse à summis
 imperiis, & summis potestatibus, comitatus &
 consilia, vel instituta dimittere, vel habita rescin-
 dere? Quid grauius, quàm rem susceptam diri-
 mi, si vnus Augur alium dixerit? Quid magnifi-
 centius, quàm posse decernere vt magistratu se
 abdicent consules? Quid religiosus, quàm cum
 populo, cum plebe agendi ius aut dare, aut non
 dare? quid leges non iure rogatas tollere? nihil
 domi, nihil militiæ per magistratus gestum sine
 eorum autoritate posse cuiquam probari? Ac
 huius autoritatis memorabile exemplum re- *v. in Marcel.*
 fert Plutarchus *v.*, in hanc sententiã: Cùm Au-
 gures comitiis consularibus vitio creatos consu-
 les renunciaissent, confestim senatus literis ab
 exercitu eos reuocauit, quatenus deposito con-
 sulatu hostibus vt consules bellum non inferret.
 Flamini⁹ acceptas literas nõ antè aperuit, quàm
 collata pugna versisque in fugam Barbaris, in a-
 grum eorum excursionẽ fecisset. Redeunti igi-
 tur & multa referenti spolia, non processit ob-

tuam populus, quia reuocatus nō continuò mā-
 datis paruerat: sed tā is, quā ipsius collega con-
 sularu se abdicare coacti sunt.. Flamīnēs, quos
 Dionysius Græcè *εὐφρανοπέπυς* vocat, diis singulis
 erant attributi *, à quibus cognomina habebāt,
 auctore Varrone: vt flamen Dialis, Martialis,
 Quirinalis, Carmentalis, Pomonalis, &c. &
 quia inter Deos qui colebantur, aliquod discrimen
 erat, non omnium flaminum par erat dignitas,
 vt Festus ait. Proinde is qui sacra Ioui faciebat,
 id est, Dialis, maximæ dignationis habebatur,
 de quo multa annotauit Gellius. Maiorum
 minorumque flaminum meminit Festus, &
 archiflaminum Gratianus in rhapsodia sua. Sed
 & flaminicarum, id est, mulierum, quæ hoc sacerdotio
 sicut viri fungebantur, mentionem apud veteres
 quoque comperimus. Verum omnia sigillatim hîc
 persequi ab instituto nostro est alienum, qui hæc
 veluti *παρρηγυα* quædam breuiter perstringere
 voluimus. Curiones singulis erant ascripti
 curiis, quæ numero XXX. erant Romæ, vt
 Dionysius scribit, & pro curialibus sacra facie-
 bant. Horum verò nec genus sacrificandi, nec
 insignia describuntur ab eodem, quibus rebus
 maximè à Flaminibus differebant. Illud ex
 Festo didicimus, quod minimè prætereundum
 hîc est, Curionem maximum à veteribus eum
 dici, cuius auctoritate curiæ, & curiones omnes
 regebantur. Huiusque meminit præter Liuium
 & alios veteres Arnobius: Sedēt inquit, in

x. Cic. lib. 2.
 de Legib.
 y. lib. 4. de
 ling. latinæ.

a. lib. 4. ad-
 uer. gent.

in spectaculis publicis sacerdotū omnium, magistratuumque collegia, Pontifices maximi, & maximi Curiones, sedēt quindecim viri laureati, & Diales cum apicibus Flamines, sedent aures interpretes diuinæ mentis & voluntatis, necnon & castæ virgines perpetui nutrices & conseruatrices ignis. Quem locum ided hîc referre volui, quia sacerdotiorum Romanorum breuem descriptionem continet. Fezialiū, quos ^{et plures dicitur} appellat Dionysius, collegiū belli causa institutum fuit. Cū enim religiosus vir, ac quietis publicæ studiosus Numa animaduertet bellū, quod absque iusta causa infertur, nihil aliud, quàm latrocinium esse, totam eam rem ex arbitrio sacerdotum ac religiosorum hominum pendere voluit. Non enim licebat Romæ bellum mouere, nisi cognita causa feciales id iustū esse pronuntiaissent. Itaque fœlicitatem & successum Romanorum in bello, huic instituto & religioni quidam ascribere non dubitauerunt. Quamnam autem fuerit horum fezialium auctoritas, & qui ritus præter eundē Dionysium Plutarchus docet in Numa. Vestales erant virgines, quæ Vestæ deæ sacra faciebant, & sacrum ac sempiternum custodiebant ignem. De quarū institutione, ritu, cooptatione, castitate videnda sunt quæ Dionysius, Plutarchus, Gellius, & quidam alij memoriæ prodiderunt. Hæc enim, quæ vulgaria sunt & protrita accuratius hîc describere instituti nostri ratio non sinit. Præter

hos sacerdotes commemorantur & Salij, qui Marti sacra facientes choræis & saltationibus dabant operam, ὑμνηταὶ τῶν ἐνοπλίων θεῶν, vt Dionysius ait. Erant & duces Celerum, qui tamen si milites essent & regum custodes: tamen stata quædam solenniâque sacrificia celebrabât. nec vllos alios commemorat Dionysius, diligentissimè omnia persecutus sacerdotia, quæ à Numa instituta fuerunt. Ait enim leges sacrorum Numam ita libro vno complexum fuisse, vt tota ea descriptione in octo partes distributa, de singulis sacerdotiis, quorum erant totidem genera, separatim differeret. Reperitur tamen aliorum apud authores sacerdotum mentio, cuiusmodi sunt Fratres aruales, Rex sacrificulus, duumviri & decemviri sacrorum Galli, Epulones, & qui Titij sodales dicuntur. Quorum sacerdotiorum explicatio, & cognitio ex Tito Livio & aliis veteribus petenda est. Extat & Pomp. Latini non inutilis ea de re libellus. Quod verò titulo Fenestellæ circumfertur eiusdem argumenti opusculum, recentissimi scriptoris esse nemo dubitat, qui alicuius sit in re literaria iudicij. Vnum supradictis adiiciendū est, quod à cæteris prætermissum esse miror, priscos Romanos non modò sacerdotes habuisse, qui Diis sacra facerent: sed etiam ministros quosdam sacrorum ac sacerdotum iis non absimiles, quos in sacris nostris Diaconos appellamus. Eosque Camillos tum dictos fuisse testes sunt Dionysius ^b, Plutarchus ^c, Festus & Seruius,

^b. lib. 2.

^c. in Numæ.

Seruius, cum plerisque aliis. Et hactenus de sacerdotiis vrbis Romæ, quibus similia quædam in prouinciis atque municipiis fuisse dubium non est, quorum in iure ciuili crebra est mentio ^d. Nam Phœniciarchia, & Syriarchia

in constitutione quadam Imp. Constantini, nomina sunt prouincialium sacerdotum ^e.

& Martianus ^f vetat Flamini municipali & sacerdoti prouinciæ ne vxorem ducat ancillam, scenicam, tabernariam.

&cæt.

d. l. x. ad. l.

Iul. de am. l.

in honorib. de vac. mun.

e. l. i. C. de

nat. lib.

f. tit. de mat.

Senat.

G

LIBER SECVNDVS DE
ORIGINE, DIFFINITIO-
NE, AC DIVISIONE BENE-
ficiorum.

ARGVMENTVM.

Superiore libro de ministeriis officiisque ecclesiasticis, propter quæ beneficia conferuntur, satis copiose disputatum fuit. Tam de beneficiis ipsis tractandum est, & ab origine eorundem, diffinitionibusque ac diuisionibus incipiendum.

De facultatibus Ecclesiæ, earumque origine & processu. Cap. I.

VT BONORVM, quæ Ecclesia possidet, origo, finis & vsus rectius intelligatur, à Christi vsque ac legatorum eius siue apostolorum temporibus repetenda est nostra oratio. Ac imprimis constat ex sacra historia Christum facultates aliquas, quanuis pertenuis habuisse: nec ita vixisse eum, vt nihil proprium obtinens mendicare cogretur, quod nonnulli asserere

afferere non dubitarunt aliquando, sed meritò
 eorum opinio damnata est ^a. Mendicitas nam- ^{a. c. 4. 5. de ver-}
 que in valētibus & otiosis res est minimè tolerā- ^{bo. sig. in ex-}
 da, & furti speciem habet ^b. Oblatam enim sibi ^{tra. Ioan. 22.}
 pecuniam, aut quocūque modo quaesitam Chri- ^{b. C. de mēd.}
 stus diligenter custodire solitus fuit, ex qua victū ^{val. & in au-}
 vestitūque tam sibi quàm sectatoribus & co- ^{th. de quæsto.}
 mitibus suis cōpararet ^c. Hinc Augustinus, Ha- ^{c. Ioan. 13.}
 bebat dominus oculos à fidelib. oblata confer- ²²
 uans & suorum necessitatibus, & aliis indigen- ²²
 tibus tribuebat. Tunc primū ecclesiasticæ pe- ²²
 cuniæ forma est instituta, & vt intelligeremus
 quod præcipit nō esse cogitandū de crastino, nō
 ad hoc fuisse præceptum, vt nihil pecuniæ seruet-
 tur à sanctis, sed ne Deo propter ista seruiatur, &
 propter inopiæ timorē iustitia deseratur ^d. Mor- ^{d. c. habebat,}
 tuo atque sublato in cælum Christo, apostoli dis- ^{12. q. 1.}
 cipulique & cultores eiusdem non mediocrem
 pecuniæ vim possedisse leguntur, adeò vt quan-
 tis ingens esset eorum numerus, tamen nemo
 inter eos egens reperiretur. Nam vt scribit Lu-
 cas de fidelibus Christianis, qui tunc Hierosoly-
 mis erāt: Multitudinis credentiū erat cor vnum ²²
 & anima vna, nec quisquam eorum que posside- ²²
 bat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis o- ²²
 mnia communia. Et quotquot erant possesso- ²²
 res agrorum aut domorum, vendentes afferebāt ²²
 pretia, & ponebāt ante pedes apostolorum, diui- ²²
 debaturque singulis, prout cuique opus erat. Ea ²²
 dem referuntur à Clemente, qui illis tēporibus

e. c. dilectis.
12. q. 1.

f. c. futuram.
12. q. 1.

fuisse creditur in epistola, qua fratres & discipulos suos ad bonorum communicationem hortatur & incitat^e. Quòd autem ex prædiorum vèditione pecuniam conficere maluerint, quàm ea retinere, & ex eorum fructibus se ipsos alere, Melchiades id factum ideò scribit, quia cùm futuram Ecclesiam in gentibus viderent, prædia possessionesque adipisci in Iudæa vtile non putauerunt^f. Sed notandum est eos ad communicationem bonorum neminem inuitum compulisse, quòd satis intelligerent eam à Christo nõ fuisse præceptã, & proprietatem distinctionemque dominiorum, quæ consensu hominum naturalem rationem sequentium recepta est, iuri diuino, Christianæque religioni repugnantem non esse: ea siquidem est hominum corruptio & improbitas, vt societas humana commodè retineri & cõseruari nequeat, si quis Platonicam communionem inter homines indiscriminatim constituere velit. Si qui tamen mutuo illo affectu & charitate, quam nobis vnice commẽdauit præcepitque Christus, constantissimè ita ducantur, vt vtrò nõ modò facultates, sed operã quoque suam, laborem, industriam bona fide & citra fraudem vllam in commune conferant, non dubito quin vita eorum in hac æquabilitate & communicatione rerum omnium, & iucundissima, & foelicissima futura sit. Scitè enim à veteribus illud dictum est, si quis id ciuilitè interpretari magis quàm calumniari velit: Quietissime

me victuros homines si hæc duo verba Meum & Tuum de medio tollerentur. Quod & sensit haud dubiè Clemès in epistola, cuius paulò antè meminimus &. Ideò autem proprietas & distinctio dominiorum probatur iure gentium, cui religio nostra minimè refragatur, quia obtineri ab hominibus non posse creditur in tantis eorum vitiis, vt sine fraude & discordia in ea communione perseverent. Proinde cum Ananias agri venditi pretium retinisset, parte tantùm ad Apostolos delata, Petrus eo nomine illum non dånauit, sed quod dolo, simulatione ac mendacio vsus esset. Anania, inquit, cur impleuit Sathanas cor tuum, vt mentireris spiritui sancto, & fraudares de pretio agri? Nonne prorsus tibi manebat, & vånundatus erat in tua potestate? Hæc omnia satis demonstrant, qualis fuerit status atque vsus bonorum Ecclesiæ tempore apostolorum. Post eorum verò tempora cum viderent sacerdotes & læuitæ, & reliqui fideles per vniuersum orbè dispersi, vtilius fore si hæreditates & agros, quos vendebāt, ecclesiis quibus predebant episcopi, traderent, eò quòd ex sumptibus eorum tam præsentibus quàm futuris temporibus plura & elegantiora ministrare possent fidelibus communem vitam ducentibus, quàm ex pretio ipsorum, cæperunt prædia & agros quos vendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum viuere. Hæc totidem ferè verbis ex Urbano transcripsimus. à

g. gl. in. d. c.
dilectissimis.

”
”
”
h. Act. c. 5.

i. c. videntes.
à 12. q. 1.

DE SAC. ECCL. MINIST.

quo id quoque decretum fuisse scribunt Platina & quidam alij cum secuti, vt sacerdotibus liceret prædia ac fundos à cultoribus religionis oblatos recipere. Sed falluntur illi meo quidem iudicio, cùm inter Urbani decreta, quæ extant, excepto eo quod recitaum⁹, nihil reperiat quod ad hanc rem pertineat. Ex eo igitur tempore certatim vnusquisque pius & fidelis prædia possessionesque dabat Ecclesiæ: ex quorum fructibus non ministri tantum; sed quicumque etiam alij egentes alerentur. Et hinc perspicuum est, quod & supra admonuimus, veteres Christianæ religionis cultores non ita paupertatem affectasse, vt opes nullas sibi parare atque asseruare vellent, quanuis imperator Iulianus inde ansam arripuerit ecclesias fortunis suis spoliandi. Ecclesiarum enim bona auferens dicebat maximo se beneficio Christianos afficere, nimirum vt pauperes facti citius regnum cælorum intrarent. Qua arte in philosophos quoque nostri iuris authores vsos fuisse aliquando animaduerti^t. Ac præ cæteris Constantini celebratur liberalitas in ecclesiam^m. Et extat eiusdem constitutio in codice Iustiniani, qua permittit vniciuique bona sua Ecclesiæ relinquere. Licinia quoque diues & potens matrona, bona sua Ecclesiæ Romanæ testamento reliquit, Marcello sedente, vt scriptores ecclesiastici literis prodiderunt. Sed nulli plus contulerunt Ecclesiæ Romanæ, nec magis potentiam eius auxerunt, quam Pipinus,

l. l. in honorib. de vac. mun. m. c. Constantinus. 96. dist. c. futuram. 12. q. 1. Tripart. lib. 1. c. 9.

Pipinus, Carolus, & Ludouicus Francorū reges.

Quid ingentia hīc cōmemorem beneficia in ceteras totius orbis ecclesias vndiq; à piis hominibus collata, cū iustū volumen descriptio eius rei desyderet? Quale illud est quod de Hilario

Arelatenſi episcopo Prosper memoria mandauit, nēpe eum acceptis fidelīū numerosis hereditatibus ecclesiam mirum in modū locupletasse,

*n. c. expedir.
12. q. 1.*

ex quo de ceteris coniectura fieri potest. Ac præter eos redditus, præterque decimam partem, non

modò fructuum, sed etiam negociationis, quæstus & lucri, de qua mox differemus, & alias

quasdam largitiones, quotidie in sacro ipso cōuentu fiebant oblationes ad altare. Vt mirum

*o. Theodor.
lib. 3. c. 18. c.*

non sit, quod nunc omnibus testatum & manifestum est, opes Ecclesiæ in immensum excreuisse. De oblationibus Ecclesiæ Romanæ loquitur Marcellinus P: cuius verba quia huius

omnis. de consec. distin. 1.

tractatus nostri loca etiam alia quædam illustrant, hīc subiicere volui: Damasus, inquit,

p. lib. 27.

& Vrsicinus supra modum humanum ad rapiendam episcopalem sedem ardentibus, scissis

studiis asperrimè conflictabatur, adusque mortis vulnerumque discrimina adumentis vtriusque progressis, quæ nec corrigere sufficiens Vi-

uentius, nec mollire, vi magna coactus secessit in suburbanum, & in concertatione superauerat Damasus, parte, quæ ei fauebat, instante. Cō-

statque in basilica Sicenini vbi ritus Christiani est conuenticulum vno die centum triginta

DE SAC. ECCL. MINIST.

„ septem cadauera reperta, peremptorum, effera-
 „ tamque diu plebem, agrè postea delinitam. Ne-
 „ que ego abnuo, ostentationem rerum consyde-
 „ rans vrbanaum, huius rei cupidos ob impetrã-
 „ dum quod appetût, omni contentione laterum
 „ iurgari debere, cùm id adepti futuri sint ita secu-
 „ ri, vt ditentur oblationibus matronarum, proce-
 „ dântque vehiculis insidentes, circumspectè ve-
 „ stiti, epulas curantes profusas, adeò vt eorum
 „ conuiuia regales superent mensas, qui esse pote-
 „ rant beati reuera, si magnitudine vrbis despecta,
 „ quam vitis opponunt, ad imitationem antisti-
 „ tum quorundam prouincialium viuerent, quos
 „ tenuitas edendi potandique parcissimè, vilitas
 „ etiam indumentorum, & supercilia humum
 „ spectantia perpetuò, numini verisque eius cul-
 „ toribus vt pueros commendant & verecundos.

Omnes autem huiusmodi obuentiones, redi-
 tus ac oblationes in sua potestate habebat epif-
 copus, vt præcipiunt canones apostolorum 9.
 Sed ita tamen vt eas res non dispensaret ipse ac
 administraret, sed diaconis, hypodiaconis, œco-
 nomis ac defensoribus earum dispensationem
 distributionemque committeret, qui rationem
 postea totius administrationis suæ ipsi redderët.
 Fiebâtque hæc distributio clericis & ministris
 ecclesiarum s, quorum erat vt plurimum com-
 munis vita & cõuersatio t. quanuis ad eam cõ-
 munionè inuiti nequaquã cogerëtur v. Sed præ-
 cipuum locum in hac largitione meritò tenebât
 paupe-

q. c. præcipi-
 mus 12. q. 1.
 c. peruenit. 16
 q. 7.
 r. c. episcopus.
 12. q. 1. c. vo-
 bis. 12. q. 2.
 f. d. c. peruenit
 t. c. quia tua.
 c. scimus. c. no-
 lo. c. non dica-
 tis. 12. q. 1.
 v. c. ceric. 12.
 q. 1.

pauperes, quorum ingentem numerum alere solebat Ecclesia. Nec enim vlla res vnquam maiori curæ priscis Christianis fuit, quàm pauperum sustentatio, vt plerisque in locis testatur Eusebius. Ac tot tantæque opes eo potissimum consilio in ecclesiam conferebantur, vt inde nutrentur pauperes, eaque cura mandabatur episcopis, quòd eorum erga pauperes studium omnibus perspectum esset ^{x. l. i. C. de e pisc. aud.}. Quare bona Ecclesie ^{y. c. quia iuxta. 16. q. 1.} passim in veteribus canonibus dicuntur patri-
 monia pauperum ^{a. c. decima. 16. q. 1.}. Qua ratione Augustinus eos qui decimas Ecclesie non persoluunt, tot homicidiorum reos fururos ait, quot pauperes fame mortui fuerint, quia rem à Deo pauperibus delegatam suis vsibus reseruent ^{a. c. decima. 16. q. 1.}. Proferre hinc possent & alia præclara veterum dicta in hanc sententiam, sed aliquot præcipua tantum referam. Nam omnia persequi infinitum esset. Ambrosius, Aurum Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid est opus custodire quod nihil adiuuat? An ignoramus quantum auri atque argenti de templo domini Assyrij sustulerunt? Nonne melius constat sacerdos pro alimonia pauperum, si aliqua subsidia desunt, quàm si sacrilegus contaminat & asportat hostis? Nonne dicturus est dominus, cur passus es tot inopes fame mori? certè habebas aurum vnde ministrasses alimoniam, &c. ^{b. c. aurum. 12. q. 2.} Hieronymus ad Nepot. Gloria episcopi est pauperum opibus prouidere. Ignominia sa-

DE SAC. ECCL. MINIST.

cerdotis est propriis studere diuitiis. Idē, Amico rapere quidpiam furtum est, ecclesiam fraudare sacrilegium est: accepisse pauperibus erogandum, & esurientibus plurimis illud reservare, vel cautum, vel timidum est, aut quod apertissimi sceleris est, exinde aliquid subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat ^c. Idem, Clericos autem illos conuenit Ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus parentum & amicorum nulla suffragantur stipendia. Qui autem bonis parentum & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, sacrilegium profectò incurrunt & committunt ^d. Ex his apparet dispensationem facultatum ecclesiasticarum episcoporum arbitrio commissam fuisse. Verùm ob cupiditatem quorundam parum rectè ac sincerè administrantium, canones veteres modum rationemque dispensandi ipsis præscripserunt, nempe vt quatuor partes tam oblationum quàm aliarum quarumcunque obuètionum fiant: quarum vna pauperibus distribuatur: altera clericis: tertia in ædificationē templi impendatur: quartam episcopus retineat hospitalitatis exercendæ causa ^e. Sed vt est rerum humanarum conditio in eodem statu nunquam permanentium, hæc communium rerum distributio ad extremum antiquata prorsus & sublata est, ac singulis ministeriis certi redditus adiuncti & assignati, quibus ministri tanquam re propria fruuntur: eosque ipsi arbitrio suo dispēscent atque administrēt

c. c. gloria. 12.
q. 2.

d. 16. q. 1. c.
vlt.

e. c. vobis. c.
vulteranæ. c.
eodessō. c. qua-
tuor, & sequē-
tibus. 12. q. 2.
c. presulum.
16. q. 3.

sine

sine vllius aut diaconi opera, aut episcopi auctoritate: & hos redditus ministeriis attributos hodie vulgò Beneficia appellamus. cuius verbi significatio & origo plenius infrà discutietur. Quam partem abstulerint pauperes in hoc, vt ita dicam, familiæ herciscûde iudicio, mihi nõdum planè cõpertum est, tametsi quid ipsis hîc acciderit, & quàm humaniter accepti sint, satis suspicor Sed hac de re aliàs erit opportunior dicendi locus.

*De vulgari diuisione bonorum ecclesiasticorum
in temporalia & spiritalia. Cap. 2.*

Bonorum ecclesiasticorum quædam temporalia dicuntur: alia verò spiritalia. Temporalia vocant prædia illa & possessiones, quæ ex principum aliorumque liberalitate obuenerunt. Spiritalia, decimas & alia id genus, quæ à fidelibus Ecclesiæ offeruntur. Nam decimas primitiæque, aut quæ loco primitiarum offerri solent, arbitrantur iuris pontificij doctores diuino iure sacerdotum & Ecclesiæ ministrorum esse, quòd lex Mosaica eas exolui præcipiat. Itaque res diuinæ dicuntur, quòd eas vnus Dei benignitati, non cuiusquam hominis munificentia acceptas referamus. Sacræ verò & spiritalis, quòd huiusmodi oblationes Deo præcipuè cõsecrentur, & animæ spirituiq; nostro maximè existimentur cõferre. Reliquæ autè possessiones,

quas non à Deo, sed ab hominibus accepit Ecclesia, prophanæ omnique religione puræ habentur, ideóque temporales vulgò appellatæ sunt. Nam quæ diuina sunt ac spiritalia, eadem perpetua esse & nunquam interitura creduntur: cætera omnia caduca, fluxa & temporaria. Hinc ea videtur fluxisse appellatio. Sed vt ingenuè dicam quod sentio, diuina & sacra aliquanto rectius & significantius appellari posse mihi videtur, quæ spiritalia vocant, vt nõ incommodè sic efferatur diuisio. Bonorum ecclesiasticorũ quædam diuina sacræque sunt: alia humana ac prophana. Huius ergo diuisionis, quam iuris pontificij consulti probant, fundamētum est lex Mosæica: de quo quid sentiendum sit, viderint alij. Certè si Thomæ aliorumque theologorum opinionem sequamur, vereor vt consistere possit. Existimant enim illi decimas non idcirco deberi sacerdotibus, quòd lege Mosæica id præcipiatur, cùm ea lege non astringamur, nisi quatenus præceptum aliquod morale iurisque naturalis continet. Naturalis enim lex, quam, vt Paulus ait, gentes habent scriptam in cordibus suis, nõquam abrogatur. Itaque quamuis honestũ piũque sit, ac iuri naturæ consentaneum, quo benemerentes de nobis remunerari iubemur, ministros Ecclesiæ & pastores alere ac fouere. Determinatio tamen certæ quãtitatis eo nomine præstãdæ, puta octauæ vel decimæ partis bonorum, &c. non tam iuris naturalis est, quàm Mosæici, id est

f. not. in c. in aliquibus de decim.

g. c. translato, de constit.

id est, quod Deus per Moſem Iudæis tantum, non etiam aliis gentibus & populis ad tempus conſtituit. Quæ ſententia ſi vera eſt, equidem nõ video cur potius decimæ quàm alij redditus Ecclēſiæ, ſive diuini, ſive ſpirituales dici debeant. Verùm vtcunq; theologo ſuam tueantur ſententiam, inficiari nemo poterit, vetuſtiſſimam eſſe conſuetudinem de ſoluendis decimis in Ecclēſia, quam ſanctiſſimi & doctiſſimi quique veterum maximè comprobarunt atque commēdarunt ^b.

b. c. reuertimini. c. decima. 16. q. 1.

Vnde dicatur beneficium. Cap. 3.

De origine facultatum eccleſiaſticarum admirabilique earum incremento, & vt poſſeſſiones omnes ac redditus, qui antè communes erāt, diuiſi ſint, & certis miniſteriis aſſignati, ſatis demonſtraſſe videmur ſuperiori capite. Cur autem Beneficium appelletur certa illa reddituum portio, quæ cuique miniſterio obtigit, videndū eſt. Nam plerique hanc vocem vt barbaram omnino & ineptam refugiunt, & ſacerdotia malunt quam beneficia hos redditus appellare. Verùm, niſi fallor, ſacerdotium pro munere ac dignitate magis quàm pro redditu aut obuentione accipi videtur apud Latinos authores. Et conſtat hæc ſacra ſtipendia non tantum ſacerdotibus, ſed aliis etiam miniſtris cōcedi. Animaduertendum igitur eſt, moris fuiſſe veteribus prædia quædam

DE SAC. ECCL. MINIST.

i. C. de fund.
limitro.
l. l. b. 1.

ac possessiones militibus tribuere, vt hoc beneficio deuincti animosiores ad Remp. tutandam redderentur. Id factum ab Alexandro Seuero testis est Lampridius, quem & alij imperatores ante Iustinianū secuti sunt, vt ex eorum cōstitutionibus apparet ¹. Meminit & prædiorum huiuscemodi militarium Constantinus quidam imperator apud Harmenopulum ¹, eaque *στρωτικά κτήματα* & *στρωτικὸς τόπος* vocat. Quibus perquam affinia sunt ea, quæ ob fidem & obsequium fruenda conceduntur, moribus non Longobardorum modò, à quibus hoc prædiorum fruendorum genus manasse ad nos videtur, sed etiam nostris, & omnium propè totius Europæ populorum ac gentium. Et hæc quidem prædia non ineptè beneficia à quibusdā appellata sunt: & beneficiarij qui ea possident. Nam & beneficiariorum militum mentio est apud Cæsarem in Comment. sensu haud omnino dissimili, & apud plerosque alios authores, quorum pura Latinæque est oratio. Hunc verò morem qui in rebus prophanis receptus erat, imitati sunt ecclesiastici viri, & prædia possessionesque ob ministeriū Ecclesiæ singulis ministris adscriptas Beneficia vocauerunt, (quæ vtinam veneficia plerisque hodie non sint) quia post eam, de qua iam diximus, diuisionem hi reditus ecclesiastici magnam cum illis militaribus prophanisque beneficiis affinitatē habere credebantur, id quod alio in loco ostēnsurus sum. Itaque non tantū de ministeriis

nisteriis, sed etiã de beneficiis ecclesiasticis hoc nostrum *ὄψιμα* inscribere voluimus, vt veterem simul & nouam loquendi consuetudinẽ in Ecclesia titulus indicaret. Nam ita hoc argumentum apud veteres tractatum offendimus, vt ministerij ferẽ mentio fiat, non prouectus aut stipendij alicuius. At postquã honos nõ onus affectari cœpit, & quæstus est habita ratio magis quã muneris atque officij, vnã cũ moribus hominũ mutata est loquendi ratio. Vt exempli gratia: solebant ita disputare antiquiores, vt quærent, quis Ecclesiæ ministrum ordinare, & quis ordinari deberet. Recentiorum verò quæstiones hæ sunt vulgò vsitatæ, quis beneficium cõferre, cui conferri possit, &c. Quod igitur primarium ac præcipuum meritò habebatur quondam, id nunc accessions cuiusdam locum vix obtinet, qua in re tanta est indignitas, vt eam dissimulare nemo bonus possit. Nam si Plinius suo tempore conquestus est ex gemmis confici vasa in quibus aurum accessio esset, cum gemmæ vasis aureis accedere soleant, quanto iustior hac de re futura est bonorum virorum querela? Hoc autem ideò hîc adicere volui, vt ostenderem veteres canones de ministeriis loquentes, quanuis ætatem, vt ita dixerim, non ferant, & magna ex parte antiquati sint, tamen ad hanc disputationem de beneficiis plerunque trahi posse. Hinc natæ sunt illæ theses: Qui potest ordinare, potest beneficium

*m. glos. c. si eo
tempore. de re
script. i. 6. glo.
c. de his. 28.
distin.*

conferre. Qui potest ordinari, potest beneficium capere, & contra: Qui non potest ordinare, non potest beneficium conferre. Qui non potest ordinari, non potest beneficium capere^m. Ordinationem verò hîc latè accipimus, pro quacunque ad sacrum ministerium aliquod, aut munus ecclesiasticum promotione, vt ante explicatû fuit.

Quid sit beneficium, beneficij ecclesiastici dominium, vsusfructusve cuius sit, & an pensiones annue atque hospitalia beneficij appellatione contineantur.

Cap. 4.

Explicatio verborum qua iam vñ sumus, sufficere posse videtur iis qui simplicitatem amant in iuris interpretatione, attamē vt iis quoque faciamus satis qui hac simplicitate nō contenti subtiliorē & accuratiorem interpretationē requirunt, trademus definitionem beneficij, nō perfectam quidem illam fortassis, & omnibus Dialecticæ legibus inseruientem, sed quæ quantum rei natura patitur, ab earum legum præscripto non longè recedat. Sit igitur hæc definitio: Beneficium est res ecclesiastica, quæ sacerdoti vel clerico ob sacrum ministerium vtenda imperpetuum concedatur. Cuius definitionis singula verba ἀμαθίς ἐρον, vt dicitur καὶ σαφές ἐρον hîc explicanda sunt. Ac imprimis dicitur res, quoniam non ministerium ipsum siue officium, sed commodum potius inde proueniens beneficium appellatur.

pellatur. Proinde is qui dignitate ecclesiastica ornatus est sine rediv ac prouentu, cuiusmodi sunt Archidiaconi quidam, quos imaginarios & honorarios vocare soleo, is beneficiarius dicendus non est. Dicitur ecclesiastica, quod ea bona Deo & Ecclesie dicata consecrataque sint, ex quibus huiusmodi redditus constant. Dicitur n. c. res Ecclesie. i. q. 3. Sacerdoti, &c. quoniam si quid fruendum concedi soleat laicis hominibus ex bonis Ecclesie, quales sunt ij de quibus diximus XIX. capite primi libri, id beneficium proprie non dicitur. Dicitur ob sacrum ministerium, quia sicut beneficia militaria ac prophana militibus ac prophanis hominibus ob fidem & obsequium dantur, ita haec sacra beneficia Deo consecratis ob sacram spiritualemque functionem conceduntur. Itaque haec beneficia sacra spiritaliaque quodammodo esse dicuntur, quia tametsi prouentus facti non sint, sed prophani, tamen sacro ita coheret muneris, vt separationem non recipiant. Nec vlli o. c. i. c. si quis obicerit. i. q. 3. c. ad nostram, de simo. c. vlt. de rescrip. i. 6. conceduntur, qui ad munus illud obeundum idoneus non sit, puta sacerdoti aut clerico, vt iam dixi. Nam licet ostiarij, aut acoluthi munus prophanium forte quibusdam videri possit: quia sacraedis ostia claudere, & alia id genus exequi etiam laicus potest, idque nos quotidie fieri videmus, & experimur, tamen considerandum est, quod supra admonuimus, clericos eos dici, qui sacris initiati sunt, & ad sacram functionem delecti ac destinati, sed in leuioribus muneribus

institutionis cuiusdam causa adhuc occupantur & exercentur, nec eis assignantur potissimum redditus ecclesiastici, ut ostia claudant, sed ut interim alantur ac instituantur, & sacerdotum episcoporumque perpetuum extet seminarium. Proinde annonæ siue præbendæ ecclesiasticæ laïcis hominibus & in canonicorum collegium minimè cooptatis solitæ concedi ob nolarum ænearum pulsationem, aut aliud huic simile ministerium, beneficia ecclesiastica propriè non dicuntur, sed abusuè, & latissima significatione^{p.} Spiritualia autem officia quæ sint, facilè ex his quæ diximus in superiore libro, perspici potest, veluti doctrina euangelij, administratio sacramentorum, ordinatio ministrorum Ecclesiæ, excommunicatio, absolutio, dedicatio ecclesiarum, & alia id genus quæ episcoporum, presbyterorum, & diaconorum propria sunt ^{7.} Et quoties dubitatur an redditus, de quibus hic loquimur, ad spiritale sacrumque ministerium cõstituti destinatique sint, necne: quia facti questio est magis quàm iuris, vulgò traditum est ad signa, notas & coniecturas recurrendum esse. Itaque si basilica siue ædes sacra, altare, tintinabula, cœmeteriũ, & alia id genus, in eo de quo quæritur loco, reperiantur, sacrum ac spiritale beneficium esse iudicabimus, nisi contrariũ appareat. Dicitur Utenda: quia dominium & proprietas clericorum non est, sed quàm diu viuunt, & munere suo funguntur, fructibus perceptis

*p. not. in c. cii
M. de Const.
& in c. dile-
cto. de præb.*

*q. Sel. 1. par.
q. 7.*

ceptis ad alendum se familiamque suam, utitur. Quod si præter victum vestitumque necessariū aliquid superfit, id alienare tanquā domini non possunt, sed egentibus erogare debent, extatque hac de re constitutio cuiusdam synodi, quam vir quidam eruditus diram vocat. Cui alia simili reperitur concilij Antiocheni *s.* Contendit enim eos vsumfructum beneficiorum suorum habere, & fructus tanquam stipendium aliquod mercedemque sui laboris capere. Quod nec ratione, nec æquitate caret. Sed puto maiores nostros satis animaduertisse, nihil Ecclesiæ exitialis pestilentiūque esse, quàm ministrorum eius nimiam opulentiam, id quod euentus, qui non modò stultorum magister est, ut ait Lilius, sed etiam prudentissimi nonnunquam & perspicacissimi cuiusque, satis docuit, ut meritò illud è Satyra nunc dici posse videatur: Nullum crimē abest, facinūque libidinis, ex quo Paupertas Romana perit. Res enim ipsa loquitur: Immensam principum quorundam munificentiam, utcūque pius esset eorum affectus, tantum virus in Ecclesiam sparsisse, ut ex pixide illa Pandoræ à poëtis decantata, non plus malorum inter homines, & calamitatum exiliisse videatur. Initio agrè admodum hoc datum est Ecclesiæ, ut prædia possessionesque sibi relictas aut donatas retineret. Et satis constat ex epistola Hieronymi ad Nepot. legibus Christianorū principū aliquādo prohibitū fuisse clericis, ne hæreditates caperēt.

v. c. episcopus.

10. q. 2.

s. c. episcopus.

c. vit. 12. q. 1.

Nam vt in omni genere mediocritas illa, quam optimus poëta auream vocat, meritò commendatur, ita modus facultatū summpere hîc necessarius est. Bonifacius martyr aliquando interrogatus, an liceret ligneis calicibus in sacris vti, ita respondisse fertur: Olim aurei sacerdotes ligneis vasis, nunc lignei aureis vtuntur. Haud dubiè sentiens immodicis opibus facillè sacerdotes & gubernatores ecclesiarum corrumpi

t. Quæ ratio impulit veteres illos, vt clericis præter victum necessarium nihil permitteret ex facultatibus ecclesiasticis sumere, nec puto quicquam salubrius potuisse constitui ad cohibendâ eorum cupiditatem, & πλεονεξίαν, non quòd hæc ad viuum, vt dicitur, refecandâ, & summo iure cum eis agendum existimem, quod nec canones exigunt opinor: sed quia verissimum est illud Satyrici poëtæ: Nemo satis credit tantum delinquere, quantum Permittes, adeò indulgent sibi latius ipsi. Legimus in historia tripartita, 0 episcopum quendam Cōstantinop. nomine Chrysanthum, nihil ex redditibus ecclesiasticis capere solitum fuisse, nisi dominico die panes duos. nec desunt alia huiusmodi exempla in scriptoribus ecclesiasticis: ex quibus apparet quænam fuerit veterum de bonis ecclesiasticis earumque usu & administratione, sententia. Nec verò dissimile fuit quorundâ politicorū hominū in Rep. iudiciū idque satis ostendit Anaxander, qui interrogatus cur Spartani pecunias in ærarium publicum

non

*2. c. vasa. de cō
secr. 4. dist. 1.*

9. lib. 11. c. 10.

non colligerent, Ne, inquit, earum custodes cor-
rumpantur. Itaque beneficiarios vsuariis magis
quàm vsufructuariis comparandos esse non vno
in loco Panormit. docet ^v. Nec vllum arbitror v. in c. vlt. de
pecul. cler. &
in rep. c. cum
esses de testa.
c. illud. 16. q.
6.
canonè esse, cui repugnet hæc sentètia, quanuis
ea moribus nostris recepta nõ sit ^x. Dicitur im-
perpetuum, quia cum ad tempus minister Ec-
clesiæ ordinari non possit, necesse est beneficiũ
ipsum, quod ministerio coniunctum est, per-
petuum esse ^a. Nam & de beneficiis militaribus
ac prophanis idem constitutum est, quibus hæc
perquàm vicina similiæque esse iam admonui-
mus ^b. Excipitur tamen Romanus pontifex, qui
velut legibus canonibusque solutus beneficia ad
tempus cõferre posse dicitur ^c. Inde consequitur
præfecturas illas monasteriorum, quas vulgò
Prioratus claustrales vocant, beneficiis non an-
numerari quia perpetuæ non sunt, sed precariæ
tantum ac temporariæ administrationes ^d. Ha-
ctenus de diffinitione Beneficij: cuius vt magis
clucescat vsus, tractandæ hîc sunt duæ vulgares
quæstiones: quarum vna est de Annuis siue pen-
sionibus: altera de hospitalibus ædibus: an sci-
licet appellatione Beneficij contineantur. Nam
contingit aliquando, vt ex redditibus beneficij
certa portio quotannis alicui pendatur autho-
ritate Romani pontificis, vel alterius episcopi
ob certas causas, de quibus alibi disseremus ^e.
Sed huiusmodi pensio, quæ Annuũ genere neu-
tro propriè ac Latine dici posse nobis videtur,

*f. c. quāuis, de
præb. in 6 not
in c. ad au-
dientiā, 2. de
rescrip.*

*g. c. possessio-
nes. 16. q. 1.
not. in c. præ-
terea. 1. & 2.
de transf. act.
glo. prag. tit.
de collatio. §.
item quod uni-
uersitates, in
verb. benefi-
ciorum.*

*h. tit. de epis.
& cler. Theo-
dor. lib. 5. eccl.
histor. c. 18. So-
zome. lib. 6.
tripar. c. 29.
i. l. si verò, de
his qui deiec.
vel effud. Vi-
tru. lib. 6.*

*l. cle. 2. de præ-
bend.*

beneficium non est *f.* Cùm enim ob nullum in Ecclesia sacrum ministeriũ constituitur, & non tantùm clerico, sed etiam laico competere possit, satis perspicuum est definitioni quam tradidimus, non conuenire *g.* Sed de his infra plenius. Quòd ad secundam quæstionem attinet, sciendum est, studium ingens Christianorum in omnes egenos, debiles, senes, peregrinos ac pupillos semper extitisse, ad eò vt omnes passim Ecclesiæ nosocomia sua, xenodochia, brephotrophia, orphanotrophia, gerôtoconia, ptochotrophia haberent: quorum mentio est apud Iustin.^{h.} Ea omnia nos hodie hospitalia vocare sole-
mus, quæ vox apud veteres Latinos in vsu fuit, pro ea parte domus, quam opulentiores hospiti-
bus aduenientibus instruebant, eaque vitur
noster Vlpianus^{i.} Sed quæritur an huiusmo-
di Hospitalia in numerum beneficiorum refe-
renda sint. Et constat ex diffinitione Beneficij,
si ab homine priuato propria authoritate insti-
tuta sint, Beneficia non esse: quia res ecclesiasti-
cæ non sunt. Quod si in ea institutione episcopi
authoritas interuenerit, ne hoc quidem casu be-
neficium dici meretur^{l.} quia eorum reddituum
procuratio & administratio nõ clericis, sed qui-
buscunque viris probis & idoneis mādari solet,
qui administrationis suæ rationem exemplo tu-
torum & curatorum reddere coguntur. Et hæc
ita accipienda sunt, nisi ex ipsa institutione, aut
vt loquimur, fundatione, contrarium appareat.
Quod

Quod in synodo Viennensi Clemens V. constituit^m. Nam contingere potest ut beneficium sacerdoti attributum sit, ita ut præter sacerdotalem functionem, onus quoque pauperes alendi subeat. Certè apud Nicephorum in ecclesiastica historia, Euphemij cuiusdam mentio reperitur, qui simul & ptochotrophus & presbyter fuit.

m. de. quia cõtingit, de religio. do. l. orphanotrophos C. de epif. & cler. Fel. in c. de quarta, de præscriptio. & c. in nostra, de refer.

Beneficiorum diuisio & qualitas. Cap. 5.

Explicata diffinitione, aliquot diuisiones beneficiorum docendæ sunt, ad nostri temporis mores accommodatæ: quarum in forensibus cõtrouersis hodie magnus est vsus. Ac summa quidem diuisio hæc est: Quædam Beneficia titulum habent dignitatis: ut episcopatus, archidiaconatus, &c. Quædam habent curam animarum sine dignitate, ut parœcia. Alia neque dignitatis titulum habent, neque curam animarum, sed simplicia nudaque beneficia sunt. Inter hæc tamen aliqua differentia reperitur. Nam quædam aliquid eminentiæ, ornamenti, & decoris habent, ut canonicorum præbendæ. Quædam infima sunt atque humilia, de quibus omnibus sigillatim hîc differemus.

Quæ sint dignitates ecclesiasticæ, & quot modis accipiantur. Cap. 6.

In rebus publicis honores distinguuntur à

DE SAC. ECCL. MINIST.

n. tit. de muner. & honor.

o. l. honor. de mun. & honor.

p. l. ult. de mune. & ho.

q. tit. de præb. & dig.

r. glos. in c. 1. de consuet. in 6. Panor. & alij l. c. de multa, de præbēd.

f. c. quam graui de crimin. fal.

t. c. si quis deinceps. 16. q. 7. c. 1. de eta. & qual. c. 2. de iud. vbi not.

muneribusⁿ. Et diffinitur honor, administratio Reipub. cum dignitatis gradu. Munus verò, administratio Reip. sine titulo dignitatis^o. An autem administratio dignitatem habeat necne, ex consuetudine & hominum existimatione iudicari solet^p. Similiter in rebus ecclesiasticis quædã administrationes titulum dignitatis habent, & Dignitates à pontificibus appellantur^q, idque ferè accidit quoties administratio cum iurisdictione aliqua & potestate coniuncta est^r. Sed hæc exemplis illustriora fient. Episcopus summam in Ecclesia dignitatem habet, & quãuis alius alij præponatur, veluti archiepiscopus episcopo, archiepiscopo patriarcha, & his omnibus Pontifex, siue episcopus vrbis Romæ: idem nihilominus ordo horum omnium esse dicitur. Vnde omnes episcopi fratres à Pontifice Rom. vocari solent^s. Archimandritæ siue cœnobiarchæ, qui & Abbates dicuntur, proximum episcopis locum hodie obtinent, quãuis olim, vt suprâ diximus, omnibus clericis postponerentur^t. Archidiaconi quoque, Archipresbyteri, primicerij dignitatem habent in Ecclesia, eorũque munus antea nobis descriptũ explanatũque est, de quibus speciales extant tituli lib. 1. Decret. Decani nõ quorum meminit Iustinianus, sed qui vulgò sic appellantur, hoc tempore, item Præcentores, præpositi & cæteri similes, de quorum officio perscriptũ nihil est in pontificio iure, dignitate præditi sunt,

fi

si consuetudo ecclesiarum, quæ maximè hîc spectatur, in numerum dignitatû officia huiusmodi referat. Id quod nominatim de Decano scriptum reliquit Bernardus ^v. Sed notandum est hæc ministeria, de quibus postremò locuti sumus, propriè & vsitatè dignitates appellari in pontificio iure. Itaque specialius hîc accipitur dignitas, quàm suprâ diximus, vt videlicet episcopatum non comprehendat ^x. Quæri solet an præfectus monastici conuentus, qui Prior conuentualis dicitur, aut sodalium mendicantium siue præfectus, siue custos & obseruator dignitatem habeat. Et receptum est eos habere, quoniã appellatione prælatorum continentur, & iurisdictionem aliquam habêt ^a. Idem traditum est de vicario generali episcopi, non de eo qui extra ciuitatem in aliqua diœcesis regione constituitur, quem foraneum vocant ^b. His exceptis nullus clericus in Ecclesia dignitatem habere dicitur, nisi generaliter hoc verbum accipias. Nam adèò latè patet aliquando huius verbi significatio, vt omnes clerici dignitatem habere dicantur ^c. Atque hinc colligi potest, triplicem huius vocis significationem esse. Nam imprimis generaliter omnem gradum ecclesiasticû significat. II. Omnem administrationem, cum qua coniuncta est iurisdictione. III. Archidiaconatum, & alia huiusmodi officia, de quibus iam diximus. Hinc existit quæstio, cum sit tam varia huius vocabuli significatio, quo sensu accipi debeat. Sed

v. in c. ex parte, de cler. non resid.

x. c. dilectus, de conc. præb. a. not. in c. edoceri, de reser. cle. x. eo. titu. glos. in cle. dudum, de sepult. Fel. in c. insuper, de testib.

b. not. in cle. etsi principalis, de rescrip. c. c. denique 4. distin. c. reperiuntur, x. q. i. c. si quis post. xi. dist.

DE SAC. ECCL. MINIST.

ex locis communibus de interpretatione defini-
ri potest, ac imprimis subiecta materia, & mens
disponentis spectari debet. Itaque in materia o-
diofa, quæ interpretatione adiuuari non debet,
sed potius restringi appellatione dignitatis, non
continetur episcopatus, veluti si de gratia legis,
siue canonis facienda agatur^d.

*d. Panor. in c.
cum Vinton.
de elect. Scl.
in 1. par. q. 3.*

De curatione animorum. Cap. 7.

Ordo postulat vt de beneficiis, quæ propter
curam animorum dantur absque villo dignitatis
titulo, aliquid dicamus. Hæc autè beneficia ha-
bere dicuntur presbyteri, quibus Ecclesia aliqua
parochialis curâda regendâque committitur.
Nam ea diœceseos pars, cuius curationem ha-
bent singuli presbyteri sub episcopo parochia,
aut fortasse rectius parœcia appellatur^e. Budæus
noster iam dudum admonuit hæc aliter Latinè
exprimi posse, vt curia dicatur, quam nos paro-
chiam vocamus. Curiales verò parochiani ipsi,
& Curio presbyter, qui parochianorum curatio-
nem ac gubernationem habet. Nô me latet pa-
rochiam vsurpari pro tota diœcesi episcopi, quæ
multas complectitur ecclesias^f. Sed hîc aliter
accipitur. Cura autem presbyteri, siue Curionis
in ligatione animarum, vt scriptura loquitur, &
earû absolute præcipuè versatur. Sicut enim
noxios à sacra communionem arcet, ita veniam
poscentes absoluit, vt suprâ docuimus. Itaque
iurisd-

*e. c. omnes ba-
silica, c. null^o,
16. q. 7.*

*f. c. bonæ rei,
12. q. 2. c. apo-
stolica, de do-
natio.*

iurisdictionem quandam spiritalem exercet, quæ pœnitentialis fori potestas vulgò dicitur. Sunt & alij qui disciplinam & contentiosam exercent iurisdictionem, & causas forenses iudicant, quæ iudicia ad Ecclesiam aliquando pertinere supra admonuimus. Et quia spiritalis est ea iurisdictione, eam exercens dicitur etiam curam animarum habere, quanuis fortè nulli curiæ seu parœciæ præfectus sit.

simplicia beneficia quæ sint, & præbendarum vocabulo quid significetur.

Cap. 8.

g. Innocēt. in c. cum satis, de off. archid. c. dudū, 2. de elect. extr. execrabilis. ad finem de præb.

Inter beneficia simplicia, quæ nec titulum dignitatis habent, nec curam animorum, primū gradum tenent canonicorum præbendæ. Nam ea maioris cuiusdam dignationis splendorisque existimantur, quàm cætera, propter ius suffragij, quod habent in collegio honoratissimo, adeo ut separatim de his tractare commodius videatur ^b. Præbenda autem vulgò dicitur annona quædam sodalibus siue canonicis alicuius Ecclesiæ in compensationem ministerij sui præstari solita ⁱ. Vriturque hoc verbo Cassiodorus ^l. Præbenda aliquanto rectius & Latinius *πληρωτικὸς* quis vocauerit, exemplo veterum linguæ Latinæ scriptorū, à quibus eam vocem vsurpatam esse animaduertimus ^m. Sed & canon ea quoque præstatio dici poterit, ut antè diximus. Huiusmodi

h. Panor. in c. ult. de præb. i. c. si monachus. 16. q. 1. l. lib. 5. variarū, in epistola ad Ampeliū quendam scripta. m. Linuiti, de test. Gel. lib. 5. c. 4.

DE SAC. ECCL. MINIST.

*n. c. dilecto, de
præbend.*

*o. c. 2. de insti-
tutio.*

*p. not. in c. cū
M. de consti-
tutio.*

*q. c. cui de nō
sacerdotali. c.
ei cui de præ-
bend. in 6.
r. c. quia non-
nullis, de ma-
gn. & in
pragm. sanct.*

autem annonæ siue præbenda ideò sacra spirita-
liæque existimanturⁿ, quòd sodalibus tātum si-
ue canonicis Ecclesiæ dicata sint, quos sacris ini-
tios esse necesse est: quorūque sacra spiritalis-
que functio habetur, quanuis animarum cura-
tionem, quam olim habebant, nūc deseruerint^o.
Nihil tamen prohibet ex redditibus Ecclesiæ cō-
munibus partem aliquam, quæ canonicis adscri-
pta nō sit, laicis hominibus vt laboris industria-
que suæ mercedem largiri, vt puta ædituis, aut
iis quibus cāpani tinnitus cura mādatur. Quod
genus erogationis per me licet vt præbenda siue
præbendam quisquis voluerit appellet, sed quia
nihil sacri spiritalisque habet, multum differt ab
ea, de qua hīc differitur, quam muneri sacro spi-
ritalique dicatam esse dicimus^p. Et quia Cano-
nicorum corpus & sodalitiū ex variis Ecclesiæ
ministris conflatum est, quorum aliqui sacerdo-
tes sunt, alij inferiorum ordinum clerici: item a-
lij doctores Theologiæ, alij magistri & professo-
res literarum, magna hinc præbendarum diuer-
sitas nata est. Nam quædam sacerdotales dicun-
tur, quarum nemo capax est, nisi sacerdos: alia
inferiorum ordinum clericis conferri possunt,
& hæc varietas in quibusdam ecclesiis obserua-
tur^q. Præterea quædam Theologicae sunt ap-
pellata, quæ Theologiæ doctoribus tantum in
cathedralibus ecclesiis assignantur. Sunt & ma-
gistrales dictæ, quæ literarum magistris & præ-
ceptoribus attribuuntur^r. Sed hæc omnia accu-
ratius

ratijs infrà disputabuntur. Ex iam dictis facilè apparet, quæ nam sint reliqua beneficia, quæ simplicia appellantur. Nam ideò simplicia dicuntur, quia beneficia tantum sunt, nec eis vlla qualitas inest, ex iis quas supra commemorauimus. Quoties igitur beneficium tale est, vt beneficiarius curam alterius non habeat, sed aliter diuinæ rei incumbendo munere suo defungatur, simplex beneficium vocari solet. Exempla passim obuia sunt.

Beneficiorum diuisio in regularia & secularia. Cap. 9.

Secunda diuisio beneficiorum hæc est, cuius explicatio ex iis quæ superiore libro disseruimus de monachis, omnino pendet. Beneficiorum quædam Regularia dicuntur: alia verò secularia. Regularia sunt, quæ monachis & regularibus tantum acquiri possunt. Secularia, quæ clericis etiã secularibus, id est, monastico voto regulæque nõ obstrictis. Cuiusmodi censenda sunt omnia beneficia, nisi contrarium ostendatur. Nam si constet ita institutam fuisse ecclesiã, vt à monachis siue regularibus gubernetur, Regulare beneficium dicendum erit. Verùm spatio temporis, nempe XL. annorum, status beneficij potest mutari, vt ex regulari seculari, aut contra ex seculari regulare fiat.

f. glos. prag. tit. de collatio.

§. item quod ad dictas.

t. c. cum de beneficio, de præben. in 6. cle.

1. de sup. pra

LIBER TERTIVS
DE HIS QVI POSSVNT BE-
NEFICIA CONFERRERE.

ARGVMENTVM.

Post diffinitiones diuisionésq; beneficiorũ ecclesiasticorũ, proximus locus est de iis, qui beneficia conferre ac distribuere possunt. Et quia frequentes de ea re incidunt cõtrouersia, propterea quod varij non solũ sacerdotes, p̄tiffices, episcopi, antisites, sed alij etiã prophani homines hoc ius vt fructuosũ valde, ne quaestuosũ dicã, certatim sibi v̄dicet, hic loc⁹ separatim hic tractãdus fuit.

Quorum beneficiorum distributionem habeat Romanus Pontifex, & quemadmodum is ordinari eligique debeat. Cap. I.

DE HIS qui beneficia cõferre possunt tractaturi à Pontifice Romano incipimus, qui primus episcoporum, primãque sedem occupare dicitur. Et huius quidem disputationis nostrã duæ sunt præcipuæ quaestiones. Vna de potestate Romani episcopi

episcopi in beneficia & ministeria Ecclesiæ. Altera de promotione ipsius atque ordinatione. Quod ad primū attinet, sciendū est eum priscis temporibus nullum ius nullamque potestatem ordinandorum sacerdotum aut clericorum extra propriam diœcesin sibi vindicasse. Nam veteribus canonibus episcopus à metropolitano & aliis qui sunt in prouincia episcopis, iubetur ordinari electione cleri, ac plebis cōsensu hanc ordinationē antecedente^a. Cæteri verò clerici ab episcopo suo ordinantur, non à Romano episcopo, sed cum assensu plebis & ciuiū, vt de episcopo iam dictum est^b. Cū ergo pontifex Romanus secūdum antiquos canones in alienis ecclesiis neminem ordinare, id est, ad ministeriū Ecclesiæ promouere possit, satis perspicuum est ex his, quæ secundi libri cap. III. diximus, Ecclesiastica beneficia totius orbis ab eo conferri non posse. Nec verò dubium est, quin vetustiores sanctioresque vrbes Romæ episcopi sede Ecclesiæque propria contenti, reliquis episcopis ecclesiarum ipsis commissarum liberam administrationē reliquerint, quasi vrbes vnus magis quam orbis episcopi, vt antè annotauimus. Quæ ratio fortè episcopum nescio quem mouit, cuius meminit Æmylius^c, vt paulò liberi^d Gregorio vndecimo pontifici Romano responderet. Cū enim Gregorius tum Auenione sedens, ab eo sciscitaretur, cur sedē suam nō inuiseret: Si quis, inquit, te roget cur urbem tuam Romam tandiu

^a. 62. 63. 64.
66. dist.

^b. 67. dist.

^c. li. 9. de reb.
gest. Fran.

ab episcopis suis desertam non adeas, multò minus habeas quod responsurus sis quàm ego. Posteriores verò pontifices sese intra hos fines non continuerunt, sed velut domini regésque omnia pro potestate agere, ac vniuersalis Ecclesiæ gubernationem sibi arrogare non dubitarunt. Itaque dicitur Pontifex Romanus plenam, liberá, nullisque legum vinculis adstrictam dispositionem omnium beneficiorum habere, & cum omnibus episcopis quoties ei libuerit cõcurrere, eosque omnes præuenire vacuum beneficiũ conferendo, & anteuertere posse, idque constitutionibus aliquot expressum est ^{d.} Quæ quidem ipsæ satis tolerabiles essent, si nihil grauius inde consecutum fuisset. Non enim facilis erat Romanis pontificibus in tot prouinciis, quot habet Christianus orbis longissimè ab vrbe Roma distantes, ea præuentio & occupatio. Ideoq; non multum incommodi seu publicè, seu priuatim, poterat afferre. Verùm hac viâ patefacta, mox ratio excogitata est aliquanto certior & expeditior, qua cæteris episcopis conferendorum beneficiorum facultatem adimerent. Inualuit enim mos, antiquis omnino incognitus, diplomatum expectandorum, quibus beneficia nondum vacántia mandantur certis personis conferri, cùm ea vacare contigerit. Gratia expectatiua vulgò dicuntur, & mandata de prouidendo, de quibus infra. Hęc de priore quæstione. Nunc de Romani episcopi ordinatione tractandum est, quæ quidem

d. c. cuncta per mundum. 11. q. 3. c. proposuit, de conc. præb. c. ad honore, de auth. & usu pal. c. 2. c. dudum, de præb. in 6. cle. 1. vt lite pend. glos. pragm. tit. de electio. in verb. reservationes.

quidem olim à cæterorum episcoporum electione non multum differebat. Vicini etenim episcopi, qui Cardinales dicebantur, clericis cardinalibus Romanæ Ecclesiæ conuocatis, de ordinatione cum eis tractabant ac deliberabāt. Deinde requisito non solum reliqui cleri, sed etiam populi consensu, Pontifex ab ipsis ordinabatur & consecrabatur, vt sexta Synodus statuit^e. Quod si diuersa fortè essent suffragia, vincebat sententia plurimorum *f*. Eligebatur verò presbyter, aut diaconus Ecclesiæ Romanæ, qui per omnes gradus inferiores ascenderat^g. Aliarum ecclesiarum episcopi etiam Cardinales idè non eligebantur, opinor, quia veritum erat canonibus ne episcopus vnus Ecclesiæ ad aliam transiret. Quoniam autem multitudinis consensus videbatur necessarius, par erat & principis voluntatem non negligi: & eò magis quòd ad compescendam furentis plerunque populi temeritatem eius autoritas ac maiestas plurimum valeret. Itaque sine Imperatoris Romani consensu & autoritate non solebat antiquitus Romæ pontifex ordinari^h. Eadèmq; ferè potestate singuli reges in ecclesias regni sui utebanturⁱ. Sed non idè ius eligendi clero ademptum erat. Verùm postea Carolo Magno & Othoni imperatoribus vtrò ius eligendi pontificis Romani omnino concessum ac permiffum est^l. Quod cum videretur cleri populique Romani libertatem infringere, tandem in-

e. c. in nomine domini, 23. distin. f. c. si trāsitus. 79. dist. g. c. nullus. 79. distin.

h. c. Agalho. c. vota. c. quia sancta, 63. distinct. i. c. cum lōgē. 63. distinct.

l. c. Adria- nus. c. in synodo, 63. dist.

m. c. ego Lu-
donicus, cū. c.
seque. 63. dist.

n. c. cū Atria
nus, 63. dist.

o. c. licet, de
electio.

p. c. vbi peri-
culum, de e-
lect. in 6.

q. de. ne Ro-
mani, de ele-
ctio.

stantibus Romanis pontificibus, sese non am-
plius eo iure vsuros confirmarunt, atque iura-
runt^m. Forma autē iurisiurandi, quæ apud Gra-
tianum hodie legitur, auctoritatem & consen-
sum imperatoris, qui antè adhibebatur, ipsi for-
tassis non aufert, sed plenam illam potestatem
arbitrio suo eligendi, quæ Carolo concessa fue-
rat. Qua tamen in re amplius deliberandum estⁿ.
Hæc ferè ex Gratiano decerpimus, quibus po-
steriores aliquot constitutiones Romanorum
pontificum addendæ sunt. Vna est Alexandri
tertij: in qua id præcipuum reperitur, quòd ele-
ctionem à duabus partibus Cardinalium fieri
necesse est, cū antea maioris partis sententia
sufficeret^o. Altera est Gregorij decimi in con-
cilio Lugdunensi, quæ formam electionis præ-
scribit. & disertè ea cautum est, Cardinales ab-
sentes decem dierum spatio tantummodo ex-
pectandos esse^p. Tertia est Clementis quinti in
concilio Viennensi edita, quæ pauca Gregoria-
næ addidit constitutioni, non multum digna
quæ hîc referantur^q.

An concilium œcumenicum beneficia con-
ferat, & an ei subsit Romanus pon-
tifex. Cap. 1.

Tractatur quæstio, an synodus œcumeni-
ca, siue vt loquimur, cōcilium vniuersale Eccle-
siæ, beneficia possit conferre. Quæstionem facit,
quòd

quod pontifex Romanus, cui hoc ius competit, subesse dicitur cōcilio, & eo inferior esse. Quod an verum sit, ante omnia discutiendum est. Et videtur hoc imprimis iuri diuino consentaneum esse, vt Ecclesia quam representat synodus, potestatem omnimodam habeat, vtque pontifex se ei subiectum agnoscat. Non enim vni Petro, cuius dicitur successor pontifex Romanus, data est à Christo potestas ligandi & soluendi, sed toti Ecclesiæ ^a. Quanquam inficias non eo cæ- ^{a. Matth 18.}
 teris apostolis eum præpositū fuisse. Hinc tem- ^{c. quodcūque.}
 poribus apostolorum, quoties ordinandus fuit ^{24. 9. 1.}
 aliquis, siue episcopus, siue diaconus: vel aliquid decernendum, quod ad Ecclesiam pertineret, nunquam id sibi sumpsit Petrus, sed toti Ecclesiæ permisit. Illud fuit in eo præcipuum, quod cæteros conuocare tanquam princeps apostolorum, & de his quæ agenda forent, apud eos orationem habere solitus fuit ^b. Sicut hodie apud ^{b. Acto. cap. 3}
 nos curiæ parlamentaris præses senatum cogit, ^{6. 15.}
 primus in senatu, cū opus est, verba facit, multaque alia exequitur, quæ præstantiam quādam personæ quam gerit facillè ostendant. Non ideò tamen maior aut superior tota curia est, nec potestatem in vniuersos Senatores, aut contra eorum iudicia quicquam decernēdi habet. Quinimo ipsius curiæ, cuius caput esse præses dicitur, de cōtrouersis omnibus iudicium est, non præsidis. Adde quod curia in ipsum, si res exigat, vt in quemuis aliū ius dicit, & animaduer-

tit. Et hæc quidem olim ita se habuerunt. Verùm nescio quo modo tandem factum est, vt summū in omnes Christianos imperium vni sit tributū, vtque legibus omnibus, canonibusque synodalibus imperatorum exemplo solutus sit. Nam Paschalis decretali epistola cautum expressumque est, nulla cōcilia Romanæ Ecclesiæ legem præfigere posse^e. & in decretis quibusdam synodalibus Romani pontificis excepta reperitur auctoritas^d. Quæ varietas diu magnam in Ecclesia perturbationē dissensionemque peperit.^e Sed Constantiensis synodus hanc dirimere voluit controuersiam, statuitque in iis, quæ ad fidem religionemque pertinent, aut Ecclesiæ tam in capite quàm in membris constitutionem & reformationem, concilio pontificem subesse, eiq; obtemperare oportere. Id quod veteribus quibusdam canonibus satis conuenit^f, & synodo Basiliensi postea confirmatum est^g. Vt igitur ad propositam quæstionem redeamus, nec ius quo nunc utimur, nec mores, qui vt Plautus ait, optimas leges perducunt aliquando in potestatem suam, videntur permittere, vt synodus vniuersalis beneficiorum conferendorum potestatem sibi vindicet, cum episcopatus distincti sint, & certis personis hæc potestas attributa. Nec veterum exemplo carere videtur vsquequaque hæc sententia, cum Theodoritus scribat^h, Nestariū in concilio generali episcopum Constantinop. ordinatum fuisse, sed non sine clericorum om-

c. c. significasti. de electio. d. c. ideo. 25. q. 1.

e. Panormit. in prima suarum questionum, & in tractatu de concil. Basili.

f. c. Anastasius, 19. distin. c. si papa. 40. distinct. g. tit. de pot. sa. con. in prag.

h. lib. 5. c. 9.

nium ciuiumq; approbatione. Actametsi non inuitus fatear autoritate Romani pōtificis synodum conuocari, quod ex Eusebio, Socrate, *i. c. multis, 17* Theodorito, cæterisque scriptoribus ecclesiasticis discere licet, id tamen parum ad rem pertinere existimo, multumque ab iis dissentio, qui in eo firmamentum suę opinionis constituunt. Non enim hęc quærimus an pontificis totiúsque synodi cōsensu facta collatio valeat necne, quod indubitatum est, sed an quod synodus de ea re decreuerit, vel maior pars synodi etiam dissentiente pontifice ratum sit.

De legato Romani pontificis. Cap. 3.

Quauis Romanus pontifex, vt iam diximus, concurrat cum omnibus ordinariis in beneficiorum collatione, legatus tamen ipsius in provincia sibi commissa eodem iure non vtitur, nisi sit Cardinalis. Nam si pōtifex ex collegio cardinalium aliquem sibi legauerit, qui vulgò legatus à latere dicitur, hoc p̄uentionis siue occupationis ius ei competit *l.* Potest & beneficia *lx. c. i. de off. sic. leg. in 6.* nondum vacantia reseruare certę personę, ita vt secuta, deinde vacatione ordinarius ea conferre non possit *l.* Ad beneficia tamen vacatura ius concedere ei non licet *m.* Nam mandata quibus hoc ius tribuitur, odiosiora sunt reservationibus, & maiorem captandę mortis alienę occasionem p̄bent. Reservatio enim non

l. c. presenti, de off. lega. in 6. m. c. dilectus, de p̄ben.

impedit, quo minus vacans postea beneficium, ab eo qui reseruauit, cuius pro ipsius arbitrio conferatur^a. Sed notandum est beneficia quædam esse, in quæ legatus quauis Cardinalis sit, nullius habet. Cuiusmodi sunt ampliora beneficia ac dignitates, de quibus in quadam constitutione loquitur Bonifacius^o. Item beneficia ad patroni laici præsentationem spectantia^r. Nam patroni clerici alia causa est^q, vt suo loco demonstrabimus.

De episcopis cæterisque, qui ordinarij collatores dicuntur. Cap. 4.

Beneficiorum collatio non nisi extra ordinem Romano pontifici competit, vt iam diximus. Nunc videndum de iis, qui ordinario quodam iure beneficia conferre possunt. Quæ in re sic distinguendum videtur. Quoties vacat episcopalis sedes, collegium eius Ecclesiæ futurum episcopum eligit^a. quam electionem confirmat Metropolitanus^b. Idem obseruatur in Metropolitana ipsius electione, quem ab vniuersis collegis electum confirmat Patriarcha, sicut & patriarcham ipsum confirmat pontifex Romanus^c. Non dissimilis est causa abbatis. Is enim à monachis eligit^d, & ab episcopo confirmari solet^e. Præbendas autem Ecclesiæ cathedralis, ac dignitates eiusdem receptius est ab episcopo conferri, sed totius collegij ecclesiastici consensu accedente, nisi cõsuetudo contraria ostendatur^f.

In

^a. glos. in c. 1. de off. leg. l. 6.

^o c. de liberatione, de offic. leg. in 6.

p. c. cum dilect^o, de iur. patro.

q. c. dilectus, de off. leg. in antiq.

^a. c. 1. de elect. b. c. cum dilectus, de elect. c. antiqua, de priuileg.

d. c. vlt. 16. q. 7. c. abbatem, 18. q. 2.

e. c. 2. 18. q. 2.

f. c. ea noscitur de his que fiunt à præla. not in c. cum ecclesia Vulterrana, de electione.

In ecclesiis verò inferioribus, quæ collegij nomine & titulo insignitæ sunt, præsentatio quidè ad prælatum collegiùmque ipsius Ecclesiæ pertinet, sed episcopi tanquã superioris est institutio ^{g. c. nullus, 16}. Cetera beneficia quæ nomine collegij non ^{q. 7. not. in. d.} censentur, cõfert episcopus, sed in hac collatione cleri collegiique consensus siue cõsiliu ^{c. cù ecclesia.} requiritur ^{h. c. nouit. c.}. Et notandum est simul atque quis electus est & cõfirmatus, ius beneficiorum conferendorũ ei competere, licet nondum consecratus sit ^{quanto, de his}. Quod aded verũ est, vt ne inductio quicquam ^{quæ sunt à} vlla in possessione sit necessaria, nisi beneficium ab alio prius occupatum sit ^{præla.}. Sed & sine ^{i. c. nosti. c.} cõfirmatione vlla interdum hoc iure vti potest: ^{transmissam.} ^{c. qualiter, de} ^{elect. c. auaritia. eod. tit. in} ^{6.} ^{lx. c. eum qui,} ^{de præb. in 6.} ^{l. c. nihil, de} ^{electio.} ^{m. c. indem-} ^{nitatibus. §. si} ^{verò, de ele-} ^{ctio. in 6.} veluti si episcopus aliquis cis Alpes electus sit, cuius cõfirmatio à Romano pontifice pendeat. Nam interim ei deneganda non est administratio, si totius collegij suffragia meruerit ^{l.}. Itẽ Antistita monialium post electione statim administrare incipit ^{m.}. De fiduciariis antistitibus, id est, quibus velut fiducia contracta, commendantur Ecclesiæ moribus nostris, lib. V. dicemus.

De curatore dato episcopo, quem vulgò coadiutorem appellamus. Cap. 5.

Cùm episcopus ob morbum animi vel corporis, aliãve huiusmodi causam fungi munere suo nõ potest, durũ inhumanũq; visum est, eũ episcopatu suo deicere, sed ne Ecclesia pastore

destituta maneat, datur ei adiutor atque dispensator rerum ecclesiasticarum, quem nos & curatorem possumus appellare. qua de re multa leguntur apud Gratianum ⁿ. Huius rei exemplum est apud Eusebium ^o de Alexandro, qui adiutor datus est Narcisso Hierosolymorum episcopo, quòd is iam senio fractus pontificis munia obire non possit. Et conuenit inter omnes, si quasi non sanæ mètis homini datus sit huiusmodi curator, cum posse beneficia conferre, quia plenâ administrationem habet ^p. & incertum est, an & quando episcopus ad sanitatem mentis reuertitur sit ^q. Si verò propter senium vel morbum corporis, qui vsque ad animum non penetret, datus fuerit curator, crebrior opinio est, collationem beneficiorum nihilominus ad episcopum ipsum pertinere ^r. Idque exemplo minoris, qui sine authoritate sui curatoris contrahit matrimonium ^s. Sed mihi videtur alia causa esse matrimonij quàm beneficiorum collationis. Nam curator minoris rerum ipsius tantum administrationem habet, non etiam personæ. itaque mirum non est, si in nuptiis contrahendis minimè requiratur eius consensus. Cùm autem generaliter datur hîc curator, rerum ecclesiasticarum dispensationem siue administrationem habet ^t. Itaque non video cur beneficiorum conferendorum facultas hac generali concessione non contineatur. Fateor tamen hoc casu æquum esse ita curatorem dari ab initio, vt episcopo libera

n. 7. q. 1.
c. lib. 6. eccles.
hist. c. 9.

p. l. inter bono
rum, de admi
nit.
q. 1. ambi
guitatem. C. de
vsufr.

r. glos. pragm.
tit. de collat.
s. l. in copulã
dis. C. de nup.

t. c. quãuis. 7.
q. 1.

bera conferendorum beneficiorum facultas relinquitur: aliâque huiusmodi salua ei maneant, quorum executionem morbus senectusve non impedit. Sed de his alibi copiosius ^{v.}.

De collegio ecclesiastico vacante sede episcopali. Cap. 6.

v. tit. de cler. egrot. in 6. c. grâdi, de sup. neg. pralat. in 6. c. is cui. de elect. in 6. c. venerabili, de offi. deleg. in antiq.

Paulo antè diximus collationem beneficiorum iure quodam ordinario ad episcopum spectare, nisi mentis compos non fuerit, & c. Nunc quaeritur mortuo episcopo, & vacante sede episcopali, quis possit beneficia cōferre. Et iure cautum est collegiū ipsius Ecclesiæ, quod vulgò Capitulum appellatur, interim conferre non posse, sed collationem futuro episcopo integram relinqueredeberet. Quod est accipiendū, nisi collatio ad collegiū ipsum cum episcopo communiter pertineat. Hæc enim communio efficit, ut deficiente vno potestas cōferendi ad alterū deuoluatur ^{b.}. Potest sanè collegiū electiones cōfirmare, & presentatos à patronis instituere ^{c.}, quoniã ea res futuro successoris non adeò grauis est, ut beneficiorū collatio. Nam tametsi beneficia principaliter cōferantur, ut ecclesiis cōsuletur, nõ personis, tamen episcopus cui vult gratificatur conferendo, & ita viros probos sibi conciliat, ac deuinctos reddit, adeò ut collatio beneficiorum in fructibus ipsius episcopatus numerari soleat ^{d.}. Receptum quoque est interim dum vacat epi-

a. c. 2. ne sede vac.

b. eo. tit. in 6. c. c. cum olim, de maio. c. ob.

d. not. in d. c. cum olim.

DE SAC. ECCL. MINIST.

scopatus licere collegio Ecclesiã cõmendare, & viro idoneo administrationem cõcedere, donec eligendus episcopus ministrum pastoremque ei præferat. Illud animaduertendum est quavis collegium ecclesiasticum beneficia non cõferat, ea tamen quæ iurisdictionis sunt expedire & exequi posse f.

e. not. in d. c. cum olim, & c. bonæ, de ap. pel. f. tit. de maio. & ob. in 6. not. in d. c. cũ olim.

De propontifice, qui Vicarius appellatur. Cap. 7.

Certi iuris est vicarium generalem episcopi beneficiorum conferendorum ius nõ habere s. Potest tamen specialiter ea facultas ei concedi ab episcopo, nec cuiquam alij qui vicarius generalis non sit b. Quo casu beneficia vacantia quibuscunque personis idoneis rectè cõfert, præterquam ipsi episcopo, cuius vice fungitur c. Cùm enim vna & eadem persona esse intelligatur, inter dantē ac recipientē beneficiũ nihil interesset, quod absurdum videtur l. Verùm si vicarius qui potestatem substituendi ab episcopo accepit, aliquem sibi substituente, non prohibetur substitutus vicario beneficium conferre, cùm ab episcopo magis quàm à vicario substitutus intelligatur m. Quavis autem beneficia non conferat vicarius generalis, confirmare tamen electos & presentatos à patronis instituere posse creditur. n. Tractari solet an episcopus vicario suo certitantum beneficij conferendi facultatem concedere possit. Quod dubitationem nõ habet, si de beneficio

g. c. vlt. de off. vica.

h. not. in d. c. vlt. c. de liberatione. s. vlt. de offi. leg. a. in 6. c. statutum, de præb. eo. lib.

i. c. 2. de cons. in 6.

l. c. vlt. de ist.

m. lit. eorũ ff. quod cum vni. vo. n. c. ex frequẽtib. de instit. c. dilecto, de præb.

beneficio iam vacante loquamur. Sed si nondū vacet beneficium, vulgò traditum est hanc facultatem ne vicario quidem concedi posse^o, ne fraus fiat Lateranensi concilio, quo beneficiorum nondum vacantium collatio tanquam inducens votum captandæ mortis alienæ prohibetur^{p.}

*o. c. cōstitutus,
de conc. præb.*

*p. c. nulla, de
conc. præb.*

De conductore.

Cap. 8.

Conductor reddituum obventionūque episcopaliū, an possit beneficia conferre quaesitū est. Solent enim antistites nostri temporis nouo more ac veteribus incognito, muneris sui vacatione impetrata ecclesiarum sibi creditarum redditus omnes fruendos locare, vt lib. VIII. dicimus. Et videtur non posse, cū id ne vicario quidem ipsi liceat, vt suprā diximus. Ius tamen præsentandi habet, vt ex Alexātri rescripto colligitur, quod nōnulli interpretatione ita restringunt, vt de conductione ad non modicum tempus facta intelligatur^{q.}

*q. c. ex literis,
de iure patro.*

De possessore.

Cap. 9.

Qui ius non habet conferendi beneficia, si bonæ fidei possessor sit, nihilominus conferre potest. Quod adeò verum est, vt ea collatio prioritarij ipsius collatione prior habeatur^{q.}. Nam collatio beneficiorū, vt antè admonuimus, fru-

*a. c. cum olim,
de cau. poss. c.
querelam, de
elect. c. cōsul-
tationibus, de
iure patro.*

ctuum pars esse intelligitur: & constat bonæ fidei possessorem fructus consumptos lucrari ^{b.} Proinde si malæ fidei possessor contulerit beneficium, irrita est ea collatio. Et quorundam sententia est, hoc casu collationem à proprietario, qui non possidet, factam valere. Sed opinio contraria verior est, cum propria autoritate inuaforem spoliare non debuerit ^{c.}

b. §. si quis à non domino, inst. de re diuis. c. gratis, de re dit. spol. c. c. in literis, de rest. spo. Pa nor. in d. c. cōsultationib.

Sequestrum beneficia conferre posse: & obiter explicati duo loci, qui inuicem pugnare videbantur, Iuliani scilicet & Florentini iureconsultorum, aduersus aliorum sententiam. Cap. 10.

d. l. sequester, de verb. sig. l. ei apud quē. l. propriē. l. licet, de pos. e. Innocēt. 3. c. examinata, de iud. Fel. in c. cum Bertoldus, de re iud.

Quæstio est controuersi iuris, an sequester beneficia conferre possit. Sequestrem vocamus cum apud quem res controuersa deponitur, vt finita lite & controuersia, restituatur victori ^{d.} Et probabilior mihi videtur eorum opinio, qui existimant eum conferendi ius habere ^{e.}, non quòd possideat: nam & possessor esse, & non esse potest. Qua de re magna est inter iuris Doctores contentio, nec satis conuenit quando possidere dicendus sit. Ego autem ita sentio, si ea mente sequestratio fiat, vt ipsa possessio, de qua existit controuersia, dimittatur, sequestrem possidere, aliàs custodiam rei tantum ei commissam videri. Sed si incertum sit, qua mēte id factum fuerit, possessionem in eum translata minimè interpretabimur: id quod ex Iuliani verbis apertifimè

finè colligitur *f.* Nec me mouet quod Florenti-
 nus scribit, Rei depositę proprietates apud depo-
 nentem manet, sed & possessio, nisi apud seque-
 strũ deposita est. Nam tunc demũ sequester pos-
 sidet, &c. Quibus verbis significare videtur se-
 questrũ semper possidere, quamuis depositarius
 nõ possideat. Hęc enim verba non rectè meo iu-
 dicio ab interpretib⁹ vulgò accipiuntur, sed mihi
 videtur is sensus esse, rei depositę possessionem
 apud deponētē manere, nisi ipsa possessio depo-
 sita est, id est, nisi res animo dimittēde possessio-
 nis tradita est, vt Iulianus ait ^{b.} Nā deponere ver-
 bũ dimittere significat, vnde imperiũ deponere, *b. d. l. inter-*
 magistratum deponere, & similes locutiones. Et *esse.*
 Ulpianus cap. 34. de acquirē. poss. deponere pos-
 sessionē dixit eodē sensu: Animo, inquit, depo-
 nere & mutare possessionē nos posse Celsus &
 Marcellus scribunt. Cui interpretationi mirũ in-
 modũ cõgruunt & sequētia eiusdē Florentini ver-
 ba: Nam tunc demũ sequester possidet, id est, eo
 tantũ casu possidet sequester, cũ possessio apud
 ipsum dimissa depositaque est. Et subiicitur ra-
 tio: Id enim agitur ea depositione, vt neutrius in-
 terim possessionis tempus procedat. Dixerit ali-
 quis: Nihil ergo opus erat sequestri mentionē fa-
 cere, sed generaliter excipere sufficiebat nisi de-
 posita est possessio, id est, dimissa. Respondeo se-
 questri mentionē idē factā esse à Florent. quòd
 penes depositariũ nõ soleat possessio dimitti, ni-
 si sequester sit. Vt igitur ad propositā quæstionē

*f. l. interesse,
 de acquirē.
 poss.
 g. l. licet, de-
 pos.*

*b. d. l. inter-
 esse.*

DE SAC. ECCL. MINIST.

reuertamur quanuis sequefter fortassis nō pōssi-
deat, cū nihilominus beneficia cōferre posse ar-
bitror. Nemo siquidē inficiari potest, quin ad-
ministrationē habeat nō temporaliū modō, sed
etiā spiritaliū^l. Itaque fructuū collectio ad eum
pertinet, in quib^o & beneficiorū collatio nume-
ratur. Adde quod vtilitas exigit, vt primo quoq;
tēpore ecclesiis vacātibus prouideatur^k. Nō ob-
stat huic sentētiæ quòd fruct^o rei sequestrate de-
bēt restitui victori, quos sequefter cōsumere hīc
videtur^l. Nam id accipiendū est de fructib^o, qui
cōseruari possunt: at collationē beneficiorū dif-
ferre, donec finē acciperit cōtrouersia, fauor Ec-
clesiæ nō permittit. nec vlla est aliā horū fructuū
restituendorum ratio. Taceo quòd tametsi viros
bonos cōferendis beneficiis demereri fruct^o nō
exiguus meritō habeatur, quo nō temerē quen-
quā priuari oportet^m, nimis tamē p̄fractē hoc
ius defendere haud scio an sacerdotem deceat:
suspicionē certē πλοονεξίας cuiusdam, atque adeò
turpis quæstus effugere vix potest, qui tanti hoc
ius facit, vt pro eo sibi asserēdo tanquam pro re-
ditu quouis commodoque pecuniario dimicā-
dum putet. Nihilomagis obstat quòd sequefter
nomine tantū alieno administrat, & creditori
similis videtur, quem cōstat ob ius patronatus,
quod cū vniuersitate ei obligatū est, p̄sentare
ad beneficiū obtinendū neminē posseⁿ. Cessat
enim hīc ratio, cui^o ante meminimus, cū patro-
nus, idēmq; debitor interim p̄sentare queat.
nullus

*i. de. de seq.
pos.*

*lx. c. ne pro de
fectu, de cle-
ctio.
l. de. de seq.
pos.*

*m. glos. c. cum
olim de ma.
e obed.*

*n. c. cū Ber-
tholdus, de re
ind.*

nullus autem litigatorū, quandiu res sequestrata est, eius rei nomine quicquam exequi potest.

Ius conferendorum beneficiorum in Gallia regem habere, & vnde id ius quod Regalia dicimus, ortum habuerit.

Cap. II.

Quædam sunt in Gallia cathedrales seu episcopales Ecclesiæ, quibus rectore pastoreque destitutis, si quæ beneficia interim vacauerint, dū aliquis in demortui pontificis locum suffectus fuerit, rex noster iure suo, sed certo quodam modo ea confert ac distribuit. Nam quæ beneficia pontifex ipse viuus ac superstes conferret (exceptis, quæ parochiales dicuntur, ecclesiis) eorum collatio interim principis est. Idq; ius Regalia vulgò appellatum, singularia quædam præcepta habet: de quibus variis in locis huius tractatus nostri differemus ^a. Nec dubitandum est, quin hoc ius regi competat, saltem ob temporis vetustatem, quæ hominum memoriam excedit ^b. Sed quia collatio beneficiorū res sacra spiritalisque esse dicitur, ideòque à laïcis prophanisque hominibus aliena ^c, sunt qui hanc consuetudinem ex errore magis, quàm ratione profectam esse cõtendant ^d. Cuius opinionis refellendæ gratia non dicã quod Marsilius Patavinus ante annos ducentos ad Ludouicum III. Imperatorē Romanorum scripsit, nempe beneficiorum distributionem rem omnino prophanam tempora-

^a. c. generali, de elect. in 6.

glos. pragmat. de annat.

^b. c. i. de præser. in 6.

^c. c. decernimus, de iud.

^d. Archid. in c. imperium,

10. distin.

e. lib. 3. in Ca-
rolo Simpli-
ce.

lémque iudicádám esse, quæ principibus ac ma-
gistratibus prophanis magis quàm episcopis cõ-
ueniat. Quæ res fortè quondam ex regibus no-
stris nonnullos impulit, vt proceres ac milites
prophanos monasteriis præficerent, eisque mo-
nasteriorum opes fruendas largirentur. De qui-
bus ita scribit Æmylius, Summi proceres pro-
phani locupletissimorũ cœnobiorum opes be-
neficio regum acceperant, ac monachis tantum
in sumptum suppeditabant, quantum necessa-
rius vsus postulabat ex eisque ipsi deligebãt, qui
non Abba (nam id sibi nomen velut amplissimũ
arrogabant) sed decurio vocitaretur. Per multas
ætates is mos tenuerat, iam episcoporũ iura in-
uadebant. Simplex coactõ concilio diuitias põ-
tificum sanctas esse constituit. Cœnobiorum li-
bertas sanciri nondum poterat, quòd eorum fa-
cultatibus Robertus magister equitum ac Vgõ
fratres militem alebãt, ac iam cum factionis suæ
hominibus ad occupandum regni ius eniteban-
tur. Idem lib. V. Cœnobiorum opes prophanis
proceribus attributas in Francia, ostédimus. Ro-
bertus Francus rex eum morem soluit. Henricus
rex paternæ sanctitatis ea in re fuit emulus. Quã-
uis igitur beneficia ecclesiastica Marsilius non
minus prophana esse censuerit, quàm quæuis a-
lia prædia, & reges Franciæ prophanis homini-
bus ea erogare non dubitauerint, tamen nec ra-
tione, nec exemplis huiusmodi ius Regaliorum
tueri velim. Illud dicam quod lib. 1. iam attrigi,
&

& cuius mediocriter docto homini, faciliè me probaturū spero, in his Regalib⁹ nihil esse, quod à Christi apostolorūque doctrina, & veterum Ecclesiæ patrum canonibus & institutis magis discrepet, quàm in pontificia beneficiorū collatione. Nam si ad priscorum institutorum normā omnia exigere velimus, nullū est in Gallia beneficium, nullum Ecclesiæ ministeriū, quod absque regis consensu cuiquam deferri possit. Constat enim secundum veteres canones in eligendis Ecclesiæ ministris nō solūm clerici, sed etiam populi consensum maximè requiri. Idque ab apostolis etiam ipsis obseruatū fuisse postea docebimus lib. V. Cū igitur princeps nō modò vnus è populo, sed totius populi *κορυφαίος* sit, in quem omne ius quod populus habet, aut potest habere, transfusum est, satis liquet veteribus canonibus hoc ius ei ablatum non esse. Adempta siquidem populo ob tumultus fortè ac seditiones eligendi facultate, magna ratio suadet vt in principes populi ac magistratus, magis quàm in sacerdotes translata ea potestas intelligatur. Dixerit aliquis, principem ius omne quod clerus olim habebat hīc sibi vindicare, adeò vt nullūm clero, antistitibusque suffragium relinquat. Quod utique perquàm absurdum esse videtur. Nam etsi nominationem illam, qua principes velut ecclesiarum ac monasteriorum patroni, vtuntur, de qua suo loco dicemus, tolerabilem esse fateatur plerique, quòd clero suum ius hīc saluū maneat,

nulla tamen ratione fieri aiunt, vt plenum ius
 ministeria beneficiâque ecclesiastica deferendi
 principes habeât. Verùm admonuimus lib. i. or-
 dinationem, consecrationem ac probationem
 ministrorum Ecclesiæ, quæ olim cum beneficij
 collatione coniuncta erat, regem sibi non arro-
 gare, sed antistitibus liberam omnino atque in-
 tegram dimittere. Videant igitur antistites ne
 ullos ordinent clericos absolutè & sine certa
 functione in Ecclesia, vt concilio Chalcedonè-
 si præcipitur, cuius lib. i. meminimus, vel ne quæ-
 quam ordinent, qui ministerio Ecclesiæ dignus
 non sit, cui rex eum præficere voluerit. Hoc si
 facere in animum induxerint, nec passim quos-
 libet canonibus ecclesiasticis soluere, vt fieri hoc
 tempore solet, confirmare ausim hoc ius Re-
 galiorum à nominatione illa, quæ fundatoribus
 patronisque ecclesiarum recepto iure competit,
 non multum differre. Itaque meritò antistitibus,
 qui grauiter eo nomine de regibus conquerun-
 tur, obiici potest vetus prouerbium, *Δασύπυρος κρείων*
ἐπιθυμῆι. Ex iam dictis perspicuum est, si vetustis-
 simorum canonum atque institutorum ratio ha-
 beatur, principem in omnia Ecclesiæ ministeria
 atque beneficia plurimum iuris & authoritatis
 habere: tantum abest vt ius Regaliorum, quo
 nunc vtitur in quibusdam tantum ecclesiis, nul-
 la authoritate aut ratione in mores perductum
 dici debeat. Posteriora verò decreta Romano-
 rum pontificum, item synodi ecclesiasticæ, quæ-
 rum

tum regibus ac imperatoribus hac in re tribuāt,
 vel ex Gratiani rhapsodia satis notum est, ex
 qua nos quę sequuntur excerptimus *f. 63. dist.* Adrianus
 pontifex Romanus cum vniuersa synodo Ro-
 mę congregata Carolo Magno ius concessit
 Romanum pontificem creandi. Pręterea sta-
 tuit, vt archiepiscopi & episcopi per singulas
 prouincias ab eo inuestituram acciperent, vtque
 aliter consecrari non possent *g. c. Adria-
 nus ead. dist.* Nec verò ista
 concessio, vt priuilegium aliquod ex mera pōti-
 ficis gratia & liberalitate profectū accipi debet,
 si vera sunt quę antè diximus, sed tanquam ho-
 minis vltro bonam fidem agnoscentis cōfessio.
 Leo pontifex Romanus cum toto clero ac Ro-
 mano populo Othoni Imperatori idem ius con-
 cessit *h. c. in syno-
 do, ead. dist.* Concilium Toletanū XII. apertè decre-
 uit episcoporū creationē regij iuris esse *i. c. cum logē,
 ead. dist.* Leo pō-
 tifex Romanus quadam epistola Lotharium &
 Ludouicum imperatores rogat, vt Reatinę Ec-
 clesię gubernationem cuidam diacono conce-
 dat *lx. c. Reatinę,
 ead. dist.* Apud Gregorium mentio est cuiusdam
 monasterij, quod in finibus erat Francię, præ-
 cipiturque ne abbas in eo absque Regali proui-
 sione constituatur *l. c. hinc est,
 16. q. 1.* Possent & alia quadam non
 leuiora his testimonia proferre. sed quia volu-
 men illud Gratiani ita vulgò probatum est, vt
 pars iuris pontificij hodie habeatur, libenter feci
 vt authoritatibus ex eo sumptis vterer. Non
 sum autē nescius quanta fuerit postea inter pon-
 tifices & imperatores quosdam de huiusmodi

inuestituris contentio. Quod vel ex Æmylio re-
 rum Gallicarum scriptore luculētissimo cogno-
 „ sci potest. Sic enim scribit lib. V. Dum bellum
 „ sacrum in Asia geritur, & in Europa summus
 „ pontificatus cum imperio Cæsaribúsq; decer-
 „ tabat, quod vetusta iam consuetudine Augusti
 „ scipionem sacrum anulúmque pastoraalem epi-
 „ scopis cæterisque patribus dabant, eámque sa-
 „ crarum dignitatum vestituram iuráque regia
 „ appellabant, contendebántque illa Carolo Ma-
 „ gno à pontificè maximo Adriano cum patritia-
 „ tu, & à Leone cum imperio data penes se esse.
 Idem eod. lib. de Henrico imperatore loquens:
 „ Paschali necesse fuit caput hostis sui corona ex-
 „ ornare, ac ius sacrarum vestiturarum fando illi
 „ permittere. Discessus Cæsaris pontifex habita-
 „ synodo decretum vi factum induxit. Eod. lib.
 „ Vestituræ ecclesiasticæ baculique sacri ac annu-
 „ li dandi iuri cessit Augustus. Et legatus Roma-
 „ nus in gratiam consortionémque piorum rece-
 „ pit: & ius litui dandi ea ratione restituit, vt id
 „ priuilegium foret, ac homini datum ad poste-
 „ ros non valeret, nec exemplo haberetur. Eod.
 „ lib. Philippo primùm ac deinde Crasso regibus
 „ mitum est, quantum incrementi res sacræ cepe-
 „ rint. Imprimis abrogatum est ius Cæsaribus lo-
 „ cupletissima sacerdotia, quibus videretur, dan-
 „ di, quæ res multum virium illorum maiestati
 „ detraxit in animis populariũ. Causa imperato-
 „ rum victa, indignatio tamen manebat & quere-
 la.

la. Fuit etiã de ea re cõtrouersia non mediocris inter Philippum Pulchrum Francorum regẽ & Bonifacium VIII. cuius meminit idem Æmilius lib. VIII. Post tantas igitur, tanque diutinas concertationes, hoc ius, quod Regaliorum appellatur, in sacra beneficia solum retinuerunt reges nostri, & credibile est eos ita decidisse ac veluti transegisse cù Romanis põtificibus, cùm totum obtinere quod petebant, ipsis non liceret. Certè illud ius concilio Lugdunensi primùm, cui Bonifacius VIII. præfuitⁿ, deinde Basiliensi probatum atque cõfirmatum est^o. De hoc autem iure melius erit fortassis pauca quædam obiter subiicere ad forensem vsum necessaria, quanuis ea disputatio ab huius libri argumento paulo alienior esse videatur. Ac imprimis sciendum est, hoc ius non solum in distributione beneficiorum, sed etiam in perceptione fructuum consistere. Nam princeps quandiu vacat episcopalis sedes, prædiorum omnium administrationem suscipit, ipsisque arbitrio suo vitur ac fruitur: idque existimant nonnulli ex clientelarum, seu vt nunc loquimur, feudorum lege ortum esse, quod à vero non abhorret. Nec sanè multum refert, quomodo vacet Ecclesia episcopalis, an morte, an promotione ad aliud munus ecclesiasticũ, aliisve modis, de quibus lib. VIII. tractabimus. De eo qui in cardinalium Romanæ Ecclesiæ ordinem & collegium cooptatur, quæstio agitari solita est. Verùm ex iis quæ scripsi-

*n. c. generali,
de electio. i. 6.
o. 9. itẽ quod
dicto, de an-
nat. in prag.*

p. Panor. in c.
bonæ, de post.
pralato.

q. 1361. 20.
Novib. 1384.
2. Jul. 1363.
20. Ianua

mus lib. I. satis apparet Cardinalis Romani officium huiusmodi esse, ut alterius civitatis episcopum id exequi non liceat. Proinde is qui ad eum dignitatis gradum prouehitur, non immerito dicitur episcopalem honorem amittere. Atque ita sæpe iudicatum est in curia centumuirali, cuius propria ac peculiaris est de Regalibus cognitio. Ut autem vacare desinat episcopalis sedes, quædam requiruntur, quæ vulgari illa constitutione, cuius initium est, D V M episcopus, disertè expressa sunt. Primum enim nouum antistitem ritè ac legitime creatum lectumve esse oportet. Deinde eum ut regis clientem iureiurando in ipsius verba adactum esse, & literas regias iurisiurandi huius solennis nomine apud præfecturam ratiociniorum receptas perscriptasque esse necesse est. Hoc amplius aliis literis opus est, quibus præfecti ratiociniorum regio fundorum episcopaliū dispensatori mandent, ut nouum antistitem eisdem frui sinat. Nec antè definit rex iure suo uti, quàm administrator ille, seu dispensator huiusmodi literas acceperit. Et quia sæpenumero quæri solet, in quas episcopales ecclesias hoc ius Regaliorum rex sibi vendicet, apponam hîc catalogum, qui apud præfecturam ratiociniorum perscriptus reperitur, in huc ferè modum: In tota prouincia Senonensi, excepta diœcesi Antisiodorensi Regalia locum habet: in prouincia Rhemensis, excepta diœcesi Cameracensi: In prouincia Bituricensi, excepta Lemouicensi,

censi, Caturcensi, Ruthenensi, Albienſi, Mima-
 tenſi: In prouincia Turoneſi, excepta Maclouie-
 ſi, Venetenſi, & aliis Britaniæ eccleſiis. In archi-
 epiſcopatu Burdegalenſi ſolū, non etiā in aliis e-
 iuſdē prouincię. De Pictauēſi, quia dubitabatur,
 præcepit rex vt inquireretur, &c. In tota Norma-
 nia Regalia locū habēt. Super eſt vt ex præceptis
 Regaliorū ſingularibus quædam hęc perſtringa-
 mus. Nam omnia perſequi nō eſt huius loci ne-
 que inſtituti. Ac præcipua quidem eorum præ-
 ceptorum ad vacantia beneficia pertinent, quæ
 Regaliorum iure rex diſtribuit, tātisper dum ſe-
 des epiſcopalis vacat. Quæritur enim quādiu
 vacantia iudicari debeant, vt rex ea cōferre poſ-
 ſit. & an ea quæ vacare cōperunt ob mortē, de-
 lictum, aut aliam huiusmodi cauſam ante Rega-
 liorum inceptorū tempus, collato alicui benefi-
 cio, vacare deſināt. Et receptum eſt, quanuis be-
 neficium ante id tempus collatum ſit à pontifi-
 ce, ſi tamen poſſeſſio nondum fuerit eo tempore
 apprehenſa, liberum ſit regi beneficium vt va-
 cans, arbitrio ſuo conferre. Dupliciter enim hęc
 dicitur vacare beneficium. I. Cū nemini ante
 tempus Regaliorum ita collatum eſt, vt ius ali-
 quod adhuc ei quæſitum ſit. II. Cū is cui fortē
 collatum eſt, non poſſidet, tametiſi iure com-
 muni poſſeſſionis ratio haberi non ſoleat. Siue
 igitur vtroque modo beneficium, ſiue altero
 tantum vacet, collatio regis eſt iure ſingulari:
 idque Philippina cōſtitutione nominatim cautū

est. Sed & quorundam opinio est, durante lite, quæ possessionis nomine mota est sine fraude, adhuc vacare beneficium, donec vindiciæ alterutri adjudicata fuerint, quanuis fortè quis corpore incumbat possessioni. Secūdam quam opinionem iudicatum est, anno 1387. die 18. Ianua. Idemque dicendum putant aliqui, & si quis per procuratorem tantum possessionem beneficii adeptus fuerit. Quia constitutio Philippina verà requirit possessionem, nec vllam iuris fictionem admittit. Sed hæc sententia scrupulo non caret, vt aliàs demonstraturi sumus. Adde quod si quis in canonicorum collegium lectus & cooptatus fit, receptio & in possessionem inductio, quæ ab eodem collegio peti solet, ad eò necessaria est, vt de ea re collegium appellasse, & omnem diligentiam adhibuisse non sufficiat, vt iudicatum est anno 1380. die 27. Nouemb. Aliud ius singulare in Regalibus reperitur, quia pendente lite possessio quam statum vocant, interim regia liberalitate subnixo adiudicari, nec aduersarius rem cōtrouersam sequestrari postulans audiri consuevit. Quinimo si triennij continui possessionem alleget, ne hac quidē præscriptione regis beneficiarius summouebitur, cui sola XXX. annorū exceptio obstare poterit, vt Ludouici XII. constitutione sancitum est. Sed vereor ne cancellos, quos mihi ipse circūdedi, iam nimium egredi videar. Itaque finem hîc facio, reliqua paulo cōmodius suis quæque locis explicaturus.

LIBER QVARTVS.
QVIBVS POSSINT BENE-
FICIA CONFERRI.

ARGVMENTVM.

Sequens locus est de personis quibus beneficia possunt distribui, quo nullus est in tota hac disputatione tractatu dignior. Nō enim Isocrati assentimur, qui ad Nicocle scribēs ait: Non sicut sacerdotium, ita & regnum cuiusuis hominis esse, cum in his beneficiis conferendis, morum, eruditionis, etatis, natalium, coniugij, aliarumque huiusmodi rerum maximè sit habenda ratio, ne parum idonei ad honores ecclesiasticos promoueantur. De quibus sigillatim in hoc libro disserere, & à moribus promouendorum exordiri instituimus.

Quibus præditum moribus, & à quibus vitiis alienum esse eum oporteat, cui beneficiū cōfertur. Cap. I.

NEVM qui ordinandus est, & ad sacrum ministerium promouendus sic inquirendum esse canones præcipiunt, vt morum & vitæ antea potissimū habeatur ratio^a. Nam sicut constitutio imperatoria

a. c. cū in cunctis, de elect.

c. si quis viduā, 50. dist.

c. qui in aliquo, 51. dist.

c. priscis, 55. dist.

*b. l. magistros
C. de profes.
& med.*

magistros & professores artiũ primũ vult excellere moribus, deinde facundia^b, ita à sacerdote morum grauitatem & honestatem præcipuè efflagitamus. Scitum etenim illud est: Quales in rebus publicis principes sunt, tales & reliquos solere esse ciues. Quod & ad Ecclesiæ præfectos ac ministros pertinere dubium non est.

*c. c. vlt. 25.
dist.
d. nouel. 123.*

Quomodo enim potest, inquit D. Hieronymus, præses Ecclesiæ auferre malum de medio eius, qui in delictum simile corruit? aut qua libertate peccantem corripere potest, cum tacitus ipse sibi respõdeat, eadem se admisisse quæ corripit^c? Sed & aliã rationem affert Iustinianus noster^d:

*e. 49. dist. in
pr.*

Si hi, inquit, quorum munus est orare pro populo, indigni ministerio Dei inuerti fuerint, quomodo pro populi delictis placare Deũ poterunt? Et constat hunc morem iam inde ab initio fuisse in Ecclesia obseruatum, vt nemo ad sacerdotium seu ministerium Ecclesiæ reciperetur, nisi publicè in eius mores inquisitione facta. Quod vel Lamprid. testatur in Alexãd. Seucro his verbis: Vbi aliquis voluisset vel rectores prouinciis dare, vel præpositos facere, vel procuratores, id est rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, vt si quis quid haberet criminis probaret manifestis rebus, si non probasset, subiret pœnam capitis. Dicebátque graue esse cum id Christiani & Iudæi facerent in ordinandis sacerdotibus, non fieri in prouinciarum rectoribus, quibus & fortunæ hominum

num committerentur & capita. Ob quæ au-
 tem vitia arceatur quis à sacro illo ministerio,
 Paulus ipse non vno in loco docet ac demon-
 strat *f.* Ex quo ferè sumpta sunt ea quæ diffu-
 sissimè tractantur à Gratiano, à X X V. dist. *f. 1. ad Timo. c. 3. ad Titum c. 1.*
 ad L. Suorum collectaneorum. Ait enim Pau-
 lus cum eligi episcopum seu presbyterum de-
 bere, qui sit *νηφάλιος*, id est vigilans, *σώφρων*, id
 est sobrius, *κόσμιος*, id est modestus, *φιλόξενος*, id
 est hospitalis, *μη πάροινος*, id est non vino dedi-
 tus, *μη πλιητής*, id est non percursor, *μη άισχρο-
 κερδής*, id est non turpis lucri cupidus, *άμαχος*,
 id est, à pugna & contentione alienus, *άφιλάργυ-
 ρος*, id est pecuniæ non avidus, *μη άυθαδέής*, id est,
 nõ superbus nec prætractus, *μη δογματός*, id est non
 iracundus. *φιλάγαθος*, id est bonarum rerum stu-
 diosus, *δίκαιος*, id est iustus, *όσιος*, id est pius siue
 sanctus, *έγκρατής*, id est, temperans. Hoc autem
 ita accipi debet, non vt episcopus is demum
 eligatur, in quo nihil horum vitiorum peni-
 tus insit. res enim contra naturam penè est,
 (inquit Hieronymus) sine peccato aliquem esse,
 sed egregium & animi dotibus virtutibus-
 que præcellentem multitudini esse oportet, vt
 eius comparatione (quod idem ait) ceteri grex
 dicantur *s.* Maximè verò illud cauendum est, *g. c. vnum, 25. dist.*
 ne quid accusatione iudiciali criminationèque
 dignum ab eo perpetratum sit. Quod satis o-
 stendit Paulus cū ait eum *άνεγκλητον*, aut quod idē
 est, *άνεπίληπτον* esse debere. Et quanquā Paulus in

h. c. odit, l. q. i.
i. c. inter hæ-
resim, 24. q. 3
l. l. si quem-
quam. C. de
episc. c. nobis,
de simo. c. cū
clerici, de
pacē.
m. c. felicis,
de pæn. in 6.
n. c. venerabi-
lem, de elect.
o. c. ad falsi-
riorū, de cri-
sal.
p. c. querelā,
de iureiur.
q. c. accedens,
de accusat. c.
ad aures, de
etā. & qual.
c. vlt. de tēp.
ord.
r. c. vlt. 15. q.
1. c. super his,
de accus.
f. c. laici. 33.
distin. c. vl. de
furt.
t. c. vlt. de te-
sti. c. omni-
pōtēs de accusa.
v. c. postula-
ris, de cler. excom. c. cū bona, de etā. & qual. c. cum dilectus de consuet.
 eo loco de episcopis loquitur, tamen de cæteris
 omnibus presbyteris dubium non est, quin ea
 verba accipi debeant, cū eo tempore iidem &
 presbyteri & episcopi appellarentur, vt Chryso-
 stomus & Hieronymus aiunt. De diaconis verò
 seu ministris ecclesiarum, qui presbyteri nōdum
 creati sunt, paulò pōst ita loquitur Paulus, vt fa-
 cilè appareat eum non minorem vitæ integra-
 tem puritatēq; ab illis, quàm à presbyteris exi-
 gere. Hinc à nostris traditum est ob crimen hæ-
 reseos^h, schismatisⁱ, ambitus^l, maiestatis^m, sa-
 crilegijⁿ, falsi^o, periurij^p, homicidij^q, & alia
 huiusmodi crimina hominem beneficij incapa-
 cem reddi. Et obseruandi hīc sunt canones at-
 que constitutiones, quæ causas continent, pro-
 pter quas amittitur beneficium, de quibus po-
 steà aliquanto plenius differemus. Nam ob cal-
 dem causas multo magis beneficiū adipisci quis
 prohibebitur^r. Adde supradictis eum, cui nota
 aliqua infamix iniusta est, & cuius apud bonos
 & graues viros grauata est existimatio, benefi-
 cium consequi non posse^s. Quod & in eo locū
 habet, qui reus alicuius delicti postulatus est,
 quanuis fortè damnatus nondum sit^t. Idem de
 eo est dicēdum, cui vel sacra communione, vel
 officio ministerioque suo interdictum est^v, Hęc
 autem omnia sic accipiēda sunt, nisi veniam re-
 stitutionēq; impetrauerit beneficiarius vel à sū-
 summo pōtifice, cui^o plenissima est in hac re po-
 testas

testas ac libertas: vel ab alio inferiore episcopo, cui interdum & gratiam canonis facere permittitur^x.

x. c. 2. de cler. non ord. ministr. c. 2. de cler. pug. in duel. vbi not.

Quarum literarum atque linguarum cognitione instructus debeat esse beneficiarius. Cap. 2.

Imperitis literarum beneficia conferenda non esse certi iuris est^a, adeo ut irrita censeatur huiusmodi collatio auctore Innocentio, quem & Felinus sequitur^b. Proinde si quis forte literarum ignarus ad sacrum ministerium obrepserit deprehendatur, is confestim ab eo remouendus est^c. Nam si laicis prophanisque hominibus doctrina necessaria est, in iis profecto qui ceteris præfunt & se doctores aliorum profitentur, intolerabilis est, nec ullam veniam meretur inscientia^d. Hinc legitur Osee 4. c. Quia tu scientiam repulisti, ego te repellam ne sacerdotio fungaris mihi^e. Et Mal. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt de ore eius^f. Quibus locis admonentur sacerdotes, ut ignorantiam veluti pestem quamdam, ut ait Isidorus, & ut legitur in concilio Toletano, matrem cunctorum errorum à se abiiciant^g. Sacerdotis enim partes sunt, non solum docere verbum Dei, sed etiam contradicentes refellere, ac ut Paulus ad Titum scribit^h, ἐπιτιμᾶν. Et rationem omni poscenti de fide sua eos reddere iubet Petrusⁱ. Quæ omnia

a. c. illiteratos 36. dist. c. penitentes, 55. dist. c. cum in cunctis, de elect. c. ult. de tēp. ord. in 6. b. Innocent. in c. cum nostris, de con. præb. Feli. in c. per tuas, de simo. c. c. ult. de æta. & qual. d. c. si in laicis 38. dist. e. c. omnes, 38. dist. c. nisi cū pridem. de renunc. f. c. sit rector. 43. dist. g. c. ideo, 37. dist. c. 1. 38. dist. h. c. 1. i. 1. Pet. c. 3.

lx. c. qui eccle
siasticis, 36.
dist.

l. c. ideò, 37.
distin. c. que
ipsis, 38. dist.
c. cum sit de
eta. & qual.
m. Acto. 22.

n. i. ad Ti-
mot.

4. ad Titum
c. 1-38. dist. c.
I.

o. c. 2. de pri-
uil. in 6.

p. c. 54.

q. c. nulli, 38.
dist.

r. c. 1. de con-
sang. vbi not.

f. c. super spe-
cula ne cler.
vel mo.

t. l. repetita.
C. de episco.

absque doctrina & eruditione præstari non possunt, periculum siquidem est, ne si cæcus cæco dux fuerit ambo in foueam cadant^l. Verum ad hanc eruditionem sibi parandam, studio, labore, vigiliis, meditatione opus est. Cuius rei quod nam locupletius testimonium esse potest, quam quod Paulus ad pedes Gamalielis legem & prophetas se didicisse testatur^m? quòdque Timotheum ac Titum ad studium & lectionem tantopere hortatur & stimulatⁿ? Qua ratione constitutum est, vt beneficiarius studiorum causa absens integros sui beneficij fructus percipiat^o. Nec nos mouere debet quòd nostræ religionis Coryphæi literas non didicerint, cum omnia spiritus sanctus ipsis suggereret, vt ait Hieronymus, essentq; vt loquitur Esaias^p Theodidacti. Nec verò sacras tantum literas, id est, vetus & nouum Testamentum intelligere sacerdotem oportet, sed canones quoque qui dogmata & disciplinam ecclesiasticam continent, nosse debet^q. ac præsertim episcopus, cui ad dirimendas de matrimonio aliisque huiusmodi negotiis controuersias canonici iuris scientia perquam necessaria est^r. Alia causa videtur esse iuris ciuilibus, cui^o studium beneficiariis quibusdam Honorius tertius pontifex interdixit^f. His etenim opprobrium est, inquit Iustinia. si peritos se velint ostendere forensium disceptationum^t. Si tamen ius euile sacerdos velit legere, non vt in foro versetur, & causas agat, sed vt ex illo æquitatis iustitiæque

vber-

vberrimo fōte aliquid hauriat ac degustet, quod ad professionem suam conferat, minimè id improbandum reor Nam vt de illo doctrinarū orbe taceam, qui à Græcis ἐγκυκλοπαιδεία dicitur, ius canonicum siue pontificium saltē id, quo nunc vrimur, magna ex parte cum iure ciuili coniunctum est, vt absque eo cōmodè tractari nequeat.

Quæ ratio fortassis mouit Alexandrū cum tota synodo Lugdunēsi, vt nō modo iuris ciuilis studium, permitteret beneficiariis, sed vacationes quoq; & immunitates studiosis largiretur^v. De Honorio sanè nobis affirmare religio est, quod iuris pontificij interpres Goffredus Beneuentanus in literas retulit, ignorantiam iuris in pontifice notans, nempe Honorium nō aliter ac vulpem fecisse, quæ cūm vuas proceræ cuiusdam vitis decerpere frustra diu conata esset, tandem eas contempsit ac damnauit, quod sibi acerbiores viderentur. Allusit opinor ad illud Gabriæ poëtæ Græci tetraſtichum:

v. c. 2. de priuileg. in 6.

κερδίῳ βότρω βλέπῃσαι μακρᾶς ἀμώελς

”

πρὸς ὄψος ἤρτο, καὶ καμῖσαι πολλάκις

”

ἔλαιν, ἀπῆπε πρὸς δ' ἰαντίῳ ταῦτ' ἔφην:

”

μηὲ καμνε, βράγες ἀμφακίζουσι μάλα.

”

Verūm de his iam plus satis. Studium medicinæ, seu vt loquuntur, physicæ eadem Honorij constitutione nō aliter ac ius ciuile prohibitum est. Nā medicos rudi illo seculo physicos fuisse appellatos multis testimoniis argumentisque compertum habemus*. Videndum tamen est

x. c. ad aures, de eta. & qual.

meo iudicio quorsum hoc medicinae studiū amplectatur, vt de iure ciuili diximus. Quod enim praefatur Honorius de amplificando theologiae studio, satis ostendit constitutionem de his accipiendam non esse, qui eo consilio student medicinae, vt theologiae commodius ac foelicius tum discere, tum docere queant. Constat enim plurimum commodi atque ornamēti ex medicina, sicut & ex reliqua philosophia, theologiae studio accedere posse. Vt mittā quod Galenus doctrinam anatomicam theologiae initium esse scribit, & aditum ad agnitionē Dei. Id quod satis probasse videtur synodus Basiliensis, quae professores medicinae à sacris beneficiis minimè arcendos esse voluit^a. Ac vt summatim omnia complectar, nulla est liberalium disciplinarum, quāuis fortè ethnicorum libris contineatur, quae sacerdoti admodum utilis ac necessaria non sit, si modū in ea re adhibeat, & ad eum, de quo iam dixi, scopū studia sua conferat^b. Qua de re Basilius magnus in homilia, cui titulus est, De utilitate capiēda ex Gentilium authorum libris, copiosissimè differit. Nec aliter veteres illos patres sensisse verisimile est in synodo Carthag. cū episcopo praecipunt ne gentilium libros legat: nisi quis eorum nimiae simplicitati ne dicam superstitioni id adscribere malit. Paulus episcopus *διδοxερται* esse vult, id est aptū idoneūque ad docendum. id enim est episcopi munus praecipuum^d. At docere & explicare cōmodè non potest,

*a. tit de colla.
§. insuper. in
prag.*

*b. c. turbat,
37. dist.*

c. c. 1. 37. dist.

*d. c. inter cœ-
tera, de offic.
ord.*

potest, qui in veterum authorum lectione diu
 versatus magnam ac variam doctrinam sibi non
 cōparauerit. Quamobrem Iulianus imperator,
 qui dictus est Apostata, quòd à religione Chri-
 stiana defecisset ad Hellenismum, scholas Grā-
 maticorum, Rhetorum, ac Philosophorū Chri-
 stianis, quos Galilæos vocabat, interdixit, futu-
 rum sperans vt absque liberali eruditione reli-
 gionem tueri suam non possent. Author est A-
 mianus Marcellinus ^c. Et Theodorus ^f his eum e. lib. 22. &
 verbis vsum fuisse refert: Propriis pennis confi- 25.
 gimur, ex nostris enim libris arma capiunt, qui f. ecclesiasticæ
 bus in bello aduersus nos vtantur ^g. De peregrini- historiæ lib. 3.
 nis linguis, quibus theologiæ fontes continen- g. Vide eundē
 tur, extat Clementis V. constitutio in concilio lib. 4. c. 29.
 Vien. edita, quæ nemini non iuris pontificij & Tripar. hi
 studio hodie nota est ^b. Et Augustinus in sto. lib. 6. c. 17
 quadam epistola: Vt veterum, inquit, libro- b. cle. 2. de
 rum fides examinanda est, ita nouorum veri- mag.
 tas Græci sermonis normam desyderat ⁱ. De i. c. vt veterū,
 libris ethnicorum pulchrè loquitur Beda, cu- 9. dist.
 ius verba hîc subiecimus: Turbat acumen le-
 gentium, & deficere cogit, qui eos à legendis
 secularibus libris omnibus modis existimat pro-
 hibendos, in quibus si qua inuenta sunt vtilia,
 quasi sua sumere licet, alioqui Moses & Da-
 niel sapientia & literis Ægyptiorumque Chal-
 dæorūque non paterentur erudiri, quorum
 tamen superstitiones simul & delicias horrebāt.
 Nec etiam ipse magister gentium aliquot versus

poëtarum suis vel scripturis vel dictis indidisset.
 lx. c. turbat. & Sed, ut iam admonui, etiam atque etiam vidē-
 37. dist. dū est, ne huiusmodi Sirenes ab instituto itinere nos auertant, & τὸ πάρεργον, ut est in proverbio,
 ἔργον fiat. Si quis (inquit Hieronymus, enarrans
 epistolam ad Titum) artem nouerit Grammaticam vel Dialecticam, ut rectè loquēdi rationem
 habeat, & inter falsa & vera diiudicet, non improbamus^l. Idem alibi, Nonne vobis videtur
 in vanitate sensus & obscuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in dialectica arte torquetur? &c^m. Et Gratianus refert à Gregorio quondam episcopum reprehensum fuisse, non quia seculares, ut vocant, literas didicerat, sed quia contra episcopale officium pro lectione euangelica grammaticam populo exponebatⁿ. Quæ hæcenus à nobis dicta sunt de beneficiorum eruditione, ea de episcopis accipi volumus, & cæteris animarum curatoribus, quorum munus in docendo consistit. Nam cæteri clerici ordinum inferiorum, puta, lectores aut cantores, quanuis literarum expertes esse non debeant, ut scribit Iustinia^o. eorum tamen incitia non adedò Ecclesiæ perniciofa est, toleraturque in eis qualiscunque literatura, modò ut pfallendi ac legendi periti sint, aut aliàs ad munus suum obeundum instructi^p. Atenim nimium seueri censors ac rigidi plerisq; fortassis videbimur, qui rerum omnium tam humanarū, quàm diuinarum scientiā à sacerdote exigamus, cum

l. c. si quis ar-
 tē, 37. dist.

m. c. nonne,
 37. dist.

n. c. turbat,
 37. dist.

o. Nouel. 6.
 Et 123.

p. not. in d. c.
 cū in cunctis.
 Et in d. c. il-
 literatos.

cum vel in vna aliqua arte ac disciplina excellere difficillimum sit. Sed quid mirum nos in Theologo ac sacerdote idem requirere, quod in Oratore Cicero, in architecto Vitruuius? Est enim artium omnium vt præstantissima, ita longè o-
 perosissima ac periculosissima, quæ ad curam animarum pertinet. Nec verò perfectam illam omnibusque numeris absolutam rerum cognitionem, quæ nusquam fortassis reperitur, ita desidero, vt non hic mediocritatem amplectendam esse censeam, & nos homines esse, id est in magna caligine & rerum ignoratione versari, obliuiscar. In his enim tenebris beneficio factoque ministerio dignus is iudicari potest, qui medicrem earum rerum, de quibus diximus, scientiam est affecutus, quique talis est quales vulgò homines eruditos appellare solemus. Nec discrepat ab hac sententia, quod de suo architecto scribit Vitruuius in hunc modum: Non debet, nec potest architectus esse grammaticus vt Aristarchus, sed non agrammatos: nec musicus vt Aristoxenus, sed nec amulos: nec pictor vt Apelles, sed graphidos non imperitus: nec plastes quemadmodum Myron seu Polycletus, sed rationis plasticæ non ignarus: nec medicus vt Hippocrates, sed non aniatrologetos, nec in cæteris doctrinis singulariter excellens, sed in his non imperitus, &c. Verum ad hanc perfectam eruditionis ideam respicere debet is qui alium ordinat, & beneficiū ei confert: ac eò digniorem

q. c. ante, 40. distin. c. cum sit, de eta. et qual.

r. c. cū nobis olim, de elect. c. nisi cū prius. §. pro delectu, de re nūc. l. sciendū ff. de edil. c. dict.

existimare, quo propius ad eam perfectionē accesserit. Nec enim vlla certa regula aut constitutione id definiri potest, sed eius arbitrio tāquam viri boni ac prudētis id cōmittitur, vt magnitudine muneris seu ministerij perpenſa, cæterisque circumſtātis omnibus diligēter consideratis, de doctrina & eruditione iudicium faciat. Et si qui sint à studio literarum penitus alieni, & patinis magis quàm paginis incumbentes, cuiusmodi nostra fert ætas quāplurimos, quod vtinam verò ne dicerem, eos ceu pestem quandam auerſetur, nec ad vllum beneficium ministeriūmve admittat *s.* Hæc autem eo libentius hîc explanare volui populariter quidem, & crassa, vt aiūt, Minnerua, sed nisi fallor vtiliter, quòd vulgaris illa scientiæ diuisio in eminentem, mediocrem, & sufficientem parum commodè ac eruditè ab interpretibus tradita tractatāque nobis videatur *f.*

*f. glos. prag.
tit. de elec. §.
deinde.*

*t. not. in d. c.
cum in cunctis,
de elect.*

An ob vitium corporis à sacro ministerio beneficióque repelli quis debeat. Cap. 3.

Cùm quæritur an ob vitium aliquod corporis debeat quis repelli à sacerdotio, multū refert an quis hoc malo se affecerit, afficiendūmve curauerit, an violentia, aut natura id ipsi contigerit: & hi casus distinguendi atque separandi sunt. Quod ad primum attinet, præcipiunt canones apostolorū *a*, vt ἀκρογυρίαζων, id est, vt vulgò interpretantur, qui sibi ipsi virilia amputauit, clerīcus minimè efficiatur, quòd sui ipsius homicida sit,

a. c. 21.

fit, & inimicus creationi Dei ^b. Nam is neq; virorum, neque mulierum numero habendus esse videtur, vt olim Romæ in causa Genutij cuiusdam decretum fuit, cuius meminit Valerius ^c. Eadêmque causa eius est, qui sponte digitum aliudve membrum huiusmodi sibi absciderit, tâquam inimicus creaturæ Dei, vt diximus ^d. quod Ammonio monacho quondam accidisse ferunt, qui aurem dexteram sibi amputauit, ne episcopus ordinaretur. Nam verbi ^e ἀπορριπίδω, quo non vtitur, latior videtur esse significatio, quam vt de virilium amputatione tantum intelligatur. Excusatur sanè is qui valetudinis causa secari se à medicis passus est. Nam quanuis id consultò factum fuerit, nec absoluta fuerit hæc necessitas, tamen valetudinis ratio & instans periculû, quod vitare voluit, veniam meretur ^f. Si quis autem superstitione, vel impatientia libidinis ductus, aut malæ alicuius suspitionis vitandæ causa seipsum castrauerit, vt quondam Origenes fecisse traditur ab Eusebio ^g. & alius quidam nomine Leontius, cuius apud Theod. mentio est ^h: si quis inquam sibi ob huiusmodi causam genitalia exciderit, sacro ministerio indignus iudicatur ⁱ. Grati sunt enim deo eunuchi, quos castrauit voluntas, non necessitas, vt inquit Hieronymus ^k. Sed de his iam satis. Ad eos qui non sponte & consultò mutilati sunt veniamus. Si quis igitur per vim à barbaris ac latronibus, puta eunuchus factus est, aut ita natus, is ordinari

^{b. c.} si quis absciderit. ^{c.} hi qui. ^{c.} si quis pro ægritudine, 55. dist. ^{f. m. c.} significauit, de corp. vit. ^{c. lib. 7. c. 7.} ^{d. c.} qui partem, 55. dist. ^{e.} histo. tripar. lib. 8.

^{f. c.} si quis à medicis. 55. dist. ^{c.} ex parte. de corp. vit. ^{g. lib. 6. eccle. histo.} ^{h. lib. 2.}

^{i. c.} hi qui, 55. dist. ^{lx. c.} qui sinit, 33. q. 5.

l. c. eunuchus,
55. dist. c. ex
parte, de corp.
vit.
m lib. 7. ec-
cle. hist. c. 28.
n. c. precepta
55. dist.

o. 77.

p. 76.

q. c. si euāge-
lica, 55. dist. c.
presbyterum,
de cler. agrot.
r. Leuit. 21. c.
vsque adeo.
33. dist.
o canone hinc
etenū. 49. dist.

non prohibetur, vt habet vicesimus canon apo-
 stolorū, & canon primus Nicenæ synodi ^l. Pro-
 inde Dorotheum Anthiochiæ episcopum fuisse
 scribit Euseb ^m. quanuis natus eunuchus es-
 set. Idem dicendum est, & si casu aliquo fortui-
 to id acciderit ⁿ. Si quis tamen aliquod mem-
 brum, aut partem corporis amiserit, quæ ad mi-
 nisteriū functionemq; ecclesiasticam necessaria
 sit, tametsi casu & sine culpa sua, is ordinari pro-
 hibetur, non quia læso corpore est, inquit canon
 apostol ^o. sed ne ministerium ecclesiasticum im-
 pediatur. Quod si fortè claudicet tantū, vel ocu-
 lo defectus sit, sed ita vt munus suum exequi ni-
 hilominus valeat, canones eum nō arcent à mi-
 nisterio. Non enim, vt inquit canon ^p aposto.
 » mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio
 » animæ. Posterioribus tamen decretis pontificū
 ministerio excluditur altero carens oculo, aut a-
 liter læsus, si ea res magnam ei deformitatem af-
 ferat ^q. Quod ex cacozelia quadam legis Mo-
 saicæ profectum videri potest ^r, vtcunque cam-
 legem Theologi allegoricè interpretentur ^o.

De morbis corporis, qui hominem ministerij be-
neficiique ecclesiastici incapacem reddunt.
item qui dicantur energumeni & en-
gastrimythi in iure pontificio.

Cap. 4.

Quisquis graui morbo laborat, vt ad sacrum
 munus obeundum non sit idoneus, is beneficij
 capax

capax non censetur, quanuis nec eruditio, nec morum probitas, nec aliæ dotes animi in eo desyderetur ^a. Quid enim si morbo comitiali corripiatur, quem Græci *ἐπιληψία* vocant? Nam qui subito concidit, cuius ex ore spumæ mouentur, vt inquit Celsus, cum membrorum ac neruorū distentione, is ad rem diuinam in Ecclesia faciendam utilis iudicandus non est ^b. Idemque de aliis huiusmodi morbis est statuendum, tametsi cum qui iam ordinatus promotusque est, nō deiciant ^c. Maniaci autem ac fanatici, qui à caco-damone vexari existimantur, quin ad hunc locū pertineant, minimè dubito, quanuis Vlpiano is morbus animi, magis quàm corporis esse videatur ^d. Nam & hi à sacerdotio repelluntur veteribus canonibus ^e. Et adnauertendum est variis nominibus eos appellari solere: dicuntur enim energumeni, quasi lunatici, vt quidam interpretantur: de quibus sic statuit synodus Carthag. IIII. Vt exorcistæ energumenis manus imponant, vt energumeni pauiméta domorum Dei verrant, vt energumenis assidentibus in domo Dei victus quotidianus per exorcistas oportuno tempore ministretur ^f. Vocantur & *ἑνεργιμνοί*, cuius vocis mentio est apud Aristophanem, quasi dicas ventriloqui. Sic enim eos Latinè vocat Augustinus ^g, qui spiritum pytho-nem habere dicuntur ^h. quod malus quispiam genius (immotis nempe labiis) ipsorum in ventre inclusus loqui credatur.

a. c. cum inter canonicos, de elect.

b. c. communiter. 33. dist.

c. tit. de cler. agrot.

d. l. i. de edil. edi.

e. 78. c. apost.

c. maritum. c.

communiter c.

clerici. c. vs-

que aded, 33.

dist.

”

”

”

”

f. c. exorcista,

23, dist. c. om-

ni die, de con-

sec. dist. 5.

g. c. illud, 26.

q. 2.

h. Acto. 16. c.

DE SAC. ECCL. MINIST.

Eos qui ex iustis nuptiis procreati non sunt, ad ministerium ac beneficium ecclesiasticum admitti non debere, & qua ratione id constitutum sit. Cap. 5.

Qui ex iustis legitimisque nuptiis procreati non sunt, cuiusmodi sunt spurij seu nothi, & quos naturales appellamus, ij ad ministerium ecclesiasticum admitti prohibentur^a. Sunt qui auctoritate legis Mosaicæ id confirmare nitantur, propterea quod in Deuteronomio scriptum sit^b:
 „ Non ingredietur Manser, id est ex scorto natus,
 „ in ecclesiã domini. Sed viri eruditi ingredi ecclesiam domini interpretantur habere commercium cum populo Dei, & habere ius ducendi Israëlitidem. Quare ad rem ille locus non multum pertinet. Ratio autem huius prohibitionis triplex affertur: Vna, est metus incontinentiæ paternæ. quoniam sæpe accidit vt mores patris sectetur filius, sitque non corporis tantum paterni, sed etiam animi quædam imago. Hinc illud tritum apud Græcos prouerbium, κακὸν κόρακος κακὸν ὄνον^c. Fortes enim creantur fortibus, &c. Huc pertinet quod Honorius in quadam constitutione de filiis eorum, qui perduellionis rei sunt, loquens, scriptum reliquit: Paterno deberent perire supplicio in quibus paterni, hoc est hæreditarij criminis exempla metuuntur^d. Quod si quis mihi aut Herculem ex adulterio natum obiciat, cuius maximè virtus

d. 56. distin.
 & c. 1. de fil.
 presbyte.
 b. c. 23.

e. c. si gēs Anglorum, 56. distinct.

d. l. quisquis.
 C. ad l. lul.
 in aut.

tus enituit, aut eos pontifices, quos Damasus
 apud Gratianum recenset^e, aut si qui sint alij fi- e. c. Osus, 56
distinct.
 miles, quibus arte benigna, & meliore luto fin-
 xit præcordia Titan: huic respondeo ex Theo-
 phraſti ſententia, quæ rarò accidunt, ea contem-
 ni à legiſlatoribus *f. Altera prohibitionis ratio* f. l. iura. ff. de
legib.
 eſt, vt hoc etiam pœnæ genere plectatur ac vin-
 dicetur crimen paternum, quanuis nihil admi-
 ſerint filij, & reuera alieno laborent vitio *g. Nam* g. l. ſpurij. ff.
de decurio. l.
leg. c. de na
tur. lib. c. na-
ſci. 56. diſt.
h. l. iſti quidẽ,
ff. de eo quod
met. cau.
 verùm eſt quod ſcribit Paulus Iureconſultus *h.*
 tantum eſſe affectum patris in filium, vt pœna
 moleſtiæque filij magis quàm ſua terreatur & ex-
 crucietur. Qua ratione inductum eſt, vt libera
 non ſit cum filiis naturalibus teſtamenti factio,
 nec poſſit eis pater quantum voluerit, relinque-
 re *i.* Vnde ob crimen perduellionis, filij quanquã i. l. ult. C. de
natu. lib.
lx. d. l. quiſ-
quis.
 inſontes & nulli affines culpæ, puniuntur *k.* Qua
 de re ſic loquitur Cicero in quadam ad Brutum
 epiſtola: Nec verò me fugit, quàm ſit acerbum
 parentum ſcelera filiorum pœnis lui, ſed hoc
 præclarè legibus comparatum eſt, vt charitas li-
 berorum amiciores parentes reipublicæ redde-
 ret. Et alibi: Illud videtur eſſe crudele, quòd ad
 liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit, ſed
 id & antiquum eſt, & omnium ciuitatum. Huic
 non diſſimile eſt, quod ſtatuit Conſtantine, de
 muliere, quæ ſe proprio ſeruo iunxit, nempe vt
 filij, quos ex ea coniunctione habuerit, exuti o-
 mnibus dignitatis inſignibus, in nuda manean-
 libertate *l.* Tertia ratio eſt, eorum qui ita nati l. C. de mul.
quæ ſe pro-
ſer.

sunt, probrum quoddam & ignominia, ob quam indigni tanto munere iudicantur. Nam etiam prætoris edicto notati non sint, nec inter infames habiti, tamen ea est ferè hominum de ipsis opinio, is contemptus, ut non immeritò macula quapiam aspersi quibusdam videantur ^m. Cuius rei argumentum illud est, quòd nemo est quitali appellatione ut turpi ac contumeliosa offendatur, receptumque est eo nomine actionem iniuriarum competere ⁿ. Itaque quanuis spuris iure ciuili Rempub. capessere liceat, præsertim si necessitas, & hominum penuria id flagitet ^r, tamen alia causa est sacri huius ministerij, quod publicis omnibus, ciuilibusque muneribus longè præstat. Nam & Aristoteles ^p censet viliores humiliorésque personas ad sacerdotium admitti non debere propter honorem qui Deo & religioni à ciuibus est impendendus. Id enim maiestati Dei indulgetur (ut verbis Pauli Iureconsulti utar) cuius sacris vacare sacerdotes oportet. ^q Nò me mouet quod à quibusdam dicitur spurij nomè apud veteres ignominiosum nò fuisse, cum Homerus ^r Teucrum alloquens, eumque laudibus extollens, νόθον nihilominus appellet:

καί σὺ νόθον ὡς ἐόντα κομισάω φ' ἐνὶ δίκῳ

Sed nec Euripidis versus ab hac sententia nos dimouere possunt, quibus ostendere nititur legitimis liberis nothos inferiores non esse: ita nanque scribit in Antigone:

ὀνόματι μεμπτόν τὸ νόθον, ἢ φύσει δ' ἴσθι.

*m. Azo in
sum. Cod. titu.
ex quib. cau. ir. ff. arg.
d. c. si. gens
Anglorum.
n. l. 3. ubi not.
ff. de lib. et
postu.
o. l. generali-
ter. l. spurij.
ff. de decurio.*

p. lib. 7. polit.

*q. l. nò dīstī-
guemus. d. sa-
cerdotio. ff.
de recep. arb.
r. lib. Iliad. 8.*

Et in Euristheo:

κατὰ τὴν δὲ ἑρμηνείαν τοὺς νόθους φεύγοντο ἄρα
 πατρὸς φουρέων· ὅς γὰρ ἀνὰ χριστὸς φύη,
 οὐ τὸν οὐμὲν αὐτῶν πλὴν φύσιν διαφείβη.

Et in Andromeda:

Ἐγὼ δὲ πᾶσι τοῖς οὐκ ἐὼ νόθους λαβείν
 τῶν γνησίων· γὰρ οὐδὲν ὄντες ὀφείβη
 νόμοι νοσούσιν, & c.

Non enim veterum hîc Græcorum mores respicimus, apud quos non ita magno in pretio pudicitia fuit, sed nostros Romanorumque tantum, qui nihil antiquius castitate & pudicitia vntquam habuerunt. Cùm igitur hæc ita se habeât, ponendum est, & pro certa firmâque regula constituendum, cum qui ex iusto matrimonio editus non est, nullum beneficium cõsequi possit. Idque potissimum in sacerdotum filiis locum habet, cùm ne filij quidem eorum iusti ac legitimi beneficium paternum capere possint. Paternum vocamus, quod pater autem, & nulla media intercedente persona possedit. Regula suprascripta sic accipienda est, nisi quis natalibus restitutus, aut vt vulgò loquimur, legitimatus sit. Nam hæc restitutio naturales filios iustis & legitimis omnino exæquat, vt ait Iustinianus. Præterea professio monastica hanc maculam ex natalibus contractam quadantenus abstergere dicitur. Nam ordinari potest monachus, quanuis nothus sit, sed nullam dignitatem, seu præfecturam ecclesiasticam cõsequi po-

f. c. cū in cū-
 ctis. c. innotuit.
 de elect. c. 1.
 de fil. presby.
 t. c. ad extir-
 panilas. c. ex
 extranmissa,
 de fil. presby.
 v. c. per vene-
 rabilē, qui fil.
 sint. leg.
 x. Nouel. 74.
 tit. quib. mod.
 nat. eff. su.
 a. Nouel. Iu-
 stinia. 5. tit. de
 mona. c. non
 liceat. 19. q. 3.

b. c. 2. § 6. test. b. Sed etsi gratiam canonis spurio facere vi-
aisl. c. 1. de sum fuerit summo pontifici (quod interdum ex-
fil. presb. glos. pedit & necessarium est, ne summum ius, quod
c. vlt. eo. tit. dicitur, summa fiat iniuria) is quodcumque be-
c. c. innotuit, neficium adipisci poterit ^c. Plenam siquidem &
de elect. c. vlt. liberam quilibet statuendi, permittendi, de-
de fil. presb. cernendi facultatem habet Ro. Pontifex in re
 beneficiaria, quasi legibus omnibus canonibus-
 que omnino solutus sit, vt suprâ admonuimus.
 Eadem causa videtur eius esse, cui pontifex ipse
 sciens & prudens beneficium contulit cùm eo
 casu voluntas eius obscura non sit, eaque tanquã
d. arg. l. qui- principis pro ratione habeatur ^d. Sed an hæc iu-
dã. ff. de rei ris scripti mitigatio ac moderatio cæteris quoq;
iud. pontificibus & episcopis in sua cuique diœcesi
 permessa sit, quæritur. Et vulgò recepta est hæc
 distinctio: Si de eo quærat, qui ad beneficium
 paternum aspirat, gratia summi pontificis ne-
 cessaria est, non modo si spurius, sed etiam si ve-
e. c. dilectus, rus legitimusque filius sit ^e. Sin autem de alio
de fil. presb. quopiam beneficio, nō de paterno agatur, quod
 spurius nancisci velit, ad constitutionem Boni-
 facianam recurrendum est, quam ex recentiori-
 bus scriptoribus quidam legisse non videtur. Ea
 autem constitutio omnem faciendæ gratiæ fa-
 cultatē, nisi circa minores ordines beneficiæque
 simplicia, quibus animarum cura non cohæret,
f. c. 1. de fil. episcopis ademit, & summo pontifici attribuit ^f.
presby. in 6.

Quibus

Quibus sacris initiatum esse cum oporteat, qui ad
sacrum beneficium promouetur. Cap. 6.

Nemini potest sacrum beneficium conferri,
nisi sacris initiatus sit &. Proinde si cui nondum
manus imposita est, quanuis fortè clericus fieri,
& in numeros, vt ita dicam, sacre militiæ refer-
ri mox cupiat, rata non est beneficij collatio ^{b.}
Idem dicendum est & de eo qui clericorum mo-
re & ritu viuit, nec tonsura, nec veste, nec cæte-
ris rebus quibuscunque ab eisdem differens ^{i.}
Hinc consequens est, si quis obtento iam bene-
ficio clericus effectus fuerit, irrita nihilominus
beneficij collationem esse: quia quod initio non
valuit, tractu temporis conualescere non potest
^{k.} Verùm imprimis videndum est, vt ea ordina-
tio manuúmque impositio rectè atque ordine
fiat. Aliàs beneficij collatio tanquam laïco pro-
phanòque homini facta nullius momenti ple-
runque iudicabitur ^{l.} Exemplis, vt res dilucidior
sit, hoc demonstrabimus. Beneficij quod cum a-
nimarum curatione coniunctum est, quisquã ca-
pax non est, nisi ad presbyterij vsque gradù pro-
motus fuerit, nec enim clericum esse hîc sufficit.
^{m.} Sed gradatim ad hunc presbyterij honorem
ascendisse oportet. Nam is, cuius virtus in mi-
noribus leuioribusque officiis probata nõ est, vt
ad maiores amplioresque honores nõ tam ascen-
dat, quàm profiliat, nec ratio, nec vetus discipli-
na ecclesiastica patitur ^{n.} Nam & Paulus vetat

g. c. cñ aded,
de rescrip. c.
ex literis, de
transac. c. 2.
de instit.

h. arg. l. ex
eo, de milit.
test. not. in d.
c. 2. de instit.
i. not. in d. c.
2. Sel. 3. part.
q. 6.

lx. l. quod in
initio, de reg.
iur. not. in d.
c. 2.

l. g. o. prag.
tit. de elect. d.
deinde verb.
ordinibus.

m. c. licet ca-
non. de elect.
in 6.

n. 32. 59. dist.
et 61. tit. de
cler. per sal.
pro. l. vt gra-
datim, demü.
et hono.

s. i. ad Ti-
moth. c. 3, &
in decret. 48.
dist.
p. c. ante, 40.
dist.

q. c. statuimus
61. dist. Theo-
dor. lib. 4. ec-
cle. histo. c. 6.

r. l. i. de cōst.
prin. c. nō ex-
emplo, 26. q.
2. Vide cano.
apost. 79.

f. c. i. 71. dist.

ne ^{reopurè} episcopus ordinetur, id est qui recens
Christianæ militiæ nomen dedit^o. Quid enim
absurdus quàm ei gubernacula tradere, qui re-
rum tenere non nouit? vt verbis vtar Augustini
ad Valerium^p. Itaque is qui beneficium huius-
modi petit, non tantum se sacerdotem seu pres-
byterum esse, sed gradatim & progrediendo per
omnes inferiores ordines eò prouectum docere
debet. Et quanquam hic rigor interdum laxatus
legitur, vt cùm Nicolaus etiam nū laicus ad epi-
scopatum promotus est: Seuerus ex lanificio vo-
cat^o est ad archiepiscopatū: Ambrosius nōdum
sacra tinctus aqua archiepiscopus est electus^o:
tamē nouorum, vt ait poëta, factorum exempla
contra veteres canones ecclesiasticamque disci-
plinam non temerè ad consequentiam trahi de-
bent^r. Hinc tractatur quæstio, si quis non à suo,
sed alterius ciuitatis antistite ordinatus sit, an ea
ordinatio valeat. Et imprimis cōstat, simulatque
inter alicuius Ecclesiæ clericos quis receptus est,
non posse eum ab alterius Ecclesiæ episcopo or-
dinari. Id enim ecōcilio Sardicensi ideò vetitum
est, quòd discordia inter episcopos inde nasci
soleret: cautumque est nominatim ac disertè, vt
irrita sit ordinatio. Graue siquidem erat episco-
po, qui iuuenem instituere & erudire in sua Ec-
clesia cœperat, sperans sibi & toti Ecclesiæ im-
posterū vsui fore, ob alterius episcopi sollicitatio-
nem fortassis eo commodo priuari^s. Itaque quo
casu ea ordinatio ad cōsequendum beneficium

iure

iure pontificio necessaria est, ita ordinatum beneficij incapacem esse arbitror. Verum is qui nondum in Ecclesia aliqua factus, ut ita dicam, tyrocinio, ad alienam ecclesiam se contulit, & ibidem ordinatus est, videtur tanquam sacris rectè initiatus beneficium capere posse, cum ratio suprascripta hinc cesset, Nec me latet constitutionibus pontificum posterioribus, atque adeò conciliis generaliter prohibitu esse, ne quis ab aliena civitatis episcopo ordinetur, quod perditissimi quique, quorum in patrio solo mores cogniti essent, ad alienam civitatem confugere, & ad sacrum munus obrepere solerent ^t. Sed nusquam statutum reperio, ut irrita nulliusque momenti sit talis ordinatio ^v. Etenim pleraque in iure tum civili, tum pontificio facta tenent, quanvis ea fieri prohibeantur ^x. Quæri potest, quomodo probet quis se ordinatum & sacris initiatum esse, si fortassis ea de re controuersia oriatur. Et videtur Theodosij imperatoris constitutio nullam probationem, nisi quæ literis episcopi fiat, admittere ^a. At iure pontificio à clericis peregrinantibus literæ probationis huius gratia minime exiguntur, sed testes aut etiam argumenta sufficiunt ^b.

t. c. i. c. eos, de
iép. ord. in 6.

v. Guid. pa.

q. 449.

x. l. i. §. bi-
duum quan-
ap. l. relega-
torum. §. ad
tempus, de in-
terd. & relic.

a. l. si qua per
calumnia. C.
de episc. &
cler.

b. c. 2. 3. de
cler. peregr.

An cælibatus beneficiariis necessarius sit. Cap. 8.

Ut intelligamus an coniugati beneficiorum capaces sint, altius repetenda est disputatio

nostra, videndumque est non modò quid recentioribus constitutionibus pontificum, sed etiam quid priscis canonibus de ea re statutum fuerit. Igitur vetus Ecclesia coniugatos à sacerdotio non summoebat, modò vnius vxoris matiti essent. Sic enim habet canon Apосто. V. Episcopus aut presbyter aut diaconus vxorem suã prætextu religionis non abiicito: si abiicit segregator à communione: si perseverat, deponitor. Nò enim idonea hæc causa visa est matrimonij dissoluendi, tametsi ea Iureconsultis veteribus probetur ^c. Idem & synodo Gangrensi, & sexta synodo sancitum est ^d. Sed & Nicena synodo id quoque comprobatum est. Nam vt scribit Sozomenus, cum in Nicena synodo vellent aliqui episcopis, presbyteris & diaconis vxorum suarum vsum interdicerè, exurgens quidam nomine Paphnutius contradixit, honestam rem coniugium esse contendens, & castitatem cum propria vxore concubitum. Cuius sententiam synodus laudauit & amplexa est ^e. Sed & ipsi Apostoli Christi, Petrus, Philippus, Paulus, leguntur vxores habuisse ^f. Hinc Iustinianus ^g, Epiphanius patriarcham œcumenicum laudat, quòd ex sacerdotibus genus & originem ducat. Et Harmenopolus ^h de lege clericis matrimonium interdicante differens verbo ἀκρίβειας vtitur, πῶς ἀκρίβειας νόμος, inquit, πῶς κληρικῶν, id est, de rigore legis, quæ de clericis lata est, quandoquidem legislator θεομαχῆν, vt puto, & cum natura pugnare ipsi

c. l. vitricus,
de donat. inter
vir.

d. c. si quis do
cuerit. c. si
quis discernit
28. dist. c. quo
niam. 31. dist.

e. c. Nicena,
31. dist.

f. lib. 3. eccles.
histo. c. 30.
g. Nouel. 3.

h. lib. 4.
proch.

ipsi videbatur. Nec aliter sensisse Chrysippum opinor, qui ducendam uxorem sapienti præcipit, ne Iouem Gamelium & Genethlium violet. quamquam id ceu ridiculum notat Hieronymus in Iouin. Ex his autem qui calibes in clerum peruenierant, id est qui ante ordinationem matrimonium non contraxerant, Canon apostolorum XXV. iubet ut lectores tantum & cantores, si velint uxorem ducant, cæteris puta diaconis & presbyteris, id non permittit. Constitutum tamen fuit synodo Ancyrana, ut diaconi tantum, nam de presbyteris nulla mentio est, si in ipsa ordinatione protestati fuissent, se velle matrimonium contrahere, nec posse se continere, postea uxorem ducere possent, & nihilominus in ministerio manere. Adde quod presbyteri, quanuis aduersus votum in ordinatione factum, & expressam professionem uxorem duxissent excommunicabantur tantum, nisi gratiam eis episcopus facere voluisset, ut habetur c. XVI. con. Chalcedo. aut à ministerio sacerdotiisque summouebantur, ut scribit Iustinianus, & habetur in cano. 1. Neocæsar. conc. nec ideo dirimebatur matrimonium. Hodie autem ita ius constitutum est, ut coniugati nullo modo ordinentur, nec ad beneficia aut dignitates ecclesiasticas aspirent, id quod de presbyteris sanxit Iustinianus, nouel. 123. Veriti sunt fortè istius iuris authores ne grauisima matrimonij onera functione muneris ecclesiastici impediât, nec im-

i. c. diaconi,
28. dist.

lx. Nouel. 22.
de his qui nu-
ptias iterant.
l. c. nuptiarum,
27. q. 1. c. qui
dam. 27. dist.

8. c. 2. c. cum de
coro, de cler.
coniug.

meritò. *Negotiū habere qui volet, inquit Plautus, Nauem & mulierem, hæc duo sibi comparato. Hinc Cicero rogatus ab Hircio, vt post repudium Terentiæ sororem eius duceret, omnino facere superfedit, dicens non posse se vxori & philosophiæ pariter operam dare^m. Coniugatos accipimus, qui verbis in præsens tempus conceptis nuptias contraxerunt, quanuis fortasse secutus non fuerit concubitusⁿ. Orientalis tamen Ecclesia hanc constitutionem tanquã moribus populi parum congruentẽ nõ recepit, sed adhuc veteres canones seruat^p. Quod ad eos attinget, qui cælibes in clerum admittuntur, hoc iure vtimur, vt lectores, cantores & qui in inferioribus ordinibus sunt constituti, nec ad subdiaconatum vsque conscenderunt, vxorem ducere possint, tenetque matrimonium quod ita contractum est, nisi alia causa obsistat, beneficia verò sua minimè retinent, sed statim vacare dicuntur^q. id quod nonnulli accipiunt etiam si matrimonium ob aliquod impedimentum efficax non sit: sed hoc inferius disputabitur. Cæteris omnibus, puta hypodiatonis, diaconis, presbyteris, episcopis vxorem ducere fas nõ est, nullumque est matrimonium, quod ab ipsis contrahitur: præterea beneficiorum suorum amissione mulctantur^r: nec protestatio diaconorum recipitur, cuius paulò antè meminimus, quoniam episcopi nullos ordinare iubentur, nisi se perpetuò cælibes victuros promiserint^s. Sed an statim*

m. author Hieron. in Iouin.

n. extra. anti-que, de vo. not. in c. 1. de cler. coniug. p. c. cũ olim, de cler. cõiug.

q. c. 1. vbi glos. c. diuersis, de cler. cõiug.

r. c. vt lex. 27 q. 1. c. 1. c. 4. de cler. cõiug. c. pen. 27. distinct. f. c. 1. 28. dist. nouel. Iustin. 123.

tim ac nuptiæ contractæ sunt, beneficia vacent, an verò priuatio condemnatióque sit necessaria, controuerſi iuris est quaestio, de qua suo loco differemus^t.

*t. not. in. c. 1.
de cler. con-
iug.*

*Digamum à sacerdotio & beneficio ecclesiastico
summoneri, & qua ratione id canonibus
sancitum sit. Cap. 8.*

Quantis coniugatus ad sacerdotium veteribus canonibus admittatur, vt diximus, digamus tamen omnino repellitur. Digamus vocamus non qui eodem tempore duas habet, habuitve vxores, quod nunquam in ecclesia orthodoxa permillum, Romano autem iure semper vetitum fuit^a, sed qui diuersis temporibus. Sic enim habet canon qui dicitur Apostolorum XVI. Qui post baptismum duabus implicitus fuit nuptiis aut concubinam habuit, is episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut denique in consortio sacerdotali esse non potest. Cui consentaneæ sunt constitutiones Iustiniani^b. Idque sumptum ex Paulo videtur, qui ad Timotheum & Titum scribens, episcopos & diaconos vnus vxoris viros esse vult^c. Idem ad Timoth. Vidua, inquit, deligatur, quæ vnus viri vxor fuerit^d. Quorum verborum interpretatio apud Gratianum extat^e. Sic apud veteres Romanos ante Christianismum, & alias ite gentes, digami à sacerdotio repellbantur. Hieronymus ad Gerontiam:

*a. l. 2. C. de
incest. nupt.*

„

„

„

„

*b. Nouel. 6.
nouel. 22. no-
uel. 123.*

*c. 1. ad Ti-
moth. c. 3. &
ad Titum, c. 1.*

*d. 1. ad Ti-
mot. c. 5.
e. 26. dist.*

„ Hierophanta apud Athenas euiratur, & æterna
 „ debilitate fit castus. Flamen vnus vxoris ad sa-
 „ cerdotium admittitur. Flaminea quoque vnus
 „ mariti eligitur vxor. Ad tauri Ægyptij sacra se-
 „ mel maritus assumitur. Hinc sacerdos vniuiria
 dicitur à Trebellio Pollione. Nam etsi polyga-
 mia humano diuinóque iure permiffa fit, vitæ
 incontinētiæ causa, tamē à veteribus patribus nõ
 satis honesta iudicata est, quòd immodicæ cu-
 iusdam incontinētiæ argumentũ esse videretur:
 adeò vt non dubitauerit Chrysoftomus coniu-
 ctionē huiusmodi scortationē appellare. Et sanè
 Paulus, vt ab eo, cuius summa sacrosanctaque est
 apud nos authoritas, incipiã, hortator est virgi-
 nitatis ac cœlibatus *s.* Præterea satis constat, his
 omnibus qui plures nuptias cõtraherent, quan-
 quã laicis, pœnã olim impositã fuisse. Sic enim
 legitur in canone III. Neocæsar. conc. De his,
 „ qui frequēter vxores ducūt, & de his quæ sæpius
 „ nubunt, tempus quidē pœnitētiæ iis constitutũ,
 „ manifestum est, sed conuersatio & fides eorum
 „ tēpus abbreviat, &c. *s.* Item Chrysoftomus apud
 Gratianum, Hac ratione, inquit, & apostoli præ-
 ceperunt secundas adire nuptias propter in-
 continentiam hominum. Nam secundam quidē ac-
 cipere secundum præceptum apostoli licitũ est,
 secundum autem veritatis rationem verè scor-
 „ tatio est, &c. *b.* Et Augustin. Nec contra humanę
 „ verecundiæ sensum audeo dicere, vt quoties vo-
 „ luerint, nubant, nec ex corde meo quotslibet
 nuptias

*f. 1. ad Co-
 rinth. c. 7.*

*g. c. de his,
 31. q. 1.*

*h. c. hac ratio
 ne. 31 q. 1.*

nuptias condemnare ⁱ. Hæc ratio mouit anti-
 quos iuris pontificij conditores, vt Digamos ad
 sacerdotium non admitteret. Quomodo enim
 potest hortator esse viduitatis apud populum,
 qui & ipse cōiugia frequētauerit: vt inquit Am-
 brosius ^l. Nec verò tantum à sacerdotio, sed ab
 aliis etiam inferioribus ordinibus eos summo-
 uendos esse putauerunt ^m. Quod si fortè ordi-
 nationem eorū sequuta fuerit digamia, vt si for-
 tē in inferioribus ordinibus constitutus, alteram
 vxorem duxerit, statim irrita fit ordinatio, di-
 gamique omni priuilegio nudati esse intelligū-
 tur, adeò vt à laïcis hominibus, & qui nunquam
 ordinati fuere, non differant, idque nouo iure
 pontificio expressum est ⁿ. Veteri siquidem iure
 hac pœna tantum afficiebantur clerici, vt ad su-
 blimiores ordines non pateret eis ascensus. Dia-
 cono verò presbyterique à ministerio summoue-
 bantur, vt ex Iustiniano colligere licet ^o. Quod
 autem nouo iure matrimonium huiusmodi cū
 sacerdotibus, diaconisue contractum non te-
 neat, nemini dubium esse potest ^p, cū ne mo-
 nogamia quidem ipsis vllō modo concessa sit
 post ordinationē, vt ex iam dictis apparet. Quod
 autem diximus humano ciuilique iure polyga-
 miam iis qui initiati non sunt, permissam esse de
 iure ciuili, quod in libros Iustiniani relatum est,
 accipi volo. Nam apud Harmenopulum Græ-
 cum authorem ^q constitutio cuiusdam Impera-
 toris legitur, quæ quartas nuptias interdicit om-

i. c. vlt. 31.
 q. 1.

l. in lib. de off.
 c. vna, 26. di-
 stinct.

m. c. si quis vi-
 duā, c. cogno-
 scamus, 34. di-
 stin. c. mari-
 tum, 33. dist.

n. tit. de biga.
 in 6.

o. Nouel. 22.
 de his qui
 nupt. iterant.
 c. seriatim, 32
 distinct.

p. c. à nobis,
 de biga. non
 ord.

q. lib. 4. tit. 7.

7. c. 3. c. debi-
tum, de big. 4.
c. si quis vi-
duus, 34. dist.

f. Lenit. 21.

t. glos. l. rem
non nouam.
C. de iud.

v. Macrob,
lib. 1. Satur. c.
15.
x. lib. 2. ἔφ-
γων κρη
ἡμερ.

nino, & irritas esse iubet. Quod de digamis ha-
ctenus dictum est, in iis quoque qui viduam
duxerunt, locum habet. Nam hos canon apo-
stolorum XVII. digamis omnino comparat,
hac ut arbitror ratione, quia digamiam vxoris,
quam ducunt, probare videntur, eiusque digam-
iæ, occasionem eis præbere. Nam digamia mu-
lierem non minus, imò magis quàm virum de-
decere videtur. Quare Portia cum laudaretur
apud eam (inquit Hieronymus in Louin.) quædã
bene morata, quæ secundum habebat maritum,
respondit, Fœlix & pudica nunquam præterquã
semel nubit. Itaque lege Mosaiica præceptum fuit,
ut Pontifex virginem tantum vxorẽ ducere pos-
set. Adde si lubet, quod ridicula vulgò res est,
& cauillis hominum obnoxia, vxorem viduam
ducere, quod vel tritum apud iuris ciuilibus docto-
res dicitur, Bulgari iurecõsulti discipulorum
in præceptorem satis ostendit. Sed & Verrius
Flaccus, ut refert Varro iuris pontificij peritissi-
mus, eos qui viduas ducerent, veteres fossas ter-
gẽtibus comparare perquàm facetè solitus fuit.
Hæc enim fuisse eius sententia fertur, quia feriis
tergere veteres fossas liceret, nouas facere ius
non esset: idèd magis viduis, quàm virginibus
idoneas esse ferias ad nubendum. Quam-
obrem non immeritò præcipit Hesiodus, vir-
ginem ducendam esse, ut gratis moribus im-
bui possit.

παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ὡς κ' ἡθεὶ κερδὴν ἀποδέξῃς.

Eius-

Eiusdemque sententiæ est Aristoteles ^a. Porro idē
 ius esse in meretrice, quod in vidua satis perspi- <sup>a. lib. 1. acco-
 no.</sup>
 cum est, ex canone apostolorum cuius supra ^{b. c. 17.}
 mentionem habuimus ^b. Qui viduā, inquit, du-
 xit aut diuortio separatam à viro, aut meretricē,
 aut ancillam, &c ^c. Meretrix autē quam canon <sup>c. c. si quis vi-
 dua, 34. dist.</sup>
 Græcè *ἐραίστρα* vocat, accipienda est auctore Hie- <sup>d. c. vidua.
 34. dist.</sup>
 ronymo, quæ multorum libidini patet ^d, vel vt <sup>e. c. meretri-
 ces. 32. q. 4.
 f. l. palam, de
 rit. nup.</sup>
 Augustinus ait, cuius publicè venalis turpitudō
 est ^e. Quæ igitur cum vno aut altero se miscuit,
 meretricis appellatione non continetur ^f. Verū
 tamen ad hanc quoque canon productus est, vt
 quisquis talem duxerit, à sacro ministerio arcea-
 tur ^g. Idque Toletano concilio disertè cautum <sup>g. c. curandū.
 c. præcipim⁹,
 34. dist. c.
 qualis. 30. q.
 5.</sup>
 atque expressum est ^h. De eo autem qui vxorem
 adulteram retinuit, quid iudicandum sit, malo
 synodi ipsius verbis quàm meis referre. Verba
 synodi Neocæsar. c. 8. hæc sunt: Si cuius vxorem
 adulterium commisisse, cū esset laicus, euidē-
 ter fuerit probatum, hic ad ministerium eccle-
 siasticum admitti non potest. Quod si in clerica-
 tu eo iam constituto adulteravit, dato repudio
 dimittere eā debet. Si verò retinere eius cōfortiū
 velit, non potest suscepto ministerio perfrui ^h. <sup>h. c. si cuius,
 34. dist.</sup>

De beneficiariorum ætate, & legibus annalibus:

*Item de iis, qui plura aduersus canones
 beneficia impetrauerunt. Cap. 9.*

Ætatis quoque habenda est ratio in bene-
 M iij

a. 1. ad Ti-
mot. c. 5. c.
quid est. 78.
dist.

ficiis conferendis. Idque nos docet Paulus cum
 Timotheo præcipit, vt nemini citò manum im-
 ponat ^a. Sed & Christus Ioanni, quem maximè
 charum habebat, idèd prætulisse Petrum fertur,
 quod hic senex, ille iuuenis admodum esset. Pau-
 lus tamen Timotheum adhuc adolefcẽtem Ec-
 clesiæ præfecit, cum nulla adhuc regnaret ambi-
 tio in Ecclesia, & eum prudentia senili, eximiãque
 pietate & doctrina esse intelligeret. Nam sicut
 veteres Romani, authore Cicerone leges anna-
 les non habuerunt, quas attulit ambitio, vt gra-
 dus essent petitionis inter æquales: sic videntur
 canones ecclesiastici ministrorum ætatem
 » definientes ex hominum vitiis profecti esse. Le-
 » ges egregiæ, inquit Tacitus, honesta exempla
 » apud bonos ex delictis aliorum gignuntur. Sic
 » oratorum licentia Cinciam rogationem, candi-
 » datorum ambitus Iulias leges, magistratuum aua-
 » ritia Calphurnia scita pepererunt. Horum igitur
 » canonum constitutio & obseruatio peruti-
 » lis Ecclesiæ ac necessaria non immeritò visa est,
 » in iis præsertim muneribus, quæ grauiora maio-
 » risque momẽti sunt. Ratio enim vtilitãque sua-
 » det, vt senex aliquis iam maturus, ac vt Ho-
 » merus ait, *παισιὰ τε πολλὰ τε εἰδώς* potius quàm
 » iuuenis rerum imperitus, clauum Ecclesiæ te-
 » neat. Idque in omni parte Reipublicæ præ-
 » ceptum maximè tenendum, nec vnquam sine
 » graui necessitate violandum est. Quare Sylla
 » de Mario iuniore dicebat, debere iuuenẽ prius
 » remo,

remo, quàm gubernaculo admoueri. Ac tamen si tribunalum militum puero delatum aliquando atque ad eò consulatum apud iuris ciuilibus auctores legamus ^b, tamen arbitror nullam id ætatis hominibus administrationem legibus concessam fuisse, & iuris auctores de tribunatu cõsulatiue honorario siue imaginario tantum loqui, quo titulo tenus & absque vlla administratione fugebantur. Nam & militiæ huius imaginariæ apud Ciceronem & Tranquil. mentio est. Videamus igitur quæ ætas legibus & canonibus definita sit. Et imprimis episcopus prohibetur eligi, nisi qui XXX. annum exceßerit. Idque concilio primum Agathensi, deinde Lateranensi constitutum est ^c, quauis Iustinia. in nouel. XXXV. annorum tempus statuatur ^d. Archimãdrita siue abbas cuius ætatis esse debeat, nusquam certo iure definitum expressumque reperitur. Quare ad canonem de dignitatibus episcopali inferioribus generaliter editum, cuius mox à nobis mentio fiet, meritò hunc referemus ^e. Mulierum sane monialium curam gerenti, quæ abbatissa dicitur, præstituti sunt anni XXX. ^f. Sed eam constitutionem interpretatione ad viros porrigere & extendere dissimilitudo rationis non patitur: cum præsertim exemplo turpe esse dicantur: cum præsertim exemplo turpe esse dicantur: Iure consulti fœmineo vocabulo masculos contineri ^g. In dignitatibus conferendis cuiusmodi sunt, decanatus, archidiaconatus, &c. tempus XXXV. annorum spectatur. Quod non solum in

b. l. nemo. C. de religiof. l. vlt. C. de milit. testa.

c. episcopus, 77. dist. c. cū in cunctis, de electio. d. Nouel. 123

e. d. c. cū in cūctis. §. inferiora. f. c. indõnitibus, de elec. in 6.

g. l. si ita scriptū, de leg. 2.

archimandrita locum habet, vti diximus, sed in præfectis etiam illis monasticorum conuētuum, qui priores conuentuales appellantur ^b. In presbytero ætas XXXV. annorū, aut saltem XXX. annorū requirebatur priscis canonibus ⁱ. Quod etiam Iustinianus constituit ^k. Presbyterūque intelligebāt veteres, qui curationem animarum habebat, cuique certę alicuius Ecclesię committebatur gubernatio. Sed hodie breuius aliquanto temporis spatium, nempe XXV. annorum definitum est ^l. Quo tempore diaconi, subdiaconi, acoluthi & cæteri inferiores clerici ordinari debeant in re beneficiaria, quam hęc tractamus, parum refert. Nam ceremonialis est & imaginaria tātum hæc ordinatio sine vlllo onere ac beneficio, quanuis olim promotio esset ad certum ministerium, & cum beneficij collatione coniuncta. Quum igitur ordinationes fiebant, ad certum ministeriū beneficiūque, non vt nunc absolutè contra Calchedonense conciliū, alia ætas ordinationi seu ministerio, alia beneficij, quod illi ministerio coniunctū erat, collationi præscripta non erat. De præbendis canonicorum nihil satis expressum offendimus in iure pontificio, sed vulgò receptum est XIII. annorum tempus, vt minimum requiri ^m. Alii qui septem annos sufficere putant ⁿ: quorum opinio in simplicibus leuioribusque beneficiis sine curatione animarum, & dignitate vlla, defendi potest, cum sit verisimile non alio consilio cleri-

*h. cle. ne in a-
gro. §. cæteriū
de sta. mo.*

*i. c. presbyter.
78. dist.*

*lx. Nouel. 123
c. nemo, 78.*

dist.

*l. d. c. cū in cū
Ets. §. inferio
ra.*

*m. Panor. in
c. super inor-
dinata, de
praben.*

*n. c. si eo tēpo-
re, de resc. in
6. c. ex co, de
elect. eo. lib.*

clericis inferiorib⁹ hæc assignata esse, quàm vt ex
 eis ali, & ad ministeriū Ecclesię institui possint ^{o. not. in d. c.}
 Tempus ergo quo potest clericus ordinari, id est ^{super inordi-}
 septem annorum, hîc inspicitur^r. Hæc de legi- ^{nata. d. c. si co}
 bus Ecclesię annalibus breuiter dicenda putau, ^{tempore.}
 quibus illud præterea adiiciendum est, solere pō- ^{p. c. de his, 28}
 tifices Romanos pro potestate pãssim harum le- ^{dist. c. in sin-}
 gum gratiam facere, vt telæ quædam arancari, ^{gulis. 77. di-}
 vt Anacharsis dicebat, esse videantur. Cæteris ^{stin. c. vlt. de}
 verò episcopis ita demum permittitur hæc rela- ^{rep. ord. in 6.}
 xatio, si animarum curationem beneficium non ^{not. i. c. ei cui,}
 habeat ^{de præb. in 6.}. De huiuscemodi gratia, quod scribit ^{de. vlt. de a-}
 alicubi Budæus noster, continere me non potui, ^{ta. & qual.}
 quin hîc adscriberem: Translatitium, inquit, esse ^{q. c. i. de ata.}
 iandiu cœpit, interpretatione iuris Mercurialis ^{& qual. in 6}
 eos, qui nondum tutelæ suorum bonorum facti
 sunt, imò verò qui necdum in suam tutelam ve-
 nerunt, ad annos venisse fingi tutelæ animarum
 annalium legum solutione. De iis qui ob mul-
 titudinē beneficiorum canonibus prohibitam,
 beneficiorum minimè capaces esse dicuntur, li-
 bro octauo differemus,

LIBER QVINTVS.
QVIBVS MODIS ACQVI-
RANTVR BENEFICIA ET
Ecclesiæ ministri ordinentur.

ARGVMENTVM.

Ne homines non idonei ad ministeria honorisue ecclesiasticos aut irrepere aut irrumpere possint, editi sunt varij canones, quibus ratio munerum huiusmodi distribuendorum continetur. quam hoc libro accuratè ac diffuse exequemur & explicabimus. Nam mores hominum variis etatibus ac seculis subinde mutati effecerunt, ut ex vno genere honores ecclesiasticos deferendi tandem multa exorirentur, Electio videlicet, Postulatio, Translatio, Coniunctio, Fiducia, Mandatum apostolicum, Reseruatio, Nominatio, & cetera quæ singulis capitibus hinc describuntur.

Quæ sit forma & ratio eligendi ministros Ecclesiæ, tam vetus quam noua: quidq; inter ea beneficia intersit, quæ vulgò collatiua & electiua dicuntur. Cap. I.

DE RATIONE & forma ordinandi ministros Ecclesiæ, nullum in sacra scriptura præceptum extare arbitror, sed ritus ab apostolis obseruatus, quorum
exem-

exemplum vice cuiusdam præcepti nobis esse debet, ex aliquot scriptorum sacrorum locis cognosci potest, quæ nos hinc adscripsimus. Ac primum omnium Lucas scribit ^a, apostolos hortante Petro, in locum Iudæ proditoris Mathiam suffecisse, sed convocatis prius omnibus discipulis, quorum communi consensu id factum est. Cum enim duo ipsis sacro munere digni viderentur, Iosephus & Mathias, quos in conspectu omnium staterant, tandem precibus apud Deum fufis, & facta fortitione, in eorum cætum Mathias cooptatus est. In hac igitur creatione quanvis interuenerit fors, tamen electio aliqua iudiciumque antecessit. Idem in creâdis diaconis sorte vfos fuisse apostolos nequaquam ait, sed vnà cum discipulis, communi consensu elegisse septem, quibus coram tota multitudine post precationem manus imposuerunt ^b. Idem in cooptatione Barnabæ & Sauli, quæ facta est Antiochiæ, post preces & ieiunium adhibitam fuisse manuum impositionem refert ^c. Idem presbyteros per singulas ciuitates à Paulo & Barnaba constitutos fuisse ait, facta precatione cum ieiunio ^d. Ex quo loco sunt qui colligant, suffragio populi creatos fuisse, quod verbum Græcum *χρηροειν*, quo vsus est Lucas, non simpliciter creare significat, sed suffragio & consensu populi tantum, quæ manu elevatione significetur. Sed hæc sententia apud me dubia adhuc est, cum id verbum ad alia transferri plerumque soleat. Ex authoribus alijs qui sa-

a. Acto. c. 13.

b. Acto. c. 6.

c. Acto. c. 13

d. Acto. c. 14

e. eccles. histo.
lib. 2. c. 1.

f. c. porro. 66
distin.

g. lib. 3. eiusdē
historia, c. 11.

h. c. episcopi.
64. dist.

cri non habentur, Clemens apud Eusebium scribit ^e, Iacobum fratrem domini à Petro, Ioanne & Iacobo apostolis creatum fuisse episcopum, sed is nullius certi ritus meminit ^f. Testatur & Eusebius ^g, vita functo Iacobo, omnes apostolos ac discipulos domini, qui tunc superstites erant, ex variis locis in vnum conuenisse, & communicato consilio Symeonem episcopum elegerunt. Nec aliud præterea adiicit. De epistola Clementis, qua se Petri successorem in Ecclesia Romana delectum ab eodem fuisse asserit, postea videbimus. Post apostolorum tempora editi sunt varij canones de episcoporum & aliorum Ecclesie ministrorum ordinatione. Nam canones qui dicuntur apostolorum, à Clemente, vt fertur, conscripti, statuunt, vt episcopus à duobus aut tribus episcopis, presbyter, diaconus, & cæteri clerici ab vno episcopo ordinentur. Nam eo tempore cœperat in singulis ciuitatibus vnus episcopus, qui presbyteris omnibus præesset, confirmit, cuiusque erat ordinatio & manuum impositio, non presbyterorum. Creatis archiepiscopis & Metropolitanis constitutum est, vt episcopus ab omnibus suæ prouinciæ episcopis, si commodè congregari possint, ordinetur in eoque negotio primas partes obtineat Metropolitanus, cuiusque præcipua sit autoritas. Sic enim Synodi Nicenæ Græcum canonem interpretor, qui de confirmatione apud nos vsitata non loquitur ^h. Nā præsentibus tam Metropolitanis, quam cæteris

cæteris episcopis, fiebat episcopi electio, quâuis
 hodie post electionem adiri soleant: cuius rei te-
 stis est Cyprianusⁱ. Cæteri verò ministri, præ-
 sente episcopo, qui eos ordinabat, eligebantur.
 Ac suffragia non tantùm cleri, sed etiam populi
 erant in huiusmodi electionibus^l. Quod veri-
 simile est & apostolorum temporibus obseruatũ
 fuisse, licet nõ satis exploratum id sit. Vnde Leo
 pōtifex, Nulla, inquit, ratio finit vt inter episco-
 pos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec
 à plebibus sunt expetiti, nec à comprouinciali-
 bus episcopis cum Metropolitanis iudicio con-
 secrati^m. Idem, Vota ciuium, testimonia popu-
 lorum, honoratorum arbitrium, electio clerico-
 rum in ordinationibus sacerdotum constituan-
 tur, & c.ⁿ. Ipsi etiam principes cùm opus erat,
 authoritatem suam interponebant. Nec sanè æ-
 quum erat eos deterioris conditionis, quàm cæ-
 teros ciues haberi. Ac similis propemodum fuit
 ratio creandorũ sacerdotũ apud veteres Roma-
 nos ante Christianismũ, vt testatur Cicero^o, his
 verbis: Ne hoc quidẽ vidit maiores nostros tam
 fuisse populares, vt quod per populum creati fas
 non erat propter religionem sacrorum, in eo ta-
 men propter amplitudinem sacerdotij noluerũt
 populo supplicari. Atque hoc idem de cæteris
 sacerdotiis Cn. Domitius tribunus plebis vir
 clarissimus tulit, quoddã populis per religionem
 sacerdotia mandare non poterat, vt minor pars
 populi vocaretur. ab ea parte qui esset factus,

*i. lib. 5. epist. 4**l. c. episcopus,
24. distin. c.
63. 67. distin.*

,,

,,

,,

,,

,,

*m. c. nulla,
62. dist.*

,,

*n. c. vota. 63.
dist.*

,,

,,

,,

*o. In 2. ora-
tio. de lege**agra. cõtra**Ryllum.*

,,

,,

p. c. 13.

q. c. nō est. 63.
dist.r. c. si ergo. 8.
q. 1.s. c. docendus,
c. 2. dist.

t. con. Nice.

c. 9.

v. Lamprid.
in Alex.

is à collegio cooptaretur. Rectè tamen constitu-
tum fuit in concilio Laodicensi, vt multitudi-
ni & plebi non permittatur electio: quæ, vt
ait Origenes, sæpe clamoribus aut gratia, aut pre-
tione excitata moueri solet. Quàmquam enim po-
pulo inuito non dabatur episcopus, tamen im-
moderatam eius cupiditatem clerus non cog-
batur sequi, quasi ex populi arbitrio penderet e-
lectio, sed eos docere ac admonere debebant, &
grauitate prudentiæque sua ab incepto reuoca-
re. Electio igitur tam à clero, quàm populo ce-
lebrabatur, episcopo vno præsentate vel pluribus
episcopis, vt iam diximus, inquirebaturque in mo-
res, doctrinam, ætatem, natales, & cætera, de
quibus integro libro disseruimus supra. Ac si nul-
la nota aspersus reperiatur, propter quam reiici
deberet, statim ab episcopo vel episcopis ma-
nus ei imponebantur. Nec absque ea inquisitio-
ne consecrari ordinariue poterat. Et plerique
authores sunt, palam proponi solita fuisse nomi-
na ordinandorum, facta omnibus potestate quic-
quid vellent eis obiciendi. Hæc fuit vetus for-
ma ordinandorum Ecclesiæ ministrorum. Nec
fuit vllum discrimen inter episcopos & alios mi-
nistros inferiores, nisi quod hi ab vno, illi à plu-
ribus episcopis ordinabantur. Verùm hæc for-
ma eligendi non solum immutata, sed etiam in
quorundam ministrorum ordinatione omnino
sublata est, adeo vt plerique citra electionem in
Ecclesia constituantur, iure quo nunc vtimur,
ponti-

pontificio. Hinc beneficia quædam electione dicimur acquirere: alia collatione quadam & concessione, quæ nullam electionem requirat. Nam maiora quædam amplioraque ministeria ac beneficia, cuiusmodi episcopia sunt, solenni electione deferuntur. Cætera ab episcopis, & interdum à collegiis prætermisso illo solenni electionis ritu, tribui & conferri solent. Fit autem episcoporum electio à collegio canonicorum cathedralis Ecclesiæ, eo ritu & ordine, quem Innocentius in quadam synodo præscripsit *. Cæteri verò clerici præter canonicos suffragia non ferunt, ac multò minus laici, qui priscis temporibus interesse electioni, & verò eligere consueverat †. Is igitur in quæ omnes canonici, aut certe *πῶλλοι καὶ γὰροί*, id est, maior meliorq; pars cõsensit, post communicationem deliberationemque mutuã, quæ solennem suffragiorum perscrutationem continuò in ipsis, vt ita dixerim, comitiis sequitur, à collegio eligi debet. id à veteribus dirimere sententiã vel suffragia, nisi fallor, dicebatur. Non enim suffragia & sententiæ singulorum hîc numerantur solùm, sed etiam ponderantur, & is potior habetur nonnunquam, quem pars grauior atque melior comprobauerit *. Vincitque in dubio numerus, si nulla in meritis candidatorum, aut eligentium affectu, cæterisque huiusmodi, inæqualitas appareat. Ad quam demonstrandam admittitur is, qui contra numerum pugnat, nisi aduersarius duarum par-

x. c. quia propter, de elect.

y. c. Massana de electio.

a. c. in genesi. c. Ecclesia vestra, de elect.

tium collegij puncta tulerit, vt concilio Lugdunenſi ſtatutū eſt ^b. Cū autem nulla præterquā in calculis atq; ſuffragiis inæqualitas reperitur, non ſatis eſt aliquem maiore numero, quā aduerſarium niti vt eligatur, ſed maiorem partem eorum canonicorum, qui adſunt, ab eo ſtare oportet ^c. tametiſi iuris ciuilis authores maiorem partem anni in interdicto vtrubi aliter interpretati ſint ^d. Et notandum eſt omnes canonicos, qui in prouincia degunt, ad hæc comitia vocandos eſſe ^e. Alioqui vulgò dici ſolet, magis obeſſe electioni contemptum vnius abſentis, quā multorum præſentium interceſſionem, & contradictionem ^f. Infirmatur enim ob eam cauſam electio, quanquam aliàs ritè, & plurimorum conſenſu celebrata, niſi fortè is, qui ſpretus eſſe dicitur, quod ita geſtum eſt, poſteà ratum habuerit ^g. Poſt electionem hoc modo factam, confirmatio Metropolitanæ requiritur ^h, nec ante electus quicquam adminiſtrandi facultatem habet ⁱ. eaque confirmatio maturè fieri debet, & inquisitione examinationeque accurata præcedente, vt ſuprà diximus ^l. ita vt omnes audiantur, qui ordinationis impediendæ cauſa quidpiam obicere voluerint, quanuis fortè competitor non ſint. Quamobrem Bonifacius veterem illam conſuetudinem nomina ordinādorū publicè proponendi, cuius antè meminimus, non immeritò repetiit ac renouauit ^m. Quòd ſi facta

b. c. ſi quādo, de electio. i. 6.

c. c. Eccleſiæ.

c. Cumana, de elect.

d. l. maiore, de verb. ſig. e. c. coram, de elect.

f. c. bonæ, de elect.

g. c. quod ſicut, de elect.

h. c. nihil. c. cum dilectus, de elect.

i. c. noſtris. c. qualiter

l. c. 3. c. nihil, de elect.

m. c. vlt. de elec. in 6.

et diligentibus inquisitione electus non reperiatur
 idoneus, non modò non confirmatur, sed etiam
 in futuris comitis, in quibus iteratur electio,
 iure suffragij carent, qui scientes prudentesque
 talem elegerunt *. Confirmationem sequitur cõ-
 consecratio, quæ olim à confirmatione non distin-
 guebatur. Nam canonem illum Synodi Nicenæ,
 quem supra recitauimus, malè cõuersum è Græ-
 co in Latinum huic distinctioni occasionem de-
 disse suspicor *. Fit autem hæc consecratio ab
 episcopis prouincialibus cum autoritate Me-
 tropolitani, ut ex canonibus à Gratiano conge-
 stis perspicuum est *. Ac tamen post confirma-
 tionem res ecclesiasticas administrandi ius ha-
 beat electus, tamen consecrare, & alia quædam
 id genus exequi ei demum licet qui consecra-
 tus est *. Hæc cum ita se habeant, dubium non
 est, quin episcopium inter ministeria seu bene-
 ficia, quæ dicuntur electiua, rectè connumere-
 tur. De cæteris autem quæri solet. Et quorundã
 veterum opinio est, constitutionem Innocen-
 tianam, quæ ritum ordinemque electionis præ-
 scribit, ad omnia ecclesiarum quarũcunque col-
 legia pertinere. Quæ opinio ad veteris Ecclesiæ
 ritum propius cæteris accedit. Sed moribus cõ-
 paratũ est, ut in episcoporum tantũ & archimã-
 dritarum promotione hæc forma seruetur. Et
 sanè plurimum in hac re consuetudini videtur
 tribuendum esse. Non enim institutum Inno-
 centij fuit, quæ ministeria beneficiaque electiua

*n. c. cõ in can
 tis. c. cõ vñ-
 tani.*

*d. c. episcopi,
 64. dist.*

*p. 64. dist. 6.
 seq.*

*q. c. transmis-
 sam. c. quod
 sicut, de elec.*

r. d. c. quia
propter.

essent, aut contrà definire, quod eo tempore fortassis erat indubitatum, sed in omnibus electiuis formam atque rationem eligendi idèd construere voluit, quòd vnusquisque propriam quandam eligendi viam, aut inutilem plerunque, aut perniciosam ecclesiis pro suo ingenio cõminisceretur & excogitaret. Itaque in canonicorum promotione, aut aliorum qui inferiores sunt, eã formam seruari necesse non est. Sed cur ea beneficia, atque alia huiusmodi electiua non dicuntur, cum suffragiis omnium canonicorum promotio fiat. Respondeo duplicem huius rei causam esse. Vna est, quia cum suffragiis suis protinus beneficiũ conferant collegę, nec vllam episcopi cõfirmationem expectent, simplex merã electio nequaquam esse intelligitur, quocunq; modo sententiam in conuentu suo dixerint. Vt enim beneficium collatione acquiri dicatur, an ab vna aliqua singulari persona, an ab vniuersitate aut collegio conferatur, nihil interest. Sunt qui hæc beneficia mixta appellēt: nec id quidem malè, præsertim si solennis ille constitutionis ritus in dicendis sententijs obseruetur. Eadem enim opera & eligere & conferre dicuntur, quia nulla ipsis confirmatione post eam electionem opus est. Altera causa est, quia quoties Innocentianæ constitutionis forma seruari non solet, sed consensum quoquo modo in cœtu atque conuentu declarari sufficit, vt fit plerunque, non videtur propriè electio dicenda esse, quanuis for-

tè consensus, autoritas, aut confirmatio antistitis superioris requiratur. Proinde collatiua dicuntur etiam ea beneficia, quæ episcopus cum consensu & consilio collegij confert, quoniam absque solenni ritu constitutionis Innocentianæ, is consensus voluntasque declaratur. Cùm autem eximia habeantur ea ministeria beneficiâque, in quibus præter ritum solennitatemque electionis, confirmationem quoque antistitis necessariam esse maiores nostri voluerunt, constitutum est à Bonifacio octauo, vt generalibus diplomatum pontificiorum verbis cõtineri minimè intelligantur.

*f. glos. c. sicut,
de elect. in 6.*

*t. c. cū in illis,
de præb. in 6.*

*De eo genere ad sacra ministeria beneficiâque
promouendi, quod vulgò postulationem
vocamus. Cap. 2.*

Antiquis recentioribusque canonibus multifariam prospectum est, vt hominum ambitionum temeritas retundatur, & vt ne quis indignus promoueatur ad ministeriũ Ecclesiæ. Volunt enim canones in ministrorum electione, morum, doctrinæ, ætatis ratione haberi, & cæterarum rerum, de quibus lib. 4. abundè tractatum fuit. Illud etiam nominatim cautum est, ne quis episcopus ad aliam ciuitatem trãsferri possit, de quo plenius infra differemus. Quod si qui contra hanc disciplinam aliquem elegerint, non solum intercidit electio, sed electores etiam,

DE SAC. ECCL. MINIST.

qui ius suffragij habent, eius amissione mulctantur, vt antè diximus. Verùm hæc seueritas absque humaniori interpretatione & ἐπιεικείᾳ consistere non potuit. Quid enim si vir spectata integritatis & eruditionis reperiatur, qui sacris initiatus nondum sit, aut iustæ ætatis non sit, nec alius idoneus fortè existat, qui Ecclesiæ præficiatur? Quid si Ecclesiæ magna aliqua utilitas ac necessitas suadeat, episcopum vnius ciuitatis in aliam transferri? Itaque visum est iuris pontificij authoribus ita rem temperare, vt summum ius æquitati cedat, & nihilominus salua sit prisca legum canonumque reuerentia. Non enim temerè electoribus permittitur alienæ ciuitatis episcopum aut nothum hominem vel prophanum, vel non legitimæ ætatis quasi sacro munere dignum, contra leges institutionumque maiorum eligere, sed superiorem antistitem adire, ab eoque veniam gratiamque cano- num postulare ipsis licet. Qua impetrata eligere ita demum poterunt, si vitium propter quod canones electionem prohibet, libello postulatione- que sua complexi fuerint & nominatim expref- ferint^a. Idque iure pontificio sic est constitutum. Sed moribus receptum est vitandi circuitus inanis causa, vt si visa fuerit æqua postulatio, statim ordinetur minister Ecclesiæ, adeò vt postulationis admissio iustæ electionis cõfirmationis- que vim ac potestatem habere dicatur^b. Huius autem postulationis nullum apud veteres exem- plum

^a. not in c. in-
notuit. de e
lect. & in c.
vt. de post.
præla.
^b not in c.
vt. de post.
præla.

plum reperio, nisi fortè in promotione Ioannis Chrysoftomi, cuius mentio est lib. X. Tripar. histo c. III. Sed ne ea quidem promotio huic nostræ omnino similis est. Nam tametsi utilitatis ac necessitatis causa à canonum præscripto nõnunquã recederent, vt docet canon Apostolorũ 79. tamen quia episcopi præesse electioni, nedum interesse consueuerant, eorũq; ductu & auctoritate omnia gerebantur, hæc solennis postulatio, quæ hodie vsitata est, omnino fuisset superuacanea. Itaque Theodoritus^c de Ambrosio loquens, qui sacro ablutus lauacro nondum erat, cum à populo & episcopis, qui iussu Imperatoris Valentiniani conuenerant, episcopum Mediolani electum fuisse scribit^d. Quauis Gratianus ad præsci seculi mores nõ respiciens, postulatam fuisse potius asserat^e. Cũ autem dictum sit postulationis cõprobationem electionis confirmationi parem esse, quibusdam fortassis videbitur inter electionem ac postulationem hodie nihil interesse. Verũ aliquod discrimen nec id quidem leue adhuc animaduerti potest^f. Non enim vt electo, ita etiam ei cuius promotio ordinatioque postulatur, vllum ius ex postulatione intelligitur acquisitum esse. Atque idẽ interim canonicis variare, & sententiam mutare permisum est, donec antistes aditus, ipsiq; oblata postulatio fuerit^g. Nam canonici cũ communi consensu & consilio postulandum esse aliquẽ decernunt, nequaquam se eum eligere testantur,

^c lib. 4. eccle. histo.

^d c. statui-
mus 61. dist.
^e c. Valentinianus, 63. dist.

^f c. episcopus. 61. dist.

^g c. bone, de post. prælat.

sed libenter electuros ostendunt, si per leges & canones liceret. Quorum canonum rigorem laxari ac remitti, & eligendi potestatem sibi fieri suppliciter petunt, aut certè voluntatem suam à superiore antistite comprobari, perinde ac si vera legitimaque esset electio, quod hodie receptum est, ut diximus. Ea siquidem petitio si iusta utilisque Ecclesiæ videatur, pro solenni legitimaque electione haberi solet, ut nullam aliam electionem postea celebrati necesse sit. Qua ratione vulgò traditum est in huiusmodi postulationibus ritum ordinemque constitutionis Innocentianæ, cuius paulò antè meminimus, omnino seruandum esse. Nam licet ex duabus viis altera extraordinaria sit, nihilominus eodem ferre ambas, & par in utraque periculum esse videmus. Præterea qui hominem sacro munere indignum postulant, non continuò ius suffragij, ut electores amittunt, cum poscentes veniam, & vitium agnoscentes confitentisque eius quem ordinari desiderant, canones violare non videantur.

*h. c. innotuit,
de elect.*

Quod tamen est ita accipiendum, nisi tale vitium sit, ut gratiam canonum remissionemque sperare non debeant, ut puta, si noxius aliquis sceleratusque vir postuletur, in quo nulla vitæ emendatio cluceat. Hunc enim quem nefarium est promouere, postulantes, exemplo eligentium plecti mulctarique debere constitutum est. Quauis autem electio ac postulatio res diuersæ sint, tamen quibus verbis utatur postulare

*i. c. 2. de post.
prelat.
l. c. episcopus,
61. dist.*

volent-

volentes, non multum referre arbitror, modò voluntas eorum obscura non sit. Nam siue postulandum se eligere, siue eligendum postulare dixerint, nihil contra canones facere videntur, si constet eos gratiam ab antistite suo exposcere velle, quia fortè vitium aliquod exponit propter quod iure suo eligere se non posse vltro fatentur^m. Nam & veteres promiscuè his verbis vsos fuisse animaduertimusⁿ. Nec me mouet quòd Bonifacius constitutione quadam sua hoc pronuntiandi genus vt captiosum subdolumque improbauit^o. Nam aduersus eos edita est ea constitutio, qui sacro munere indignum quempiam eligere cupiunt, sed quia verentur ne paterfacta tandem eius indignitate, pœnæ sint obnoxij, his verborum inuolucris improbitatem suam tegere conantur. Quæri solet à quo gratia remissioque, de qua hîc loquimur, postulanda sit. Et quidem Romanus pontifex, cum de promotione episcoporum agitur, quòd res magni pòderis sit, & ad exemplum maximè pertineat, eo nomine adiri consueuit^p. Pro cæteris verò maioribus ministeriis ita demum si vitium, propter quod inhibetur electio, tale sit, vt aliis antistibus gratiam canonum facere non liceat. Proinde si candidatus XX. annos natus sit, nec animarum curatio petatur, sed aliud quiduis ministerium Ecclesiæ apud proprium episcopum hæc venia rectè postulabitur: cum hoc genus gratiæ inter ea quæ recepit, ac sibi reseruauit Romanus

m. c. post trāslationem, de renunc.

n. c. literas, 63. dist.

o. tit. de post. prælato. in 6.

p. not. in. c. vlt. de post. prælat.

q. tit. de eta.
& qualita.
in 6.

pontifex non recenseatur 7.

Translatio episcoporum quamobrem sit prohibita, aliter explicatum, quam à iuris Pontificij enarratoribus factum adhuc sit. Cap. 3.

Diximus in superiori capite, episcopū vnus ciuitatis ad aliam transire non posse, sed quia obiter id tantū attigimus, & res est animaduersione digna, nunc de ea breuiter hic differendū est. Dubium autem non est, quin hæc sedium mutatio, vt ecclesiis valde perniciofa, iam olim canonibus prohibita sit, idque ex cōcilij Niceni c. 15. Sard. c. 1. Antioch. 16. c. 21. Chalced. c. 5. Carthag. 3. c. 38. perspicuū est. Fit & huius prohibitionis mentio, in cōfessione fidei, quā misit Papa Damasus Paulino episcopo Thessalonice apud Theodor. s. Ac idem Theodoritus *, Eusebium quendā insectatur, qui Nicomedia deserta, cuius erat episcopus, contra canones ad Constantinop. ecclesiam trāsierat. Cuius prohibitionis rationē hanc esse dicunt iuris pontificij consulti, quia matrimonium quoddam inter episcopum & ecclesiam intelligitur contractum esse, quod hominum arbitrio dissolui non potest. iuxta illud, Quos Deus coniunxit, homo non separet. Itaque aiunt cum qui episcopio se abdicauit, in alia ciuitate eligi & ordinari posse, quòd priori vinculo matrimonij obstrictus esse desierit *. Sed profectò longè alia ratio veteres ad

o. d. c. episcopo
pū. c. propter.
7. q. 1.
f. lib. 5. ecclie.
hiso. c. 11.
2. lib. 1. c. 19.

x. not. in c.
vlt. de post.
prelato.

Ad id constituendum impulit, quæ concilio Sar-
 dicensi apertissimè expressa est, cuius cōcilij hæc
 verba sunt è Græco in Latinū sermonē cōuersa,
 cano. i. Osius episcopus dixit, non minus mala
 cōsuetudo, quàm perniciola corruptela funditùs
 eradicanda est, ne cui liceat episcopo de ciuita-
 te sua ad aliā ciuitatē trāsire. Manifesta est enim
 causa qua hoc facere tentāt, cū nullus in hac re
 inuentus sit episcopus, qui de maiore ciuitate ad
 minorē transfret, vnde apparet auaritiæ eos ar-
 dore inflāmari, & ambitioni seruire, & vt domi-
 nationē exerceant. Si ergo omnibus placet, vt
 huiusmodi perniciæ austerius vindiceretur, nec
 laicā communionē habeat, qui talis est? Vniuersi
 dixerūt, placet, etiā si talis aliquis extiterit teme-
 rarius, vt forsitan excusationē afferat, quod po-
 puli literas acceperit, cū manifestū sit præmio
 & mercede paucos, qui sincerā fidē nō habent,
 potuisse corrūpi, vt clamaret in Ecclesia, & ipsū
 petere viderētur episcopū, omnino has fraudes
 remouendas esse damnamus, ita vt nec laicā cō-
 munionē in finē accipiat talis, quod si vobis om-
 nib' placet, statuite. Vniuersi dixerūt, placet. Hu-
 ius autē canonis pars tantū posterior extat, in c.
 2. tit. de elect. lib. i. Decreta. sed à iuris pontifi-
 cij doctoribus, qui ex fonte non hauserunt, pa-
 rum rectè explicata. Eandē quoque rationē cō-
 firmat Leo pōtifex in quadā epistola his verbis,
 Si quis episcopū suæ ciuitatis mediocritate def-
 pecta administrationē celebrioris loci ambierit,

» & ad maiorem plebem se quacunq; ratione
 » transfulerit, à cathedra quidem pellatur aliena:
 » carebit etiam propria, vt nec illis præfideat, quos
 » per auaritiam concupiuit, nec illis, quos per su-
 » perbiam spreuit ^b. Et Theodorit ^c. clarè testatur
 auctores canonum huiusmodi trāslationes pro-
 hibuisse, vt ambitionem præciderent. Illud non
 possum non admirari, quod Socrates ^d, præscis
 canonibus hanc trāslationem episcoporum ve-
 titam fuisse negat, ideóque Proclum quendam
 qui Cyzicenus erat episcopus, Constantinop.
 episcopum ordinari potuisse contendit ^e. cano-
 nes enim ante id tempus de ea re editi hodie re-
 periútur, quos supra indicauimus. Verumenim-
 uero mutatio hæc tantam potest vtilitatem ali-
 quando afferre ecclesiis, vt non immeritò tole-
 rari debeat. Canones siquidem mutationem se-
 dis interdicientes, de ea non intelliguntur, quam
 necessitas vtilitáque ecclesiarum flagitat, sed
 quæ ex cupiditate & ambitione episcoporú pro-
 ficiscitur ^f. Cuius rei exépla apud Socratem va-
 ria leguntur in historia ecclesiastica, cuius modò
 mentionem fecimus ^g. Et quædam alia pontifex
 Antherius refert, vulgóque receptum ac proba-
 tum est, quod is de Petro ex Antiochia Romam
 translato scribit, tamen de ea re nonnulli dubi-
 tent ^h. Sed ne prætextu vtilitatis ac necessitatis
 leges ecclesiasticæ eludantur & infringantur,
 hodie vnus Romani pontificis arbitrio hæc
 transferendi facultas omnino cõmissa est ⁱ. Qui
 alia

*b. c. si quis epi-
 scopus, 7 q. 1.
 c. lib. 5. eccles.
 c. 8.
 d. in eccles. hi-
 storia.*

*e. lib. 2. Tri-
 par. c. 8.*

*f. c. mutatio-
 nes c. scias. c.
 episcopus, 7.
 q. 1.
 g. lib. 2. Tri-
 par. c. 8. Theo-
 dor. lib. 5. c. 8.
 h. d. c. muta-
 tiones.*

*i. toto. titu. de
 trāsla. episco.*

alia via ad episcopalem sedem aspirauerit, pœna aduersus eum iure pontificio statuta est, vt munere vtroque careat^l.

*l. c. si quis epi
scopus. & c.
sc. q. 7. q. 1. c.
quãto, de trãf
la. episc.*

*Quale sit nominationis ac presentationis ius iis
competens, qui patroni ecclesiarum di-
cuntur. Cap. 4.*

Præter episcopos canonicosque, quorum antè mentio facta est, sunt aliæ quædam personæ, quarum voluntas & consensus interdum in ordinandis ministris ecclesiarum requiritur. Nam si quis sacramentum condiderit, atque constituerit clericum, qui sacri ministerij curationem habeat, nominare ei licet, & episcopo offerre, vt ab eo si idoneus iudicatus fuerit, ordinetur, nec potest episcopus absque ea nominatione quenquam in huiusmodi Ecclesia ordinare. Id enim non solum canonibus pontificiis, sed etiam iure civili constitutum est^m. Sicut enim institutum eius meritò commendatur, qui pio affectu religiosoque ductus de sententia consilioque antistitis sui rem suam consecrat Deo, eiusdem proprietate amissa, ita æquum visum est eum aliquid iuris retinere, quod pietatis ipsius singularisque in ecclesiam voluntatis perpetuum monumentum esse possit. Idque ad eò probatur, vt vulgò proditum sit, tale ius ei competere, quando nominatum non receperit in constituenda Ecclesiaⁿ. Nec multum refert, vt hoc ius reti-

m. c. decernimus, 16. q. 7. novel. 67. 123.

n. c. significauit, de testi.

*o.c. filii. 16.
q. 7.
p. c. decreti.
10. q. 1.
q. l. 3. de in-
struc. leg.*

*r.c. monastic.
ni. 16. q. 7.*

neat, an basilicam fundauerit, in suoque solo
aut extruxerit ab initio, aut dirutam collapsam-
que restituerit, an verò ad aedificij ministro-
rumque tutelam redditum ei vectigalque certum
largitus fuerit^o. Nam sine redditibus, qui dotes
ecclesiarum in quibusdam canonibus non male
dicuntur^p, vt dotes praediorum apud Papinia-
num^q, nec quicquam aedificaretur ecclesia.
Quauis ergo dominus sit eius soli, in quo ba-
silicam aedificat, aut earum rerum quas Ecclesiae
constitutæ donat: tamen ratio iuris non patitur,
vt post consecrationem dedicationemque is lo-
cus, aut alia res Deo consecratæ, in eius domi-
nio manere dicantur, quauis eo verbo qui-
dam abusi fuerint^r. Itaque patroni appellatio
magis quàm domini ei conuenire credita est,
quasi Ecclesiae defensor propugnatorque tantum
sit. Potest & idcirco patronus appellatus videri,
quòd cum eo qui seruum suum manumisit, a-
liquam similitudinem habeat. Is enim etsi do-
minus serui manumissi esse desinat, tamen ius
quod dicitur patronatus in iure ciuili, in eum
perpetuò obtinet. Horum verò patronorum
duo sunt genera, Vnum est laicorum, ad quos
nomine suo ex iis causis, de quibus loquuti su-
mus, id ius pertinet: Alterum est ecclesiasticorum,
quibus non suo nomine hoc competit,
sed Ecclesiae potius, cuius gubernationem ad-
ministrationemque habent. Operæpreium igitur
est ea iura, quæ patrono post Ecclesiae con-
stitutionem

stitutionem superfluit, breuiter & summatim perstringere. Quorum illud primum præcipuumque habetur, quod iam attigimus, nempe eorum qui ecclesiis præficiendi sunt, nominatio. Sic enim à veteribus linguæ Latinæ authoribus dicitur *o.* cui vocabulo & Græcum, quo Justinianus utitur, respondet, vulgus præsentationem vocat. Verùm hominem idoneum & sacro munere dignum, idque intra certum tempus nominare patronus debet. Nam patrono laico tempus quatuor mensium, ecclesiastico sex ad nominandum iure pontificio præscriptum est. Quo tempore præterito absque patroni cõsensu liberum est episcopo Ecclesiæ ministrum ordinare. Quãuis autem nominandi ius habet patronus, si tamen tamẽ qui ab episcopo ordinatus est, nullam sibi potestatem vindicat. Quare ne ob culpam quidem gradu suo deicere eum potest, sed hoc ad antistitis officium spectat. Nec verò rerum Ecclesiæ administrandarum vllam habet facultatem, sed quia patronus est atque defensor Ecclesiæ, si malè versari ministros deprehenderit, non solum admonere eos & increpare, verum etiam deferre, tam apud magistratum ac principem, quàm apud episcopum poterit. Sed & si ad inopiam fuerit redactus patronus, ex prouentibus Ecclesiæ ali sustentarique debet, licet eorũ dispensationem alias non habeat. Nam & is qui seruũ manumisit, cui hunc quadamtenus similem esse diximus, à liberto suo alimenta

*o. Brut. ad
Cic. epist. 7.
Plin. lib. 2.
& 4. epist.*

*f. tit. de iur.
patro. in 6.*

*t. c. filiis, 16.
q. 7.*

*v. c. quicum-
que. 16 q. 7.
c. nobis, de
iur. patro.*

*x.l. si quis à li-
beris, de lib.
agnos.
d.c. consuetudina-
rum, 16. q. 7.*

*b.c. 1. de iure
patro.*

*c. de. 2. de iu-
re patro.*

*d. c. ex insi-
nuatione, de
iure patro. c.
nemini. 36. q.
7.*

*e. c. ex literis,
c. de iure, c. eù
seculi, de iure
patro.*

quoque exigit iure civili *. Ius igitur patronorū in ecclesias in iis ferè consistit. Et notandum est mortuo patrono id ius ad hæredem ipsius transire^a. Ac si plures existant hæredes in solidum quidem patroni sunt, non pro partibus hæreditariis^b. Verùm quod ad nominationem, de qua hîc differimus attinet, non singuli hæredes in solidum ius nominationis habent, vt melior sit occupantis conditio, sed omnes simul nominant ac eligunt, in qua electione stirpium magis, quàm capitum rationem habendam esse constitutum est, ita vt plures vnus patroni hæredes, vnus tantum personæ vicem sustineant^c. Huius quoque iuris donatio permutatioque permittitur^d. Sed quia iuris diuini aliquid immixtum habet, honestum visum non est iuris pontificij authoribus, vt pretio cuiquam acquiratur. Ideoque venditio eius prohibita est, nisi vniuersitas quædam prædiorum, cui hoc ius accedat, distrahatur^e.

De iure ordinandi ministros Ecclesiæ, beneficiâque conferendi, quod tanquam caducum ad superiorem antistitem deuoluitur. Cap. 5.

Quia sæpenumero contingit, vt qui ius habent promouendi ministros Ecclesiæ, siue beneficia ministeriis assignata conferendi, negligetiores sint in eo negotio: æquum sanè fuit, huic malo atque incommodo idoneum aliquod remedium quærere. Itaque canonibus pontificiis certum

certum tempus definitum est, intra quod si Ecclesiæ vacanti prospectum non fuerit, statim id ius tanquam caducum, ad superiores antistites deuoluitur, idq; gradatim, vt qui propioris gradus est, primùm adeatur, & eo cēssante reliquū sursū versus progrediendo, donec ad summū pontificem peruentum fuerit. Caducum autem satis commodè ac Latinè dici posse videtur, non aliter ac Iureconsulti veteres, caducam hæreditatem, caducum legatum, caducam dotem, caduca bona vocant &. Qui versantur in foro, & qui ius pontificium interpretatur, ius etiam deuolutum, nec id quidem ineptè meo iudicio appellare solent. Sic enim à veteribus iuris authoribus hæreditas, tutela, dominium, bona diuoluidicuntur^b. Sed vt cognoscamus, quod spatium tēporis singulis antistitibus, vel sodalitiis canones præscripserint, sciendum est si de præsulatu aut cœnobiarchia agatur, trium duntaxat mensium illud tempus esseⁱ. Sin de aliis præfecturis atque ministeriis inferioribus, sex mensium^l. Quod tempus non ex quo vacare cœpit Ecclesiæ cōputandum est, sed ex quo antistes vel collegium vacare eā sciuit, nec impedimento aliquid ei fuit, quo minus Ecclesiæ vacanti cōsuleret^m. De tempore patronis ecclesiarum dato ad nominandum, siue, vt loquimur, præsentandum, quod quatuor aut sex mensium est, postea dicemus. Vnū hīc notādum est, quod vulgò receptū video, ei qui nominatum à patrono instituendi

f. c. licet, de sup. neg. præla. c. nulla, de con. præben.

g. l. itē veniūt, de pet. hæred.

l. si quis officiu. l. dote, de ritu nupt. l. 3.

de iis quæ in test. delē. l. 9.

de S. C. Syllā l. 2. si qu. aliq.

test. probi. tit. C. de cad. toll.

h. l. pupillū, de solutio. l. ad fiscum, rer. a-

mor. l. in frau dē, de iur. fisc.

l. deniq; quod vi aut clam.

l. si quis sub cōditione, de testam. tut.

i. c. ne pro de-

fectū, de elec. c. obtinentibus,

63. dist. c. post quā, 50. dist.

l. c. nulla, c. dilectus, de con. præben.

m. c. quia diuersitatē, de cō. præben.

ius habet, id temporis spatium, de quo hîc differimus, tribuendum non esse, quod canones de temporis præfinitione editi, de eo qui nominatum instituit, minimè intelligantur. Non enim videtur rationi consentaneum, vt post semestre tempus, quod patrono indulgetur ad nominandum, tantundē antistiti ad eum qui nominatus est instituendum concedatur, ne Ecclesię nimis diu pastoribus ministrisq; suis carētes ac destitutæ iaceant. Itaque vtilius esse putant iuris pontificij consulti, si moderatum aliquod tempus à superiore antistite statuatur, intra quod institutio promotioque huiusmodi fieri debeat. Eademque causa eius est, ad quem electionis confirmatio pertinet". Et hæc quidem omnia de cessatione & negligentia eorū accipienda sunt, qui ius promouendi vel beneficia conferendi habent. Nam si promotus sit indignus, vel aliter contra canones peccatum sit, &c. caduci iure ordinatio promotioque protinus, & à quocumque ad summum pontificem deuoluitur: præterquã in inferioribus ecclesiis, vt Bonifaciº cõstituitº.

n. not. in c.
nulla, de cõc.
præben.

o. c. quanquã,
de elect. in 6.

*Coniunctio beneficiorum, quam Vnionem
vocant, quæ sit, & quibus ex causis per-
mittatur. Cap. 6.*

Genus quoddam acquirendi beneficia hodie vsitatum est, cùm beneficio, quod quis possidet, aliud adiicitur & coniungitur. Nam etsi legibus

gibus canonibusque pontificiis solutus non fuerit, tamen utrunque obtinere potest. Cuius coniunctionis causa est utilitas aliqua, vel necessitas Ecclesiae, ut exempli gratia, si duae vicinae civitates, pagi vel comopoleis sint, in quibus multitudo populi non mediocriter decreuerit, si fauna diruta sint, quae reparari ac in pristinum statum restitui facile nequeant: si duo pastores ex oblationibus commodè non possint ali, & vnus pro tempore sufficere videatur. Ac tales magistratum coniunctiones multae apud Iustinianum descriptae reperiuntur, quales beneficiorum, munerumque ecclesiasticorum sunt, de quibus hinc differimus. Ciuitatum quoque ac populorum, qui in vnum coierunt, quaedam exempla reperiuntur in antiquis monumentis, veluti Albæ atque Romæ apud Lium. Extat & elegans descriptio Ouidiana, in his versibus:

Hæc vbi narravit, Tatium fortemque Quirinum,

Binæque cum populis regna coisse suis:

Et lare communi socios generosque receptos,

His nomen cunctis Iunius, inquit, habet.

Hæc autem coniunctio tribus modis fieri posse dicitur. Primus est cum duae Ecclesiae in vnum veluti corpus confunduntur & coalescunt, adeo vt vna Ecclesia, vnum ministeriũ, vnumque beneficium, non duo verè dici possint. Et hæc confusione Iustinianus verbo Græco *ἐνωσις*, alij vulgò vnionem, quasi verbũ verbo reddentes, sed non

*p. c. & tēporis. c. postquã
16. q. 1. c. 2.
de religio. do.
c. cam te, de
ata. & qual.
0. Nouel. 8.
24. 25. 26.
27. 28. 29.
q. lib. 6. Fa-
sto.*

*r. glos. in d. c.
& temporis,
& in c. 1. ne
sede vacante.*

f. Nouel. 28.

DE SAC. ECCL. MINIST.

fatis Latine vocant. Itaque beneficium, quod huiusmodi accessione auctū & amplificatū est, non modo *συνωμμένον*, vt noster Pomponius loquitur, sed etiam *ἠνωμένον* rectè appellabitur ^r. Secundus modus est, cum ita connectuntur Ecclesiæ, vt in vnum quasi corpus minimè conflētur, sed vt vna superior sit ac principalis, altera inferior & accessoria. Quo casu in inferiore vicarius, qui sacrum ministerium obeat, constitui solet ^v. Tertius modus est, cum neutra subiicitur alteri, sed ambobus suum titulū gradūque retinentibus, idem minister præficitur ^x. Sic enim à Gregorio Cumanam Musitanamque ecclesiā copulatas legimus, vt quauis vtraque maneret episcopalis, vnum tamen atque eundem episcopum haberet ^a. Sed quæritur, cuinam hoc ius coniungendi beneficia competat. Et certi iuris est, Romanum tantummodo pontificem duos episcopatus coniungere posse, adeò vt ne legato quidem eius id liceat ^b. Aliarum verò ecclesiarū *ἑνωσις*, & colligatio episcopis cuiusque ciuitatis ac dioceseos permittitur ^c, modò vt collegij ecclesiastici consensum adhibeant ^d. Beneficium tamen episcopo suo adiungere, vel collegio consentiente, eos non posse constitutum est ^e. Archimandritæ autem hanc coniungendi potestatem nõ habent, sed ipsis consentiētibus, episcopi cum opus est, id exequuntur ^f. Verùm animaduertendum est, ita demum hanc beneficiorum coniunctionem valere, efficacemque esse, si ob manifestam

t. l. rerū mixtura, de vsu cap.

v. c. extirpanda. § qui verò, de præb. x. c. 1. ne se. vac.

a. c. ex tēporis, 16. q. 1.

b. c. quod translationem, de off. leg.

c. c. sicut vni. re, de excess. prælato.

d. c. dudū, de reb. eccl. nõ al. in 6.

e. c. si vna, de reb. eccl. non alie.

f. c. in agro. §. adhæc, de statu monacho.

manifestam Ecclesiæ utilitatem necessitatē me fiat, idque causa cognita, & iis omnibus vocatis, quorum interest &. Qua de re celebra Oldradi atque Decij responsa in manibus sunt ^b. Est enim valde alienum à ratione, & canonibus pontificiis contrarium, vt absque graui causa & necessitate duabus ecclesiis præficiatur vnus, aut duobus in Ecclesia muneribus fungatur ⁱ, ac multo magis vt duas ecclesias ad vnam redigendo, cultus diuinus aliquod decrementum recipiat. Proinde quisquis contendit ⁱⁿ vobis acquisitum sibi esse beneficium, ritè ac solenniter eam factam docere debet, siue à Romano episcopo, siue ab alio quocunque antistite facta proponatur ^l.

g. c. x. ne se.
vac. c. expo-
suisi, de præb
c. dudum, de
reb. ec. in 6.
h. Old. conc.
261. Dec. cõ.
275.
i. e. cõ nõ igno-
res, de præb.

l. l. actor. C.
de prob. Old.
Dec. vbi
sup.

*De fiduciis ecclesiarũ tam perpetuis quàm temporariis,
quæ commendationes dicuntur. Cap. 8.*

Priscis temporibus cùm Ecclesiæ vacanti pastor idoneus statim præfici non poterat, interim vt ea euitarentur mala atque incommoda, quæ vt plurimum *ἀναρχία* parit, solebat Ecclesia vacans probo alicui viro commẽdari & commit- ti, qui tanquam tutor quispiam aut procurator bona fide actus sui rationem redderet. Hic enim pastor Ecclesię non erat, & ad tempus solùm cõstituebatur ^m. Itaque poterat & alterius Ecclesię ministro hæc curatio administratiõque manda- ri. Non enim contra canones põtificios duabus

m. c. constitu-
tum, 7. q. 1.

n. c. clericū. c.
 qui plures. 21
 q. 1. c. obitu.
 c. Gatinaensis,
 61. dist. c. du-
 dum, 2. de e-
 lectio.

ecclesiis præfici videbatur, aut ab vna ad aliam transferri, cum vnus Ecclesiæ pastor perpetuus, alterius verò custos temporarius esset. Sed nec illa inquisitio vsquequaque adhibebatur, quâ in promotione pastorum ministrorumue necessarium esse diximus. Proinde ei qui monachus non erat, siue regularis, vt vulgò loquuntur, monasterium poterat commendari, donec aliquis ex sodalibus hetæriarcha electus creatusque esset. Verùm res longè vtilissima, & ad consulendum ecclesiis vacantibus inuenta & excogitata, tandem in ipsarum perniciem pestemque mirabiliter cōuersa est. Nam quibus per canones non licet præfici ecclesiis aut monasteriis, moribus comparatum est, vt eisdem Ecclesiæ vel monasteria imperpetuum, & quandiu viuūt commendentur. Atque ita concipitur formula huius commendationis in diplomatibus pontificiis, vt libera non solum dispensatio rerum, sed etiam consumptio atque dissipatio ipsis permiffa intelligatur. Et sanè mirum est homines ingeniosos, qui fucum hunc commenti sunt, tantæ corruptelæ non alium colorem quæsiisse, ne tam apertè despici canones, & palam ludibrio haberi viderentur. Quasi verò consilium eorum non cuius notum perspectumque sit, qui hac arte corruptelam maximam tueri & adumbrare conantur, qui verbis decoris obuoluunt vitium, & vt Aristophanes ait, ὀνόματι πειρασθέντες γὰρ μοχθηρίαν. Itaque etsi vetus nomen adhuc remanserit,

manferit, & Commendatio dicatur hoc benefici-
cij acquirendi genus, quod Latinè & propriè fi-
duciam appellari posse crediderim, tamen res
sic immutata ac deleta est, vt prisca illius fidu-
cia, de qua iam diximus, vix imago quædã um-
braue superfit. Vnde vulgò dicitur, titulũ hunc
fiduciariũ hodie à legitimo titulo nihil differre

*: & fiduciarium administratorem perinde ac iu-
stum verumque gubernatorem Ecclesiæ fructus
sibi acquirere, quanquam si ad veritatis amul-
sim, & veterum institutorum normam hæc exi-
gere velimus, neuter rebus Ecclesiæ aliter quàm
vt commendatis vti debet. Idque Leo pontifex
ait, & nos supra annotauimus *p.* Nec aduer-
satur huic sententiæ, quòd Commendare apud
iuris authores nihil aliud est quàm deponere.
ac idcirco custos & procurator tantum videtur
dici debere, qui hac ratione promouetur
quoniam, vt diximus, plenior illa conceptio
diplomatis pontificij, & mores vbique recepti
faciunt, vt non simplex custos, depositarius,
procuratorue, sed dominus quodammodo
beatur. Nam & procuratores in rem suã ap-
lantur à iurecõsultis, qui nihil minus quàm
curatores sunt, & suum, non alienum nego-
gerunt. Et certum est huiusmodi pro-
bus fiduciarios istos dispensatores aut
dicã, fucatos dissipatores, de quibus
perquã similes esse, cum ipsis nõ Eccle-
sed sua potius (ut rectè quidã aiũt) ad

*o. not. in c. ne
mo, de elect.
in 6.*

*p. c. sine exce-
ptione. 70*

*2. mmen-
e verb.
q. l. e. iucius,
daref. c. 1. de
fz*

*ro-
cium
r. l. qui stipen-
dia. C. de pro-
cur.*

*ator-
t verius
oquimur,
ie gratia,
ministratio*

f. Ale. in l. pa-
Etum curato.
C. de pact.

e. l. 1. §. si sic
deposuero, de
pos.

v. c. nemo, de
elect. l. 6. not.
in c. si consti-
terit, de accu-
tio.

concedatur s. Atque hinc fit, vt fiducia huius-
modi perpetua nunquam reuocentur, quanuis
depositum mandatūue simplex reuocari pos-
sit. Illud postremò annotandum est, quod Ro-
pontifex episcopia monasteriaque imperpetu-
um commēdandi potestatem sibi vnus vindicat,
eodēque iure vtuntur ceteri episcopi in sana
ministeriaque parœcia sua, exceptis curationi-
bus animarum, quas ad semestre solum tempus
commendare possunt v.

De pontificiis diplomatis, quæ vulgus gratias
expectatiuas, & mandata de prouidendo
appellat, copiosa disputatio. Cap. 8.

Inter genera distribuendorum Ecclesiæ be-
neficiorum, quæ hodie vsitata sunt, vnum longè
celeberrimum est, de quo iam dicturi sumus,
per diplomata scilicet pontificia, quæ vulgò mā-
data de prouidendo & gratiæ expectatiuæ ap-
pellantur. Ex aula siquidem pontificis Romani
proficiscuntur diplomata, quibus mandat ac
precipit beneficia quibuslibet conferri in diem
s eorum sacerdotum ac ministrorum, qui
untur. Conuenit tamen inter omnes
sunt iuris pontificij enarratores, hanc
um distribuendorum rationem apud
i non fuisse. Cuius rei argumentum
quàm probabile, quòd ne in volu-
cretorū, quod Gratianus edidit
llæue mentio horū diplomatu
reperitur.

reperitur. Auaritia etenim aulæ pontificiæ, post aliquot secula, hoc nouum pecuniæ aucupium adinuenit, quod nunquam veteribus in mētem venerat. Ac tametsi speciosæ rationes adduci soleant, quibus tanta *ἀισχροτέροια* tegatur & excusetur, tamen res ipsa loquitur, & nos quotidie satis docet experientia, quantum hæc lues pestifq; noceat Ecclesiæ. Nam imprimis occasio datur captandæ mortis alienæ, præsertim sceleratissimis & profligatissimis hominibus, qui talia diplomata ferè impetrant. Iurecōsulti veteres, quibus hæc Euangelij lux nondum affulserat, pacta conuentionesque detestantur, quibus hæreditatem suam quis promittit alteri, ne eius hæreditatis spe ad optadā promissoris mortē inuitetur, cum tamen verisimile sit, inter notos homines & amicos huiusmodi pacta iniri, & eum qui ita paciscitur ac promittit, probabili aliqua causa adduci, vt alteri fidat. Hoc autem diplomatum genere beneficium non ei quem eligit charūmque habet beneficij possessor, cuique iusta aliqua causa est confidendi, sed homini plerunque nō solum ipsi ignoto, sed etiam improbo ac maleuolo, quem libuerit Ro. pontifici nominare, confertur aut conferri mandatur. Deinde lites & controuersias innumerabiles pariunt hæc diplomata, quibus nec Reip. quicquam est exitialis, nec Christiano homine indignius. Verissimum enim est quod Isocrates homo à nostra religione alienus scribit, officium esse boni princi-

pis eas leges condere, quæ inter ciues quàm pau-
 cissimas lites gignant. Nec dubium est cordatis
 hominibus, nedum Christianæ religionis cultoribus,
 hanc partem iuris pontificij probari non
 posse. Hęc enim diplomata tantũ offundũt ubi-
 que tenebrarũ, tantãmq; fraudibus & strophis
 forensibus fenestram aperiuunt, vt alię super alias
 contentiones & lites hinc quotidie exoriantur,
 ac velut Anabatarum more pugnēt litigatores
 & causidici, nec iudices quamlibet perspicaces
 facilè ius & æquum in tanta caligine perspicere
 possint. Quæ res efficit vt astutissimus quisq;
 callidissimus & improbissimus, quanuis nullo
 iure aut titulo nitatur, sæpius in hoc certamine
 victor euadat, & simpliciores homines libera-
 liorĩsque ingenij iustissimam causam amittant.
 Nõ enim libèter tam odiosis litibus sese impli-
 cari sinunt, & ancipitem iudiciorũ aleam refor-
 midant, cùm præsertim ad strophas eludendas,
 quas fraudulenti captiosi que homines facilè hinc
 cõminiscũtur, nati assuefactique nõ sint. Quid?
 quòd in his litium anfractibus ingenti sumptu
 opus est, cui sufficere nequeant inopes clerici,
 ideòque opulentioribus cedere coguntur? Præ-
 terea hæc πολυπραγμοσύνη pontificum ἀνοσιβη-
 τικῶν & ipsos auertit à proprio munere functio-
 nẽque sua, & alios antistites non sine aliqua for-
 tassis iniuria interturbat, vt neutri in tanta con-
 fusione munus suum obire possint. Ac vt sum-
 matim omnia complectar, nec necesse habeam
 speciatim

speciatim enumerare, quæ in canonibus concilij Basiliensis perscripta sunt, illud dicam, quod aula Romanæ quidam alumnus^a ab alio nescio quo acceptum in commentaria sua referre non dubitavit. Nempe huiusmodi pontificum diplomatis ius canonicum funditus euersum destructumque esse. Sunt tamen nonnulli, qui studio, vt credibile est, pontificibus blandiendi, asserunt, quicquid habent iuris reliqui episcopi in re beneficiaria, id Rom. pontifici acceptum ferendum esse, quasi omnia ab ipso tanquã fonte aliquo prodierint. Et cum possit iure suo totius orbis beneficia arbitratu suo dispensare ac distribuere, præclare cum cæteris agi censent, si partem aliquam benignè scilicet eis largiatur & indulgeat^b. Sed quæ fuerit olim episcoporum in hac re potestas atque authoritas satis antè demonstrauimus lib. III. Vt autè concedamus Ro. pontifici quiduis impunè hîc licere, tamen omnes boni, vt spero, mihi assentiètur, nõ modò quid liceat, sed etiã quid honestũ sit ab eo spectandum esse. Quid autem indecentius ac fœdus in Ecclesia potest esse, quàm hæc ministeriorum, functionũque ecclesiasticarum perturbatio^c? Mitto quod pessimè videntur pontifices Romani sibi suæque maiestati consulere, cum eo nomine, vt cætera missa faciam, quæ non sunt huius instituti, tantam apud Christianum populum sibi consert inuidiam, vt nisi Deus aliquis huic rei prospiciat, magnum

^a Gomefius.

^b glos. c. quã-
quã, de elect.
in 6.

^c c. peruenit,
II. q. I.

ab vniuersa ruina excidioque periculū sit. Quāto circumspectiūs Lacedæmoniorum ille rex, qui uxori obiurganti, quod minus ac humilius regnū filius esset traditurus, quàm accepisset, Ego, inquit, eo maius relinquam, quo diuturnius. Verūm vt ex diuerticulo in viam redeamus, certum exploratūque est ius quo vtimur, quacunque ratione id constitutum fuerit. Quod vt intelligamus, animaduertēdum est, cū primū Romani pontifices cœperunt vbique terrarum beneficia dispensandi facultatem sibi vindicare, parcè admodum ac moderatè ipsos ea potestate vsos fuisse. Non enim imperiosis istis diplomatibus terrebant statim episcopos, & ad sibi parendum cogebant, sed vt leuiter primū tentarent eorum patientiam, literis monere eos ac rogare solebant. Sed cū preces & monita grauatè ab episcopis reciperentur, ac plerunque ea contemnerent, mox in præcepta conuersa sunt. Verūm ne ea quidem satis neruorum habuere, cū beneficium interim collatum alij adimēdum non videretur, sed contumacia tantū non obtemperantis plectenda. Itaque ratio tandem excogitata est, qua beneficiorum dispensatio ad pontificis Romani potestatem & arbitrium omnino reuocaretur, datis nempe per diplomata executoribus, qui aut episcopos ad parendū cogerent, aut eis imperium detrectantibus ipsi conferret. Sic precibus primū vsi pontifices Romani, deinde iussu ac minis, postremò vi aperta, hanc sibi

sibi potestatem comparauerunt. Prospiciebant enim episcopos æquiore animo iugum accepturos, cui paulatim afflueuissent, quàm si id ab initio per vim ceruicibus eorum esset impositum: sicut Milonem ferunt eò facilius taurum gestasse, quòd eundem adhuc vitulum crebrius ferre solitus fuisset. Ac fuit tempus, cùm hic ritus obseruabatur, vt trinas literas eiusdem beneficij nomine ad episcopos mitteret pontifex, quarum vnæ monita tantum, alteræ præcepta, postremæ legis actionem atque executionem complecterentur. Verùm hoc ritu antiquato, in quo veteris moris quædam velut reliquiæ conspiciebantur, vltimas solùm, id est, executorias vsus Romanæ aulæ ad hunc vsque diem retinuit: quæ effectum habet in octo mensibus tantùm, vt canon pontificius docet. Nam quatuor menses liberos habet reliqui episcopi, nec beneficia eo tempore vacantia coguntur iis cõferre, qui talia diplomata impetrant, quanuis nullo non tempore pontifex Romanus beneficium vacuum iure occupationis conferat. Sed etsi nullum à pontifice diploma impetratum fuerit, dubium non est, quin ceteri antistites in sua quisque parœcia, ecclesiis quocunque tempore anni vacantibus prouidere possint. Sunt autem huiusmodi executorum pontificis Romani duo genera. Quibusdam enim ita mandatur executio rescripti pontificij, vt antistites & collegia compellant ad beneficium conferendum, sacra communione eis in-

*d. not. in c.
abbat. m, de
r. script.*

*e. c. si soli de
co, con. præ-
ben. in 6.*

*f. c. si capitu-
lo, de con.
præb. in 6.*

terdicta, non etiam ut ipsi beneficium conferant, aut in possessionem mittant ^d. Itaque hoc mandato ita demum potestas conferendi adimitur antistitibus, si irritum & inane decreuerit pontifex quicquid aduersus ea factum fuerit ^e. Alij sunt executores ad prouidendum vulgò appellati, quibus à Romano pontifice mandatur, ut negligentibus episcopis, ipsi prouideant Ecclesie, quae de agitur, & beneficium conferant. Estque magna vis & potestas huius mandati, quia simulatque oblatum est episcopo vel collegio, omnem prouidendi Ecclesiae facultatem continuo amittit, & quasi vinculo quodam iniecto contractas manus habens, beneficium amplius dare non potest ^f. Sed hoc ius Leonina constitutione, cuius saepe meminimus supra, magno opere in Francia immutatum est. Nam ea constitutione modus diplomatum quasi vectigalis cuiusdam ab antistitibus exigendi definitus est, ita ut nulli pontifici Romano toto sui pontificatus tempore plura concedere liceat. Est enim constitutum ut in eos antistites, qui decem beneficiorum distributionem habent, vno diplomate contentus sit: in eos vero quibus quinquaginta, aut eo amplius beneficiorum dispensatio competit, duobus diplomatis possit uti. Deinde ea constitutio nulla diplomata probat, quibus beneficiorum nondum vacantium spes offeratur, nisi verbis, ita ut constitutum est, coceptis perscripta fuerint. Est enim praescripta forma & coceptio diplomatis pontificij, qua praeter-

missa

missa vel mutata, mandatum pontificis irritum nullumque habetur. Quod tamen est ita accipiendum, si quid contra voluntatem ac sententiam eorum, qui formulæ exemplum proposuerunt, vel adiectum, vel detractum fuerit. Nam qui existimant id exemplum omnibus negotiis conuenire, vt ne tãtillum quidem ex eo immutare fas sit, per similes iis sunt, qui ex vulgari- bus exomologeseos formulis peccata enunciant sacerdoti, etiam ea quæ nõ admiscere cofitentes. Extat autem formula rescripti siue diplomatis in ea constitutione Leonis plenè descripta, quã nos híc integram non referemus, præcipuas tãtillum eius clausulas discussuri & explanaturi.

Prima igitur clausula diplomatis est, qua pōtiffex Ro. excõmunicatum absoluit, hæctenus vt diploma ei concessum valeat. Nam aliàs rescriptum ab eo, qui summotus est à sacra cõmunione impetratum nullas vires habet. Effectus autem huius clausulæ ad nullam aliam rem porrigitur, adeò vt plerique tradiderint, nisi excõmunicatus postea absolutus fuerit, beneficiũ ei prætextu diplomatis conferri non posse. quæ sententia non solum Leonis formulæ, sed æquitati etiã ac rationi cõgruit. Interdum quoque hæc clausula ne ad diploma quidem, de quo híc loquimur, confirmandũ prodest, sed eas exceptiones, quæ ab aliis collectæ sunt, omitto. Facile autem hinc perspicitur, quod antè dixim⁹, singulas hui⁹ formulæ clausulas nõ in omnib⁹ diplomatis

*g. c. x. de re-
scr. in 6. c. po.
stulastis, de
cler. excõm.*

necessarias esse. Quid enim si is cui conceditur diploma, piorum ac fideiū communione sum-
motus non sit?

Secunda clausula est, qua pontifex omnia be-
neficia eius, cui diploma conceditur, cum vera
eorundem æstimatione ac precio, pro expressis
habet, quanuis expressa fortè non sint. Nam re-
scriptum tanquàm obreptitium careret viribus,
nisi pōtifex huius expressiois gratiam faceret^b.

*h. c. si propo-
nente, de re-
scrip. c. si mo-
tu proprio,
de præben. in
6.*

Cætera verò si quæ insint personæ vitia obtentu
huius clausulæ, pro expressis habenda non sunt:
quia hanc extensionem formula non admittit.
Sed ne hæc quidem clausula ubique necessaria
est, cum beneficia non habentibus constet eam
omnino superuacaneam esse. Eadèmq̃ue est se-
quentium ferè clausularum ratio.

Tertia clausula est, qua pontifex exprimit, se
nemine postulante, diploma vltro concessisse,
quæ clausula omnem obreptionis suspicionem
tollit, efficitque vt ea tacuisse nihil noceat, qui-
bus alioquin non expressis pontifici obreptum
videretur^c. Non enim ob conceptionem diplo-

*i. c. si motu
proprio, de
præben. in 6.
et reg. cæcel.*

matris arguendus est is, qui ipsum non impetra-
uit, sed vltro sibi delatum accepit, tametsi fortè
contra leges, aut canones concessum fuerit^d.

*l. l. i. C. de
pet. bo. sub.*

Hæc clausula tamen non impedit, quominus
vitia personæ, quæ diplomate iuuari vult, ipsi
obiiciantur, quasi legibus canonibusque solu-
tus sit à principe, idque vulgò receptum est.^e

*m. glos. le. si c
Romanus, de
præben.*

Alij sunt præterea varij effectus huius clausulæ,
de

de quibus cæteri diligenter scripsere ⁿ.

Quarta clausula est, qua pontifex ostendit non purè ac simpliciter se mandare, sed ita demum si pro alio non scripserit. non enim velle intelligitur pontifex plurium beneficiorum dispensatione ab ordinario antistite exigere ^o. Et hæc quoque clausula satis demonstrat hanc formulam pro varietate negotiorum mutari posse. Quid enim si antistes quinquaginta beneficiorum conferendorum ius habeat? Nõne ex iam dictis constat pontificem Romanum duorum beneficiorum donatione sibi vindicare posse? Itaque cõditio ita cõcipi poterit, si pro duobus aliis nõ scripserimus.

Quinta clausula est, qua Romanus pontifex canonicum creat eum, cui diploma cõcedit, hac fini vt ad honores ecclesiasticos aspiret. Idque propter morem ecclesiarum fit, quo honorem ecclesiasticum consequi nemo potest, nisi in canonicorum collegium ascitus fuerit. Et quia hi canonici honorarij suffragia ferre dicuntur, & quædam alia huiusmodi iura habere, quanuis nulla sit eis annona adhuc attributa ^p: ideo Romanus pontifex ne canonicorum numerum augendo eos oneret, non simpliciter hinc canonicum creat, sed cum hac adiectione, vt dignitate siue administrationem obtinere possit.

Sexta clausula est, qua pontifex exprimit se beneficium duntaxat conferri velle, quod post mensem quam oblatum fuerit antistiti diploma vacauerit. Nam alioqui periculum erat, ne tan-

*n. Fel. in c. ad
aures, de re-
scrip. c. cau-
sam. x. c. vlt.
de test. Sta-
phil. de lit.
grat.
o. c. manda-
tũ de rescrip.*

*p. c. pro illo-
rũ, de preb.*

tisper mādati pontificij denūciatio sustineretur ac differretur, dum alicui opimū beneficiū habēti mortē instare exploratū esset. Sic enim futurū erat, vt muneribus expectationū donati à pontifice, opulentissima quæque beneficia auferrent. Verūm hæc clausula facit, vt appetēte hora mortis facta denunciatio non valde proffit denunciāti, cū ante finem mensis liberum sit antistiti beneficiū alij dare. clausula autē summo-
ta pontificis, candidatus non nisi certior factus de imminēte beneficiarij morte, & certa iā spē deuorato beneficio mādātū denūciaret antistiti.

Septima clausula est, qua Ro. pontifex vt legibus omnibus canonibúsq; superior, cuiusq; legi, cōstitutioni, priuilegio, cōsuetudini derogat, per quā effectus diplomatis impediri posset. Hæc tenus de eo diplomate, quod antistitib⁹, & ceteris mittitur: quorū partes sunt, vacantibus prospicere ecclesiis, & eisdem ministros præficere. Cui diplomati aliud, ceu appendix quædam accedere solet, quod ab executione vulgò nomen accepit. Nam eo diplomate mandat cuiuspiam alij Ro. pontifex, vt non obtemperante antistite, mādātū ipse exequatur. Nec difficilis est hæc posterior formula, modò vt prior rectè intelligatur.

De exhibitione ac denunciatione diplomatis pontificij.

Mandatum Rom. pontificis denunciari ac
exhi-

exhiberi debet, vt de nominatione postea dicemus, sitque ea exhibitio antistiti aut vicario, ad quem dispensatio beneficiorum spectat, non ei cui executio mandati pontificij committitur ^{9.} Hæc enim denunciatio est necessaria, ne alioqui possit antistes mandati ignorationem causari ^{r.} Qua ratione mortuo interim antistite successori eiusdem denunciabitur ^{s.} Cùm autem hæc rescripta pontificis perpetua sint, nullum ad ea offerenda tempus præscriptum esse videtur ^{t.} quanuis de rescriptis, quæ litium causâ impetrantur aliud constitutum sit ^{v.} Tractatum est an ea quoque appendix edi debeat, quæ non ad antistitem, sed executorem potius dirigitur: quod non videtur magnopere necessarium esse: nec formula id Leonina apertè requirit: tamen quia controuersum est ius, tutius & consultius erit vtrasque literas edere.

q. c. duobus, de rescr. in 6. r. c. si capitulo, de conc. præb. de cau. sam, de elec. f. l. qui in alterius, de reg. iur. t. l. falso. C. de diuer. rescrip. v. c. si autem, c. plerunque, de rescrip.

De effectu diplomatis pontificij.

Oblatio exhibitioque mandati siue diplomatis pontificis obnoxium quodammodo obstrictumque beneficium reddit, vt alij conferri nequeat ^{a.} Quod adeò verum est, vt is qui mandatum denunciauit ac exhibuit, cæteris omnibus anteponatur, quanuis scholarum candidati sint ^{b.} Sed hoc est ita accipiendum, si beneficiũ quod petitur tale sit, vt ad diplomaticã hanc pontificis dispensationẽ pertineat. Quædam enim

d. c. si capitulo, de cõ. præben.

b. tit. de mād. apost.

beneficia his mandatis non includuntur, vt exempli causa, beneficia electiua, in quibus regia nominationi locus est ^c. Item beneficia in comitatu Romani pontificis vacantia, quæ pontifices, quibus voluerint, dare solent, atque ita constitutum est ^d. Beneficia quoque secularia iis qui mandatum habent ad regularia obtinenda non obstringuntur, aut contrà ^e. Nec alia videtur, earum ecclesiarum causa esse, quarum præfectos nominant patroni, qui laici dicuntur, aut earum quæ in ciuitatibus sunt, vel oppidis muro cinctis, aliarumue id genus, de quibus in tractatu nominationum dicemus. Cum autem plures simul ambiunt, petuntque idem beneficium ab antistite sibi dari, is præfertur ceteris, in cuius gratiam prius rescripsit pontifex, quanuis fortè alius antè suas literas ediderit ^f. Quod si eodem tempore pro omnibus rescriptum fuerit, tunc literarum editionis denunciationisque tempus spectatur: in qua editione si concurrant, poterit antistes aditus, cui visum fuerit gratificari ^g. Canon tamen pontificius in hac gratificatione impetrationis, gradus, temporis, possessionis, patriæ, & quarundam aliarum rerum habendam esse rationem ait ^h. Fit etiam interdum vt posterioris melior sit, quàm prioris conditio: veluti si pontifex in posteriore mandato disertè expresserit, vt is anteriori præferatur ⁱ. Sed hæc clausula apud nos minimè recipitur, quòd contra Leoninam formulam aduicia-

c. tit. de reg. ad præla. no.

d. c. 2. de præb. in 6.

e. §. volumus, tit. de colla. in concord.

f. c. eum, cui, de præb. in 6. c. ubi qui, de rescrip. in 6.

g. c. duobus, de rescrip. in 6.

h. reg. cancel. 15.

i. c. pe. de con. præb. in 6.

ciatur rescripto. Idem accidit & cum prior mādati executionem non prosequitur ^l. Quid enim si iuri suo expressim renunciauerit ^m? Quid si eo negligente & alias res agente, beneficium fortè alteri iam collatum sit ⁿ? Idem & in omnibus casibus dicendum, in quibus mādatum extinguitur: veluti si is qui obtinuit diploma, postea vxorem duxerit ^o, si aliud beneficium consecutus sit, quod simul cum eo quod petitur retineri nequeat ^p. Mortuo sanè pontifice mandata huiusmodi expirare vulgò receptum est ^q. Quod quidem est ita accipiendum, nisi res integra esse desierit ^r.

l §. declarantes, tit. de mand. apost. m. c. sollicitè. c. audita. de rest spo. n. c. si tibi absenti. c. si clericus, de præben. in 6. c. tibi qui, de rescrip. in 6. P. nor. & Fel. in c. capitulum, de rescrip. o. c. I de cler. coniug. p. de gratia, de rescrip. q. c. si cui, de præb. in 7. §. rectè, instit. mād. Panor. in c. dilectus, 2. de præben. r. c. si super gratia, de offic. de leg. in 6.

De reseruatiōibus beneficiorum tam vniuersè quàm sigillatim factis. Cap. 9.

Affines sunt beneficiorum reseruatiōes mandatis pontificiis, de quibus iam disseruimus. Nā Rom. pontifex beneficia quædam sibi reseruare ac recipere solet, vt cum postea vacauerint, ea solus conferat, idque vel vniuersè, vel sigillatim. Vniuersè, cum maiores (loco exempli) dignitates Ecclesiæ: sigillatim, cum certi alicuius sani beneficium reseruat. Hoc inter mandata, de quibus diximus, & reseruatiōes istas interest, quod illa ius tribuunt impetrantibus, his verò nihil iuris cuiquam acquiritur, quanuis fortè persona expressa sit, cuius gratia reseruatum est beneficium. ideòque vacante postea benefi-

*f. not. in c. est
dilectus, de iu
re patro. &
in c. 1. de off.
leg. in 6.*

cio, liberum est pontifici cuius alij arbitrio suo id dare s. Verùm hæ reservationes Leonina constitutione, qua nunc utimur in Gallia, optima ratione sublata sunt, sicut & cætera diplomata, quibus beneficiorum nondum vacantium spes ostenditur. Quod quemadmodum accipiendum sit, antè docuimus. Sed animadvertendum est eas tantùm reservationes prohiberi, quæ à pontifice Romano fiunt. Nam beneficia, quæ in aula Romana vacant, quæque non tam à pontifice, quàm à iure ipso pontificio excipiuntur ac reseruantur, à dispensatione pontificis non eximit constitutio.

*t. c. 2. de præ-
bend. in 6.*

*De pontificum diplomatis, quæ vacantium
beneficiorum nomine impetrantur.*

Cap. 10.

De potestate Ro. pontificis in beneficiorum vacantiû distributione breuiter disseruimus lib. III. Verùm vt iam ordis quædam attexamus, superiorum capitum disputatio nos admonet. Nec videtur docendi ratio, quam instituimus, permittere, vt pontificum diplomata, quæ vacantium beneficiorum nomine impetrantur, ab iis de quibus proximè tractatum fuit, separemus. Romanus igitur pontifex fani cuiuscunque beneficia quocunque tempore anni vacent, iure occupationis largitur, & cū omnibus Christiani orbis antistitibus ita concurrat, vt eos, benefici-
cium

cium dando, anteuertere possit, idque lib. III. docuimus. Donat & suo magis quam vllius occupationis iure fanorum omniũ beneficia, quorum præfecti in comitatu pontificio mortem obierint ^{a. c. 2. de præ-}. Sed quæstio hinc existit, quam in iudicio agitatum memini, An si quæ beneficia ^{ben. in 6.} vacent eo tempore anni, quod Leonina constitutio scholasticis viris attribuit, pontifex Romanus aliis personis ea beneficia arbitrato suo donare possit? Et constitutionis verbis expressum est, liberè pontificem ea beneficia conferre posse. Sed ea verba absque vlllo incommodo videntur posse intelligi, modò vt scholarum candidatis, & cæteris quibus alia parte constitutionis hi menses attributi sunt, conferat. Quam interpretationem utilitas ipsa, quæ, vt Horatius ait, iusti & æqui mater est, hoc præsertim tempore admittendum esse suadet.

De concilio Constantiano ac Basiliensi, & de Pragmatica Gallorum sanctione, Romanorumque pontificum decretis, quibus eam aut conuellere omnino, aut labefactare studuerunt.

Cap. II.

Antequam de nòminationibus tam regis quàm scholasticorum conuentuum dicere incipio, libet hîc paulisper digredi, & pauca quædã de duobus nobilissimis conuentibus Constantiano scilicet & Basiliensi, in medium adducere, quorũ cognitio ad id quod instituimus, summè

est necessaria. Sigismundus Imperator cum dissidia motusque ingentes videret in Ecclesia (erant enim tres Romani pontifices, Ioannes Bononia, Gregorius Arimini, & Benedictus in Hispania) nihil antiquius habuit, quam ut pacem & tranquillitatem Ecclesie restitueret. Itaque magna cura studioque perfecit, ut eius rei gratia, consensu regum ac principum sacer conuentus indiceretur Constantiae: in quo ipse cum Ioanne pontifice interfuit. Nec sane irritus fuit eius conatus. nam in eo conuentu, pontificio imperio tribus illis, quos iam nominavi, abrogato, Martinus V. omnium consensu & suffragiis pontifex declaratus est, & omnes ferè contentiones sublatae. De constitutione verò ac emendatione Ecclesie, quia quadriennium iam totum in dissidentium pontificum negotio consumptum fuerat, & nimis diu Ecclesie suis pastoribus caruerant, nihil confici potuit, eaque res in proximum conuentum synodumque reiecta est. Duo autem memorabilia decreta eius conuentus, & ad corrigenda vitia Ecclesie magni usus extiterunt. Vnum, ut conuentus siue synodus œcumenica, quasi à Christo protinus accepta auctoritate, pontificem etiam Romanum parere suis decretis cogat: & contumacem dictoque non audientem coërceat. Alterum eiusdem synodi decretum est, ut decimo quoque anno conuentus Ecclesie habeatur, ac sub fine cuiusque conuentus, locus ad proximum celebrandum

dum idoneus à pontifice Romano de sententiâ totius conuentus aut ab ipso conuentu constituarur. Nec pontifici id tempus prorogare liceat, ac ne locum quidem mutare, extra quàm si necessitas aliqua id flagitet, & collegarum consensus accedat. Itaque mox secutus est conuentus Basiliensis, rectè si quis vnquam alius legitimeque indictus. Verùm Eugenius, qui in Martini defuncti locum suffectus fuerat, modis omnibus hunc conuentum dissoluere conabatur, nulla ratione decretorum Cõstantianorum habita, quia satis prospiciebat, nisi ea decreta delegerentur omnino, & perpetuæ obliuioni traderentur, fore vt paulatim coactis in ordinem Romanis pontificibus, quorum erat iam inuidiosa potestas, maiorem sibi libertatem Ecclesia vindicaret. Sed Basileę congregati patres nequaquam ab incepto desistunt, præter paucos quosdam factiosos, qui ad conuentum alium Eugenij in Italia quo iure quaque iniuria ab ipso indictum, proficiscuntur. Nam cæteri quorum & numerus maior erat, & authoritas amplior, egregia constantia vsi, Eugenium vt contumacem & factiosum pontificatu deiecerunt. Multaque præclarè & vtiliter decreuerunt in eo conuentu, quorum præcipua capita partim ad authoritatem conciliorum asserendam, partim ad ministros Ecclesiæ ordinandos, in officioque continendos, partim ad rem iudiciariam constituendam, & lites dirimendas spectant. Quare Gallo-

rum rex Carolus VII. synodo per oratores suos id ab eo contendente, non inuitus fecit, vt ea decreta in regno suo tuenda susciperet: sed habito prius in Biturigum ciuitate procerum, antistitum, aliorumque eruditissimorum hominum atque grauissimorum conuentu, quorum authoritate & consilio adductus, ad eius synodi decreta confirmanda nobilem illam cōstitutionē edidit, quæ Sanctio pragmatica vulgò appellatur. Quam fœda autē ac planè miserabilis facies Ecclesiæ, quanta rerum omnium perturbatio atque indignitas tum fuerit, vel præscriptio ipsa proœmiūque constitutionis Carolinæ satis indicat. Proinde nihil ea constitutione popularius in Gallia, nihil maiore bonorum omnium plausu vnquā exceptum fuit. Ante eius promulgationem infinita emanabant ex aulâ pontificis Romani diplomata, quæ ordinem ecclesiasticū & hierarchiam perturbabāt omnino atque peruertebant. Antistitibus ordinandorum Ecclesię ministrorum adimebatur & è manibus extorquebatur facultas. Indignissimi quique passim ad munera ecclesiastica (viris sanctitate & doctrina commendabilibus præteritis) promouebantur. Et quod longè turpissimum, ac bonis moribus maximè contrarium est, non eorum modò qui è viuis excefferant, sed superstitem etiam spirantiumque hominum sacerdotia beneficâque in diem mortis eorum, cuius captandæ dabatur occasio, conferri solebant. Præterea

lites & controuersia de rebus sacris & spiritalibus Romæ disceptabantur, contra veteres canones, & alia quædam huiusmodi quotidie designabantur, quæ sigillatim hîc recenseri non est necesse. Ex quibus omnibus malorum atque incommodorum Ilias exoriebatur. Nam præter neglectam religionem, cultumque diuinum, quo nihil potest exitialius dici, exhauriebatur res nummaria pecuniis omnibus ad sacerdotiorum nundinas, id est, ad Romanam aulam exportatis. Nisi fortè quis credat, aut gratis fuisse concessa, aut paruo constituisse ea Romæ, quæ magna ex parte ad quæstum excogitata esse, nemo est ad eò rerum imperitus, vt non intelligat. Ad hæc litibus omnia feruebant, præsertim inter ecclesiasticas personas. Superiorem causam habens, ob difficultatem itineris, & magnitudinem sumptuum vt plurimum cedere aduersario, & manus dare cogebatur. deserebantur ciuitates populo certatim Romam commigrante, & vt verbis Vlpiani summatim omnia complectar, viribus & viris miserè destituta erat Respublica^b. Proinde rex Christianiss. Carolus cum vniuersa Gallix suæ Ecclesia facile adductus fuit, vt Eugenij cauillationibus valere iussis, tam necessaria eo tempore decreta, quasi cœlitus ad se demissa complecteretur, & sanctione sua cõfirmaret. Scitè etenim ac verè quidam eruditionis nomine vbique terrarum notus ac nobilis, cum quo mihi satis diu magna

b. l. 3. de iur.
et honor.

fuit familiaritas & consuetudo, de hac sanctio-
 ne loquens, Palladium Franciæ eam vocare cõ-
 fuevit. Vt enim Palladis illud simulachrum in
 vrbe Troiana è cælo quondam cecidisse fer-
 tur, ita & hæc sacratissima constitutio ad fouen-
 das Palladis artes, & viros eruditione insignes
 honoribus & beneficiis ornandos diuino quo-
 dam fauore Gallis concessa videtur. Ac sicut
 prædictũ fuit ab Apolline eius ciuitatis futurũ
 exitium, si id simulachrum extra mœnia porta-
 retur: sic illa sanctio sine maximo nostro incom-
 modo è Republica tolli omnino non potuit. Ea
 tamen adeò inuisa fuit Romanis pontificibus,
 ob eam, de qua iam diximus, causam: vt ex an-
 naliũ scriptoribus constet, nunquam eos quie-
 scere potuisse, donec ea si non penitus conuulsa
 & abrogata, at certè mirum in modum labefa-
 ctata imminutãque esset. Non enim obscurum
 est, quibus machinis Pius II, Sixtus IIII, Inno-
 cent. VIII, Alexander VI, Iulius II, Leo X,
 eam oppugnaverint. Sed nemo acrius Pio eam
 aggressus est, si nostris annalibus fides habeatur.
 à quo tamen ipso cùm adhuc priuatus esset, &
 Æneas Syluius vocaretur, Synodus Basiliensis
 strenuè contra Eugenium defensa fuerat. Atque
 hinc facillè apparet, simul cum nomine muta-
 tum hominem, & velut quodam circeo poculo
 in aliam naturã repentè cõuersum fuisse. Quod
 & plerisque aliis principatu pontificio exorna-
 tis aduersus omnium expectationem accidisse
 ferunt.

ferunt. Hoc enim est axioma certissimum inter
 id genus homines: Si ius violandum est, regnan-
 di causa violandum: aliis rebus pietatem colas.
 Pius igitur pontifex à Ludouico vndecimo Gal-
 liarum rege, miris technis edictum expressit de
 huius constitutionis abrogatione. Et fama est in
 ea cõitione pontificem Ioanne Ballua Gallo ho-
 mine, & apud regem gratiofo, qui ad purpuram
 tunc aspirabat, sequestro & interprete vsum
 fuisse. Certè constat Balluam magno cum im-
 petu, & gladiatorio, vt ita dicam, animo man-
 data regis ad curiam centenariam detulisse, vt
 ea iudicio suo de more comprobaret: & eo no-
 mine contentionem ei fuisse non mediocrem
 cum regio cognitore, singularis integritatis, cõ-
 stantiæque viro, qui à fano Romani cognomi-
 nabatur. Is enim tam iniquæ postulationi quan-
 quam sub principe imperiosissimo ad eò virili-
 ter obstitit, intercessitque, vt negotium confici
 nõ potuerit. Hunc etiam conatum grauitè ad-
 modum ac prudèter curia ipsa repressit. Ac cir-
 cunfertur etiam nunc libellus eiusdem curiæ,
 quo Ludouico regi persuadere nititur, nihil exi-
 tialius Reipublicæ Gallicæ posse contingere,
 quàm si pontificis Romani ea in re desyderio
 aut cupiditati potius obsequatur. Religiosior
 enim hîc videbatur esse rex, apud quem fortassis
 nulla non in re, vt plerunque fit, sacrosancta põ-
 tificis authoritas habebatur. Idque cùm consi-
 dero, in mêtè mihî venit quod Liuius de Bac-

» ehanalibus loquens scribit in hæc verba : Nihil
 » est in speciem fallacius quàm praua religio, cum
 » deorum numen prætenditur sceleribus. Subit e-
 » nim animos timor, ne fraudibus humanis vin-
 » dicandis diuini iuris aliquid immixtum viole-
 » mus. Itaque totus ferè liber Ludouico oblatu-
 » sè spectat, vt is omni religione exolutus, pontifi-
 » cis authoritatem in eo negotio non magnifi-
 » ciat, nec tam quid impotentes homines flagi-
 » tent, expendat & consideret : quàm quid utili-
 » tas regni, atque adeò Ecclesiæ, cuius propu-
 » gnator est, exigat. Erant enim eo tempore, nec
 » hodie tales plerique desunt, qui aduersus Ba-
 » siliensem conuentum, Carolinamque constitu-
 » tionem differentes, simplicioribus hominibus,
 » & diuini iuris humanique peritia non sat in-
 » structis facilè argutiis suis imponerent, vt Lu-
 » douico regi fucum eos fecisse mirum non sit.
 » Sed sophisticæ eorum rationes, ne dicam syco-
 » phanticæ, nihilomagis eruditos ac pios homi-
 » nes mouere possunt, quàm philosophi nescio
 » cuius argumenta, qui niuem, qua nihil est can-
 » didius, atram esse hominibus persuadere cona-
 » batur. Et horum calumnias ac sophismata acurè
 » refellit edito nominatim hac de re libello, clari
 » inter Iureconsultos nominis Panormitanus ar-
 » chiepiscopus, qui & ipse conuentui Basiliensi
 » interfuit. Meritò igitur Pij non satis piæ volun-
 » tati, & postulatis iniustissimis vehementer ab
 » omnibus reclamatum est. ideoque re infecta
 » eius

eius nuncij atque interpretes abire coacti sunt. Quod cum animaduertent Sixtus, non ita multo post constitutionem annuente Ludouico, sed mitiorem paulo, ac pacis cuiusdam fœderisque titulum præ se ferentem, edidit. Verum ea quoque bonorum omnium consensu, quibus Romanæ artes non incognitæ erant confestim expulsa reiectaque est^c. Ad extremum Leo decimus telam pertexere cupiens, quam Iulius paulò antè exorsus fuerat, post varias coitiones, quæ in vulgus tandem innotuerunt, non sine perpetuo quorundam nostratium probro, constitutionem promulgauit, qua Pragmaticæ sanctioni multum derogatum est, quanuis ea omnino antiquata abrogataque nõ sit, idque prius inescato mirabiliter Francisco rege, factum est ut nouis assentiretur decretis, quæ ob eam causam conuentorum nomen postea semper retinuerunt. Maluit enim rex scenæ & tempori seruire, cum aliquo suo commodo, quod & ipse fatetur: ac de iure publico aliquid remittere, quam pro hac Helena toties cum Ro. pontificibus dimicare, cum præsertim ab illis nonnihil periculi imminere sibi intelligeret. Ac tamen scholasticus Lutetiæ conuentus, hoc, ut ita dicam, Palladium sibi ereptum agrè ferens à pontificis decreto ad sacrum Ecclesiæ conuentum prouocasset, obtinuit nihilominus Leo, ut eius prouocationis ratione non habita, decretum suum regia authoritate subnixum curia cetenaria reciperet.

c. c. 1. de test.

et pa. in extra. com.

DE SAC. ECCL. MINIST.

vtque ex eius præscripto in omnibus summis
imisque tribunalibus imposterum ius reddere-
tur. Nec dubitat quisquam paulùm modò ver-
satus in foro , quin hac constitutione Leonina,
tanquàm certo iure in rebus iudicandis hodie
vtamur.

*De nominatione regia in ordinãdis antistitibus. &
quales regis candidatos esse oporteat. Cap. 12.*

Conuentis regiis ac pontificiis, aut, si maus,
constitutione Leonina , cuius supra memini-
mus, honores ecclesiastici longè aliter quàm ca-
nonibus statutum sit, in Francia deferuntur : ita
vt nec electioni, nec postulationi vllus hodie sit
locus relictus. Itaque duplex hosce honores con-
ferendi genus apud nos vsitatum est, per nomi-
nationem scilicet regiam , & scholasticam , de
quibus sigillatim híc tractabimus . Nominatio
autem verbum est maximè huic rei accomoda-
tum & appositum , quo & veteres Latinos au-
thores in re non adeò dissimili vsos fuisse cõpe-
rimus. Plin ^d. Sic illa die , qua sacerdotes solent
d. lib. 2. epi. ,, nominare, quos dignissimos sacerdotio iudicãt,
e. lib. 4. ,, me semper nominabant . Idem ^e, Mihi verò e-
,, tiam illud gratulatione dignũ videtur, quo suc-
,, cessi Iulio Frontino principi viro , qui me no-
,, minationis die per hos continuos annos inter
,, sacerdotes nominabat, tanquam in locum suum
,, coopraret, quod nunc euentus ita comprobauit,
vt non

vt non fortuitum videretur. Brut. ad Cic. Is Pan- 25
 sæ locum petere constituit, eam nominationem 22
 à te petimus, neque coniunctiori dare benefi- 22
 cium, quàm nos tibi sumus, neque digniorẽ no- 22
 minare potest, quàm Bibulum. Græci nomina- 22
 tionem huiusmodi *προβολὴν* appellant. Quo ver-
 bo vsus est aliquando Gregorius: Vt igitur à
 Regia nominatione incipiamus, Caput vnũ
 est constitutionis Leoninæ, ad eam nominatio-
 nem pertinens, quo hæc ferè continentur. Va-
 cante Ecclesia cathedrali vel Metropolitana e-
 piscopus à collegio canonicorum non eligatur,
 sed rex intra sex menses virum grauẽ atque ido-
 neum Romano pontifici offerat ac nominet.
 Vt autem idoneus habeatur, præter ea de qui-
 bus lib. IIII. disseruimus, annos vt minimũ
 septem & viginti natum eum esse oportet, quan-
 uis veteres canones maiorem ætatem requirant.
 Præterea necesse est eum in schola aliqua celebri
 solennibus gradibus ac titulis præditum esse:
 nempe Theologiæ aut iuris ciuilib, vel pontificij
 magisterio siue docturá, qui apex est honorum
 scholasticorum, aut certè huic proximo gradu,
 quem vulgò Licentiam vocant. Nos aliquantò
 eruditius vel prodoctutam, vel *μεθοδιδασκαλίαν*
 possumus appellare. Romanº verò pōtifex prin-
 cipis candidato, in quo nihil horũ desyderetur,
 vacantis Ecclesiæ gubernationẽ cõmittere debet.
 Quòd si idoneus nõ fuerit is qui proditus ac no-
 minatus est, principis partes sunt, alium quenuis

Q.

intra spatium trium mensium digniorem & cō-
 modiozem nominare. Et hoc quidem trimestre
 spatium labitur, simul atque repulsam accepit
 candidatus, & is qui in comitatu pontificis hoc
 negotium ipsius nomine procurabat, de ea re-
 pulsa certior factus est. Sunt tamen ex candida-
 tis principis nonnulli, quos pontifex creare an-
 tistites cogitur: tametsi hæc eis non insint, quæ
 scilicet constitutione Leonina veteribus cano-
 nibus addita sunt: id est, tametsi honores illos
 scholasticos consecuti non sint. Sic enim ea cō-
 stitutio videtur accipienda esse. Nam eos qui se-
 cundum canones nullo modo idonei sunt ad re-
 gendam ecclesiam, à pontifice ordinari ratio nō
 patitur. In hunc numerum regis gentiles ac cō-
 sanguinei & alij illustres splendidique homines
 referuntur. Sæpe enim utilitas aliqua & ratio tē-
 poris exigit, vt huiusmodi personæ, si medio-
 critas aliqua eis adsit, posthabitis humilioribus,
 ad sacra antistitia promoucantur. nec aliter id
 fieri debere constitutione ipsa disertè expressum
 est. His adscribendi sunt & sodales mēdicantes,
 quibus lege sodalitij solennibus conuentuum
 scholasticorum gradationibus interdictum est,
 si modò tam excellens sit eorum virtus & do-
 ctina, vt eos præfici ecclesiis publicè intersit.
 Quod dictum est de episcopiis, id in cœnobiar-
 chiis, quas vulgo abbatias vocamus, locum ha-
 bet, & aliis præfecturis inferioribus, si tales sint,
 vt electiuz dici mereatur. Quod quemadmodū
 acci-

accipiendum sit, supra differuimus *f.* Sed animaduertendum est inter episcopia & cœnobiarchias aliquid discriminis reperiri. Nam ætatis & viginti annorum hîc sufficit, nec scholasticis gradibus ornatum esse principis candidatum necesse est. Monasticæ autem vitæ ac instituto, idque eiusdem sectæ & ordinis (nam sectarum inter hos diuersitas magna est, vt lib. i. diximus) addictum solènter eum deuotumque esse oportet: alioqui nec regis nominatio, nec pontificis ordinatio proderit. Postremò notandum est hoc nominandi ius interdum principi non cõpetere, vt puta, si in aula & comitatu pontificis Romani mortuo antistite vacauerit Ecclesia, quia tunc solius pontificis nutu & arbitrio Ecclesiæ prouidebitur. Eiurato tamen præsulatu principis nominatio adhuc necessaria est, cum lex de morte tantum loquatur. Sed & si collegio alicui ecclesiastico, aut monasterio cõcessa fuerit speciali quodam priuilegio facultas pastorem antistitemque eligendi, conuenta regia pontificiæque eisdem non præiudicant.

*De scholastica nominatione, qua nunc in Gallia
ferè vtimur, compendiosa, sed accurata
commentatio. Cap. 13.*

Conuentu Basiliensi, & inclyta illa Caroli constitutione, de qua fusè differuimus, literatis viris tertia honorum ecclesiasticorum pars certa

Q. ij

forma contributa fuerat, exceptis antistitiis ac præfecturis, de quibus superiori capite tractatum fuit. Eamque partem eis saluam reliquit pontifex Leo, & si forma nonnihil ab eo immutata sit. Nam beneficia quæ quatuor mensibus vacant, id est, tertia parte anni, literarum cultoribus, qui scholasticis gradibus præditi fuerint, conferuntur, sed ita ut inter eos aliqua sit distinctio. Quidam enim à scholastico ipso conuentu solenniter nominantur atque commendantur, honores ecclesiasticos ac beneficia collaturis antistitibus. Alij absque vlla scholæ cõmendatione ambiunt, & vtrisque sui menses ad petitionem sunt attributi. Sed de his qui scholarum candidati, seu, ut loquimur, à scholis nominati sunt, potissimum hîc loquimur. de quibus librum vtilem & copiosum Rebuffus noster conscripsit. Et quia diffusum est hoc argumentum summam id tractaturi sumus, sed adhibita methodo, quæ res implicatas euoluat ac explicet: & paulò obscurioribus lucè aliquã adferat. Sunt autem præcipui quidam loci totius tractatus, quos hîc attingere singulos decreuimus.

I. *Quis nominare possit.*

Certo certius est scholis publicis ac celeberrimis Franciæ hoc ius nominandi, prodendique beneficiarij competere. Id enim ita constitutum est, tum ut honoratiores essent scholæ, quas nul-

lo non honoris, beneficentiæque genere profecti sunt maiores nostri &, tum etiam quia certius ac fide dignius videbatur magistrorum præceptorumue de discipulorum studiis, quàm aliorum testimonium ^h. Scholas publicas hic vocamus, publicè, seu, quod idem est, publica auctoritate institutas, quas Leo, more vulgari, vniuersitates vocat: non quòd omnium disciplinarum in eis vigeat professio, vt quidam ait ⁱ, sed quòd professoribus ac studiosis literarum, corpus, collegium ac veluti Rempublicam habere liceat, quanuis aliàs id iure prohibitum sit. Id enim significat vniuersitas apud Iureconsultos ^l. Itaque tametsi schola aliqua publica ad certarum tantummodo disciplinarum professionem instituta sit, quales sunt in Gallia pleræque: ea nihilominus hoc iure vtetur. Cùm autem Leo de scholis publicis regni Franciæ passim loquatur in constitutione sua, satis perspicuum est, in finibus tantum Fraciæ huic scholasticæ nominationi locum esse. Verùm prouincia aut ciuitas Fraciæ accedens & coniuncta, quasi pars quædam ipsius ad constitutionem nihilominus pertinere videtur ^m. Nec multū referre arbitror, an post constitutionem coniunctio huiusmodi, & facta, aut schola fortassis noua publicè instituta sit necne, cùm sermo generalis atque indefinitus futura quoque complectatur. Nam si in constituenda seruitute ita sit cautum, ne luminibus officiatur, omne lumen tam præsens quàm

*g. l. quicquid.
C. de aduo. di
uer. i. ad.*

*h. l. nemini.
C. de aduo.
di. iud.*

*i. Eras. in de
pronunc.*

*l. tit. quod cu.
vniuer. & ti-
tu. de coll. illi.
l. actor, rem
rat. hab.*

*m. l. si conue-
nerit. §. si nu-
da, de pig. a. f.
l. inter socerū,
§. cum inter,
de pac. dot.*

n. l. si serui-
tus, de ser. vr.
præd.
o. lib. 1. Dec.
3.

futurum contineri veteres responderunt ". At-
que ita in specie non dissimili censuit Liuius ;
In fœdere Romanorum Carthaginensiumque
cautum fuerat , vt neutri alteris eorumque sociis
» bellum inferrent . Saguntinis postea in populi
» Ro. societatem adscitis bellum intulere Cartha-
» ginenses. quarebatur an id contra fœdus ab eis
» factum esset . De qua re is ita pronuntiat , Satis
» cautum erat Saguntinis sociis vtrorumque re-
» ceptis. Nam neque additum erat iis, qui tunc ef-
» sent, necne qui postea assumerentur: & cum as-
» sumere novos liceret socios, quis æquum cense-
» ret, aut ob nulla quenquam merita in amicitiam
» recipi, aut receptos in fidem non defendi, & c.

II. *Quis posset nominari.*

Vt quis nominari possit à scholastico con-
uentu, non sufficiunt vulgaria illa, de quibus lib.
IIII. diximus, sed quædam alia necessaria sunt,
ex Leonina cõstitutione. Nam gradibus titulif-
que scholasticis præditum esse cum , qui nomi-
natur, oportet. quorum primus est eorum qui ty-
rocinij depositi insignia accipiunt, & vulgò Ba-
calarij dicuntur. ex quo gradu Theologiæ pro-
fessores duos faciunt. alter est eorum qui mello-
didascali designantur. tertius ac supremus do-
ctorum siue magistrorū est, quorum supra men-
tionē habuimus. Scholasticos titulos cum dico,
eos tantum intelligi volo, qui à scholasticis con-
uentibus

uentibus solenni & accurata inquisitione prius facta, deferuntur. Quare doctores codicillares (sic enim more veterum appellari posse videntur, qui diplomate principis seu pontificis, honorarios illos titulos consecuti sunt) vulgo receptum est, eius nominationis, de qua loquimur capaces non esse. Et notandum est horum graduum, vel infimum ac minimum sufficere, ut valeat nominatio, præterquam in medicinæ dialecticæque studio: cum in hoc magistrum, in illo melodidasalum esse oporteat. Præterea tempus certum constitutione definitum est, quod in studiis ante solennem illam gradationem consumptum esse necesse est, ut puta in Theologiæ studio, in quo gradus quatuor reperiuntur, tribus superioribus gradibus decem annorum spatium, sex verò annorum infimo præscriptum est. In studio iuris civilis aut pontificij summo ac medio septennium, infimo quinquennium est statutum. Eademque est ratio medicinæ, nisi quod infimi gradus in ea ratio non habetur, ut diximus. In dialecticæ philosophiæque studio quinquennium magistris præstituitur: & iis qui *μεθοδιδασκαλίας* titulo ornari solent. Excipiuntur generosi homines, & claris natalibus orti, quos nobiles ac gentiles appellamus. In qua nobilitate iudicanda utriusque parentis genus spectatur. Nam ij ad primum gradum in studio iuris civilis aut pontificij post triennium aspirant. idque arbitror constitutum esse, ut id genus homines ad studium iuris

*p. §. præterea,
et de colla. in
concor.*

alliciantur, quibus publicè interest Reipublicæ gubernacula potius, quàm tenuis fortunæ hominibus committi, eadem prorsus ratione, qua M. Cicero quondam Romæ senatū decreuisse scribit, vt de principum filiis sex singulis Etruriæ populis in diuinandi arte instituendi traderentur,

- ” Ne ars, vt ipse inquit, tanta propter tenuitatem
 ” hominum à religionis authoritate ad mercedē
 ” & quæstum abduceretur. Splendor enim ille natium nō mediocre calcar est ad virtutem. Vnde Salustius in Iugurth. Sæpe, inquit, audiui Quintum Maximum, P. Scipionem, præterea ciuitatis nostræ præclaros viros solitos ita dicere, cum maiorum imagines intuerentur, vehementissimè animum sibi ad virtutem accendi, scilicet non ceram illam, neque figuram tantam vim in sese habere, sed memoria rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere, neque prius sedari, quàm virtus eorum famam atque gloriam adæquauerit. Quod si quis indignetur nobilibus tantum deferri in ecclesiasticis honoribus assequendis, quorum plerique fortassis à maiorum virtute & gloria quàm longissimè absunt, is quæso Senecam audiat, ita loquentem: Aliquando daturum me etiam indignis quædam non negauerim in honorem aliorum: sicut in petendis honoribus quosdam turpissimos nobilitas industriis, sed nouis, pretulit. Non sine ratione sacra est magnarum virtutum memoria, & etiam plures bonos iuuat,
- fi

si gratia bonorum non cum ipsis cadat. Cicero- »
 nem filium quæ res consulem fecit, nisi pater? »
 Cinnam nuper quæ res ad cōsulatum recepit ex »
 hostium castris? Quæ Sextum Pompeium, aliōs- »
 que Pompeios, nisi vnus viri magnitudo? Tan- »
 ta quidem vt fatis altè omnes suos etiam ruina »
 eius attolleret. Quid nuper Fabium Persicum, »
 cuius osculum etiam impediret viri nota boni, »
 sacerdotem non in vno collegio fecit, nisi Ver- »
 rucosi & Allobrogici, & illi trecenti qui hostiū »
 incursioni pro Rep. vnam domum obiecerant? »
 Hæc debemus virtutibus, vt non præsentēs fo- »
 lum illas, sed etiam ablatas è cōspectu colamus. »
 Quomodo illæ id egerunt, vt non in vnam ata- »
 tem prodesse, sed beneficia sua etiã post ipsas »
 relinquerent: ita & nos non vna ætate grati su- »
 mus. Hic magnos viros genuit, dignus est bene- »
 ficiis, qualiscunq; est, dignos dedit. Hic egre- »
 giis maioribus ortus est, qualiscunq; est sub vm- »
 bra suorum lateat, vt loca sordida repercussu fo- »
 lis illustrantur, ita inertes maiorum suorum luce »
 resplendeant: Sed de hac nobilitate vberem ac »
 eruditum nuper tractatū edidit And. Tiraquel- »
 lus noster, ad quem lectores nunc libenter re- »
 mittimus.

III. *Quomodo sit concipienda.*
nominatio.

Nominatio in scripturam debet redigi, vt ex
 Leonina constitutione fatis apparet, quæ litera-

v. §. præfati
§. volumus.

f. l. contrahitur,
de pign.

t. §. præfati.
§. volumus.

v. not. in §.
possunt. In-
stit. de testa.

x. §. volumus.

rum idētidem meminit^r. Quanuis alioqui scriptura ad conficiēdum negotium minimē sit necessaria *s*. A scriba autem scholastici conuentus describi, & eiusdem conuentus annulo signōue obsignari eam oportet^r. Cuius signi quāenam sit sculptura siue aposphragisma parum refert, modò à cōsuetudine hīc nō recedatur^v. Idēdumque dicendum est de ea testatione, quæ ad legitimi studiorum temporis fidem faciendam conficitur. Præterea nominationis formula sacerdotia omnia ac beneficia quæcunque is qui nominatur, obtinet, possidētuc vna cum vera iustaque vectigalis obuentionūmq; æstimatione, & quātitate complecti debet^x. Cū enim eos nominare non liceat, qui beneficiis aucti sunt ad quātitatem ducentorum aureorum, vtile visum fuit in nominationis formula huius quātitatis mentionem fieri. Qua ratione percepta quæstiones aliquot, quæ ab aliis copiosè hīc tractatæ sunt, facilè definiri poterunt. Quid autē appellatione beneficiorū cōtineatur, docuimus libro secūdo.

IIII. Apud quos nominare oporteat.

Quia nominationis, de qua loquimur, finis & scopus hic est, vt nominato beneficiū quod postea vacauerit, conferatur, satis constat ita concipiendam esse nominationem, quasi apud eos fiat, qui beneficiorum conferendorum ius habent: cuiusmodi sunt episcopi, collegia, & cæteri,

ri, quos lib. 2. commemorauimus. Eadem est patronorum ratio, sed ecclesiasticorum tantum, quos nominatim exprimit Leonina constitutio, non etiam laicorum, in quos non simili potestate & imperio, ac in ecclesiasticos uti solent Romani pontifices. Durum siquidem est, nec sacerdotali modestie congruum, prægrandes vberisque possessiones à laicis hominibus non modò gentilitiis hæreditatibus detractas, sed etiam iuri humano & commercio exemptas, ita sacerdotes tenere, ut liberum etiam illud ecclesiarum patrociniū, quod benefici homines receptum vouerunt, ipsis auferatur ^{a. not. in c. 2.}. Sed de his patronis ^{de præb. in 6.} aliquanto fusius suprà disputatum fuit.

V. De professione ac denunciatione, quam
insinuationem vocant.

In scholastico conuentu nominari solent literati viri absentib⁹ antistitibus, aliisque, qui promouendi ad sacra ministeria potestatem habet. Quamobrem ne eius rei ignorationem causari possint, professio quædam denuntiatioque apud eos est necessaria. Et est constitutum, ut quadragesimæ tempore ea denuntiatio fiat. Triplex autem ac interdum quadruplex testatio ipsis edenda est. Vna de gradu, quo quis præditus est: altera de legitimo studiorum tempore: tertia de nominatione scholastici conuentus: quarta de nobilitate & genere. Harumque omnium

DE SAC. ECCL. MINIST.

descripta exempla penes antistitem, vel patronū aliūm cui editio facienda est, demitti debent. Ac postquam edita semel fuerint hæc omnia, conditionem repetere candidatus non cogitur, sed quotannis nomen suum profiteri debet, ne fortassis mutasse voluntatem, & nullum amplius beneficium affectare credatur ^b.

*b. §. præfati.
§. teneantur.*

VI. De effectu nominationis.

Ea vis est ac potestas nominationis scholasticæ, ut petitio legisque actio sit prodita, qua nominatus beneficium suo tempore vacans petere possit, si modò ritè & ex formula professus fuerit. Tempus autem quod Leonina constitutio nominatis attribuit, mēsis est Iulius cum Ianuario. Nam ceteri qui gradibus scholasticis insigniti sunt, non tamè proditi seu nominati à scholastico conuentu, Aprilem & Octobrem, alij alios menses habent. Quibus omnibus in orbem beneficia conferuntur, nec vlla potuit commodior ratio excogitari, qua viri literati tertiã partem beneficiorum consequi possint, quàm hac circulari collatione. Quæ igitur mense Iulio Ianuarioque vacant ob mortem inquam, beneficiarj, non ob beneficij eiurationem, adeò nominatis obstricta, ut ita loquar, obnoxiaq; sunt, ut suo iure ipsis ea petere liceat, & alij facta collatio irrita sit ^c. Hinc plerique aiunt cum qui alij contulit beneficium, posse mutata voluntate, nihilo-

*c. §. si quis vero.
§. ult.*

nihilominus nominato conferre, quæ sententia
 probabilis est ^{d.} Sed animaduertendum est, quo- ^{d. c. non præ-}
 ties scholæ candidatus petit, curare eum oportet- ^{stat, de reg-}
 re, vt non simpliciter, sed tãquam nominato ex- ^{jur. in 6.}
 pressim beneficium sibi conferatur: alioqui inu-
 tilis est collatio. atque ita confusionis fraudum-
 que vitædarum causa sæpe iudicatum est. Tem-
 pus autem intra quod petere debeat nominatus,
 constitutione expressum non est. itaque videtur
 id boni viri arbitrio relictum esse. Sed æquum
 est ac rationi consentaneum, Lateranensis con-
 cilij tempus spectari, quod sex mensium est ^{e. e. c. 2. de con-}
 Quod si requisitus antistes petentem ambien- ^{præb.}
 tẽmque repulerit, ius cõferendi, vt caducum ad
 superiores antistites gradatim deuoluitur ^{f. vt f. §. si quis ve-}
 suprã diximus ^{rd.} Et pœna constitutione expressa ^{g. cap. 5.}
 eidem irrogatur, nisi iustam huius repulsæ cau-
 sam allegauerit ^{h. §. vlt.}. Iusta verò causa potest esse,
 exempli loco, si is qui monasticis votis minimè
 obstrictus est, beneficium petat, quod eius tantũ
 sectæ atque instituti homines capere possint, aut
 contrã. Sic enim habet constitutio, vt secularia
 secularibus, & regularia regularibus, conferan-
 tur ^{i. Quæ verba à nobis explicata sunt lib. 2. i. §. et in su-}
 Sed et si alius cum ambiente concurrat, qui vi- ^{per.}
 deatur ei præferendus esse, iusta negandi causa
 est. Nam inter nominatos is potior cæteris ha-
 betur, qui prior nominatus est. Ac si plures eodẽ
 anno sint nominati, qui summo gradu, id est do-
 ctura, præditi sunt, mediis, & medij infimis ante-

*l. §. statui-
mus.*

*m. §. statui-
mus.*

*n. §. statui-
o. l. pupillus.
§. oppidum,
de verb. sign.*

ponuntur, quibusdam exceptis, quos exprimit constitutio⁷. Inter eos qui à scholastico conuētu prodicti non sunt, sed in candida pura petunt, ut ita dicam, locus est gratificationi, sicut & inter eos qui prodicti nominatīque sunt, cū nulla inter ipsos disparitas inæqualitāsque reperitur. Hęc autem circularis promotio collatiōque beneficiorum non perpetuò locum habet. Nam in metropolitanis cathedralibúsque ecclesiis annonæ quædā sunt theologis attributæ, quas præbendas theologales vulgò appellamus, quòd nemini, præterquam theologo, possint conferri, quocunque tēpore anni vacent^m. Curatio quoque animorum in ciuitate semper ei defertur, qui gradibus scholasticis præditus est: aut saltem legitimo temporis spatio, id est triēnio, vel theologiæ, vel iuri ciuili aut pontificio operam dedit, &c. Nec id modò de ciuitate constitutum est, quod verbum peculiarem habet significationem in iure pontificio, sed etiam de quacunque comopoli mœnibus cinctāⁿ: quæ auctore Pōponio oppidū dici posse videtur^o. Adde quòd Romanus pontifex occupationis cuiusdam iure, à nonnullis existimatur beneficia quocunque mense vacantia cuius conferendi liberam potestatem habere. Sed hæc quæstio, quæ iuris controuersi est, paulò pòst à nobis discutietur.

LIBER SEXTVS.

DE IIS QVÆ IN BENEFICIIS

DISTRIBVENDIS PRÆCIPVE

obseruanda sunt.

ARGVMENTVM.

Genera omnia acquirendorum beneficiorum recensuimus in superiore libro, & explicauimus. Sed quia in huiusmodi acquisitione multa necessariò obseruanda sunt, visum est nobis ea statim hic subiungere, & idcirco separatim hoc libro tractare, quòd superior ad iustā magnitudinem excreuerit.

Beneficium antequam vacet, nec dandum nec promittendum esse: & quā grauiter in hac re aduersus sacros canones peccari soleat. Cap. I.

BENEFICIA ecclesiastica, vt ad-
monuimus lib. 2, temporaria nō
sunt, vt publica ciuiliāque mune-
ra quondam in Repub. Roma-
norum, sed perpetua potius, vt in
Gallia sunt magistratus regij. Ac
talis ferè olim fuit Romæ Auguratus, quē Plin.

lib. 4. Epist. existimat insigne sacerdotium esse, quod non adimatur viuenti. hoc tamen interest, quòd sacra ministeria ac beneficia nostri temporis ob maleficium & aliam legitimam causam amittuntur. Auguratus verò ita perpetuus est, vt quamlibet nocens ac sceleratus homo nūquam eo priuari queat, authore Plutarcho ^a. Proinde si quis administrationem ecclesiasticam habeat, nō aliter ei successorē mittere licet, quàm si mortē obierit, aut aliàs vacauerit Ecclesia, quā administrat ^b. Ac fuit quorundam opinio, ne mortuo quidē beneficiario posse beneficiū dari, antequā demortui cadauer sepulturae traditum fuerit ^c; quod tamē vsquequaq; receptū non est. Vacantē verò Ecclesiam aut beneficiū dicimus, cū præfecto, gubernatore seu administratore caret, nō dissimiliter ac iureconsulti vacantem mulierem vocāt ^d, *χολάρισσαν ἐκκλησίαν* dicunt Græci ^e, & hac voce vtitur Plin. libr. 10. Episto. vt libr. 8. dicemus. Nec multum refert an possideatur ab alio beneficium, an verò sit vacua eius possessio, vt conferri possit. Sufficit enim in ea causa id esse, vt iure vacans dici queat ^f. Ac sicut viui superstitisque hominis beneficium conferri prohibetur, ita etiam promissio eius interdicta est, quantum in tempus, quo mortuus fuerit beneficiarius, conferatur. Nec ex tali promissione vlla nascitur obligatio: quod & locum etiam habet, si quis sermone vsus generali, tunc beneficium se daturum promittat, cū eius dandi facultas se obtulerit.

a. in Proble.

b. tot. tit. de
cō. præb. c. nō
furem. 7. q. 1.
c. c. bonæ. 2.
de elect.

d. l. qui cœtu,
ad l. lul. de
vi. pub.
e. con. An-
tioch.

f. c. licet. 2. de
præben. in 6.
c. 1. §. sacri.
de homicid. in
6.

tuleris. Nam huiusmodi promissiones ansam præbent affectandæ captandæque mortis alienæ^h: quo nihil est à viri boni officio alienius. Idque vel Demadis illius exemplum edocemur, qui Athenis necessaria funeribus venditantem damnauit, cū probasset magnum lucrum optasse, quod contingere illi sine multorū morte non poteratⁱ. Receptum tamen est, vt ascito in collegium canonicorum annona seu præbenda que postea vacauerit vtiliter promittatur: quia indecorum visum est, quenquam sine stipendio canonici munere fungi in Ecclesia^l. Pontifex sanè Romanus ab hac regula excipi solet, qui beneficia omnia, licet nondum vacantia, donandi, conferendi, promittendi, & arbitrio suo distribuendi ac dispensandi potestatem sibi vnus vindicat^m. Sed æquius erat ac longè decentius, eum nō imperio tantum, sed etiam exemplo ceteros episcopos in officio continere. Nam in tanto fastigio collocatus, si leges, canones ac maiorum instituta contemnat, exemplo magis quàm peccato nocet Reipub. Christianæ. Atque hinc fit plerunque, vt non ad eò grauis cū in reliquos antistites, tum in gregem ipsum vniuersum eius sit autoritas.

g. c. 2. de con. præb. in 6.

h. c. 2. de con. præb. in añ. tiq.

i. Sene lib. 6. de benefic. c. 38.

l. c. relatiū, de præben. glos. c. 2. de con. præb. in 6.

m. c. proposuit, de con. præben.

- In commune iubes (inquit Claudianus) si quid, 33*
censēsque tenendum: 33
Primus iussa sibi, tunc obseruantior æqui 33
Fit populus, nec ferre negat, quum viderit ipsum 33
Authorem parere sibi: componitur orbis 33

- » Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
 » Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
 » Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

n. c. x. de con.
 præben.
 o. c. imprimis,
 2. q. 1.
 p. 3. q. 2. c.
 audiuius.
 q. c. præsen-
 tium 7. q. 1.
 r. concil. 398.

Qua pœna autem afficiatur is qui superstitis ho-
 minis nondum vacas beneficium impetrat, tra-
 ctatum est. Et imprimis constat eum ecclesiasti-
 ca communione summoueri ^{n.}. Deinde si quo
 honore graduque ecclesiastico præditus sit eo
 priuatur ^{o.}. Est & pœna infamiae aduersus eum sta-
 tuta ^{p.}. Sed si quis probabili errore ductus mor-
 tuum aliquem esse crediderit, iustam habere vi-
 detur excusationem ^{q.}. Qua de re Philip. Decius
 in quodam responso disseruit ^{r.}.

*Omni ambitum à collatione beneficiorum
 procul abesse debere. Cap. 2.*

In assequendis beneficiis nihil magis fugien-
 dū est, quàm ambitus & largitio. Qua de re ex-
 pisop^o. 1. q. 1. tat canon concilij Chalcedonens^{is}. in hæc ver-
 » ba: Si quis episcopus per pecuniam ordinatio-
 » nem fecerit, & precio redemerit spiritus sancti
 » gratiam, quæ vendi non potest: ordinaueritque
 » per pecuniam presbyterum aut diaconum, vel
 » quemlibet de his qui cognominantur in clero,
 » promouerit: & dispensatorem aut defensorem,
 » vel quemlibet qui subiectus est regulæ, pro sui
 » turpissimi lucri commodo: is qui hoc attentare
 » probatus fuerit, propriij gradus periculo subia-
 » cebit, & qui ordinatus est, nihil ex hac ordina-
 » tione

tionem vel promotione, quæ est pro negociatione
 facta proficiat: sed sit alienus à dignitate vel soli-
 tudine, quam pecuniis acquisiuit. Si quis verò
 mediator tam turpibus & illicitis datis vel ac-
 ceptis extiterit, si quidem clericus fuerit, à pro-
 prio gradu decidat: si verò laicus, anathematise-
 tur. Gracè sic habet:

Ἐἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσῃται, καὶ εἰς πρῶ-
 σιν καταγάγῃ τὴν ἀσφατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμα-
 σιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους ἢ ἑτε-
 ρὸν τινὰ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ καθυριθμημένων, ἢ προβάλλῃτο ἐπὶ
 χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἐκδύσον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὄλιος τινὰ τοῦ
 κανόνος, δι' αἰσχροκερδίαν δικεῖαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς,
 κινδυνεύετω περὶ τὸν δικεῖον βλάβῶν. καὶ ὁ χειροτονοῦμενος μη-
 δὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείᾳ χειροτονίας ἢ προβολῆς,
 ἀλλ' ἔσω ἀλόγιστος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντισματος, ἕπερ' ἐπὶ χρή-
 μασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μιστήριων φανείη τοῖς οὕτως αἰσ-
 χροῖς καὶ ἀδελφαῖς λήμμασι, καὶ ἄτος, εἰ μὴ κληρικὸς εἴη, τοῦ
 δικεῖου ἐκπιπέτω βλαμῶ. εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματι-
 ζέσθω.

Extat & constitutio Anthemij imperato-
 ris cuius hæc verba sunt ^b, Si quenquã vel in hac
 vrbe regia, vel in ceteris prouincijs quæ toto or-
 be diffusæ sunt, ad episcopatus gradum prouehi
 Deo authore contigerit: puris hominũ mētibus
 nuda electionis cōscientia, sincero omnium iu-
 dicio proferatur. Nemo gradum sacerdotij ve-
 nalitate precij mercetur. quantum quisque me-
 reretur, non quantũ dare sufficit, æstimetur. profe-
 ctò enim quis locus tutus, & quæ causa poterit

*b. tit. de epis.
 & cler. in
 Cod. Iustin.
 c. c.*

DE SAC. ECCL. MINIST.

„ esse excusata, si veneranda Dei templa pecuniis
 „ expugnētur? quem murum integritatis, aut val-
 „ lum fidei prouidebimus, si auri sacra fames pe-
 „ netrabilia veneranda proserpat? denique quid cau-
 „ tum esse poterit aut securum, si sanctitas incor-
 „ rupta corrumpatur? cesset altaribus imminere
 „ profanus ardor auaritiæ, & à sacris adytis repel-
 „ latur piaculare flagitium. ita castus & humilis
 „ nostris temporibus eligatur episcopus, vt quo-
 „ cunque locorum peruenierit, omnia vitæ proprie
 „ integritate purificet: non precio, sed precibus
 „ ordinetur antistes: tantum ab ambitu debet esse
 „ sepositus, vt quærat cogendus, rogatus rece-
 „ dat, inuitatus effugiat. sola illi suffragetur neces-
 „ sitas excusandi. profectò enim indignus est sa-
 „ cerdotio, nisi fuerit ordinatus inuitus. Cùm sa-
 „ nè, si quis hanc sanctam & venerandam anti-
 „ stitis sedem pecuniæ interuentu subiisse, aut si
 „ quis vt alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid
 „ accepisse detegitur: instar publici criminis &
 „ læsæ maiestatis accusatione proposita, à gradu
 „ sacerdotij retrahatur: nec hoc solùm deinceps
 „ honore priuari, sed perpetuæ quoque infamiæ
 „ damnari decernimus: vt eos quos par facinus
 „ coinquinat & æquat, vtrosque similis pœna co-
 „ miteretur. Quod autem de ordinatione dicitur,
 „ ad beneficiorum concessione pertinet, quæ
 „ olim cum ordinatione ipsa seu promotione erat
 „ coniuncta, vt libro primo diximus*. Si quis igitur
 „ largitione ad sacrum ministerium promo-
 „ tus,

e. c. ex mul-
 tis, l. q. 3.

tus, aut beneficium assecutus fuerit, ab eo repelli & summoueri debet, cum irrita sit ac nulla talis promotio ^{d.} Nec refert an quis pecuniã, an aliquid pro pecunia paciscatur: quia omnes huiusmodi pactiones iure pontificio improbantur: quibus interuenientibus, gratuita dici non potest collatio ^{e.} Hic autem ambitus vulgò Simoniacus dicitur à Simone quodam apostolorum contemporaneo, qui mirificam illam diuinãque vim ac potestatem spiritus sancti gratiam infundendi per manuum impositionem, quam habebant apostoli, ab ipsis emere & mercari voluit ^{f.} Quisquis enim rem sacram spiritalemque precio sibi parat, aut alia re quæ precij vice fungatur, hunc Simonicum, quasi Simonis illius æmulum & imitorem, appellamus. Nec quicquam interest an ordinatori, an alij, qui fortè competitor noster sit, largiamur aut promittamus. Quòd si quis litem habeat beneficij nomine, & aduersario aliã liti cedere nolenti pecuniam det vel promittat ob sumptus in litem factos, & vexationis redimendæ causa, hæc decisio transactioque non videtur ad Simonicum ambitum pertinere speciem tamen quandam ambitus habere dicitur. & vt fraudibus via præcludatur, meritò improbata est, nisi autoritate antistitis iusta aliqua probabilique de causa fiat ^{g.} Cùm igitur ambitus verè non sit, sed commētitiò iure pro ambitu habeatur, pœna transigentem non teneri vulgò rece-

*d. c. sanctorum,
1. q. 1. c. cum
derici, de
pact.*

*e. c. quã pios
1. q. 2. c. vit.
de pact.*

f. Acto. c. 8.

*g. c. cum pri-
dẽ, de pact. c.
constitutus,
de transact.*

DE SAC. ECCL. MINIST.

*h. not. in d. c.
constitutus.*

*o. c. 1. de si-
mon.*

l. S. c. 21.

l. Nouel. 123.

ptum est: quanuis transactio irrita sit ^b. Sed que-
ritur an librariis, qui tabulas ad fidem ordina-
tionis faciendam conscribunt, rectè aliquid de-
tur. Et generaliter constitutum est à Gregorio,
ne quid eo nomine accipiatur ^e. Quod pleriq;
sic intelligendum censent, si huiusmodi libra-
riis publicè salarium præbeat. Nam alioqui o-
pera eorum videtur aliqua remuneratione digna.
Et sanè Basiliensis synodus pro labore scriben-
tis moderatam dari mercedem statuit ^f. Idquæ
Iustiniani constitutionibus consentaneum est,
quibus quantitas describitur, quæ ministris epis-
copi ordinantis, ab eo qui ordinatur danda est ^g.
Sed & si quis ex substantia facultatibusque suis
aliquid Ecclesiæ offerre velit, non priuatim ali-
quibus personis ecclesiasticis, id ab eodem Iusti-
niano non solum permittitur, sed etiam maxi-
mopere commendatur. Verùm ab inuitis nihil
exigitur, modica illa quantitate excepta, quam
pro enthroniastico idem definiit.

*De annuo vectigali, quod vulgò Annatam vo-
cant, à nouis antistitibus exigì solito, & ex-
plicata lex Iulia de ambitu. Cap. 3.*

Vsitatum est apud nos, & Leonina consti-
tutione, cuius sæpe meminimus, confirmatum
genus vectigalis, quod vulgus Annatam vocat.
Nam cum primum recens lectus est, & à rege
nominatus, aut episcopus aut cœnobiarcha, Ro-
manus pontifex anni integri fructus eius bene-
ficij

ficij percipit, eosque sibi statim solui ac repræ-
 sentari curat. Hoc vectigal, quod annuū appella-
 mus, non quod anniuersarium, sed quod vnus
 anni sit, quidam à Bonifacio nono inuentum, a-
 lij à Ioanne XXI I. scribunt ^o. Sæpe autem que- ^{o Platin.}
 situm est, an iure possit exigi. Et hæc ferè Theo-
 logorum est opinio, iurisque pontificij consul-
 torum, Romanum pontificem lege simoniaci
 ambitus, vt ceteros episcopos teneri, si pro sacris
 ministeriis pecuniam accipiat ^{m. not in c. i.}. Nam præter ^{de simo.}
 canones, quos suprâ citauimus, qui pecuniam
 omnino exigere vetât, hoc genus vectigalis à syno-
 do Basiliensi dânatum est: & pœna ambitus ad-
 uersus eos qui hac via ad sacra ministeria Eccle-
 siæ grassantur, atque aded aduersus ipsum pon-
 tificem statuta ^{n. Sef. 21.}. Nec satis perspicio vt se excu-
 sare possint hoc modo promoti à pōtifice, quo-
 minus in canonum pœnam incurrant, & tan-
 quam vitio creati, vt veteres loquebantur, digni-
 tatem honorémque ecclesiasticam amittant, si
 quis ad prisce institutionis normâ potius, quàm
 receptæ consuetudinis, hæc exigere velit. Nam
 quoquo se vertant pontifices, quibuscunque de-
 cretis, cōstitutionibus pactisq; hanc exactiōnem
 tueatur, diuinum oraculum semper eis oppone-
 mus: *Gratis accepistis, gratis date*. Quod cū ^{o. glos. 'prag.}
 ita sit, cōuentio inter regē nostrum, pontificem- ^{tit. de annat.}
 que Leonem inita turpis omnino ac inhonesta
 quibusdam videtur, ideóque pro non scripta ha-
 beri ac reiici debere: ita tamen vt cætera capita

eiusdem conuentionis, quæ à ratione honestatè
 que non abhorrent, nihilominus obseruentur.
 Non me latet à iuris ciuilibus pollicita-
 tiones probari, quibus ob sacerdotium pecu-
 niam Reip. quis promittit ^r. Sed alia causa est
 sacerdotiorum Christianæ religionis, vt ex iam
 dictis constat. Deinde vltro offertur Reipub. ea
 pecunia, nec eam promittere, aut non promissam
 dare quisquam cogitur. Nec verò inficias
 eo ex fructibus beneficiorum partem aliquam
 decerpi posse, si necessitas aliqua magnaque vti-
 litas Ecclesiæ id flagitet. Verùm id coacto con-
 cilio fieri debet, vt appareat in Ecclesiæ gratiam
 & vsum reuera, non in priuatum paucorum ho-
 minum commodum eas facultates erogari &
 impendi. Quod & in synodo Constant. de-
 cretum est ^q. Sed obiiciunt aliqui quod Mode-
 stinus ait, legem Iuliam de ambitu Romæ ces-
 sare, quòd magistratum creatio ad principis
 curam pertineat, nō ad populi fauorem ^r. Idem-
 que dicendum putant de pontifice Romano,
 cuius in Ecclesia summus est principatus, vt am-
 bitus argui non possit. Quibus ego breuiter re-
 spondeo legem Iuliam aduersus eos latam esse,
 non qui Reipublicæ palam aliquid dabāt, quod
 nulla lege vetitum erat ^s, sed qui populū vritim
 distribuendo pecuniā clādestinis largitionibus
 corrūpebant. Proinde ea lex in iis magistratibus
 locum habere non poterat, quos princeps, non
 populus, creare solebat. Verùm vt gratis dentur
 hæc

*p. tit. de pol-
 licit.*

q. Sef. 43.

*r. l. i. ad leg.
 Jul. de amb.*

*s. tit. de polli-
 cit.*

hæc spiritalia sacræque munera, nec eo nomine
 quicquam accipiatur, episcopis omnibus ac pō-
 tificibus & voce diuina, & sacrorum conuentu-
 um canonibus præceptum est, quandoquidem
 eorum cupiditati & auaritiæ aliter occurri non
 poterat. Ac vt obiter de principe dicam, quod
 dissimulari non potest, quanuis nulla lex princi-
 pem coërceat, nihil tamen videtur magis à regia
 liberalitate, splendore & maiestate alienū, quàm
 ob munera publica à subditis pecuniam exige-
 re: id quod Iustinianus noster in quadam con-
 stitutione grauitè & copiosè demonstrat, ac de-
 dignari se ait imitari eos qui ante se imperio præ-
 fuerant, qui pro pecuniis conferentes munera
 publica castigandi eos qui malè & iniustè versa-
 bantur in munere suo, potestatem sibi ademe-
 rāt. Sed memoratu dignum est, quod idem ait,
 atque vtinam principes nostri hoc corruptissi-
 mo tempore sæpius id expenderent: *Ἀργυρολογεῖν* »
τὰς ἀρχὰς πάρος ἔτι πονηρίας προίμιόν τε καὶ τέλος. Pec- »
 nias ex magistratibus colligere omnis iniquita- »
 tis & iniustitiæ principium est & finis. Huic »
 consentaneum est & quod Lampridius de Ale- »
 xandro Seuero scribit, Honores iuris gladij nū- »
 quam vendi passus est, dicens, Necessè est, vt qui »
 emit, vendat. Ego non patiar mercatores pote- »
 statum: quos si patiar, damnare nō possum. Eru- »
 besco enim punire illum hominem qui emit & »
 vendit. At hodie ὀ turpem notam horum tem- »
 porum! quotusquisque absque precio, eoque »

» t. Nouel 8.
 » vt iud. sine
 » quo suff.

ingenti, ad vllum magistratum in republica nostra prouehitur. Nam etsi principes eam nundinationem minimè probare soleant, in iis quidè certè magistratibus, qui iuri dicendo præficiuntur, nemo tamen est qui nesciat ea munera suffragatores aulicos, velut in auctione licitationeque publica grandius prætium numerantibus addicere solitos esse. Itaque vix vllus hodie reperitur commendatione virtutis & doctrinæ vlllo honore auctus in Republica, & cui idem verè dici non possit, quod Caium Cæsarem Syllæ quondam obiecisse ferunt. Cùm enim Sylla indignabundus Cæsari sua se in illum potestate vsurum esse diceret, ridens Cæsar, Rectè, inquit, tuum putas esse magistratum, quem tuis pecuniis comparasti.

De annuis siue pensionibus, quæ beneficiis velut seruitutes quædam imponuntur. Cap. 4.

a. tit. vt eccle. benef. sine dimi.

b. c. maiori- bus. c. vacante. c. cū causam, de præb.

Beneficia cùm vacant, integra & sine vlla diminutione debent conferri. Quare si partem reddituum antistes beneficium conferendo retineat, in legem ambitus cōmittit^a. Sed nec duobus idem beneficium conferre, aut inter duos idem beneficium diuidere potest, nisi ex iusta aliqua causa ritè legitimèque talis diuisio fiat^b. Receptum tamen est, vt quanuis vni tantùm detur beneficium, nihilominus ei onus imponatur certam portionem ex beneficij redditibus alteri singulis

singulis annis pendendi. Quod genus p̄sitationis
 annuum neutro genere appellari posse arbi-
 tror. Idque exemplo veterum, quos ita locutos
 esse crebrò animaduerti. Est igitur hoc annuū
 deliberatio quædam beneficij, qua ex eo quod v-
 niuersum beneficiarij foret, pars quædam alicui
 confertur. Sic enim id nobis utcumque descri-
 bere ac delineare visum est, exemplo Florentini
 Iureconsulti in legati definitione^d. Sunt autem
 huiusmodi annuorum tria genera. Quædam e-
 nim ob sacrum spiritaléque munus pendun-
 tur: vt cùm in Ecclesia aliqua constituitur à mo-
 nachis vicarius, qui ecclesiam ac populum re-
 gat: nam huic ex redditibus suis partem ali-
 quam idoneam erogare coguntur^e. Item cùm
 præter Ecclesiæ rectorem siue pastorem cleri-
 cus quispiam ad Ecclesiæ ministerium necessa-
 rius instituitur: cui etiam portio reddituum bene-
 ficij debet à rectore ipso suppeditari^f. Ac ta-
 met si beneficij, vt ita dicam, hi domini nõ sint,
 sed hanc portionem velut usufructuarij, & à do-
 minis quodammodo accipiant, tamen hoc sti-
 pendium à vero iustòque beneficio non differt,
 cùm ob sacrum spiritaléque ministerium detur.
 Alia sunt annua, quæ ob munus aliquod profa-
 num, ac, vt loquimur, temporale, præberi so-
 lent, vt puta, aduocatis Ecclesiæ, & iis qui soni-
 tus tinnitúsque campani curam gerunt. Et hæc
 annua profana omnino sunt, quæ ob profa-
 num officium profanísque hominibus tribuun-

*c. l. scio. §. v-
 xori. l. sicut
 annuū. l. ti-
 tia. §. qui
 Marco, de
 an. leg. l. ex
 annuo. l. si sli-
 pulata, de do-
 nat. inter vir.
 d. l. legatum,
 de leg. 2.*

*e. c. de mona-
 chis. c. extir-
 pãde, de præ-
 bẽ. c. 1. de præ-
 ben. in 6. ¹⁰¹
 f. c. conquerẽ-
 te, de cler. non
 resid.*

g. c. quicumque. 12. q. 2. c. possessiones 16. q. 1. or. in cle. 1. de reb. ecclie. non alie. tur s. Alia sunt quæ absque vlllo onere ac ministerio conceduntur, & ἀσφαρτα καὶ ἀνήρατα proueniunt: de quibus hîc potissimum tractaturi sumus. Ac in primis sciendum est, certis ex causis hæc onera seruitutésque beneficiis imponi posse,

h. c. extirpanda, de præb. c. audiuimus, decollus, dete. i. cle. 1. vñ lit. pend.

l. not. in c. ex parte, de off. de leg.

non solum à pontifice Romano, sed etiam ab aliis antistitibus, qui inferiores dicuntur. Itaque si in fraudem, aut absque causa legitima annum alicui attribuerint, nihil actum esse intelligitur ^b. Sed voluntas Romani pontificis pro iusta legitimâque causa habetur in re beneficiaria ⁱ. Prima igitur causa est, cùm quis beneficiû eiurat, ac dimittit in gratiam alterius, hoc consilio, vt pars aliqua fructuum, vnde se tueatur, ei salua maneat. Nam etsi huiusmodi conditio à Simoniaci ambitu propè videatur abesse ^l: tamen quia totum negotium in voluntatem arbitriumque pontificis confertur, conuenit inter omnes iuris pontificij doctores impunè id licere. Et sanè iustissima plerùmque huius rei causa potest esse, vt si ponamus pastorem alicuius Ecclesiæ senio confectum velle ministerium suum cum bona pontificis venia alij cedere, nec tamen eas facultates habere, vt ad victum ei sufficiant: idque supra alibi annotatum est. Secunda causa est, cùm duo permutare cupiunt beneficia sua, sed vnum longè opimius est ac vberius altero: tunc enim ipsis consentientibus pontifex minus ac magis tenue beneficium certæ præstationi annuæ obnoxium reddit. Tertia causa est, cùm

cùm lis inter duos beneficij alicuius nomine orta est. Quo casu solet pacis concordiaque causa ita res decidi, vt vnus beneficium obtineat, alteri annuum ex eius beneficij fructibus præbeatur ^{m. c. nisi essent, de præb.}. Sunt & aliæ causæ, quas commemorant passim iuris pontificij doctores, sed has tantùm ^{m. c. nisi essent, de præb.} vsus forensis probat in Gallia. Nam etsi quis bene meritus sit de Ecclesia, aut inops, vel infirma valetudine sit, iusta hæc causa annui dandi ex bonis ecclesiasticis habetur ^{m. c. possessiones, 16. q. c. quicunque, 12. q. 2. Oldra. com. 226.}. Et hoc prætextu Romanus pontifex Cardinalibus Romanæ Ecclesiæ annua attribuere consuevit, quod absque eo reditu splendorem suum (nam luxum dicere non ausim) tueri nequeant. Verùm vt supra diximus, quæ causa eum mouerit, inquirendum non esse vulgò traditur.

Annuum, de quo hîc loquimur, beneficium ecclesiasticum non esse.

Annua huiusmodi inter sacra beneficia non recensentur, vt iam admonuimus ^{o. c. præterea, de transf.}. Proinde quæ de beneficiis constituta sunt iure pontificio, ad ea minimè pertinet ^{p. c. quantis, de præben. in 6. not. in c. ad audientiam, de rescrip.}. Exempli gratia. Laïcis hominibus non minus quàm initiatis attribuuntur: quia nullum sacrum munus ministeriumue considerant: ideòque contracto postea matrimonio non amittuntur. Quod tamen plerique accipiendum esse aiunt, nisi cùm cedenti beneficio suo annuum constituitur. Quo casu, quia loco be-

q. l. si eum. §.
qui iniuriarū.
ff. si quis cau.

r. tit de re-
nunt.

f. l. si quis in
conferendo.

C. de pact. l.
i. i. re mādato.

C. mand.

t. l. cum hi, de
transf.

v. c. ult. de
reb. permut.
glos. pyag. tit.
de coll. §. item
quod ad uni-
uersitates, in
verb. benefi-
ciorum.

beneficij datur, naturam quoque beneficij retinet
 2. Præterea mortuo creditore non dicitur vacare,
 ut impetrari sicut beneficium aliquod possit,
 sed velut ususfructus extinguitur. Remittitur etiam
 absque ullius pontificis venia, licet beneficium se
 abdicare nemo possit, sine pontificis auctoritate.
 Cum enim privatum alicuius hominis commodum tantum respiciat, cur ipsi de eo
 pacisci arbitrio suo non permittetur? Excipitur
 annuum quod auctoritate pontificis pro alimentis
 alicui attributum est. Nam ius civile non patitur,
 ut transactio de alimentis sine decreto interponatur.
 Item potest hæc pensatio, ut alius cuius reditus,
 pecunia redimi. Verum ob eam, de qua iam diximus,
 causam pontificis auctoritas accedere consuevit.
 Atque ita vulgò solent concipi tabulæ, quasi aliquot
 annorum pensionibus representatis, ac ut loquitur
 Seneca, in antecessum datis, liberatum sit ea
 servitute beneficium. Adhæc, si annuum ita sit
 alicui attributum à pontifice, ut illud in alium
 transcribere possit, nihil prohibet eo nomine
 pecuniam velut ab emptore accipi. Sed rarò hanc
 transcribendi emancipandique facultatem pontifices
 concedunt, uti accepimus. Denique non sicut
 beneficium, ita etiam hoc ius, quod profanum est,
 cum beneficio permutare licet, quia sacrarum
 spiritualiumque rerum cum profanis permutatio
 non admittitur.

Annui potestas & effectus quis sit?

Quæ sit potestas & effectus annui, non nihil antè demonstratum est. Sed hic locus aliquanto pleniorè disputationè exigit. Itaque animaduertendum est hoc ius simile quadantenus esse vsufructui, quia cum persona extinguitur ^a. Præterea beneficio sic inhæret, vt ipsum sequatur ad quamcunque personam transeat ^b. Nam mortuo beneficiario hoc annuum à successore, qui in vacantem locum successus est, posse exigi dubium non est, nisi ex conceptione diplomatis aliud actum esse appareat ^c. Cùm enim ferè non concedatur alicui à pontifice, nisi in perpetuum, & quàm diu vixerit, ratio non patitur, vt finiri morte beneficiarij dicatur. Quod & de præteriti temporis pensionibus, quas vetus possessor beneficij debuit, accipiendum esse videtur, ad quas Ecclesia siue beneficium obligatum est ^d. Nec ideo minus aduersus veterem possessorem, si fructus in vsum Ecclesiæ non impenderit, aut eiusdem fato functi heredem agetur. Atque ita creditoris erit electio, ytrum conuenire malit ^e. Cùm autem vsufructuario comparetur is, cui annuum attributum est, tractari solet, an onera quæ dicuntur patrimonialia subire cogatur. Et certum est hospitalitatis onus, & alia huiusmodi quæ ordinaria sunt, beneficiario incumbere, cùm eo nomine maiorem partem fructuum ei dimittendâ esse receptum sit.

^a §. finitur.
Instit. de vsufr.
^b c. si quis lat
cur, 16. q. 1.

^c d. c. nisi ef
sent, vbi glos
de præben.

^d l. imperato
res. ff. de pub
& vectiga.

^e not. in c. 1.
de solutio.

Cætera verò quæ extra ordinem indicuntur, proportionem sustinet is qui annui nomine partem fructuum capit *f.*

f. l. hætenus, de usufr. l. neque de imp. in reb. dot. fact.

Beneficium purè ac simpliciter conferendum esse.

Cap. 5.

g. c. vl. de pact. not. in c. significasti, de electio. h. glos. in c. 2. de elect. in 6. i. l. muto, de tute. glos. c. significatum, de præb. not. in l. actus legiimi, de reg. iur. l. cle. i. vt lit. pend. not. in d. c. significasti. m. not. in c. pastoralis, 7. q. 1. in c. 2. de elect. in 6. Fel. in c. 2. de appell.

Quia beneficia gratis conferenda sunt, ut antè diximus, receptum est, collationem sub conditione fieri non posse. Excipitur conditio quæ inest collationi, quanuis fortè non exprimat, ut puta, si vacat beneficium, &c. *b.* Nam ea adiectio abusuè tantùm conditio appellatur: nec vllam vim suspendendi negotium, quod geritur, habet. Quod autem dicitur sub conditione beneficium inutiliter conferri, de inferioribus antistitibus vulgò accipi solet, non de Romano pontifice. Huic enim liberum esse aiunt, quanunque libuerit conditionem adicere collationi, modò ea in crimen ambitus iure diuino prohibiti non cadat. *l.* Eadem est alternationis ratio quæ conditionis: idque à pontificij iuris doctoribus plerisque in locis memoriæ proditum est *m.*

An absque scriptura beneficij collatio valeat.

Cap. 6.

Simulatque pontifex beneficium se alicui conferre pronuntiauit, ius ei acquisitum esse intelligitur, tamen si nulla scriptura, nullumue diploma,

ploma, ea de re confectum fuerit ⁿ. Itaque mortuo statim pontifice à quo beneficium nudo sermone collatum est, irrita minimè est collatio, sed debent à successore diplomata & literæ expediti, in quibus eius concessionis mentio fiat ^o. Quæ literæ ad probationem necessariæ esse dicuntur, contra communes regulas: nec licet beneficiario antequam eas literas acceperit, quicquam attingere, quod ad beneficium pertineat ^p. Proinde ad fidem collationis faciendam testes non sufficerent ^q, præterquam in exceptis casibus, de quibus non indiligenter ab aliis tractatum est ^r. Tametsi Iason ex facto consultus simpliciter responderit, scripturam necessariam non esse ^s. Quæ autem sit authoritas ac fides literarum siue tabularum, quæ ab antistitibus conficiuntur, quandoquidem diffusè ab aliis agitata est quæstio, eam impræsentiarum omittemus ^t.

S

*n. c. institutio-
nis, 35. q. 2.*

*o. Bal. in l. huius
manu C. de
legib. & in l.
vlt C. de con-
ser. ma. c. lite-
ris, de rescrip-
t. p. extra. in iu-
cta, de elect.
auth. demãd.
prin.*

*q. Panor. i. c.
in nostra de re
script. not. in
l. pactu quod
C. de pact.*

*r. Fel. in rubr.
de constitut.*

*s. in l. c. pro-
ponas filios.
C. de pact.*

*t. not. in c. post
cessionem, de
probatio.*

LIBER SEPTIMVS.
QVOD IVS HABEAT BENE-
FICIARIVS IN BENEFICIO SVO,
& quemadmodum beneficia retinean-
tur & conseruentur.

ARGVMENTVM.

a. l. vlt. de legib.
b. lib. 8. Digesto.
Omne ius nostrū, inquit Vlpianus ^a, aut in acqui-
rendo, aut in conseruando, aut in amittendo consistit,
eāque diuisione sæpe vsi sunt nostri iuris authores ^b.
quorū exemplum hic nos secuti post acquisitionē benefi-
ciorum operæpretium duximus, & de eorum conser-
uatione aliquid scribere, tametsi is locus à cæteris vul-
gò prætermisus sit.

*De decima tam ordinaria & legitima, quàm ex-
traordinaria atque indicta. Cap. I.*

BENEFICIUM ecclesiasticum,
vniuersitas quædam est variis ex-
rebus constans, quibus loco sti-
pendij cuiusdā beneficiarius frui-
tur. Ac vt de singulis breuiter di-
camus, prædia imprimis ac possessiones, quæ
vulgò

vulgò bona tēporalia dicūtur, beneficio insunt,
 vt docuimus lib. 2. prætereà decimam omnium
 fructuū partē à populo accipit beneficiarius, de
 qua etiā differuim⁹ lib. 2. Et quia lex Mosàica eā
 dari iubet leuitis & sacerdotib⁹, quib⁹ nulla ter-
 ræ portio data fuit, cū Moses Hebræis possessio-
 nes distribueret^a: iuris pontificij doctores con-
 tendunt, iure diuino eā sacerdotibus nostri tem-
 poris deberi: quod & pontificū aliquot cōstitu-
 tionibus expressum est^b. Sed existimāt ferè theo-
 logi nō ideo quenquā iure diuino ad eā præsta-
 tionē astringi dicendū esse, cū ea lex abrogata
 sit, nec hodie nos liget, vt antè dixim⁹^c. Sunt qui
 asserant, nos ita demū obligari ad decimā dan-
 dam, si voto ad id nos obstrinximus^d. Quasi hæc
 decima similis sit ei, quam veteres ethnici voue-
 re Herculi & consecrare solebant, authore Plu-
 tarch. in Problem. Verū inueterata consuetu-
 do Ecclesiæ, & variæ cōstitutiones ea de re pro-
 mulgatæ merā liberalitatē fortassis in necessita-
 tem cōuerterunt. Itaque in hac disputatione de
 decima, vt ministris ecclesiarum iure debita, &
 quam ab inuitis exigere possint, loquimur. Nec
 solum de fructibus prædiorum percipitur: sed et-
 iam de omni artificio, negotiatione, quæstu,
 &c.^e. Et hinc vulgaris diuisio decimæ in prædia-
 lem & personalem orta est^f. Debetur autē Cu-
 rionibus potissimū, id est presbyteris qui pa-
 rœcias regunt, & animorum curationem habēt.
 Id enim ab initio sic constitutum fuisse dicitur.

a. c. 1. de deci.

b. c. parochia-

nos. c. in ali-

quib. de deci.

c. glos. c. 1. de

deci. in 6.

d. l. 2. de polli-

cit.

e. c. ex trāsmiss-

sa, de deci.

f. c. ad aposto-

lica, de deci.

g. c. ecclesias, g. 13 q. 1. c. de decimis, 16. q. 1. h. c. cū contin. g. at c. cum in tua, de deci. **g.** Debetur interdum & aliis ecclesiis siue monasteriis, vel ob donationem ritè factam, vel ob longi temporis possessionem ^{h.} Laici verò huius iuris capaces non esse dicuntur: quia ob sacrum spiritalèque munus clericis concessum est. Est enim Lateranensi concilio prohibitum, quod tempore Alex. III. ante quadringentos annos habitum est Romæ, & quibusdam pontificum decretis, ne in homines laicos hoc ius transferatur ^{i.}.

i. c. prohibemus, de deci. c. cū apostolica, de his quæ fi. à prala.

L. not. in c. cū apostolica, de his quæ fi. à prala. m. c. dilecti. c. suggestum, c. ex parte, c. licet. c. ad audientiam. c. à nobis, de deci.

Ante illud concilium sacræ decimæ ius, clientelæ titulo militibus attributum fuerat à principibus quibusdam, idque totius cleri consensu, quòd Ecclesiam populúmque Christianú aduersus religionis hostes propugnarent. Et huius rei authorem fuisse in Gallia Carolum Martellum annalibus nostris proditum est. Sed quia id perniciosum ecclesiis videbatur, synodus decreuit, vt ex eo tempore decima in laicum transferri non posset. Quamobrem qui iure clientelæ sacræ decimam sibi vindicant hoc tempore, eam ante synodum illam Lateranensem sibi, vt clientibus Ecclesiæ concessam fuisse contendunt. Cuius rei quia difficilis est probatio, vtilitatis causa receptum est, vt vetustam possessionem istius iuris clientelæ, id est, quæ hominú excusat memoriam, probare sufficiat ^{l.}. Ad decimam autem beneficiariis curionibus præstandá, adeò obligatur populus: vt nemo excusetur, nisi huius muneris vacationem impetrauerit, quæ à pontifice Ro. impetrari solet ^{m.}. Nam consuetudine seu

feu longa possessione hoc ius omnino non tollitur, quanuis minui possit, & decima in duodecimam aut aliam partem, quæ minor sit conuerti.

Ex his quæ iam dicta sunt existit quæstio, de noualium decima cui scilicet debeatur, an curioni beneficiario, an verò alij cui ius sacræ decimæ acquisitum sit. Nouale autem hîc intelligitur proscissus nunc primùm ager, qui antè desertus, nec post hominum memoriam cultus fuit:

quanuis nonnunquàm aliter accipiatur *P.* Ad quæstionem igitur propositam vt breuiter respondeamus, sciendum est imprimis laicos qui ius sacræ decimæ sibi vindicant, ex noualibus nihil percipere posse, sed curiones ipsos potius, quibus solis hoc ius olim competebat. De monachis autem, qui olim laici erant, nûc ferè sunt clerici, & aliis huiusmodi beneficiariis paulò difficilius est iudicium propter constitutionû pontificiarum obscuritatem. Sed vulgò receptû est, si ius sacræ decimæ in certa parçcia disertè concessum eis fuerit, decimam quoque noualium

ipsis deberi: quia verba indefinita ad futurum quoque tempus referuntur. Quòd si longa possessione id ius acquisierint clerici, decima noualium non ipsis sed curioni debetur, quoniam in loco recens proscisso nullam vnquam decimam perceperunt. Ideòque vsucaptum ab eis hoc ius verè dici non potest. Addendum & illud est, quanuis ei qui longa fortassis possessione decimam sibi acquisiuit, nominatim deci-

n. not. in c. in aliquibus, de deci. c. commissu, eo. tit.

o. c. i. c. quid per nouale. de verb. sig. in decret. l. ult. de ter. mo. p. l. sylua. s. noualis, de verb. sig.

q. c. ex parte, de deci. r. l. si seruitus, de seruitut. vrb. prad.

f. c. cum contingat, c. cum tina, de deci.

DE SAC. ECCL. MINIST.

r. c. statuto, de
deci. in 6.

v. clem. vi.
de deci. c.
eo. iii. in ex-
trat.

mæ noualium ius ita tributum fuerit, vt non aliter ac decima vetere ea fruatur: concessionem tamen huiusmodi dimidiam partem non excedere, ne curiones & pastores ecclesiarum parochiarumque nimis grauentur: id quod Alexandrina constitutione plenius continetur. Haëtenus de legitima ordinariæque decima satis pro instituto dictum est. Est autem aliud genus decimæ, quæ ideo extraordinariæ & indictæ vocare possumus, quod à pontifice Romano prætextu belli hostibus nostræ religionis inferendi, alteriusve necessitatis extra ordinem beneficiariis indicatur. Hodie hanc decimam rex in Gallia beneficiariis indicere ac imperare pro potestate solet, nec vllum ferè certius atque expeditius, quàm ex decumana ista pecunia vectigal habetur.

De primitiis.

Cap. 2.

a. c. i. de deci.

Affines decimæ sunt primitiæ, id est, primi fructus ex agro suscepti. Nam & hi lege Mosaiica offerri iuebantur Deo, quanuis certa non esset definita quantitas, sed offerentium arbitrio derelicta, vt Hieronymus ait. Itaque prætextu legis diuinæ ad certam eo nomine præstationem populum hodie cogi nõ posse inter omnes conuenit. Nec dubium est, quin ea consuetudo, cuius meminit Hieronymus, quæ modum definierat, contraria consuetudine abrogari

gari & antiquari potuerit ^b. Et hunc sanè mo- ^{b. d. c. 1. de} rem primitiarum offerendarum videntur ab He- ^{deci.} bræis ipsis accepisse Romani, quos scribit Plin. lib. 18. degustare vina aut nouas fruges solitos non fuisse, priusquam sacerdotes primitias li- basset,

De oblationibus. Cap. 3.

Oblationes dicuntur quæcunque à piis fide- libúsque Christianis offeruntur Deo & Eccle- siæ, siue res soli, siue mobiles sint. Nec refert, an legentur testamento, an aliter donentur ^a. Et hoc vocabulo vsus est Vlpian. c. 5. tit. de donat. inter vir. & vxo. Veteres offerumenta vocabant, authore Festo. Verùm hæc inualuit consuetudo loquendi, vt oblationes specialiter dicantur, quæ altari offeruntur in sacra liturgia, quam vulgus missam, Iustinianus noster ^{ἀγίαν προσκομιδὴν} ap- pellat ^b. Huiúsque oblationis, quæ apud veteres vsitata fuit, Theodor. meminit ^c. & nos suprâ ali- quid attigimus lib. 2. Et hæc omnes oblationes, sicut & decima, de qua iam diximus, inter res sacras spiritalésque numerantur: adeò vt clerici tantùm, non etiam laici, eas capiant ^d. Cùm au- tem in bonis ac reeditibus recenseantur eius Ec- clesiæ cui offeruntur, meritò dicendum est eas ad eius Ecclesiæ rectorem gubernatorémque pertinere ^e.

<sup>a. c. qui obla-
tiones. c. cleri-
ci. 13. q. 2. not
in c. causa. c.
cum inter, de
verb.</sup>

<sup>b. Nouel. 123
c. de his, 10. q.
1. c. omnis, de
consec. dist. 1.
c. lib. 5. eccles.
hist. c. 18.</sup>

<sup>d. c. qui sacer-
dotes. c. san-
ctorum. c. ult.
10. q. 1.</sup>

<sup>e. Panor. in c.
pastoralis, de
his quæ fi. à
præla. siue
cons.</sup>

DE SAC. ECCL. MINIST.

De diariis, quæ distributiones quotidianae appellantur, & cur hoc genus erogationis adinuentum sit. Cap. 4.

Canonicorum beneficia ac præbenda duabus ex rebus ferè constant. Nam in quibus ecclesiis est præbendorum distinctio, certa prædia ac possessiones obtinent singuli, quas sic in potestate sua habent, vt redditum ab alio quopiam accipere necesse eis non sit. Fructus autem huiusmodi sibi acquirunt, si præsentés sint in ciuitate, quanuis in templo quotidie non præsententur, aut præsentibus non assistant. Nam quia canonicorum collegium velut quidam senatus est Ecclesiæ, vt diximus lib. i. permulta sunt ad eorum munus pertinentia, quibus exæquendis Ecclesiæ non minus, imò verò magis prodesse possunt. Hoc enim præsentendi munus quanuis negligendum non sit, tamen olim inferiorum tantummodo clericorum fuit, nec inter præcipua, ac magis Ecclesiæ necessaria habitum est. Quod & supra admonuimus lib. i. Præter eas possessiones qui præsentuntur in templo, aut sacris cantionibus intersunt, quanuis plerunque in collegium canonicorum cooptati non sint, hi in singulos dies, atque adeò horas stipem recipere solènt, ac veluti quasdam sportulas, quibus à manu vulgò nomen inditum est, quòd tantum præsententi in manu tradatur. Sunt qui distributiones quotidianas appellènt non ineptè. Ego à Latinis Diaria propriè vocari scio. Qua voce Iustinianum nostrum,

g. c. olim, de
verb. sig.

nostrū, quanuis Græcè scribentem ^h, vsum fuisse comperimus. Verba eius hæc sunt de diaconissa loquentis, quæ cum suspecto aliquo viro habitat: εἰ δὲ τοῦτο ὑπέρονηται πράξει, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῶν ἰδίων διαρίων ἀλλοτριούμενι, εὐ μοναστηρίῳ παραδιδόσθω, &c. Videtur autem hoc erogationis genus ideo excogitatum esse, vt cum à beneficiariis vulgò contemneretur psallendi aut sacris assistendi munus, quasi proprium ipsorum non esset, spe huius dianomes & mercedis illecti, id munus amplecterentur. Nam iis tantum qui sacris interfunt hæc sportulæ distribuuntur: non aliis, nisi fortè eos excuset valetudo, &c.ⁱ. Et hoc quidem adeò verum est, vt de eo qui ob Theologiae studium abest, constitutum sit, huiusmodi sportulas eum non consequi, quanuis cæteros fructus lucretur ^l. Favor enim studij hoc tantum efficit, vt absens pro præsentem habeatur. constatque ad consequenda hæc diaria præsentiam non sufficere, nisi sacris cantionibus precationibusque quis assistat. Nam & aliàs quæ de fructibus & obventionibus beneficij constituuntur, veluti de soluēda beneficiorum decima, de hac dianome intelligi non solent. Quanuis enim fructus aut redditus non malè dici possit ^m, munus tamen illud psallendi, adempto præmio facile desereretur à canonicis, cæterisque Ecclesiæ beneficiariis, quibus ea minutatim distribuuntur, vt spe quæstus id faciant, ad quod efficiendum ideo cogi posse non videntur. quia secundum veterem

h. Nouel. 123

i. c. de cætero, de cler. nō res. fid. & tit. de cler. non res. in 6.

l. c. licet. de præben. c. super specula, de magist.

m. extra Bonifa. tit. de deci.

n. d. extra. de
deci.

o. extra. postu
lasti, & ex
tra cum non
nullæ, de præ
b. glos. prag.
tit. de ann. §.
voluit, in ver
bo fructib. &
tit. quo temp.
quisq. deb. §.
iubet, i verb.
distributiões,
Oldra. cqn.

18.

p. c. cum dile
ctus, de cler.
non resid.

q. c. cum om
nes de consti
tutio.

a. glos. c. dile
ctus, de off.
ord.

b. d. c. dilect.

terem institutionem fortassis alia fuit eorum in Ecclesia functio. Cuius tamen rei non magnam habuit rationem Bonifacius octauus, vt ex eius constitutione apparetⁿ. Vnde fit, vt quod in compensationem ministerij illius antiquioris ac præcipui datur canonico, tametsi forte in singulas hebdomadas, menses, aut dies distribui soleat, tamen appellatione Diariorum minimè hîc cõtineatur. Nam interdum canonici nullam certam possessionem pro ministerio suo assignatã habent, sed à diuisore aliquo frumentum aut vinum stato tempore ipsis distribuitur. Sed & panes quoque dantur eisdem illis nõ omnino dissimiles, qui à iuris ciuilibus authoribus panes ciuiles dicuntur. Eaque cibaria licet cantionibus sacris non assistentes, capiunt^o. Iis autem qui munus suum omnino negligunt, & sine iusta causa absunt, nulli omnino fructus debentur^p, nisi cõtaria sit consuetudo^q.

De redditibus & obuentionibus quibusdam
episcoporum. Cap. 5.

Iura episcopalia quidam ita describunt, vt partim ad legem iurisdictionis, partim ad legem diœcesanam pertinere ea dicant^r. Quam distinctionem Panor. vt ineptam, & nulla ratione authoritatẽ nixam improbat^b. Nobis autem propositum non est, quicquid ad episcopi munus spectat hîc exequi, quod cæteri fusè explicant,

cant, sub tit. de offic. ord. & à nobis non indili-
 genter tractatum est lib. 1. De rediv & prouen-
 tu illo tantum hinc differimus, qui ex episcopio
 percipitur, præter ingentes possessiones & lati-
 fundia, quæ vulgò bona tēporalia vocant. Post-
 quā enim redditus Ecclesiæ, qui antiquitùs erant
 communes, & ab episcopo distribuebantur, di-
 uisi sunt, & singulis ministeriis attributi, quē ad-
 modum à nobis dictum est lib. 2. episcopis singu-
 lis vectigal quoddam ab inferioribus ecclesiis pē-
 di cœptum est. Huiusmodi imprimis illud est,
 quod in synodo à singulis curionibus, & infe-
 riorum ecclesiarum gubernatoribus exigunt.
 Nam duos solidos singuli episcopo dare iubentur ^{d.} Cuius muneris vacationem habent mon-
 nasteria, vt concilio Toletano constitutum est ^{e.}
 Diciturque hoc ius vulgò cathedraticum, quod
 cathedræ, id est honori episcopali debeatur. Ca-
 thedra enim in iure pōtificio pro honore ac mu-
 nere episcopali sæpe accipitur ^{f.} propterea quod
 olim episcopi, quorū munus proprium ac præci-
 puum est docere ^{g.}, sedentes in folio & cathedra
 docebant ^{h.} Ac quoties episcopus aliquis crea-
 batur, collocari in eo folio atque throno solebat,
 veluti possessionis cuiusdam apprehendendæ gra-
 tia. Hinc enthroniasticum à Iustiniano dictum
 est ^{i.}, honorarium illud, quod episcopi munus
 suum auspicientes Ecclesiæ largiebantur. Hinc
 etiam dictæ sunt cathedrales Ecclesiæ, vt à cæte-
 ris inferioribus discernantur ^{l.}

d. c. 1. c. illud,

10. q. 3. con-

querente, de

off. ord.

e. c. inter. 10.

q. 3.

f. c. non autē.

c. placuit. c. si

quis episco-

pus. 7. q. 1.

g. c. inter cæ-

te. de off. ord.

h. Euseb. lib.

7. eccles. c. 15.

c. 26. Tripar.

lib. 5. c. 29.

i. Nouell. 123

l. c. venerabi-

li, de verb. sig.

DE SAC. ECCL. MINIST.

II. Cùm episcopus aut archiepiscopus provinciæ vel diœceseos suę ecclesias & monasteria solenni more inspicit, earum ecclesiarum vel monasteriorum præfecti hospitio eum recipere, victumque ei præbere coguntur^m. Et hæc est illa hospitalitas, quã nostræ religionis antesignani tantopere nobis commédaruntⁿ. Cuius forma & ratio quibusdam canonibus atque constitutionibus præscripta est^o. Hoc autem munus ideo procuratio vocatur, quia Ecclesiæ episcopũ procurant, id est curant, alunt ac tuentur: sicut pueri dicuntur procurari à nutricibus, & equus à domino apud Plautum, & alios authores Latinos, qui propriè ac emendatè locuti sunt.

m. c. conquerente, de off. ord. tot. tit. de censib. c. cum ex officij, de præscript. n. 42. dist. c. 1. o. c. placuit. 10. q. 1. c. 1. & sequen. de censib. in 6.

III. Quadrans illius decimę, de qua paulò antè diximus, debetur episcopo, & eorum præterea quæ à mortuis testamento relicta sunt ecclesiis inferioribus^p.

p. d. c. conquerente. c. de quarta. de præscrip. c. officij. c. requisisti. de testa.

q. d. c. conquerente. c. cum apostolus, de censib.

r. c. quia cognovimus. 10. q. 3. d. c. cum apostolus.

IIII. Indicitur ab episcopis nonnunquam extraordinaria collatio, si necessitas urgeat: ut puta si ære alieno grauata sit Ecclesia, si ad synodum generalem proficiscendum sit, &c. Aliàs omnis indictio prohibetur^r. Sed hæc collatio, de qua loquimur, non videtur olim pro potestate & imperio indici consueuisse, ut nunc assolet: precibus enim ac suasionibus eam impetrabant episcopi, non tanquam dominantes, &c. ut Petrus ait. Proinde hoc munus ἀπὸ τῆς χάριτος nomé habet, quasi charisterium quoddam spõre oblatum potius, quàm vectigal vi extortum ac expressum

pressum sit.

De his quæ sacramentorum, & aliarum huiusmodi rerum nomine contra veteres canones exiguntur. Cap. 6.

Verant canones non solùm antiqui, sed & recentiores quoque, ne pro ministrandis sacramentis pretium exigatur ^a. Sanctissima etenim res (vt de iurisprudencia Vlpia. scribit) pretio nummario æstimanda dehonestandaque non est ^b. Ac valde improbatur eorum mos qui pro consecratione basilicarum, aut pro monastica professione pecuniam ab inuitis extorquent ^c. Nec eos minus detestantur canones, qui pro sepeliendis in templo vel cœmeterio cadaueribus, aut exequiis pecuniam efflagitant ^d. Earum tamen rerum nomine à sponte liberalitèrque offerentibus pecuniã, aut rem aliam accipi canones nõ prohibent ^e. Quædã enim honestè accipiuntur, vel authore Vlpia. quæ inhonestè petuntur ^f. Quanuis autem pro huiusmodi rebus nihil exigere liceat, sed absque pretio, atque adeò cautione vlla præstari debeant, tamen vulgò receptum est, si quid eo nomine vltro offerri consueuerit, vt talis consuetudo veluti pia & honesta obseruetur, ad eãque obseruandam auctoritate superioris antistitis etiam inuiti adigatur: sed suscepto iam sacramento, aut sepulto cadauere, &c. ne alioquin eas res quisquam mercari

a. c. cum in Ecclesie, de simo.
b. l. 1. de extra. cog.

c. c. placuit.
c. quã pio.
l. 9. 2.

d. c. quæsta,
& seq. 13. q.
2. c. abolendæ de sepult.

e. d. c. quæsta.
f. d. l. 1. de extra. cog. c. non sanè. 14. q. 5.

videatur. Proinde sacrifici nostri temporis, qui certam Ecclesiam nullam regunt, postquam sacrum peregerint, si consueta merces ipsis non præbeatur, episcopum adire solent, postulantes non quidem apertè, ut sibi pretium numeretur, sed ut laudabilis consuetudo obseruetur, &c. Quo casu episcopus in laicos etiam homines iurisdictionem exercet. Hoc autem genus expiscandæ pecuniæ, quod à veteribus canonibus, & maiorum institutis valde alienum est, ex Innocentij III. constitutione manauit *s.* Cuius tamen longè alius videtur sensus esse, ut plerique iuris pontificij doctores annotauerunt. Sed *ἀνεύχτα* hîc mouere nobis consilium non est.

g. c. ad apostolicam, de simo.

An mortuo beneficiario hæres legitimus ei succedat. Cap. 7.

h. c. apostolica 8. q. 1. c. 10. de præben. c. ad hæc de dec. i. §. finitur. Instit. de usufruct.

l. c. ad hæc. c. relatiu de testa. c. vlt. de off. ord. in 6.

Certi iuris est beneficia ecclesiastica cognitionis aut propinquitatis iure cuiquam non deferri *b.* Nam siue usum habere eos dixerimus, siue usufructum, dubium non est, quin illud ius morte ipsorum extinguatur *c.* De fructibus ante mortem perceptis quæstio tractata est, & constat ex iis quæ lib. 2. disseruimus, ad hæredes legitimos nõ transire, cum vsuario magis quam usufructuario beneficiarius comparandus sit. Itaque is qui in demortui locum successit fuerit, quasi dispensator administratorque eos capiet *d.* Sed moribus comparatum est, ut beneficiarij

per-

perceptos iam fructus, tanquam usufructuarij, ad haeredes suos transferant ^m.

An beneficiarius successorem eligere, & fructus beneficij testamento legare possit. Cap. 8.

Antiocheno concilio ^a statutum est, ut episcopo successorem sibi constituere non liceat ^b. Quo tamen concilio non prohibetur aliquem nominare, quem sibi successorem optet ^c. Id enim à plerisque sanctissimis viris factum est, cuiusmodi sunt Petrus, Athanasius, Augustinus, de quibus postea dicemus, lib. 8. Sed talem nominationem synodus vult irritam esse, nisi episcoporum & clericorum suffragium postea accesserit ^d. Ac huius prohibitionis rationem docet Hieronymus in epistolâ Pauli ad Titum, cuius verba Gratianus in Rhapsodia sua refert ^e. Quod ad fructus attinet, animaduertendum est, iure pontificio non permitti beneficiariis eos testamento cuiquam legare, ac ne res quidem alias ex facultatibus Ecclesiæ, aut contemplatione eiusdem acquiritas ^f. Quod est accipiendum, nisi fortè in pauperes eleemosynam conferre velint: qua tamen in re modus seruari debet ^g. Quamuis enim administrator rerum ecclesiasticarum possit arbitrio suo pauperibus largiri, quæ verè pauperum sunt, ut diximus libro secundo, tamen fraudis vitandæ causa, libera legandi facultas non est ei cõcessa ^h. Quæ verò ad bene-

m. § is vero
Instit. de ver.
diuis. l. si sur.
l. defuncta, de
vsufr. l. qui
scit, de vsur.

glos. prag tit.
de annat. §.
item quod. in
verb. acquisi-
tos.

a. c. 23.
b. c. episcopo.
8. q. 3.
e. c. apostoli-
ca, 8. q. 1.
d. c. plerisque
8. q. 1.

c. e. c. Moser,
8. q. 1.

f. c. fixum, 12.
q. 5. c. cum in
officiis. c. ad
hæc, de testa.
g. d. c. adhæc.
h. arg. l. vi-
uus si quid in
fraud. patro.

ficiarium perueniunt ex amicorum liberalitate, puta, aut artificio aliquo, &c. nec propter Ecclesiam acquiruntur, de his testari potest ^a. Verùm hæc moribus nostris ferè antiquata sunt, permittiturque beneficiariis de fructibus beneficij aliisque huiusmodi rebus arbitrato suo testari ^b.

i.e. quia nos-
c. relatum, de
testa.
l. glos. prag.
tit. de annat.
verb. acquisi-
tos.

Quibus ex causis rerum ecclesiasticarum alienatio permittatur: Quæ forma in huiusmodi alienatione debeat obseruari, & elucidatus canon Agathensis concilij ad eandem rem pertinens, qui vulgò malè intellectus magnam iudiciorum varietatem peperit. Cap. 9.

Rerum ecclesiasticarum alienatio canonibus prohibita est, nec earum modò quæ sacræ habentur, & hominum commercio exemptæ, cuiusmodi sunt ædes ipsa, ius decimæ, vasa consecrata, &c. sed prædiorum etiam ac possessionum, quæ bona temporalia vulgò appellantur ^a. Non enim beneficiarius harum rerum dominus est, & ius vtendi solummodo habet. eaque prohibitio alienationis ad monasteria, xenodochia, nosocomia, & alia huiusmodi pia loca pertinet ^b. Sodalitia tamen & *φρατρίας*, quas vulgò confraternitates appellamus, hinc non comprehenduntur ^c. Baldus celsuit, quòd profanæ societates sint ^d. Nam & regis constitutionibus ea Comiti Barchinæ conuenticula vt perniciofa Reipub. omnino

a. auth. de non alie. & auth. de alie. & emp. c. nulli, de reb. eccl. non alie.
b. auth. de non alie & auth. de alie. & emph.
c. Bal. i. d. auth. hoc ius.

nino interdicta sunt. Alienationis autem appellatione continetur venditio, donatio, permutatio, emphyteusis, hypotheca, & cætera id genus negotia, quibus aut dominium, aut aliquod ius proximum & affine dominio transfertur^d. Sed etsi quis ad longum tempus locauerit, id est, ut vulgò interpretamur, decem annorum, alienare is dicitur, quia hoc genere locationis quasi dominium quoddam transfertur in conductorem, adeò ut ei in rem actio competat^e. Quibusdã tamen ex causis rerum ecclesiasticarum alienatio permittitur^f 1. si æs alienum vrgeat, nec possit ex fructibus satisfieri^g. Nam & eandem ob causam prædia minorum, qui sub tutela vel cura sunt, distrahere licet^h.

II. Permittitur alienatio rei minus utilis, ut re aliã utiliorẽ ac fructuosiorẽ acquirat Ecclesiaⁱ.

III. Si pecunia ad alẽdos pauperes in magna aliqua fortassis caritate annonę, aut ad redimendos captiuos opus sit, nec ea aliunde suppetat^l. Hic enim est præcipuus rerum ecclesiasticarum vsus, ut admonuimus lib 2. Ac ut summam dicamus, quotiescunque vel necessitas aliqua, vel manifesta utilitas Ecclesię exigit, receptum est harum rerum alienationem permitti^m. Et hæc in rebus Ecclesię profanis maximè locum habent. Sed & sacra quoque vasa, & alię res huiusmodi nonnunquam alienanturⁿ. Item decima quę inter res sacras ac spirituales vulgò habetur^o. Hoc amplius, Ecclesia aliqua tota in-

d. l. 1. C. de
fidei. dor. l. ult.
C. de reb. a-
lie. § aliena-
tionis, in au-
th de non a-
lienand. d. c.
nulli.

c. Cle. 1. de
reb. eccle. non
alie. vbi not.
l. 1. de super-
fic.

f. glos. sum 12
q 2. Panor.
d. c. nulli.

g. auth. hoc
ius.

h. l. 1. de reb.
co. qui sub tu-
te.

i. d. auth. hoc
ius, c. vt super
de reb. eccles.
non alie.

l. c. aurũ. c. sa-
cro. 12. q. 2
m. c. sine exce-
ptione, 12. q.
2. c. dudũ, de
reb. eccle. non
alien. in 6.

n. l. sancimus,
& auth. seq.
C. de sacro.
eccles.
o. d. c. dudũ

DE SAC. ECCL. MINIST.

*p. c. pastoralis
de donat. tot.
tit. de his qu.
fi. à praela.
cle. si vna, de
reb. eccl. non
alie.
q. auth. de a-
lie. & emph.*

*v. not. in c. cū
causa, de re
iud.*

*t. d. c. sine ex-
ceptione. d. c.
dudum. c. 1.
de his q. fiunt
à praela.
v. d. auth. hoc
ius.
x. d. auth. hoc
ius.
a. c. quod qui-
busdam de fi-
deius. not. in
d. auth. hoc
ius.*

terdū alienari potest^p. Quanuis autē ex iis cau-
sis alienatio concessa sit, tamen ne vtilitatis ali-
cuius prætextu temerè & in perniciē Ecclesiæ a-
lienatio fiat, constitutus est certus ordo certaque
forma iure civili & pontificio, quam in huius-
modi alienatione seruari oporteat^q. Sed legi-
bus civilibus alligari se non patiuntur viri eccle-
siastici, & pontificios canones de ea re editos
tantū recipit consuetudo, per quam dubium
non est, quin solennitas mutari possit^r. Quare
formam canonibus præscriptam, quæ vsu rece-
pta est, hīc explicari sufficiet. Forma igitur iuris
pontificij hæc est, vt alienationem antecedit di-
ligens tractatus, & communis deliberatio cleri,
id est collegarū, qui canonici dicuntur, si Eccle-
sia tale collegium habeat: deinde omnium con-
sensus, aut certè maioris partis, ac præterea sub-
scriptio adhibeatur: quibus omnibus superio-
ris antistitis autoritas accedat^r. Ac cū de
antistite quæritur, locus in quo est alienans Ec-
clesia, non in quo res quæ alienatur sita est, spe-
ctandus esse videtur, quanuis aliqui contrā sen-
tiant^v. Et tametsi licitationem, subhastatio-
nemque solennem ius civile requirat, tamen id
canonibus ecclesiasticis nusquam expressum re-
peritur^x. Sed quæritur, an vt valeat alienatio
pretium in rem Ecclesiæ versum esse oporteat?
Qua de re videnda est Panormitani distinctio^q.
Ex iam dictis consequitur alienationem rerum
ecclesiasticarum ita demum valere, si duo con-
cur-

currant. Vnum est, vt ob iustam legitimamque causam fiat: alterum, vt ordo prescriptus iure pontificio accuratè obseruetur. Quòd si aliter fuerit alienata res, ea cum fructibus vindicari ac repeti poterit ^b. Sed longi temporis prescriptione re-
 tē se tuebitur possessor, si bonā fidem habeat ^c.
 Quod tempus à morte tantum beneficiarij qui alienauit currere incipit, vt concilio Toletano cautum est ^d. Excipiuntur sanè aliquot casus, in quibus ille solennis ordo non requiritur.

*b. c. non liceat
 12. q. 2.
 c. Panor. in c.
 de quarta. c.
 non liceat, de
 prescr. Guid.
 pa. q. 150.
 d. c. si sacer-
 dotes. 16 q. 3.*

Primus est cum res ecclesiastica titulo clientelæ, vel emphyteuseos concedi solita est. Potest enim more consueto ab antistite dari, quanuis formā canonibus prescriptā minimè obseruet ^e.

*e. c. 2. de
 feud. c. vt su-
 per, de reb. ec-
 cle. non alie.
 Bar. in auth.
 qui rem C. de
 sacro. eccle.
 Guid. pa. q.
 154.*

II. Excipiuntur res mobiles quæ seruando seruari non possunt. Nam earum rerum minimè prohibetur alienatio ^f.

*f. c. fugitiui.
 12. q. 2. l. lex
 que. C. de
 admi.*

III. Sunt qui putant factam omiſsa forma alienationem efficacem esse, si ea non noceat Ecclesiæ ^g. Idque colligi videtur ex concilio Agathensi, cuius hæc verba sunt, Terrulas aut vineolas exiguas & Ecclesiæ minus vtilis, aut longè positas paruas episcopus sine consilio fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat potestatem ^h. Verum ille canon meo iudicio formam illam cuius supra meminimus non remittit. Nā quod ibi dicitur, sine consilio fratrum, de aliis episcopis accipi debet, quorum consensus eo tempore necessarius erat, vt ex canone septimo eiusdem concilij, & ex concilio Carthaginensi

*g. Innocēt. in
 c. 1. de in in-
 teg. test. Fab.
 in lit. de eo
 cui lib. cau.
 bon.
 h. c. terrulas
 12. q. 2.*

h. §. quod si necessitas, c. q. 2. c. quicquid que 12. q. 2. c. nullus, 17. q. 4.

Toletanóque constat ^{b.} Itaque cum necessitas ita vrget, vt episcoporum couentus commodè non possit expectari, permittit synodus Agathensis sine ipsorum consilio non quaslibet terras ac possessiones distrahere, sed exiguas tantum, & quæ non magnum Ecclesiæ fructum afferunt. Qua in re clericorum siue canonicorū qui præsentés sunt, tractatus atque consilium minimè negligendum esse videtur: & qui nobis aduersantur nulla satis firma ratione suam comprobant opinionem. Quod enim dicitur negotium cum pupillo contractum sine tutoris auctoritate valere, si id expediat pupillo, sic accipiendum est, cum pupillus aliquid sibi stipulatur: id enim ipsi damnosum esse non potest ^{i.} Et quod Iustinian. ait, pupillum posse conditionem suam meliorem facere ^{l.}, hunc habet sensum, pupillū vtiliter id negotium contrahere, ex quo nullum ei damnum contingere potest, quòdque seruari desiderat, cuiusmodi est stipulatio qua sibi acquirit. Itaque hæreditatem inutiliter adit, quantum lucrosa sit ^{m.}: quia hæreditatis aditio nõ semper vtilis est. Similiter alienatio prædiorum pupillarium, quæ inutilis plerunque ac perniciosa est pupillis, absque decreto prætoris & causæ cognitione omnino prohibetur. Nam tametsi in rem minoris aliquando prædia alienentur sine decreto, tamen id perquam necessarium est, ne aliàs exemplum pupillis noceat, cuius hîc maxime habetur ratio. Idem enim hîc veremur, quod

i l. neque. C. de contr. stip. l. § 1. Instit. de autho tut.

m. l. obligari, de auth. tut. §. neque. Instit. eo. tit.

Augustus quondam in militari disciplina: cuius
 verba apud Macrum hæc sunt, tit. de re milit. Et
 si scio fabrilibus operis exerceri milites non esse
 alienum, vereor tamen si quicquam permifero,
 quod in vsum meum aut tuum fiat, ne modus in
 ea re non adhibeatur, qui mihi sit tolerandus ^{n. l. officium,}
 Sic enim multa iure tum ciuili, tum pontificio ^{de re milit.}
 passim constituta reperiuntur, quæ in speciem
 iniqua sunt, si quis ad priuati cuiusque utilita-
 tem respiciat, sed in vniuersum ea profunt &
 publicè utilia esse creduntur. Habet aliquid ex
 iniquo omne magnum exemplum (vt Calsius
 apud Tacitum ait) quod contra singulos utilita-
 te publica rependitur. Illud sanè inficiari nolo,
 si Ecclesia non conqueratur, quia se læsam for-
 tassis non existimat, valere contractum, in quo
 solennia defuerunt: idque minorum exemplo ^{o. l. non eo mi}
 Verùm aduersarius prætextu omiſſæ solennita- ^{n. C. de pro-}
 tis, ab eo contractu recedere inuita Ecclesia non ^{curato.}
 poterit, aut eam nolentem ad contractum ob-
 seruandum cogere ^{p. l. quod fa-}
 test, quod suprâ diximus, minorem posse con- ^{uore. C. de le-}
 ditionem suam meliorem facere ^{gib.}
 Quod au- ^{q. §. i Instit.}
 tem obiciunt nonnulli ex Vlpiani ad D. Marci ^{de aucto. tut.}
 orationem interpretatione, quanquam subdiffi-
 cile à plerisque existimatur, tamen facilè nisi fal-
 lor, dilui potest, si quis verba & mentem autho-
 ris, id est, D. Marci, expendat, & quid inter eius
 orationem de alimentis, & orationem D. Seue-
 ri de rebus pupillaribus intersit, paulò diligen-

rius consideret. Non enim D. Marcus transac-
 ctionem de alimentis sine decreto factam sim-
 pliciter irritam esse vult, sed si ita transactum fue-
 rit, vt repræsentatam pecuniam alimentarius
 consumat: vnde Vlpianus verba orationis inter-
 » pretans ita differit, Si transactio sic fuerit fa-
 » cta, vt semel numeretur ac repræsentetur quod
 » testator particulatim alimentorum nomine præ-
 » stari voluit, decreto prætoris tunc opus est, quod
 » causa tantum cognita interponitur. Sin autem
 » aliter transactum fuerit, vt puta, vt id quod in
 » singulos annos erat alicui relictum, conseque-
 » retur per singulos menses, &c. huiusmodi trans-
 » actionem D. Marcus non improbat, quasi de-
 » cretum in ea sit necessarium. Alia causa est alie-
 nationis prædiorum pupillarum à D. Seuero
 prohibita: quia simpliciter prohibita est quo-
 cunque modo fiat, sicut & rerum ecclesiasti-
 carum alienatio, de qua hîc differimus. Et hæc
 nostra sententia est de quæstione vulgò agita-
 ta, quæ adedè controuersa est in foro, vt iudi-
 cia curiæ centenariæ contraria extent, nec inter
 classes seu decurias iudicum adhuc conuenire
 potuerit. Qui contrà sentiunt, æquitatem for-
 tassis aliquam nobis opponent, & simul eccle-
 siasticorum hominum avaritiam, quorum opes
 minui magis quàm augeri publicè expediat, vt
 libro secundo admonuimus. An huiusmodi ra-
 tiones iudicem mouere debeant, viderint a-
 lij. Ego certè meam sententiam ita scripto iure
 tucor,

l. i. de reb.
 ep.

tueor, vt cum iis qui euidenti æquitate vel vtilitate nitentur, pertinacius contendere nolim. Cùm igitur hæc ita se habeant, quarri potest, si in tabulis nulla solennitatis in alienando seruata mentio fiat, an ob diuturnitatem temporis interuenisse præsumatur? Et variæ iuris doctorum opiniones reperiuntur, quas ex eorum commentariis ediscere licet^s.

f. not. in l. sciendum, de verb. oblig.

Quorum munerum vacationem beneficiarum & ecclesiarum ministri habeant. Cap. 10.

Inter iura atque commoda beneficiariorum illud non minimum est, quòd tametsi bonis fruantur Ecclesiæ, tamen ad munera subeunda non compelluntur. Quorum autem munerum vacationem habeant, nunc tractandum est. Et imprimis munera personalia non subeunt, ne auocentur à functione ministerioque suo^a. Personalialia hîc vocamus quæ opera ac industria exercentur absque sumptu & diminutione patrimonij^b. De patrimonialibus paulo difficilior est quæstio .i. quæ sumptum postulant, & damno administrantis expediuntur absque vlla opera aut labore^c. Et animaduertendum est hæc munera duplicia esse. Quædam enim imponuntur possessionibus ipsis ac prædiis, nulla personarum à quibus possidentur, habita ratione. Alia imponuntur personis, non rebus, quanuis aliquando in huiusmodi impositione modus facultatum

a. l. generaliter. C. de episcopo & clerico. b. l. a. & vlt. de muneribus.

c. d. l. i. & vlt.

d. l. rescripto,
& l. ult. de
mun. & ho-
no.

spectetur. Ideoque mixta munera à quibusdam,
 sed contra morem loquendi veterum, dicuntur ^{d.}
 Rursus horum munerum, quaedam ordinaria le-
 gitimaque sunt, vt portoria: quaedam isagogica,
 exagogica, & alia id genus in Gallia nostra, quæ
 canonis appellatione significantur. Alia extra
 ordinem indicuntur principum aut magistra-
 tum arbitrio, cum nulla sint lege constituta,
 nec certam præstationem habeant ^{e.}. Sed vt ad
 rem veniamus, illud inter omnes conuenit, ex-
 traordinariis muneribus iure ciuili ecclesias nõ
 subici ^{f.}: sed ordinariis tantum, quæ & canoni-
 ca dicuntur. Stata enim illa tributa atque vecti-
 galia, quæ nerui Reipub. dicuntur ab Vlpiano ^{g.},
 quòd sine illis publicum statum tueri non liceat,
 nemo detrectare potest ^{h.}. Quæ verò extra ordi-
 nem indicuntur arbitrio principum, ea subire
 non coguntur Ecclesiæ, nisi ob causam valde
 necessariam Reipublicæ indicantur, vt mox
 dicemus ^{i.}. Nec vlla distinctio est in iure ci-
 uili inter ea munera quæ prædiis, & ea quæ
 personis indicta sunt. Omnibus siquidem
 muneribus legitimis atque ordinariis obnoxia
 sunt Ecclesiæ. Itaque eius collationis, quam
 taleam hodie appellamus, si ius ciuile respicias,
 vacationem vix habent. Nam etsi olim extra-
 ordinarium munus esset, ac prout belli ne-
 cessitas flagitabat, ad tempus iudici solitum:
 tamen edictis regiis ad ordinariam præstationem
 redactum est. Id quod à priscis etiã imperatoribus
 Ro-

e. l. in hono-
rib de vac.
mun. l. i. C.
de vac. pub.
mu.

f. l. placet. C.
de sacro. eccl.
g. l. i. de qua-
stio.
h. l. nullus. C.
de decurio.

i. l. iubemus.
l. neminem.
C. de sacros.
ecclies.

Romanis factum fuisse in legibus ipsorum cō-
 perimus^l. Nec satis perspiciō quemadmodum
 iuri civili diuinum ius hīc aduersetur. Nam
 Christus Cæsari tributum pendī non solūm prę-
 cepit, dicens, Reddite Cæsari, &c. sed ipse etiam
 cum suis apostolis illud exoluit, tametsi ex re-
 gia stirpe ortus esset: ideóque tributis obnoxius
 non esse videretur ^o. Idque veteres ecclesiasti-
 ci scriptores ad vnum fatentur, ex quibus non
 pauca in suam Rhapsodiam Gratianus retulit
^m. At hodie viri ecclesiastici contendunt, pri-
 mūm se illis muneribus non subiici, quæ per-
 sonis indicuntur magis quàm possessionibus ⁿ:
 quia iure pontificio, quo nunc vtimur, prin-
 ceptis in personas ecclesiasticas nullum impe-
 rium, nullamque potestatem habet. Deinde si
 quæ prædia antiquitū libera atque immunia
 possideant, in ea tanquam Deo consecrata &
 dicata nihil iuris principem habere aiunt ^o. Ex
 quo consequens est, ad eam solūm tributionem
 eos teneri, ad quam oblata erant prædia ante-
 quam ad ipsos peruenirent^p. Et extant Bonifa-
 cij octauij cōstitutiones ^q, quibus nō ab extraor-
 dinariis tantūm muneribus, quod iam antè san-
 citum fuerat ^r, verūm à quibuscunq; etiam
 tributionibus personas ecclesiasticas eximit: sed
 ita vt causam nullam, quamlibet iustam ac ne-
 cessariam, excipiat. Sed & illud quoq; adiicit,
 vt ne volentibus quidem clericis Ro. pontifice
 inconsulto pecuniam conferre liceat. Nec mi-

*l. l. i. C. de in-
 dictio.*

o Matth. 17.

*m. c. si tribu-
 tū, c. magnū,
 II. q. 1. c. tribu-
 tum, 23. q. 8.
 n. l. rescripto,
 de mune. &
 hono.*

*o. c. nulli lice-
 at, 12. q. 2.*

*p. c. 2. de cen-
 sib. l. impera-
 tores de publi-
 ca. not. Panor
 in c. non mi-
 nus, de im. ec-
 cle.*

*q. c. clericis,
 de im. ecc. in
 6. c. quanquā
 de censib.*

*r. c. non mi-
 nus, c. aduer-
 sus, de im. ec.*

rum est ab insolenti homine, impotentisque animi, qualem describunt Bonifacium historici, constitutionem adeò iniustam, & ab omni æquitate abhorrentem emanasse. Nec eò hæc dico quòd Ecclesiæ ecclesiasticarumque personarum priuilegiis & vacationibus impensè non faueam, quas sapientissimi quique veterum magno semper fauore ac liberalitate profecuti sunt. Ac vt à nostris incipiam, Druides qui sacerdotes quondam fuerunt in Gallia, authore Cæsare in Comment. tributa vnà cum reliquis non pendebant, militiæque vacationem, & omnium rerum habebāt immunitatem. Reges Ægyptiorum quintam partem annui prouentus capere soliti sunt, præterquam ex prædiis sacerdotum.

0. *Genes. 47.* 6. Artaxerxes Persarum rex in sacris biblis scribit Esdræ, ne vllum imperet tributum sacerdotibus π. Sed si præfractè ac sine exceptione vlla velint clerici vacatione ista quam obrinuerunt à principibus vtì, aut abuti potius, nihil profectò erit inhumanius, nihil ab instituto sacerdotis Christiani alienius. Ac poterit eis meritò obiici, quod Diocletianus imperator nescio cui philosopho vacationem munerum poscenti respondit: Professio & desyderium tuum inter se discrepant. Nam cùm philosophum te esse proponas, vinceris auaritia & rapacitate. Imprimis enim æquum est, vt statum legitimumque vetigal, quòd canonem vocamus sine recusatione ciues omnes Reipublicæ, siue principi pendant,

f. l. professio.
de mu. patr.

dant, cum legibus institutus sit, tanquam ad sta-
 tus publici tutelam necessarius. Deinde si quid
 extra ordinem indicatur ob graue imminens
 periculum Reip. cui aliter oblati non possit, aut
 ob aliam huic non dissimilem causam, ratio po-
 stulat, vt eius oneris partem ferant ecclesiastici
 viri, quanuis extraordinarium munus sit. Nam
 ideo eximuntur ab extraordinariis muneribus,
 quòd absque magna necessitate sæpenumero
 pro arbitrio principum aut libidine potius indi-
 cantur, quibus ad Reipublicæ procuracionem
 & conseruationem maiestatis suæ canon, & or-
 dinaria pēsitatio creditur sufficere. Tolerabilis
 enim visum est, eam exactiōem quæ vitari om-
 nino non potest, in profanos homines, quàm in
 Ecclesiā, ecclesiasticasque personas deriuari. Fit
 tamen nonnunquā, vt ecclesiasticos viros horū
 munerum participes esse omnino oporteat. Id-
 quæ exemplis ex iure ciuili petitis faciliè ostendi
 potest, vt puta, si expeditionis tempore plaustris,
 mancipiis, aut aliis huiusmodi angariis vel pa-
 rangariis opus sit, si ob annuam embolam,
 vt ait Theodosius, nauis sit necessaria, cu-
 ius verbi interpretatio ex nouella Iustiniani
^{τὸν κρητισμὸν Δημοσίων} petenda est. Huius enim
 significationem & proprietatem constitutio-
 nis Theodosianæ interpretes non percepe-
 runt. Item si in refectionem itinerum aut pon-
 tium sumptus faciendus sit, non excusari ec-
 clesias cōstitutum est*. Sed hoc munus videtur

t. l. neminem.
C. de sacros.
eccl. l. nullus.
C. de cur. pub
c. ecclesiariū,
12. q. 2.
v. l. iubemus.
C. de sacr. ec-
cles.
θ. 183.
x. l. ad instru-
ctiones. C. de
sacros. eccl.

inter ordinaria & canonica referendum esse, & de portoriis, quæ eo nomine exigi solent, accipienda constitutio. Ac ut summam omnia complectar (nam omnia sigillatim enumerari non possunt) quoties flagitat necessitas, principi licet ecclesiasticas facultates impedere. Quod

y 4. Reg. 18. & Ezechias rex pius fecisse legitur *7.* Si enim pauperibus captiuis & calamitosis hominibus erogantur Ecclesiæ opes, cur ad eas calamitates vitandas depellendâsque non infumentur *8.* Et satis perspicuum est ex his quæ tractauimus libro primo, distributionem earum facultatum ad principis curam aliquando pertinere *b.* Quid plura? circumfertur Bonifacij, cuius paulò antè meminimus, diploma, quo testatur ac declarat constitutionibus à se priùs editis ademptam non esse facultatem regi Francorum pecuniæ collationem ecclesiasticis personis imperandi, vel in scio Romano pontifice, quoties pro aris & focis pugnandum erit, idque ad patriæ defensionem necessarium videbitur *6.* Eòdem pertinet quòd Gregorius nonus ab excubiis & murorum ciuitatisque custodia neminem prætextu ecclesiastici ministerij excusari præcepit *9.* cum tamen id munus personale sit, & à propria functione clericos auocet, quod multo magis admittendum est in patrimonialibus muneribus quæ operam nullam requirunt, sed facultatum, quibus Ecclesiæ supra modum abundant, erogationem. Nam & Ecclesiæ ecclesiasticorumque

a. c. aurii, 12.
9. 2.

b. c. filii, 16.
9. 7.

6. Vide Feral.

c. c. 2. de im. eccle.

rùmque

rūmque hominum vtilitas id maximè postulat,
ne alioqui perforari sinant nauem, in qua ipsi
naugant. Nec obstat nostræ sententiæ Federici
II. constitutio, quæ cum hac exceptione intel-

ligenda est^d. Et certo certius est Honorium
III. eam constitutionem à Federico expressis-

se, quo die eum diademate imperatorio insi-
gniuit. Idquæ accidit sexto post anno quàm im-
perator lectus fuit Federicus. Tanto enim tem-
pore dilata est coronatio, quam Innocentius ei-

am inde ab initio negauerat. Nolim autem exi-
stimet quisquam, me us libenter patrocinari qui
iure suo ac potestate hîc abutuntur, & publicæ
necessitatis obtentu ecclesias leui plerunque de-

causa grauisimis tributis onerant. Quod for-
tassis non contigeret, si bonorum Ecclesiæ cu-
stodes & administratores, non dicam victu ve-

stitūque contenti, vt canones præcipiunt, ea
egenis distribuerēt (seueritatem enim illam an-
tiquā corruptissimi huius seculi mores vix fer-

re possunt) sed luxum, profusionem *ἀσώτως*, cu-
ius nomine tam malè audit ea natio, cohibe-
rent ac moderarentur. Postremò notandum

est sicut clerici pro rebus ecclesiasticis quas pos-
sident immunes sunt, ita etiam pro rebus pro-
priis vacationem habere^e. tamen si aliàs patri-
monium clerici rebus ecclesiasticis vsquequa-
que comparari non solet^f. Nec refert cuius gra-
dus atque ordinis clerici sint, & an ecclesia-

*d. amb. item
nulla. C. de e-
pisc. & cler.*

*e. c. ecclesiarū
12. q. 2. c. vlt.
de vit. & ho.
cler.*

*f. not in c. Ec-
clesia, de con-
stitu. c. quan-
quam, de cen-
sib. in 6.*

stico beneficio aucti sint, necne, cum omni-

g. l. 2. C. de ep. & cle. Guid. pa. q. 83. h. c. ex parte. de cle. cōiug. i. de cler. coniug. in 6.

l. c. vi. de vi. & ho. cle.

m. l. generali- ter. C. de epi- se. & cler. n. lib. 1. con. 8 Alexā. Imol.

o. l. 2. C. de ep. & cler. & 91. dist. in decret. p. c. negotia- torem, & c. seq. 88. dist.

q. cle. vi. de censib. Fel. in c. Ecclesia, de constitut.

bus generaliter priuilegiū indulgeatur s. Quod
 utique est accipiendum, nisi vxorem duxerint.
 Nam hi vacationem munerum non habent ex
 constitutione Bonifaciana ^l. Sed duobus tan-
 tūm priuilegiis fruuntur, modò vertice raso
 sint, & more clericorum vestiti. Verūm illud
 addere oportuit quod longè maximum omnium
 ac præcipuum est, modò in Ecclesia suo fungā-
 tur officio ^l. Nam vt admonuimus lib. I. Clericus
 nomen est officij ac oneris in Ecclesia, nec æquū
 est eos vllis priuilegiis frui, qui munus suum ne-
 gligunt ^m. Quod & Molinæus noster ad Alexā-
 dri responsa perquàm scitè grauitérque annota-
 uit ⁿ. Quæsitum est de eo qui negotiationem
 exercet. Et non videtur negotiatio, artificium-
 ue honestum vnde sibi & pauperibus victum
 parent, clericis interdictum esse, si non ideo of-
 ficiū suū deserant ^o. Et quod Hieronymus &
 Augustinus aiunt negotiari clerico non licere:
 de quæstuaria negotiatione accipiendum arbi-
 tror inter nostri temporis pseudoclericos visita-
 ta, quæ functionem ecclesiasticam impedit.
 Receptum sanè apud nos est quancunque ne-
 gotiationem exercent clericus, quod ad bona de
 quibus negotiatur attinet, nullo cum priuilegio
 vti debere ^q. Idque concilio quodam Rho-
 magensi apud ratiociniorum præfecturam per-
 scripto, & in acta relato cautum accepimus
 anno 1267.

De iudiciis & actionibus, quæ pro beneficiis
comparatæ sunt. Cap. II.

Iudicia beneficiorum ecclesiasticorum nomine varia, iure prodita sunt. Sed de his tantum hîc loquimur, quæ competunt cum de uniuerso beneficio ac titulo cõtrouersia est. Ac imprimis beneficiario datur Rei vindicatio aduersus eum qui beneficium ipsum possidet, seu detinet^a. Nam etsi beneficium res sacra spiritalisque sit, cuius dominum se dicere non potest beneficiarius^b: tamen quasi dominus quidam habetur, & expressa causa non aliter ac filium suum pater vindicat^c. Et hoc petitorium iudiciũ, in quo de iure quod quisque litigatorum habet, præcipuè quæritur, in foro ecclesiastico institui debet: ab eaque cognitione ideo abstinent magistratus, quia ordinatio ministrorum Ecclesiæ, vt res sacra ac spiritalis iudicium Ecclesiæ, non profanorum iudicum requirit. Et constat præter illis fœlicioribusque temporibus has cõtrouersias in synodis episcoporum ac presbyterorum magna cum grauitate ac simplicitate dirimi solitas fuisse. Præter iudicium petitorium, & rei vindicationẽ interdictis quoque possessoris beneficiorũ nomine vtimur: in quibus de possessione tantum cõtenditur, siue adipiscenda, siue retinenda, siue recuperanda. Sed moribus nostris retinendę possessionis interdicta magis frequentantur. Nec dubitat quisquã hodie rerũ forensiũ

a. l. sancimus.

C. de sacros. eccle. c. cũ venerabilis, de exceptio.

b. l. in rem de rei vind.

c. l. 1. de rei vind. Specul. tit. de appel.

§. nouissime.

peritus, quin hæc cognitio magistratuum sit, non Ecclesiæ, præterquam si de adipiscenda possessione agatur. Quod & Guido testatur in prima quæstione. Sed rationem huius constitutionis forensis nusquam satis explicatam offendimus, & plerisque possessionis causa non minus, quàm proprietatis sacra spiritalisque videtur. Nam pontificis Martini diploma, cuius est apud Guidonem mentio, nullum ius nouum regi aut magistratibus eiusdem tribuit: sed permittit eis, vt si quem ea de re à maioribus morem acceperint, eundem factum, quod dicitur, & tectum conseruent. Verùm ex iis quæ lib. 1. disputata sunt de ecclesiastica ciuilique potestate, satis perspicuum est quietis publicæ curam ad principes magistratúsque pertinere. Itaque quanuis eas causas iudicet Ecclesia, in quibus de ministerio ipso & ordinatione agitur, & secundum canones ecclesiasticos iudicari debeant, tamen si quis vim inferat alteri, & ius sibi dicat, nec vsitatis ac legitimis iudiciis experiatur, principis est ac magistratus eam vim cohibere interim dum apud iudicem competentem de iure suo docuerit. Vnde mirum videri non debet, quòd Guido scripsit de interdicto adipiscendæ possessionis magistratus non cognoscere, cùm ob vim illatam minimè competat. Cognoscit igitur magistratus de retinenda aut recuperanda possessione. Ac postquam de vi & possessione pronuntiauit, postea litigatoribus

toribus Ecclesiæ iudicium subire, ac petitorium iudicium intendere licet. Nec antè id fieri potest, quàm iudicium de possessione finitum, & sententia omni modo executioni mandata fuerit, vt & iudiciaria lege Francisci regis cautum est ^{d.}. Tametsi autem verè dictum sit à nobis de iure, quod litigatores se habere contendunt, in ministerio ac beneficio magistratum non pronuntiare, sed de possessione tantum ac vi illata: tamen in huiusmodi iudiciis possessoris ea demum possessio, quæ iusta esse docetur, ad victoriam prodest. Idque ideo receptum est, ne alioqui contra canones absque institutione possideatur beneficium, & homines inexplorati ad munera ecclesiastica cum graui Ecclesiæ incommodo ac dedecore prosiliant ^{e.}. Quamobrem lex Regia præcipit litigatoribus, vt iam inde ab initio litis institutæ tabulas inuicè sibi cõmunicent, quibus de iure suo ac titulo docere se possent. Sed animaduertendum est plenam tituli iurisque probationem hîc non requiri, sicut in petitorio iudicio, sed qualemqualem sufficere, vt colorem aliquem possessio habeat. Idque in plerisque interdictis locum habet, quæ causam proprietatis continere dicuntur ^{f.}.

*d. cap. 49.**e. c. 1. de reg. iur. in 6. not. in c. in literis, de restit. spol.**f. glos. de. de cau. pos. d. c. in literis.*

De his qui liberè & quietè beneficium triennio possederunt. Cap. 12.

Quod diximus in superiori capite sola pos-

fessione ius non acquiri in beneficio, nisi ad sit
 titulus ac institutio, id perpetuum non est. Si
 quis enim beneficium triennio possederit, ne de
 proprietate quidem ac titulo vlla potest ei am-
 plius controuersia moueri. Idque synodus Basi-
 liensis primùm cōstituit, litium finiendarū cau-
 sa, & ne beneficiariorum ius perpetuo incertum
 esset^g. Cuius synodi decretum emulati sunt Ro-
 mani pontifices in canonibus illis suis, qui re-
 gulæ cancellariæ appellantur. Hinc etiam ma-
 nauit Leonina constitutio, quæ in Gallia nostra
 conuentorum appellationem habet^b. Ea autem
 constitutio quatuor requirit, quæ si non concu-
 rant, huic triennij præscriptioni locus non est.
 Primum est triennij possessio eaque continua,
 non interrupta, vt constitutionis verba satis in-
 dicant. Inde quæritur, si quis triennio integro
 non possederit, sed anno fortè vel biennio, an
 coniungi possit tempus, quo possedit is in cui-
 us locum successit. Et certissimum est, suc-
 cessorem authoris accessione vti posseⁱ. Ve-
 rùm in his ministeriis beneficiisque ecclesiasti-
 cis verè nulla successio est, cùm is cui mortuo
 vel ciurante altero beneficium confertur, nul-
 lum ab eo ius accipiat, sed ab antistite potius qui
 conferendi potestatem habet, vt lib. octauo do-
 cebimus^l.

II. Quauis de titulo ac iure possessoris scrupulosa & exacta inquisitio non fiat, tamen speciem aliquam & colorem tituli legitimæque ordinationis

*g. arg. l. 1. de
 vsucap.*

*b. tit. de pa-
 cif. poss. in con-
 cord.*

*i. l. Pompo-
 nius, de ac-
 quir. pos. l. id
 tempus, de v-
 sucap.*

*l. glos. prag.
 tit. de pacifi.
 posses.*

dinationis cum habere oportet. Nam si prædo aliquis per vim beneficium occupat, nec probabilem causam suæ possessionis ullam possit afferre, præscriptione triennij se tueri non poterit^m.

*m. d. tit. de p. a
us. poss.*

III. Quæta possessio hîc requiritur, quam pacificam vocant: nec sufficit possedisse, sed sine controuersia ac interpellatione possedisse necesse est.

IIII. Videndum est ne aduersarius qui sese ius in beneficio habere contendit, bellica vi, aut aliàs impeditus fuerit, quo minus beneficij sui possessioni incumberet. Quo casu si testatione legitima fuerit vsus, triennij præscriptio ei non oberit.

V. Præter exceptiones constitutione expressas quædam aliæ addi solent non indignæ quæ hîc breuiter referantur, vt puta, si beneficium de quo est controuersia, perpetuum non sit, sed precarium ac temporarium, cuiusmodi sunt pleræque monachorum præfecturæ, quas alibi admonuimus propriè beneficia non appellari. Nam si antistes superior precariam illam administratione reuocare & adimere velit, à monastica sanè disciplina alienum est, vt is præscriptione temporis summoveatur^m.

*h. Rot. dec. 3.
in antiq.*

VI. Hæc triennij præscriptio ei non nocere creditur, qui Regaliorum iure beneficium petit ab eo, qui alio iure nititur. Receptum est enim in Gallia, vt XXX. annorum præscriptio

o. glos. prag.
tit. de pacif. in
verbo, colo-
rarium.
p. c. si benefi-
cia, de preb.
in 6.

tantum ipsi obiiciatur °.

VII. Si euictum fuerit beneficium, quod quis ex causa permutationis acceperat, nec ratio, nec æquitas patitur, vt suum reposcenti exceptio triennij obstet *p.* His exceptionibus aliæ fortassis accedere possunt, de quibus difficile non erit opinor iudicium, si quæ hîc à nobis summam tradita sunt rectè percepta fuerint. Verùm cessante omni exceptione triennij, possessio vim tituli ac legitimæ institutionis habere intelligitur. Ac eo nomine impetrari solet à rege diploma, quo præcipitur magistratui vt possessorem tueatur. Estque eius cognitionis tanta vis, vt iudicium ecclesiasticum & petitorium, cui aliàs possessorium non præiudicat, omnino perimere dicatur. Proinde possessori non solum acquiritur præscriptio siue exceptio, sed actio etiam, qua aduersus quenuis possessorem experiatur. Nam alioqui aduersus Leoninam constitutionem facile posset ei molestia exhiberi. Aded autem verum est hunc possessorem post lapsum triennij tutum esse, vt ne superiorem quidem antistitem reformidet: cuius est inquirere in eos qui sine titulo beneficia possident *q.* Hic enim titulo penitus non caret, vt ex iam dictis constat.

q. tit. de pa-
cif. poss. in
concord.

De subrogationibus iudicialibus. Cap. 13.

Usitatum est in foro nostro subrogationis
iudicialiæ

iudiciariae genus, quod constitutione quadam
 Bonifaciana olim prohibitum fuit^a. Nam si ex d. c. 2. vt lit.
pend. in 6. duobus litigatoribus, exempli gratia, vnus de-
 cesserit, vel beneficium eiurauerit, vetuit Bo-
 nifacius, ne beneficium tertio conferatur, do-
 nec lis finita fuerit: idque multiplicationis li-
 tium vitandae causa factum dicitur, ne scilicet
 noui subinde litigatores, qui lites protelent exo-
 riantur. Sed inualuit haec consuetudo in Gal-
 lia, vt non expectato litis euentu, cuius tertio,
 etiamsi ex numero litigatorum non sit, confe-
 ratur beneficium: postquam collationem in lo-
 cum demortui, vel eiurantis cum quo lis coe-
 pta fuerat, subrogatur hic recens beneficiarius
 iudicis de ea re cognoscentis autoritate. Ac si
 forte coram magistratu regio lis de possessione
 mota sit, vt haec subrogatio fiat, diploma à prin-
 cipe impetrari consuevit. Et animaduertendum
 est, hanc subrogationem intra annum peten-
 dam esse, cum interdicta ipsa, quibus de pos-
 sessione contenditur, annalia sint^b, Quamo- b. l. 1. de in-
terd.
 brem lapsa anno interdicere volens, amplius
 non auditur, quanuis ad petitorium iudicium
 via ei praclusa non sit. Quod est accipiendum,
 si aduersarius qui praescriptionem annalem op-
 ponit, interim possessor fuerit. Nam possiden-
 te nouo litigatore, velleo qui beneficium eiur-
 raut, tempus currere non dicitur. Et notan-
 dum est, tametsi beneficium simpliciter colla-
 tum sit, tamen ius tantummodo in impetran-

DE SAC. ECCL. MINIST.

tem translatum videri, quod mortuus habebat, vel is qui beneficium eiuravit. Itaque ius non modò suum, sed etiam demortui vel eiurantis demonstrare probaréque cogitur, id est, legitimam ordinationem siue titulum, ætatem, natales eiusdem, & cætera de quibus integro libro differuimus supra. Quod in eo locum non habet qui beneficium minimè litigiosum, eo, qui beneficiarius vulgò credebatur, mortuo, vel eiurante adeptus est.

e. Panor. c. cū
venerabilis.
de except.

LIBER OCTAVVS.

QVIBVS MODIS BENEFICIA

AMITTANTVR, ET VACENT.

ARGVMENTVM.

Supereſt locus noſtræ diſputationis poſtremus de amittendis beneficiis. Nos enim antè de acquirendis retinendiſque beneficiis quàm de eiſdem amittendis, ſcribere volumus, diuidendi rationem ab vlpiano traditam, & à veteribus Iureconſultis obſervatam ſecuti: cuius initio libri ſuperioris meminimus. Sunt autem amittendorum beneficiorum modi præcipui, Mors, Eiuſratio, Delictum, & cæteri, qui ſigillatim in hoc libro à nobis tractari explicatiſque ſunt.

De beneficiis morte beneficiariorum vacantibus.

Cap. I.

VM beneficiarij proprietatem ac dominium rerum eccleſiaſticarũ non habeant, ſed vſum aut vſumfructum, vt antè diximus, conſequens eſt, beneficia ad heredes nõ tranſire ^a. Itaque dicũtur mortuis beneficiariis vacare vt aliis cõferre poſſint ^b. Quo

*a. §. finitur.
Inſtit. de vſufr.
b. c. ſuſceptũ,
de reſcrip. in
6.*

V iij

verbo vsus est Plinius lib. 10. Epistol. ad Traia-
 num, in eadem significatione, Cùm sciã, inquit,
 domine ad testimoniũ laudẽmque morũ meo-
 rum pertinere tam boni principis iudicio exor-
 nari, rogo, dignitati, ad quã me prouexit indul-
 gẽtia tua, vel auguratum, vel septemuiratũ, qui
 vacat, ad iudicere digneris, vt iure sacerdotij preca-
 ri deos pro te publicẽ possim, quos nunc precor
 pietate priuata. Sed notandum est vt efficax sit
 collatio huiusmodi, duo imprimis necessaria es-
 se. Vnum est, quòd tẽpore collationis, fato fun-
 ctus sit beneficiarius: nam si quis beneficium vi-
 ui adhuc & superstitis hominis impetrauerit, ne
 secunda quidem collatio postea eo mortuo fa-
 cta valebit. Alterum est, quòd tantum effluxerit
 temporis à morte beneficiarij, vt pontifex de ea
 certior fieri verisimiliter potuerit. Qua de re
 duo canones pontificij vulgares & omnibus
 noti leguntur. Quod autem dicitur mortuo be-
 neficiario vacare beneficium, id perpetuum
 non est, sed quasdam exceptiones habet.

I. Cùm in Ecclesia aliqua canonicorum ac
 annouarum siue præbendorum certus defini-
 tũsque numerus non est. Tunc enim vno ex
 canonicis mortuo, non continuò vacare di-
 citur beneficium, vt in eius locum alius suffi-
 ciatur.

*c. c. ex parte,
 de conc. præ-
 ben.*

II. Cùm beneficium aliquod episcopo, vel
 cænobiarchiã adiunctũ est, ita vt episcopus vel
 cænobiarcha ad Ecclesiam regendam vicariũ,
 idque

idque ad tempus, non in perpetuum constituat. Nam ea adiunctio facit, ut beneficium, cui proprius alioqui gubernator præficiebatur, velut pars quædam episcopij aut cœnobiarchiæ esse intelligatur ^{d.}

*d. de. frequens
de excus. præ-
lato.*

III. Cùm beneficium autoritate pontificis ob iustam aliquam causam delerum extincumque est, iusta autem causa potest esse, si ministeria, quibus ecclesiasticæ facultates attributæ sunt, Ecclesiæ necessaria non videantur, aut inopia tanta sit, ut ministeriorum numerum minui oporteat ^{e.}

*e. c. cū acces-
sissent. de cõ-
stit. c. ult. de
verb. sig.*

De beneficiorum eiuratione, quæ & resignatio appellatur. Cap. 2.

Eiuratione amittitur beneficium, ut puta, si quis iam senio fractus, onus, cui ferendo se imparem sentit, in alium reiici velit, ideoque beneficio suo renuntiet. Nam tametsi huiusmodi hominibus nõ soleat beneficium adimi, sed potius curator adiungi, quem vulgò coadiutorem dicimus: tamen hæc spontanea eiuratio, quæ & resignatio non malè appellatur, ob iustam causam recipitur ^{f.} Sed antistitis superioris consensus atque autoritas accedere debet, nec licet venia non impetrata Ecclesiam sibi commissam deserere ^{g.} Id quod Melitium aliquando fecisse, subditorum inobediencia offensum testis est Theodoritus ^{h.} Quod est accipiendum, nisi summus

*f. tit. de renüt.
g. c. admonet,
de renüt. l. l. c.
gatus, de off.
presid. c. sug-
gestum, & c.
seq. 7. q. 1.
h. lib. 2. c. 31.*

*l. c. 1 de re-
nunt. in 6.*

*l. Panor. in c.
significatum,
de præben.*

*m. c. ad au-
dientiam. 2.
de rescrip. l.
pe. C. de pact.*

eiuretur pōtificatus Celestini exemplo. Nam & pontificem Romanum eo se abdicare posse cōstitutum est ⁱ. Sed & patroni quoque voluntas hīc necessaria est, si talis sit Ecclesia, quæ patronum agnoscat ^l. Quòd si quis diploma obtinuerit à pontifice pro consequendo beneficio, quia nullam adhuc Ecclesiam regit, cuius desertio damnū vllum possit afferre, is cedere ac renūtiare iuri suo absque antistitis venia potest ^m.

Quis possit eiurare.

*n. c. pe. not. de
renunt.*

*o. l. qui à la-
tronibus. de
testa.*

*p. c. si annun.
de iud. in 6.*

Quisquis beneficium ecclesiasticum habet, si iusta probabilique causa ducatur, id eiurare potest. Nec refert corpore sano an infirmo sit, cū vel instante morte beneficiū eiurare liceat. idque ab iis fieri solet, qui in gratiam amicorum beneficiis renuntiant ⁿ. Potest & reus criminis postulatus eiurare, nec postulatus modò, sed etiā damnatus, si à sententia aduersus se lata appellauerit ^o. Impubes tamen si beneficio aliquo auctus sit, id eiurare posse non videtur, propter infirmitatem consilij, quanuis adultus sine curatore id possit ^p.

Quomodo beneficium eiurandum sit.

Eiurari debet apud superiorem antistitem, vt diximus, vel ab ipso beneficiario præsentē, vel ab alio, quem eius rei gratia procuratorem dederit.

derit. Nec dubium est, quin alieno nomine facta eiuratio valeat, nisi mandatum re integra reuocatum fuerit. Quo casu procurator de ea reuocatione certior fieri debet, aut is apud quem eiuratur beneficium ^{q. cle. de renunt.} ^{r. c. super hoc de renunt.} ? Sed videndum est, ne quis ad beneficium eiurandum metu adigatur, alioquin, vt plerisque placet, irrita est eiuratio ^{f. c. cum pri- dem. c. vlt. de pact. glos. in c. ex parte. de off. deleg. t. not. in d. c. ex parte.} Præterea purè ac simpliciter eiurandum est beneficium absque vlla conditione, pactioneue, ne in crimen simoniaci ambitus incurratur. Ita que vulgò receptum est, eiurationem ita factã non recipi, vt certæ personæ, quam nominat & exprimit eiurans beneficium conferatur, nisi apud Romanum pontificem fiat. Verùm id nec certo iure definitum est, nec magna ratione nititur, meo quidem iudicio. Huiusmodi enim cõditio ad simoniacum ambitum minimè pertinet. Veteres plerique non solùm doctrina, sed etiam sanctitate clari homines solebant ministerij sui successores eligere ac nominare. Nam vt illud mittam, quod de Petro apostolo & Clemente scriptum est, Athanasius Petrum quendam nominasse legitur in historia ecclesiastica ^{v. Theodor. libro 4. c. 20. tripar. lib. 7. c. 37. x. Grat. 8. q. 1}. Augustinus Erradium, & alij alios complures, quos hîc omnes commemorare non est necesse. Nec satis perspicio quid inter eã nominationem intersit & eiurationem hanc, qua hodie vtimur, cõditionalem, si ad rationem & æquitatem magis quàm ad subtilitatem quãdam verborum respiciamus. Quid enim refert,

a. d. c. vlt. de
pact.

an quis ita pontifici dicat, Ego beneficium meum cum bona tua venia eiuro, & mihi successorem dari opto Hieronymum: an verò ita, Eiuro beneficium in gratiam Hieronymi, qui si tibi dignus eo non videatur, id retinere malo, quàm ut cuiquam alij detur. Non enim omnem conditionem hinc improbant canones, sed eam demum per quam nudinatio quædam beneficiorum ecclesiasticorum induceretur. Quàmquam autem rerum non adedò imperitus sim, ut non satis intelligam quid spectare soleant nostro tempore, qui talibus eiurationibus utuntur, tamen affirmare ausim cessante fraude, nec turpem, nec inutilem eiurationem esse. Finge beneficiarium eo esse in Ecclesiam suam animo & affectu, ut eam ab alio quodam regi cupiat, cuius & sanctitatem & eruditionem admiratur: nec aliis sui similibus fortassis, id est, in quibus mediocritas aliqua insit, libenter velit cedere: piaculumne est hanc voluntatem & desiderium suum pontifici enuntiare ac declarare? equidem non arbitror. Hoc tamen iure utimur, ut pontifices siue antistites conditionem eiurationi seu resignationi adiectam, velut turpem ac bonis moribus contrariam reiciant, & beneficium quasi purè ac simpliciter eiuratum arbitrio suo alij concedat, non sine magna eiurantium captione: præterquam si ex causa permutationis eiuratio facta fuerit, ut postea dicemus.

Effectus eiurationis.

Eiurato beneficio & alij collato omne ius in nouum beneficiariū transit, nec priore vita functo, qui in eius gratiam eiurauit, vacare beneficium dicitur. Sed hoc ita intelligendum est, si huic nouæ collationi posterior consenserit. Nā c. c. si tibi absentis, de præben. in 6. eo non acceptante, sed repudiante, potius pristinum ius retinet is qui eiurauit: quasi non existente conditione. Ac tametsi iuris controuersi sit quæstio, an ei opus sit noua collatione, tamen curia ceterumuiralis minimè necessariam esse iudicauit. Vacat sanè beneficiū aliquando morte eiurantis, quanuis alij interim collatum acceptumque fuerit: idque canonibus aliquot pontificiis constitutum est.

Primus canon ad eos pertinet, qui cū sint infirma valetudine, beneficia sua mortis instantis cogitatione resignant: estque expressum eo canone, vt decedente eo qui resignauit intra viginti dies beneficium, licet prius alij collatum, vacare intelligatur. An autem hic canon in beneficiis tantum à Romano pontifice collatis locum habeat, quæri solet. Et Decius ex facto consultus respondit, de pontifice tantum Romano canonem accipiendum esse, non etiam de cæteris antistitibus inferioribus. à quo dissentiunt eius canonis enarratores. Sed Decij sententia, decreto Parisiensis curiæ post magnam varietatem iudiciorum tandem comprobata est anno 1550.

0 23. Ianua-
ry, 1549.

die 14. augusti.

Secundus canon vult, si is qui eiuravit beneficium eiusdem possessor decesserit, vt non aliter valeat interim facta collatio, quàm si eiuratio intra certum tempus publicata & possessio petita fuerit. Quæ publicatio similis est donationum insinuationi, & eandem ob causam, nempe vt vitentur fraudes, inuenta.

De beneficiorum permutatione. Cap. 3.

d. c. maioribus, de præb. c. quæsitum, de re. per. e. c. cum olim, de re. permut.

f. cle. de re. permut.

Magna ratio suadet, vt beneficiariis non permittatur beneficia sua inuicem permutare, & de eisdem, vt de aliis rebus profanis, quarum domini sunt, inter se pacisci. Quò pertinent ea quæ de translatione episcoporum supra annotauimus lib. 5. Nam & concilio Turonensi huiusmodi permutatio prohibita est^d. Estq; pœna iure pontificio in permutantes statuta, vt beneficia sua amittant^e. Proinde si quibus fortè beneficiorum suorum commutatio expedire videatur, ad eundem superior antistes, coram quo vterque beneficium suum eiuret, non simpliciter, sed vt alterum consequatur. Ac si iustam istius commutationis causam esse animaduernerit episcopus, beneficia de quibus agitur quasi vacantia eiurantibus ipsis conferre poterit, non aliis vt constitutum est^f. Nam nec iis qui expectationibus à Ro. pontifice donati sunt, obnoxia esse hæc beneficia intelliguntur, quanuis ea vacare

care dicantur^s. Huius autem permutationis ratio est in veteribus mentio: quia ex cupiditate sacerdotum proficisci credebatur^b. nec prisca severitas hoc commercij genus recipiebat, quod hodie utilitatis velamento, ut pleraque alia adumbrari solet. In recentioribus pontificum constitutionibus quamplurima leguntur^t: sed bonam partem in superiori capite attigimus, de beneficij eiuratione simplici differentes, quæ cum hac mutua ac reciproca magnam affinitatem habet. Vnum hîc notandum est, si ex altera parte satisfactum non fuerit, quia fortè beneficium traditum non est, aut post traditionem euictum, licet alteri beneficium, quo se abdicavit, repetere^l. Quo casu novam collationem nõ requiri verius est, modò beneficiarius vim non inferat alij, sed authoritate publica possessionem apprehendat^m.

g. tit. de rerũ
permut. in 6.

b. conc. Chalced.

i. tit. de re.
permut.

l. c. c. vniuerso-
rum, de re.

permut. c. si
beneficia, de

præben. in 6.

m. c. cum qui,
de præb. in 6.

d. c. si benefi-
cia.

n. c. cum in c. c. vniuerso-
rum, de re.

permut. c. si
beneficia, de

præben. in 6.

o. c. de multa,
de præben. c.

quia nonnulli,
de cler. non

resid. cle. si
plures, de
præben.

De beneficiorum multitudine canonibus
prohibita.

Cap. 4.

Cum beneficiarius ad episcopalem honorem prouehitur, vacat eius beneficium, & alij conferri potestⁿ. Idem de eo dicendum est, qui beneficium vnum obtinens, quod animorum curationem habet, aliud simile beneficium consequitur. prius namque beneficium haud dubiè vacat^o. Posteri^o verò ita demum retinet, si priore apud ordinarium antistitè sese abdicauerit, &c. idque,

Innocent. III. & Ioan. XXII. constitutionibus expressum est^p, & antiquo iuri non nihil derogatum[?]. Si enim prius beneficium non dimiserit, non solum eo priuatur, sed quorumcumque etiam beneficiorum in posterum obtinentorum incapax redditur^r. Nam valde absurdum est vni duo munera committi in Ecclesia, nisi grauis aliqua causa, & necessitas id fieri cogat^s. Itaque concilio Chalcedonensi, & quibusdam aliis vetitum est, ne quis in duabus ecclesiis ordinetur, quod & in muneribus civilibus ac profanis imperatorum leges prohibent^r. Postulat tamen aliquando necessitas, aut utilitas euidentis Ecclesiae, vt duo pluraue munera ecclesiastica vnus idemque obeat, vt puta, si ea sit hominum idoneorum penuria, vt praestet vnum multis ecclesiis, quam singulos singulis praefici. Quae res ad episcoporum cuiusque ciuitatis curam pertinet^r. In gratiam vero personarum magis quam Ecclesiae beneficia coaceruare, quanuis & genere & doctrina aliis antecellat, pessimi res exempli, & antiquis canonibus omnino contraria est. Itaque gratiam horum canonum a solo pontifice Romae cuius voluntas pro ratione habetur, fieri posse constitutum est^{*}. Atque ita canones prima specie inuicem pugnantes conciliari posse videtur, quanuis alij aliter nodum dissoluant. Hinc fit, vt captores beneficiorum Romam certatim cursum sit, praetextu literaturae, aut nobilitatis, veniam a pontifice impetraturi, quae nemini, quamlibet indi-

p. d. c. de milita, extra. execrabilis, de pracb.

q. c. praeterea, de praeben.

r. d. c. execrabilis.

f. c. singula, 89. dist.

e. l. libertus, ad municip.

l. vl. C. de affesso. l. 5. C.

qui milit. pos. not. in l. lecta, de reb⁹ cred.

v. c. sanctorum, 70. dist.

x. d. c. de multa.

indigno nebuloni, modò is numeret, denegari confuevit. Qua ex re tanta Ecclesiæ deformatio exorta est, & propè dixerim πανολεσρία, vt nulla vis humani ingenij ad eam indignitatem exprimendam sufficiat. Prodigiosa sanè res est in Ecclesia hæc beneficiorum cumulatio, quæ sine delectu passim recipitur: nec minus mihi monstrum si videntur, qui tot personas in ecclesia sustinent, quàm Briareus ille, qui manus centum habuit, vt est in fabulis, aut Geryon quem trium fuisse corporum perhibent.

De assiduitate beneficiariorum, quam residentiam appellamus. Cap. 5.

Nihil est ab omni ratione alienius, quàm eos præfici ecclesiis, qui munus suum negligant. Itaque aduersus eos qui assidui non sunt in ecclesiis sibi cõmissis, varij canones editi sunt ^a. Variarum item leges imperatorum, quibus nominatim cautum est, vt absentes clerici si ad ecclesias suas moniti non redierint, beneficia ipsis adimantur ^b. Nec iusta est eorum excusatio qui vicaria quorundam sacerdotum opera in obeundo munere suo vtuntur, cùm ipsi eo fungi debeant ^c. Ac indignum est, vt Innocent. ait, cõductitiis presbyteris Ecclesiam committi ^d. Hoc amplius, si exiguus tenuisque sit redditus beneficij, vt ex eo se tueri nequeat clericus, ne hoc quidem casu assiduitatis vacationem habet, cùm ipsi eo benefi-

a. conc. Antioch. conc. Laod. cõ. Sard. & in decret. 7. q. 1. c. vlt. de cler. non resid. b. Nouel. 6. 58. 123. c. c. quis nonnulli, de cler. non resid. d. 21. q. 2. c. vlt.

¶ c. conquerente, de cle. non resid. e c. ult. de re. scrip. in 6.

f. c. placuit, 21 q. 2. c. peruenit. 7. q. 1. g. c. cū ad hoc de cler. nō resid. c. licet. canon. de elect. in 6.

cio se abdicare liceat. Omne siquidem beneficium propter officium, laborem, & industriam conceditur. Cessante igitur causa propter quā datur beneficium, ratio postulat, ut à beneficia-rio id auferatur. Nec dissimilis est clericus ab Ecclesia sua absens militiae desertori. Quare & cingulum honoris sui eum amittere, & pro ea desertione castigari debere constitutum est. Incidunt tamen causae interdum propter quas excusatione dignus sit clericus, & ab episcopo suo veniam impetrare debeat. Citra causam verò legitimam non licet episcopo veniam assiduitatis concedere, quanuis Rom. pontifex, quæ nullæ leges tenent, id faciat. Et hac ratione antistites imaginarij tantum (quod ad curam omnisque attinet) & codicillares fiunt, cuiusmodi pontifices ac sacerdotes Alexandrum imperatorem creasse Lampridius scribit. Ex quo veluti fonte mala innumerabilia, atque incommoda in Ecclesiam vniuersam quotidie manant, quæ sine horrore maximo referre non possumus. Quid enim indignius est, quàm sacris eos stipendiis frui, qui venialibus diplomatibus, ne dicam vānalibus, subnixi, de regendis ecclesiis ne cogitant quidem vnquam, ut apertè canones omnes illudere, & contemptui habere videantur. Nemo etenim est qui nesciat eos beneficia redditusque ecclesiasticos locare, & maius pretium offerentibus addicere consueuisse, non aliter ac quosuis patresfamilias prædia sua, nihil pensis

penſi habētes quā idoneus ad functionem ſacram ſpiritalemque hic redemptor ſit, in quem omne onus, quod ſubire eos oportebat, reiciunt. Atque ita hæc geruntur, vt quauis publicè nota ſint hoc ſeculo, ficta tamen magis quā facta olim poſteritas fortassis exiſtimatura ſit. Nihil de fructuum dilapidatione hinc dicā, quos pauperibus diſtribui veteres canones iubent. Non enim in tantis vitiis hæc ſcrupuloſius excutere animus eſt, ac per me licet, vt omnem prouentum iactent, profundant, diſſipent. De doctrina ſanè diuina, cuius miſera plebs mirum in modum famelica eſt, ab ipsis omnino deſerta conquerimur. Illud enim accidit hoc tēpore, quod vates futurum prædixerat ^{h.} Emitteram ^{h. Amos 8.} famem in terram: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum domini: & commouebūtur à mari vſq; ad mare, & ab Aquilone ad Orientem, circuibunt quærentes verbum domini, & non inuenient. Et ſanè dubium non eſt, quin hæc paſtorum ignauia errorum omnium & hæreſeon, quibus hodie cōcutitur orbis, magna ex parte fons & origo ſit. Nec mirū eſt gregem perire, qui paſtore deſtitutus, luporum inſidiis quotidie expoſitus eſt. Vagos enim quosdā circunforaneos ac mercenarios concionatores in numero paſtorum nō pono, quos longè latèque à paſtoribus diſſerre ſacris literis edocemur. De his paſtoribus vaticinatur Ezechiel ^{i. c. 34.} & ita eos depingit, vt in eo vaticinio noſtri ſeculi mores

velut in speculo quodam intueamur. verba eius
 » hæc sunt, Væ pastoribus Israël, qui pascebant se-
 » metipsos. Nonne greges à pastoribus pascuntur?
 » Lac comedebatis, & lanis operiebamini, &
 » quod crassum erat occidebatis: gregem autem
 » meum non pascebatis. Quod infirmum fuit nõ
 » consolidastis, quod ægrotum, non sanastis, &
 » quod contractum est non alligastis, & quod ab-
 » iectum est non reduxistis, & quod perierat non
 » quæstistis, & cum austeritate imperabatis eis &
 » cū potentia. Et dispersæ sunt oues meæ, eò quòd
 » non esset pastor: & factæ sunt in deuorationem
 » omnium bestiarum agri. Errauerunt greges mei
 » in cunctis montibus, & in vniuerso colle excel-
 » so, & non erat qui requireret, non erat, inquam,
 » qui requireret. Propterea pastores audite verbū
 » domini. Viuo ego, dicit dominus Deus, quia
 » pro eo quòd facti sunt greges mei in rapinam,
 » & oues meæ in deuorationem omnium bestiarū
 » agri, eò quòd non esset pastor, ecce ego ipse su-
 » per pastores requiram gregem meum de manu
 » eorum, & cessare eos faciam, vt vltra non pascāt
 » gregem, nec pascāt amplius pastores semetipsos,
 » & liberabo gregem meum de ore eorum, & nõ
 » erit vltra eis in escam, &c. Proinde hac radice
 non excisa, aut ego vehementer fallor, aut vix
 vllæ flammæ his malis finem allaturæ sunt. Cele-
 bratur veteris cuiusdam philosophi dictum, ho-
 mines non pallio, sed auribus trahendos esse.
 Quod vel maximè hîc locum habere semper ar-
 bitra-

bitratus sum. Sed iam satis aut fortè nimium querelis datum est.

*De criminibus, propter quæ beneficia
amittuntur. Cap. 6.*

Ob crimen aliquando beneficium amittitur: idque contingit vel quia ipso iure vacat, vel quia deponitur beneficiarius causa cognita, & beneficio suo priuatur. Exemplis hoc dilucidius fiet, quæ sequuntur.

I. Ambitus simoniaci reus quibusdam pontificiis constitutionibus deponi iubetur ^a. Quæ a. c. de hoc c. insinatum, de simo. constitutiones iudicium ac sententiam requirunt, qua beneficiario adimatur beneficium, nec ante eam sententiam vacare dicitur. sed Paulus secundus atrocitate criminis quod in dies magis magisque inualescebat, commotus, decreuit, ut pœnas omnes legitimas statim incurrat is, qui hoc flagitium admiserit, non expectata iudicis sententia ^b. Ac mihi quidem videtur generaliter accipienda constitutio, siue datum aliquid pro ordinatione, siue promissum fuerit, cum hæc paria sint. Nec aliter sensit Paulus, si quis commodè & absque cauillatione verba constitutionis interpretetur. Sunt tamen qui contendant de datione tantùm, non etiam de promissione intelligendam esse constitutionem ^c: quorum leuissimas, nisi fallor, rationes hîc referre operæpretium non duxi. Vnum hîc notandum est, de b. extra. cum detestabile. de simo. c. Cassado. decis. 5. Gomez. in reg. cano. de trien. post.

DE SAC. ECCL. MINIST.

beneficio nos hinc non loqui, quod quis per ambitum adeptus est, cum satis constet collationem huiusmodi nullam esse, idque supra annotauimus. Nostra etenim disputatio ad alia beneficia pertinet, legitimè acquisita, quæ nihilominus propter ambitum amittuntur. Sed quæstio est, an istius pœnæ episcopus gratiam facere possit, de qua quid alij scripserint, si lubet videto^d.

d. P. inor. i. c. de simoniaciis, de simo.

II. Ob incontinentiam adimitur clerico beneficium, ut puta si focariam, siue concubinam habeat, nec eam ritè monitus à se dimittere velit^e. Nam etsi legibus Romanis permissus sit concubinatus: tamen iure pontificio clericis interdictus est^f. Ac ut omnis vitetur suspicio, nullam eis mulierè, exceptis quibusdam, domi suæ habere licet^g. Olim monachi ac sacerdotes fœminas apud se retinebant, quæ nec eorum vxores erant, nec concubine, sed comites & sociæ cœlibatus, easque Græci *συνιστάτους*, interpretes vulgò subintroductas vocât. Sed & fœminæ quoque viros sibi contubernales hoc modo adsciscabant. Verùm Nicæna synodus propter stupri suspicionem hoc contubernij genus improbauit^h. Cuius meminerunt Iustinianus & Eusebiusⁱ. De his loquitur Chrysostomus in sermone quodam, *περὶ τῶν ἔχοντων συνιστάτους*, & Gregorius in quibusdam locis, quæ à Bud. in commentariis Græcæ linguæ referuntur. Quod dictum est de cōcubinato, id multo magis in mascula venere locum habet^m.

e. c. sicut. c. si autem, de cohab. cler. fitit. de concub., g. l. cum qui C. de episc. et cler.

h. canon. 3. c. interdixit, 32. dist. i. Nouel. 123. l. lib. 7. histo. eccles. m. c. ut clericorum, de vit. et hon. cler. c. clericis, de excess. præl.

III. Periurium iusta causa est propter quam beneficium clerico auferatur. Ac tamen si quidam existiment eum qui peierat continuò beneficiū suum amittere, tamen receptius est depositionē priuationēque hīc necessariam esse^r.

IIII. Cædis siue homicidij conuictus beneficio suo priuatur per sententiā iudicis, nec illud ipso iure amittit^o.

V. Ob crimen perduellionis vacant ipso iure beneficia absque vlla priuatione siue depositione^r. Eadēque videtur causa hæreticæ impietatis^r. Nec vlla declaratio necessaria est ante collationem beneficij, vt Ioan. Andr. scribit, quanquam ab eo dissentiant nonnulli^s.

VI. Præter ea crimina quæ iam recēsumus, generaliter dicendum est, si quid grauius admitterit beneficiarius, aut si quæ nota infamiæ eidē iniusta sit, eum beneficio priuandum esse. non enim omnia crimina comprehenduntur certa definitione: sed prudentis iudicis est, in iis quæ similia expressis videntur eādē regulam sequi^t.

Qua in re Panor. admonet, priscorū canonum severitatem vsquequaque hīc spectandam non esse, propterea quòd huius seculi homines cum priscis illis conferri non possint, siue staturam & vires corporis, siue mores & ingeniū respicias^v, Iuxta illud Satyrici poëtæ,

Terra malos homines nunc educat, atque pusillos.

Quo nomine etiā Homer^o crebrò admodū cōqueritur, vel Plinio auctore. Quod autē de infam

n. c. querelam de iureiur. c. peruenit, de fideius.

o. c. 1. de cle. pug. in duel. c. vlt. de homicid. in 6.

c. ex literis, de excess. prælat.

p. c. felicis, de pæn. in 6.

q. c. ad abolendā, de hæret. c. cum secundum, de hæret. in 6.

r. gloss. e. commissa, de cler. in 6.

f. Fel. in c. cū non ab homine, de iud.

t. Panor. in c. at si clerici, de iud.

v. c. fraternitates, 34. dist.

æ. Panor. in c. per inquisitionem, de e. le. l. 1.
a. not. in c. querela, de iureiur. l. 2. §. miles de his qui nor. infra. l. diuus, de iniur. l. infamia. C. de decurio. c. c. beneficii, de regula. i. 6. d. c. i. de cler. coniuz. e. c. licet canon. c. commissi, de elec. in 6. f. Staphil tracta. de lita. grat.

mia diximus, de ea accipiendum est, quæ iure ac legibus irrogatur, non de ea quæ ex hominum opinione proficiscitur*. Præterea ob iuris infamiam ipso iure non vacat beneficium, sed priuatione ac depositione opus est*, quanuis in muneribus dignitatibusque profanis & ciuilibus aliud cõstitutum sit^b. Eadẽmque ratio munerum publicorum in Gallia (cũ perpetua sint non minus quàm beneficia ecclesiastica) esse videtur. Sunt & alij modi, quibus vacant & amittuntur beneficia, cuiusmodi est professio monastica^c, matrimonium verbis in præsens tempus conceptis contractum^d, & ordinatio siue initiatio neglecta ab eo qui beneficium curatori animorum cõiunctum adeptus est, &c.^e. Sed hæc partim ex superioribus libris huius tractatus, partim ex aliorũ scriptis cognosci possunt.^f

FRAN-

FRAN. DVARENVS SEBAST.
 Albaspinco regis Christianis. legato.

I N I V R I S pontificij Cōmentariis, quos superiore anno, cū vnà essemus, conscripsi, mentio facta est à me libelli, quem clarissimus Senatus Parisiensis quondam pro defendēda libertate Ecclesie Gallicæ aduersus Romanā aulā ad Ludouicum vndecimū regē nostrum misit. Et quia eius libri lectio ad confirmationem eorū, quæ à nobis de potestate regis circa ministeria Ecclesie ibidē tractata sunt, nō parum cōducere visa est, feci nō inuitus, vt eū è Gallico in Latinū sermonē à nobis cōuersum simul cū ipso tractatu nostro imprimendū curarē. Huius autē defensionis argumentū ex lib. 5. eiusdē tractatus, cap. II. petēdū est. Quā cū leges, nudā, simplicē, ac rudē rerū maximarū descriptionē eā cōtineri cogitabis, ad quas illustrādas & amplificādas excellētis oratoris stylo opus esset. Est enim causa huiusmodi, vt vix alia granior vnquā reperiri queat, aut accurata copiosaque oratione hominis alicuius eruditi, & Reipublicæ, patriæque miserabiliter vexatæ a maioris dignior. Verū existimauit amplissimus ordo, orationis cōmentariū paulò plenius, quòd capita & summas rerū cōplecteretur, tum sufficere, legatis omnia copiosius atque vberius, si ita regi videretur, exposituris. Hūc verò libellū, vt maioris illius operis appēdicē, quod tuo fratrumq; tuorū cōsilio, Illustriss. Duci Biturgū Margarita dicatū potius quàm tibi fuit, nūc à me accipies, eternū, vt spero, necessitudinis, quæ mihi tecum iam diu instituta est, monumentum. Vale, Auarici Biturig. Pridie Idus Ma. 1551.

PRO LIBERTATE EC-
CLESIAE GALLICAE ADVER-
SVS ROMANAM AVLAM DEFEN-
sio Parisiensis Curia, Ludouico vndecimo
Gallorum Regi quondam oblata.

V M Rex maiora grauiorâque regni negotia maturè & cum magna deliberatione tractare cupiès nuper mandauerit curia Parlamenti, vt si quæ sint iustæ conquerendi causæ ob pragmatica, quæ dicitur, sanctionis, & quarundam ipsius constitutionum eidem sanctioni consentanearum abrogationem, curia eum admoneat & certiorè faciat: visum est curia huiusmodi querimoniarum causas simul cum idoneis quibusdam remediis hîc colligere, ita vt rex in obedientia, quam verè catholicus & Christianissimus rex sanctæ sedi apostolicæ debet, perpetuò maneat. Ad hæc autem exponenda regi & eius consilio sicuti ipse mandauit, curia Ioannem Loselier & Ioanné Henry consiliarios, & inquisitionibus, vt vocant, præfidentes delegauit.

Deliberationis capita.

Imprimis igitur vt ea incommoda facilius
cogno-

cognoscantur, constat fidem catholicam ex quo primùm in regno Franciæ instituta est, ac præsertim à Clodouei Christianorum regum primis temporibus, magis quàm in vlllo alio Christiani orbis regno nullo errore contaminatâ floruisse. Ac ob insignem regum pietatem, & feruentissimum erga religionem affectû, ac in tuendo seruandoque diligentiam, & Dei exaltatû nomen, & auctus cultus, & Ecclesiæ libertas conseruata fuit. Ea siquidem fuit regum in Ecclesiâ Dei affectio & propensa voluntas, vt ingêtes opes tam in ædium sacrarum extructionem, quàm fundationem & dotationem ecclesiarum liberalissimè, sumptuosè & magnificè impenderent. Nec minus fuit eorum studium in tuenda & propugnanda Ecclesia. Quo nomine excellentem illum & illustrem Christianis. titulum & nomen hereditarium sibi pepererunt.

II. Nullû est in Christiano orbe regnû, in quo tot clarissima cœnobîa & Ecclesię visantur: nusquam ecclesiarum & cœnobiorû tam sumptuosa ædificia, tam immensi redditus ac prouentus, tam numerosa personarum ecclesiasticarû multitudo: idque ex regum ac principum munificentiâ & liberalitate, partim etiam ex pij religiosique populi erogationibus ortum est.

III. Rex idemque summus ac supremus noster dominus, qui præcipuus est fundator, tutor, custos, defensor & vindex earû ecclesiarû; cùm libertas earundè violatur, ius habet conuocandi

PRO LIBERT. ECCLES. GAL.

antistites, & alias huiusmodi ecclesiasticas personas ditionis suæ, vt eorum inceptis & conatibus obuiam eatur, qui contra eam libertatem aliquid moliri ausi fuerint. Solétque talis conuētus Ecclesiæ Gallicanæ congregatio appellari.

III. In his conuētibus olim autoritate regia indictis multa præclare constituta extant eaque nõ sine graui cùm regij sanguinis procerum, tum ecclesiastici ordinis hominũ, & aliorũ regni subditorũ, ac populariũ deliberatione, vt occurreretur vexationib⁹, molestiis & iniuriis, quæ ipsis à curia Romana cū maximo totius populi dāno & pernicie inferebātur. Earũmq; cõstitutionũ magna fuit autoritas ãre hæc tẽpora, ac in eis obseruadis sũma cura diligentiãq; adhibita est.

V. Inter cæteras cõstitutiones vna est D. Ludouici promulgata anno 1267. vt Prælaturis & dignitatib⁹ electiuis per electionẽ prouideatur. Beneficiis verò nõ electiuis per collationem & præsentationẽ collatorũ & patronorũ: nec vllam eo nomine pecuniã imponere aut exigere posset curia Romana in hoc regno. Quæ omnia & alia pleraque ex lectione constitutionum à D. Ludouico editarum plenius cognosci poterunt: cuius viri nomen quàm celebre sit vbique terrarum, nemo est qui ignoret.

VI. His constitutionibus diu obseruatis cùm curia Romana procedente tempore multa aduersus eam, de qua diximus, Ecclesiæ Gallicæ libertatem moliretur, Carolus VI. rex adhibitis
in

in consilium proceribus antistitibus, cœnobiar-
 chis, collegiis, vniuersitatibus, & aliis plerisque
 tam regni quàm delphinatus hominibus, anno
 1406. constitutionem edidit, qua Ecclesiã Gal-
 licam in antiquam libertatem suam asseruit.
 Fuitque publicata de more, & perscripta in a-
 ctis curiæ parlamenti, anno 1407.

VII. Eodem anno 1407. cum Benedictus
 pontifex Romanus eiusque administri, satellites
 ac procuratores magnam pecuniæ vim impera-
 rent ac exigerent, antistites huius regni apud re-
 gem eo nomine conquesti sunt: fuitque res agi-
 tata in curia parlamenti. Ac in ea disputatione
 memorabilis sanè & grauis fuit à scholastico cõ-
 uentu Parisiensi habita oratio die octaua No-
 uembris, qua postulabant, vt rex eas exactiones
 prohiberet. Idem à generali regis cognitore seu
 procuratore postulatum fuit: & hoc amplius, vt
 exacta ob eam causam pecunia restitueretur.

VIII. Hæc exposita petitaque fuerunt tam à
 scholastico conuentu, quàm à regio procuratore
 præsentibus camera, vt vocant, apostolicæ offi-
 ciariis, qui tum quicquid visum sibi fuit narra-
 uerunt, & in medium adduxerunt.

IX. Auditis omnibus, quorum intererat, &
 iudicibus in consilium missis, tandem decreuit
 curia, ne annatarũ, quæ dicuntur, nomine aut de-
 cimatum quicquã à Ro. pontifice exigeretur, &
 ob eã causam excõmunicati absoluerentur. Quæ
 omnia cum plerisque aliis eodẽ pertinẽtibus in

ipso senatus decreto plenius describuntur, quod pronuntiatum fuit anno 1407. II. Septembris.

X. Non ita multò post edictum promulgavit rex, quo decretum senatus confirmatum est: fuitque publicatum in curia 15. Majj, 1408.

XI. Anno 1418. mense Martio de sententia & consilio antistitum & personarum ecclesiasticarum regni ad tuendam Ecclesie libertatem facta fuit constitutio, qua reservationes omnes & gratia apostolicae una cum exactioibus curiae Romanae interdictae fuerunt.

XII. Eodem anno cum niterentur aliqui diplomata regia impetrare, quibus ea constitutio reuocaretur, regius cognitor in curia parlamenti intercessit, & contradixit.

XIII. Ex his perspicuum est, tam regem & proceres regni, quam ecclesiastici ordinis homines, praeterea regium procuratorem, & regis consiliarios in curia parlamenti eò semper spectasse, ut libertatem Ecclesiae Gallicae sartam tectam conseruarent, ab eaque omnem arcerent iniuriam.

XIII. Cum in sacrosanctis synodis Constantiensi & Basiliensi multa decreta essent, tum veteribus canonibus, tum iis, de quibus iam diximus, constitutionibus regis valde consona. Carolus septimus rex praesente rege, qui tum delphinus nominabatur, proceribus etiam regii sanguinis, antistitibus, collegiis, tum ecclesiasticis, tum scholasticis praesentibus, praeterea auditis oratoribus tam pontificis Romani, quam sa-

crofancta synodi vniuersalis, tandem ea decreta accepit & edicto suo confirmauit, quod vulgò pragmaticam sanctionem appellamus. Gestaque hæc sunt in ciuitate Biturigum anno 1438.

XV. Hæc igitur sanctio eò maioris authoritatis semp̄ habita est, quòd à sacrosanctis cōciliis, quibus præerat pōtifex Romanus, aut legat^o eiusdē, ortū habuerit. Nulla enim de iis rebus vnquā fuerat lex in Francia ante id tempus lata, quæ ab Ecclesia vniuersali authoritatē & vires haberet.

XVI. Ex eo tempore regnum ipsum superiore semper fortuna, Dei benignitate, vsus est, & in maiore quàm vnquam antehac authoritate & gloria, ac etiam rerum omniū copia & abundantia fuit. Quanto autem fuerit hostibus terrori, Aquitania & Normania testatur, ex quibus locis expulsi deiectique sunt.

XVII. Eius sanctionis obseruatio ad tres & viginti annos stetit, agitūque nunc quadrenniū, ex quo ea in vsu esse desiit. Ac interim præfecti sunt ecclesiis, easque sine molestia & interpellatione rexerunt eximię probitatis grauitatisque viri: quorum aliqui ob singularem vitæ sanctimoniam iam fato functi miraculis claruerūt, vt Michaël Andegauensis episcopus, archiepiscopus Arelatensis, & alij quamplurimi.

XVIII. Ex horum canonum, decretorū, cōstitutionum abrogatione innumerabilia nascuntur incōmoda, quæ ad quatuor genera posse referri videntur. Primū est, totius ordinis ecclesia-

stici confusio: Secundum est, patriæ desolatio ac desertio: Tertium est, pecuniarū regni exinanitio: Quartum est, ecclesiarū ruina & subuersio.

XIX. Ante omnia protestatur curia se nolle sanctitati, dignitati, honori & authoritati pontificis ac sanctæ sedis apostolicæ quicquam detrudere. Quin potius omnem honorem, reuerentiā & obedientiam, quam vnusquisque pius & fidelis summo Ecclesiæ pastori debet, exhibere parata est, & si quid emendatione dignū exciderit, Ecclesiæ determinationi, quæ errare non potest, subiicere se non recusat, c. à recta. 24. q. 1.

XX. Quod ad primū genus incommodi atinet, satis constat, si electionibus & collationibus ordinariorū sublatis, reseruationes & gratiæ expectatiuę locum habeant. Si iudicia & lites in prima instantia ad curiā Romanam deuoluātur, mirabilē inde confusionē exoriturā esse. Totus enim ordo Ecclesiasticus cōfunditur, cū sua unicuique iurisdictio nō seruetur. II. q. 1. c. peruenit.

XXI. Vt hæc confusio perturbatiōque rerū vitetur, & quod suū est cuique relinquatur, decretum fuit in iam dictis conciliis, & à rege cōstitutū, vt collegia ecclesiastica & canonica pastorem Ecclesiæ eligant, præsentent patroni, & ordinarij conferant, & de causis, nisi sint maiores in prima instantia cognoscant.

XXII. Dubitandum non est, quin rex, qui præcipuus est fundator, tutor, custos, & propugnator ecclesiarū sui regni, non solū iure possit,

fit, sed etiam debeat dare operam, & curare, vt decreta & cōstitutiones, quibus haud dubiè propulsantur ea quæ diximus incommoda, diligenter & bona fide obseruentur. Ac si ob earum cōstitutionum vel abrogationem, vel cōtemptum in hæc mala & calamitates inciderent regis subditi, iure optimo ipsius opem implorare possent.

XXIII. Quòd autem electio pastorum ad collegia ecclesiastica pertineat, eoque iure possint vtì absque Romanæ sedis offensa, ex eo apparet, quòd cùm episcopus Ecclesiæ sponsus sit, & matrimoniū quoddam spiritale inter ipsum & Ecclesiam contrahatur, necessariò consensus Ecclesiæ interuenire debet.

XXIII. Dubiū non est quin collegia ipsa, quibus notiores sūt personæ, idoneos pastores ad regendā Ecclesiā multò facilius eligere possint, quàm si in aula Romana promouerentur.

XXV. Postquam perfecta absolutaque est electio, proponuntur programmata: in vitam & mores electi inquiritur, & antequam confirmetur electio, quisquis intercedere voluerit, admittitur. Vnde satis liquet, melius probari & explorari eum, qui eligitur à collegio Ecclesiæ, quàm si in Romana aula, vbi cognita nō sūt eius merita, promoueretur.

XXVI. Cùm episcopus solenniter à collegio eligitur confirmaturque seruata programmaturū & inquisitionū forma, eò certè maior est populi de eo existimatio, magisque eum venerantur,

PRO LIBERT. ECCLES. GAL.

obseruant & diligunt populares, quàm si ipsis inuitis obtrudatur. Ideòq; doctrina eius longè fructuosior est, & ad ædificandũ multò efficacior.

XXVII. Hinc tametsi Petrus Christi vicarius esset, & caput Ecclesiæ: tamẽ mortuo Iuda, qui vnus erat apostolorum, cæteri omnes pariter elegerunt, & fors cecidit super Matthiam, vt in actis apostolorum legitur.

XXVIII. Lucius pontifex Romanus vir sanctus & martyr, qui Ecclesiæ Romanæ præfuit anno 154, ita decreuit: Nullus in Ecclesiã vbi duo vel tres fuerint in congregatione, nisi eorũ electione canonica presbyter eligatur. Si verò aliter quis Ecclesiã adeptus fuerit, eò quòd per cupiditatem illam acquisierit, atque contra canonicã disciplinã regulam egerit, expellatur, c. 1. de elect. in Decretal.

XXIX. Est & aliud decretum Leonis sancti & confessoris in hæc verba: Nulla ratio finit vt inter episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à cõprovincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati, c. nulla. 72. dist.

XXX. Canon Antiochen. concilij, quod cõgregatum fuit, anno 340. sic habet: Seruetur autẽ ius ecclesiasticum id continens non aliter oportere fieri, nisi cũ synodo & iudicio episcoporum, & electione clericorum, qui post obitũ quiescentis potestatem habent eũ qui dignus extiterit eligendi & promouendi, c. episcopo. 8. q. 1.

XXXI.

XXXI. Alius extat canon concilij Tolertani in hæc verba: Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit, vel autoritas metropolitani vel comprovincialium sacerdotum assensus non exquisiuit, c. qui in aliquo, sr. dist.

XXXII. Alius est canon concilij Cōstantinopolitani anni 867. cuius hæc verba sunt: Promotiones & consecrationes episcoporum concordans prioribus conciliis, clericorum electione, ac de certo episcoporum collegio fieri hæc sancta synodus vniuersalis diffinit & statuit.

XXXIII. Cōcilio Lateranēsi, quod ab Innocētio tertio Romæ coactū est anno 1205, vbi antistites 1336. adfuerunt, certa forma eligendi præscripta fuit: additūque est vt negligentibus electoribus post tres mēses omne ius & potestas prouidēdi Ecclesiæ ad superiorē antistitē deuolueretur, c. quia, ppter, c. ne p defectu, de electio.

XXXIII. Prisci reges cum ecclesias regni sui rectè cōstitui cuperent, hanc prouidendi ecclesiis rationem, quæ electio dicitur, semper maximè probarunt, eamque modis omnibus retinere studuerunt, ut legitur apud Vincent. Specul, histo. lib. 22. & 23. de Clodoueo regū Franciæ Christianorum primo, qui anno 400. conuocatis in ciuitate Aurelianensī permultis præsulibus & episcopis, in quibus sanctus Melonus erat, præcipit in præficiendis pastoribus ecclesiis antiquos canones seruari ac retineri.

PRO LIBERT. ECCLES. GAL.

XXXV. Idē statuit imperator Leo in Cod. Iustiniani, tit. de episco. & cler. cuius verba hæc sunt, Si quenquam vel in hac regia vrbe, vel in cæteris prouinciis, quæ toto orbe terrarū diffusæ sunt, ad episcopatus gradum Deo auctore prouehi contigerit, puris hominum mētibus, nuda electionis conscientia, sincero omnium iudicio proferatur, l. si quenquam, C. de episco.

XXXVI. Carolus Magnus lib. i. capitulariū hæc quæ sequuntur constituit: Sacrorum canonum non ignari, vt Dei nomine sancta Ecclesia, suo liberius potiatur honore, assensum ordini ecclesiastico præbemus, vt scilicet episcopi per electionem cleri & populi, secundum statuta canonum de propria diœcesi (remota personarum & munerum acceptione) ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, vt exemplo & verbo sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant. Quam constitutionem iuris pontificij compositores inter sacros canones retulerunt, & quodāmodo consecrarunt, c. sacrorum 63. dist.

XXXVII. Philippus Deodatus sancti Ludouici auus, cum in suam & diadematis Francici obedientiam velut diuino quodam fato rediisset Normaniam, Aquitaniam, comitatū Andegauensem, Pictauensem, Cœnomanensem, Turonensem & Pontinensem, antè profectiōē ultramarinam, constituit, vt canonici ecclesiarū cathedralium, & monachi cœnobiorum eligēdi facultatem haberent, & personas Deo gratas & Ecclesiæ

Ecclesiæ regnóque vtilis eligerent.

XXXVIII. In plerisque monumentis antiquis reperitur, permultos fundatores ecclesiarum disertè & expressim statuisse, vt mortuis ecclesiarum præsulibus per electionem ipsis provideatur. Quas fundaciones Romani pótifices postea confirmauerunt.

XXXIX. Ex quo primum orta est in orbe Ecclesia vsque ad tempora sancti Ludouici nunquam reperies pontifices Romanos in ecclesias & beneficia, quæ electiua dicuntur, vllum ius sibi vindicasse, aut eligere volentes vllatenus impedisse, quo minus libertate electionis fruerentur. Quinimò constitutiones eorum extant memorabiles, ex quibus apparet curæ eis fuisse, vt rectè atque ordine electiones fierent. Cuius rei fidem faciunt, quæ in decreto Gratiani, & in libro Decretalium Gregorij hac de re leguntur. Adde quòd in postulationibus quoque ipsis ab eo iure tanquam alieno prorsus abstinebant. & infirmata postulatione remittebant ad eligentes negotium, vt denuò eligerent, c. bonæ de postul. prælato. Tunc autem florebat Ecclesia, religio propagabatur, exaltabatur fides catholica, bonis & spiritalibus & temporalibus exuberabant ac circumfluebant omnia.

XL. Cùm tempore sancti Ludouici conarentur Romani libertatem electionum infringere, & iis malis, de quibus iam diximus, viam aperire: is se principem verè pium, Christianum & catho-

licum, custodémque & propugnatorem ecclesiarum sibi cõmissarum prauit. Occurrit enim perniciosissimis conatibus & cõciliis Romanorum, & ecclesias in libertatem vindicauit.

XL I. Ludouicus Piuus anno 1315. hanc sancti Ludouici constitutionem & quandam aliam huic similem Philippi Pulchri edicto suo confirmauit. Cui postea Ioannis regis accessit alia confirmatio, anno 1351.

XL II. Post illud tempus Romani summa ope nisi sunt electiones omnino subuerrere, quorum inceptis reges Christianissimi conuentus solenniter indicentes, fortiter obstiterunt, eorúmque conatus represserunt, vt ante dictum fuit. Nam sua non parum interesse existimabant eligendi morem in regno suo retineri, & eò magis quòd iure suo potestatem eligendi facere consueuerant.

XL III. Ius quod híc sibi rex vindicat, relatum est in libros iuris pontificij, quos Gratianus edidit. Vbi dicitur Hadrianum papam cum vniuersa synodo tradidisse Carolo regi ius & potestatem eligendi pontificem Romanum, sedem apostolicam ordinandi; item archiepiscopos & episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere diffiniuit, vt nisi à rege laudetur & inuestiatur episcopus, à nemine consecratur, c. Hadrianus, 63. dist. Ac tamen si Ludouicus pius ius pontificè Romanú eligendi repudiasse dicatur, c. ego Ludouicus, 63. dist. semper tamen ius
inuc-

inuestiturarū retinuit, in cuius locū postea successerūt Regalia, & ius aliud quo utitur rex, cū vacante episcopatu eligendi potestatem facit.

XLIIII. Cū spretis omnibus, quarū iam memini, constitutionibus Romani hierarchiam Ecclesiæ confundere ac perturbare non desinerent, & reseruaciones suas passim, gratiasque expectiuas in orbem spargerent, ingens Ecclesiæ deformatio inde secuta est. Ad extremū Ecclesia vniuersalis in spiritu sancto legitimè cōgregata, per generalem reformationem capitis & membrorū reseruaciones omnes gratiasque expectiuas sustulit, & veteres canones de electionibus & collationibus restituit. In qua generali reformatione illud disertè cautū exceptūque est, vt quicumque quascunque dignitatis etiam papalis obedire contumaciter cōtempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subiiciatur.

XLV. Quod ad minora beneficia attinet, quæ collatiua dicuntur, obscurum non est eorum conferendorum ac distribuendorum ius ad episcopos in sua quenque diœcesi pertinere, c. regenda c. quicumque. c. nouerint, 10. q. 1. & toto tit. de offic. ordin. in decretal. Ac pontifex quidem Romanus cū gratias tribuit expectatiuas, aut mandata quæ vocant de prouidendo, & ad episcopum aliquem ea mittit, his verbis cōcipi diploma solet: Cuius collatio iure ordinario ad te spectat. Proinde ea conferendi facultas nec eis adimi, nec minui vllō pacto absq;

iniuria potest. Ad quam iniuriam depellendam episcopi ad regem, vt tutorem defensorémque suum, meritò confugere possunt.

XLVI. Indignitatem hanc ratio prouidentis ecclesiis, quam Romana curia excogitauit, vehementer auget, per reservationes nempe & gratias expectatiuas. Præbent enim occasionem captadę mortis alienę, quod cum ne ethnici quidę tolerabile iudicarint, multò magis Christiani horrere & execrari debēt. c. nulla, de cõc. præbē.

XLVII. Experientia vel sola docuit, postquã à pragmatica sanctione recessum est, quantã gratiã expectatiuã confusionem pariant, partim ob earum multiplicationem, partim ob prerogatiuarũ ac derogationũ clausulas & cauillationes, quæ in eis inferi cõsueuerunt. Miras enim offundunt tenebras, & lites infinitas gignunt. Ac tamen si Pius qui nouissimè diem suum obiuit, statuisset, duo tantum diplomata in singulas collationes expedienda esse, tamen duodecim ac eo amplius non rarò conspiciuntur.

XLVIII. Ante ea decreta, quorũ supra mentionem fecimus, tanta erat confusio, vt in diocesi Andegauensi sexcentæ gratiæ expectatiuæ in vno anno inuentæ sint. Nec minor in plerisque aliis locis extitit numerus.

XLIX. Si eo tẽpore, quo istę tot gratię impetratæ fuerũt, decessisset pontifex Romanus, irritæ omnes ac prorsus inutiles redditæ fuissent, propterea quod noui põtifices huiusmodi gratias

tias statim reuocare solent. Itaque in singula diplomata si viginti aureos computemus, id est, quanti vulgò æstimantur, sumptus in eorum impetrationem facti, comperiemus iacturam hanc duodecim millium aureorum esse.

L. Tempore etiam Martini talis erat in Ecclesia confusio: cuius tollendæ gratia decreta, de quibus iam diximus, constitutionesque factæ fuerant. Verùm simulatque ab eis recessum est, in pristinum illud chaos denuò incidimus.

L I. Ratione caret penitus hæc prouidendi ratio, quia certo certius est, ordinarium, qui in loco ipso commoratur, & non tantùm nouit, qualis sit Ecclesia, sed qualis sit etiam is de quo præficiendo agitur, melius & vtilius posse Ecclesiæ prouidere, quàm in Romana curia huiusmodi diplomatis prouideri soleat.

L II. Si quis obiiciat, ordinarios etiam collatores plerunque homines non idoneos ad gubernationem ecclesiarum promouere: huic respondendum est, si quid ea in re deliquerint, corrigi eos & puniri posse, iuxta c. graue, de præb. At pontifex Romanus nemini subest, vt ipsemet de se testatur, nec potest quisquã ei dicere, Cur ita facis? Ad hæc præficiuntur à pontifice Romano peregrini, non indigenæ, quorum ingenium & conditio moribus patriæ non conuenit. Itaque dissidia hinc faciliè nascuntur cum grauissimo salutis animarum detrimento, & sacramentorum irreuerentia.

LIII. Decreta, de quibus hîc loquimur, studiis ac literis maximè fauent: quia iubent literatis ac graduatis beneficia conferri. Quòd si quæ in eis obscuritas in sit, ea elucidari ita potest cum aliquo Reipublicæ bono, vt nihilominus illibata decretorum authoritas maneat.

LIIII. Si ita regi videretur, posset ratio iniuri, qua stantibus decretis facilius, expeditius, ac minore sumptu regiis ministris consuleretur in distributione beneficiorû, quàm per curiã Romanam fiat: & eadẽ opera scholasticis & literatis viris prospici posset, nempe certos menses pro tertia parte ipsis debita attribuendo. Quod rex defunct⁹ facere cogitabat, & in animo habebat.

LV. Commodior atque vtilior regi esset ordinaria eligendi ratio, cum sit verisimile hominem grauem & idoneum, quem ipse commendauerit eligentibus acceptum eis fore, nec quæquam futurum qui honestè regis voluntati non facilè assentiatur.

LVI. Si fortè quis dixerit alienum non esse, vt Romanus pontifex distributionem aliquorum beneficiorum habeat, quibus possit familiaribus suis & aliis grauisimis viris, quorum opera vitur in rebus arduis, consulere: Respondendum est satis huic prospectum esse per ea synodorum decreta, de quibus hîc loquimur. Dimittuntur enim omnia beneficia, quorum reseruatio in corpus iuris includitur. Adhæc vbi sunt decem beneficia vnũ ad vitam: & duo vbi quin-
qua-

quaginta, iuxta c. mandatum. Qua ratione bene mereri de multis ei perquam facile est, nullam confusionem afferendo Ecclesiæ, nec sibi vindicando iura ordinariorum.

L VII. Quod ad iudicia & lites attinet, perspicuum est eas coram ordinariis tractari debere. Nec absque summa eorum iniuria & totius populi graui incommodo si maiores grauiorésq; causas excipias, aliter fieri potest. Quamobrem si decreta tollantur, quibus huic malo præclusa fuit via, iustissima erit apud regem conquerendi causa.

L VIII. Sancti Petri exēplum, cuius successores sunt pōtiffices Romani, maximè eos mouere debet, vt iurisdictionem ordinariam episcopis dimittāt. Nā cū Hierosolymis quæstio de legis obseruatione exorta esset, Petro tum præsentē, Iacobus qui Hierosolymorum episcopus erat, sententiam de ea re pronunciauit. Ac vt Vincentius scribit in Spec. histo. c. 9. hæc quæstio ad alium nisi per appellationem transferri non poterat.

L IX. Atque his, de quibus loquimur, constitutionibus, nemini liceret tutò Ecclesiam aliquā aut beneficium obtinere. Argumento sunt ea quæ post abrogationem earum constitutionum Romana curia hîc designauit. Non enim solum causarum ecclesiasticarum, sed etiam possessoriarum cognitionem, quæ regis est, sibi vindicare Romani ceperunt. Ac ne à regalibus quidē ipsis potuerūt abstinere: quorum cognitio ad

regem & curiam parlamēti haud dubiè spectat. Idque perspectum est in plerisque negotiis, propter quæ regem admonuit consuluitque curia, qui tum in sinibus Aquitanix erat. Nec diu post eius rei gratia constitutiones memorabiles edidit rex, quæ in curia parlamēti recitatæ, promulgatæ & in actis perscriptæ sunt.

LX. Nec clericos modò & personas ecclesiasticas vexabāt his litibus Romani, sed etiam laicos profanosque homines Nam exemplum succurrit tonsoris ante diui Dionysij ædem in vrbe habitantis, qui cū Romæ agentem filium amississet, mox pro eiusdem debito in curiam Romanam pertractus est. Idemque Ioanni Dargoges regio aduocato accidit.

LXI. Alterum ex quatuor malorum generibus, quæ ex decretorum contemptu & abrogatione oriri diximus, est patriæ desolatio, quam depopulationem vulgò appellamus. Regis siquidem interest plurimum, desertum à populo & desolatum regnum non esse. In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis, Prouerb. 14.

LXII. Ante hæc decreta & constitutiones cū reservationes & gratiæ expectatiuæ in vsu essent, & causæ in Romana curia tractarentur, populares regni huius certatim concurrerant Romam. Quorum alij cardinalibus & aulicis inseruiebant: alij nullius hominis familiæ mancipati, sed aliqua spe vana illecti suam parerūque

que suorum substantiam absumebant: alij, & hi quidem plurimi, eo consilio Romam migrabāt, vt ceteris hīc manentibus molestiam exhiberēt, & ecclesias beneficiāque ab eis quo iure quāque iniuria extorquerent. Nam experimēto comper- tum est, maximam eorum partem qui hinc Ro- mam proficiscebantur, siue ob itineris periculū & molestiam, siue ob pestem, quę Romæ crebrō grassatur, statim mortem opetere solitos fuisse. Qui verō ex his periculis incolumes euadebant, negotium facebant senibus, valetudinariis, & aliis huiusmodi qui in ecclesiis suis & benefi- ciis erant assidui. Ac sæpenumero contingebat, vt miseri homines in curiam Romanam citati cū aduersus istos calumniatores se defendere nequirent, præ tēdio & mœrore vitam finire co- gerentur.

LXIII. Plerique beneficiorū captatores pa- rentum & amicorum loculos exhauriebant om- nino, tandēque ad summam inopiam, atque ad eō mendicitatem redigebantur. Quæ res etiā plurimis mortem accelerare cōsueuerat. Nec ve- rō vlla spe alia tantas perferebant miseras, nisi vt plumbum fortē pro auro domum aliquando referrent. Accidebātque interdum vt hians cor- uis deluderetur, vt quę plumbum auro redem- ptum nihil planē aliud quàm plumbum esset. Cū enim diplomatibus suis plumbeis confi- derent, interueniebat alius qui annulationē ali- quam, sic enim vocant, ex insperato afferret. Ac

interdum decem aut duodecim ad idem benefici-
cium anhelantes & acceptantes existebant. Or-
ta verò lite inter eos, Romam denuò redcundū
erat litigandi causa. Sic omnibus passim Romā
confluentibus, regnum popularibus ac subditis
miserabiliter destituebatur.

LXIII. Scholastici quoque conuētus, quod
longè deterius est, & vniuersitates studiosorum
desolatæ ac desertæ ob eandem causam iacebāt.
Nec dubium est, quin contemptus decretorum
& constitutionum, quæ à maioribus nostris no-
bis relictæ sunt, hæc omnia incommoda secum
trahat.

LXV. Id adeò facilè cognosci potest, vel ex
eo, quòd cū rumor increbuisse de pragmati-
cæ sanctionis abrogatione, necdū ea de re quic-
quam in curia publicatum esset, maxima popu-
larium multitudo Romam se contulit. Ex quo
coniicere licet quantus sit futurus Romam con-
cursus, quanta regni desolatio, si confectam esse
rem & autoritate curiæ confirmatam vulgò in-
tellectum fuerit.

LXVI. Tertium incommodi genus ad pe-
cunias spectat, quibus regnum exinanitur: nec
vlla res pestilentior ac exitior huic regno po-
test excogitari. Nam, vt philosophus inquit, nū-
mus mensura est omnium rerum, & velut pro
nobis fide iubet ac intercedit, quoties re aliqua
indigemus. Bellorum nerui sunt nummi, nec si-
ne iis regnum defendi ac propugnari potest.
Imò

Imò ne iurisdictionem quidem ipsam, qua maximè opus est in hoc regno, absque pecunia tueri licet.

LXVII. Si decreta & constitutiones iam dictæ antiquarentur quotannis, decies cetera milia aureorum, & eo amplius hinc Romam exportarentur. Nam si ingentem numerum episcopatum, archiepiscopatum, abbatiarum & aliorum beneficiorum, quæ in hoc regno sunt, consideremus, non difficile erit iudicare infinitam pecuniæ vim hinc exituram esse in annatas & alia huiusmodi vectigalia, in gratias expectativas, in controuersias & lites, in quas magna pecunia vel itineris & viatici nomine impendi solet. Nam nullum est tam exiguum ac tenue beneficium, nulla collatio, quæ gratis expectatiuis obnoxia non sit. Huc accedat quòd duodecim interdum diplomata seu bullæ vnius beneficij nomine impetrantur. Nec vllus est mediocris fortunæ homo, qui non iuuandorum promouendorumque filiorum aut propinquorum causa pecuniam aliquam in harum gratiarum impetrationem velut in aleam quandam conferat ac conticiat. Cuius consilij non alius plerunque exitus esse consuevit, quàm vt hic captator simul & rem, & filium seu propinquum amittat.

LXVIII. Cardinalibus Romanæ Ecclesiæ hoc in more positum est, vt omnes insigniores abbatias acceptent. Ac ne abbatias quidem

modò, sed alia etiam opimiora beneficia, vt ab ecclesijs parochialibus archidiano. non temperent. Hinc fit vt redditus eorum beneficiorum Romam perferantur: nec inde vnquam redeant, quòd papa Romanus eis decedentibus succedat.

LXIX. Annatæ præter exinanitionem pecuniarum aliud quoque incòmodum non leue adferunt. Est enim inuenta ratio, qua bene numerati eruditis & probatæ vitæ hominibus præferantur. Cui malo ac pesti obistere ac mederi voluerunt imperatores, vt ex constitutione Leonis perspicitur: cuius hæc verba sunt: Nemo gradum sacerdotij venalitate pretij mercetur. quantum quisque meretur, non quantum dare sufficit, æstimetur. profectò enim quis locus tutus, & quæ causa poterit esse excusata: si veneranda Dei templa pecuniis expugnentur? quem murum integritatis, aut vallum fidei prouidebimus: si auri sacra fames penetralia veneranda proserpat, denique quid cautum esse poterit aut securum, si sanctitas incorrupta corrumpatur? cesset altaribus imminere profanus ardor auaritiæ, & à sacris adytis repellatur piaculare flagitium. ita castus & humilis nostris temporibus eligatur episcopus, vt quocunque locorum peruenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. nõ precio, sed precibus ordinetur antistes, tantum ab ambitu debet esse sepositus, vt queratur cogendus, rogatus recedat, inuitatus effugiat. sola illi suffragetur necessitas excusandi: profectò enim indignus est

est sacerdotio, nisi fuerit ordinat⁹ inuitus. Cùm sanè si quis hanc sanctam & venerandam anti-
stiris sedem pecuniæ interuētū subisse, aut si quis
vt alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid acce-
pisse detegitur: instar publici criminis & læsæ
maiestatis accusatione proposita, à gradu sacer-
dotij retrahatur: nec hoc solùm deinceps hono-
re priuari, sed perpetuæ quoque infamiæ dam-
nari decernimus: vt eos, quos par facinus coin-
quinat, & æquat, vtrosque similis pœna comi-
retur.

L X X. Est & aliud harum annatarum graue
& exitiale malum: quia qui eas Romano ponti-
fici pendunt & exoluunt, in pœnam incurrunt,
quæ aduersus simoniaci ambitus reos statuta est,
nec vllum ius in beneficium habent, quod hac
ratione obtinuerunt. Id enim verbis decreti ex-
pressum est. Qua in re quantum sit corruptelæ
ac periculi nemo non intelligit.

L X X I. Postquam labefactata est pragma-
ticę sanctionis & veterum decretorum auctori-
tas, experientia nos docet auro præsertim exhau-
stum hoc regnum esse. Nam antehac apud num-
mulariorum pontem nulla erat mensa, quę non
magnopere frequentaretur ab iis qui pro auro
minutiorem monetam exposcebant: ex eoque
collybo multi quæstum faciebant. Nunc verò
arte Romana sic exuctum est aurum ex popula-
rium oculis, vt area tantùm minutaque nobis
moneta relicta sit, & nummulariis pontem di-
Z

catum iam puerilium puparum & icuncularum
fictores incolant.

LXXII. Vt speciatiim ac sigillatim demon-
stremus quantopere hoc triennio pecunia regnū
exhaustum sit, animaduertendum est Pij ponti-
ficis tempore vacasse. in hoc regno plusquam vi-
ginti archiepiscopatus & episcopatus. Nec du-
biū est, quin tam pro annuo illo vectigali, quod
annatam vocam⁹, quàm pro reliquo sumptu ac-
cessorio & extraordinario in singula diplomata
seu bullas sena aureorum millia depensa nume-
rataque sint. Quæ summa est centum & viginti
millium aureorum.

LXXIII. Cœnobiarchiæ quoque siue abba-
tiæ ad sexaginta aut eo amplius vacauerunt in
hoc regno. Quarū singulæ duobus millibus au-
reorum vt minimum constiterunt. Summa ergo
est centum & viginti millium aureorum.

LXXIII. Eodem tempore prioratus, de-
canatus, præposituræ, præceptorie, & aliæ digni-
tates electiux, quæ lituo insignitæ nō sunt, plus-
quam ducentæ vacauerunt. Ac in singula huius-
modi beneficia aurei numerati sunt quingenti.
Summa igitur centum est millium aureorum.

LXXV. Constat in hoc regno vt minimum
centum millia parœciarum esse, quæ inhabiten-
tur & incolantur. Nec vlla est in qua eo tempore
gratiam expectatiuā aliquis nō impetrauerit: in
quarum singulas XXV. aurei impensi sunt,
tam pro itineris sumptu quàm diplomatum cō-
fectio-

fectione, pro non obstantiis, prærogatiuis annulationibus, & aliis specialibus clausulis, quæ gratiis adscribi cōsueuerūt. Item pro executorio processu super eisdem gratiis facto. Summa hæc est, vicies quinquies centena millia aureorum.

LXXVI. Et si ingens esset pecuniarum exactio, earum rerum nomine, de quibus iam diximus, quo tempore iam dictæ constitutiones promulgatæ sunt, tamen ex quo conuelli cœperunt, id est tempore Pij pontificis, & hoc etiam tempore altero tanto maior est & amplior huiusmodi exactio. Tunc enim annatæ soluebantur habita veteris taxationis ratione, eaque ad dimidiã partem eius taxationis redigebatur. Nunc verò annatæ taxationem & annum redditum excidunt, adeò vt plerunque videamus diplomata ab impetrantibus apud trapezitas dimitti, quòd redditu omni amplior summa exigatur, id quod in abbatia Bernayensi & S. Pharonis Melden. accidisse comperimus.

LXXVII. Inficiari nõ potest Romanus pontifex quin sublatis reservationibus & gratiis exactatiuis multo plus emolumenti ex hoc regno, quàm ex duobus aliis totius orbis Christiani amplissimis & opulentissimis regnis auferat: vt puta pro annatis vacantium archiepiscopatum, episcopatum, abbatiarum, aliarumque dignitatum & beneficiorum electiuorũ, quæ immediatè ei subiecta sunt, quorum ingens est numerus:

PRO LIBERT. ECCLES. GAL.

Pro deuolutionibus aliorum p̄sulatum & dignitatum: Pro beneficiorum p̄uentionibus: Pro commendationibus & pensionibus: Pro beneficiis vacantibus in curia Romana: Pro dispensationibus ad duo, vel tria, vel quatuor beneficia incompatibilia: Pro gratia & facultate visitandi per procuratorem: Pro legitimacionibus: Pro dispensationibus super defectu ætatis & defectu natalium: Pro re p̄nitentiaria, quæ latissimè patet: Pro priuilegiis: Pro exemptionibus: Pro altaribus portatilibus: Pro facultate eligendi confessorum: Pro gratiis, si neutri & perinde valere: Pro dispensationibus super uitiis corporis: Pro irregularitatibus: Pro contractu matrimonij in casu prohibito: Pro infractione uotorum religionis & peregrinationis: Pro absolutione casuum papæ reseruatorum: Pro protonotariatibus & promotionibus capellanorum: Pro indulgentiis, & aliis id genus. Ex quibus summa conficitur multo amplior, quam ducentorum millium aureorum.

LXXVIII. Reditus episcopatum, abbatiarum, & aliorum huiusmodi beneficiorum, quos residentes & commorantes in curia Romana ad se perferri curant quotannis, excedunt summam centum millium aureorum.

LXXIX. Quartum genus incommodi est ecclesiarum ruina & destructio. quod cuiusmodi sit facilè ex superioribus articulis colligi potest. Nam beneficiariis absentibus, ut iam dictum est,

est, pecunia quæ in instaurationem sacrorum locorum impedi deberet, aliò exportatur. Præsentes verò ac residentes annuo illo vectigali, quod pontifici Romano pendi solet, premuntur mirum in modum & onerantur, vt etiam si velint sumptibus in tutelam ecclesiarû necessariis sufficere non possint. Ex ea re duplex malum consequetur. Nã & cultus diuinus deseretur in perniciem animarum, & plebecula, quæ sub ecclesiastici ordinis hominibus vitam tolerare consuevit, præ summa egestate cedere patria & solum vertere cogetur.

LXXX. Commendationes, quæ iam dictis canonibus & decretis prohibita fuerant, nunc verò vsitatae sunt & quotidianæ, quid aliud sunt quàm certissima omnium ecclesiarum euersio? Nam ex quo decreta illa pessum ierunt, vix vllû est paulo optimius nobiliusque beneficium, quod in hanc commendationis corruptelam non incidit: velut in diœcesi Parisiensi clarissimùm omnium cœnobiorum, quod vel regum Christianissimorum sepultura satis nobilitatur. Item cœnobio sancti Maglorij: sancti Martini: sancti Eligij, & alia quam plurima.

LXXXI. In prouincia Rothomagensi nobilissima abbatia S. Ouen commedata est: Item mons S. Mich. Lumieges, Môtebourg, Fescamp, Lyre, Yue, S. Cather. Grammont. Ac beneficia etiam regularia, quod est indignius, hodie sine delectu commendationis titulo dantur.

LXXXII. In diœcesi Andegauenſi abbatia S. Albi. S. Nicol. S. Georg. S. Florent. Ferrierre, Bourget, Cunault, & alia pleraque beneficia huiusmodi. In aliis prouinciis abbatia Cluniacen. Caſad. Iſſor. Compend. Inſula Bar. S. Bert. S. Ioan. Laudun. Vindoc. S. Ioan. Angel. S. Sulpitij Biturig. S. Vinc. Cœnoman. Cultura Cœnom. S. Marti. Auguſtod. & alia beneficia innumerabilia.

LXXXIII. Harum commendationem a-
 bus quàm peſtilens exitioſuſque ſit huic regno
 nemo ſatis eloqui poteſt. Commendantur enim
 opulentiora & clariora beneficia vt plurimum
 cardinalibus Romanæ Eccleſiæ: atque hinc fit,
 vt ferè vacent in curia Romana, eorũque di-
 ſtributio pontificis Romani ſit, nullaque electio
 locum habeat. Et quia redditus ac prouentus eo-
 rum beneficiorum Romam hinc exportantur:
 corruunt ædificia: diſciplina omnis monaſtica
 ceſſat: cultus diuinus friget & extinguitur. Sic
 ædificia omnia tam lapidea quàm ſpiritualia dirui
 funditũs & euerti videmus, adedò vt ſi quis im-
 poſterum ea reſtituere & inſtaurare cupiat, vix,
 imò ne vix quidem vnquam in priſtinum ſtatũ
 reduci queant. Nam ij ſunt mores huius ſeculi,
 proh dolor, vt perinde ſit abbatem eſſe, ac profa-
 ni cuiuſuis prædij dominum eſſe. Nec vllius one-
 ris officiũue gratia quis abbatiam accipiat, niſi vt
 à colono quopiam aut redemptore ſiue condu-
 ctore rationes exigat, & reliqua ſi quæ ſint. aufe-
 rat

rat & consumat.

LXXXIIII. Cùm synodus Constantien-
sis tempore Martini pape, eos, de quibus iam di-
ximus, canones edidit, non mediocris iam erat
corruptio in Ecclesia. Sed longè profectò tole-
rabilior quàm hoc tempore: ac singuli cardina-
les singulis abbatibus contenti erant: nec vllis ho-
minibus aliis commendabantur abbatibus. Ho-
die humilioribus & in nulla dignitate positis,
nec regulares abbatibus modò, sed prioratus e-
tiam cõuentuales S. Benedicti, atque adeò Hos-
pitalia ipsa S. Antonij secularibus hominibus
commendari cœperunt.

LXXXV. Hæc cùm ita se habeant, censet
curia obseruationem canonum, Decretorum &
constitutionum iam dictarum regis culpæ aut
inobedientiæ adscribi non posse, nec vlla ob-
stringi eum religione, quò minus eius rei curam
suscipiat. Quinimò graui scelere, quod bona e-
ius venia dictum sit, sese obligare videretur, si
contra eos canones aliquid admitteret: idque
propter autoritatem & sanctitatem eorum, qui
hos canones nobis reliquerunt, quique in ma-
gna tranquillitate, prosperitate & successu Ec-
clesiæ eisdem vsi sunt. Ex quo genere est colle-
gium apostolorum. Sacrosanctæ synodi Antio-
chenis, Carthaginensis, Constantinopolitanæ,
Lateranensis, &c. Sancti patres ac pōtiffices, qui
eos comprobauerunt & secuti sunt, Pius, Mar-
tinus, Leo confessor, Gregorius, & cæteri. De-

PRO LIBER. ECCL. GAL. DEF.

nique sanctissimi quique & Christianissimi re-
ges, qui eos canones & ecclesiasticam discipli-
nam, quæ eis continetur, summopere amplexi
sunt, & custodiendos eos diligenter curarunt: ut
Clodoveus, Carolus Magnus, Philippus Deo-
datus, S. Ludouicus, Philippus Pulcher, Ludoui-
cus Hutinus, Ioannes, Carolus VI, Carolus
VII, quorum temporibus prosperos ac felicif-
simos successus hæc monarchia habuit.

F I N I S: